

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๕๔ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๓๗

“.....การทำความดีนั้น สำคัญที่สุดอยู่ที่ตัวเอง ผู้อื่นไม่สำคัญ และ
ไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องเป็นห่วงหรือต้องรอคอยเขาด้วย.....”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจาก
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑

“วารสารไทย” เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
นายสุธี อากาศฤกษ์

บรรณาธิการ นายชาคริต จุลกะเสวี

บรรณาธิการผู้ช่วย นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ

กองบรรณาธิการ นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวนิช นายวิจิตร อวะกุล
คุณหญิงคณิดา เลขะกุล นายสมบัติ พลายน้อย
นางอัคร เหมะจันทร์ นายปัญญา นิตยสุวรรณ

ฝ่ายจัดการ นางอัครจินดา หงษ์พงษ์ นายกิตติ จันทรส่อง

สำนักงานวารสารไทย สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
อาคาร ๑๑ ชั้น ๓ ส่วนการศึกษานอกโรงเรียนนายร้อย-
จปร. (เดิม) ถนนราชดำเนิน โทร. ๒๘๑๔๕๕๐

วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป
ทรงสนะและข้อคิดเห็นที่เป็นปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้
เขียนแต่ละท่านซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความเห็นของ
บรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายสุธี อากาศฤกษ์ อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายวิจิตร อวะกุล ประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสวี รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวนิช คุณหญิงคณิดา เลขะกุล
นายสถิตย์ เล็งไธสง นายสมบัติ พลายน้อย
นางอัคร เหมะจันทร์ นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงกิจ นางวรรณิภา ณ สงขลา
นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ นางสาวบุญศรี โชติวรรณวิวัฒน์
นางอัครจินดา หงษ์พงษ์ นายกิตติ จันทรส่อง

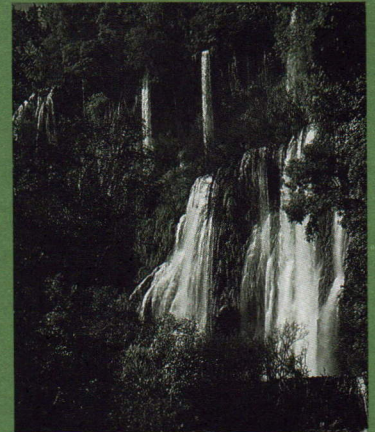
พิมพ์ที่ บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด

๓๐๗ ซอยจันทราสุข ถาดพร้าว ๔๗ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทร. ๕๓๔๗๔๔๐-๔ โทรสาร. ๕๓๔๒๕๑๒

ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๕๔ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๓๗
หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125-572X

ปก : “ที่ล่อชู” น้ำตกขนาดใหญ่และงดงามที่สุดแห่งหนึ่งของอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ถ่ายภาพ : อนุตรา หงษ์สุวรรณ

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการ

จาก

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

จากบรรณารักษ์การ

ศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่ประเสริฐสุด ของมวลมนุษยชาติทั้งหลาย ทุกศาสนาต่างก็มีจุดมุ่งที่จะช่วยส่องทางสว่างแห่งความดีงาม ให้บังเกิดแก่จิตใจของผู้ยึดถือได้เป็นอย่างดี แต่สำหรับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของพวกเราชาวไทยทั้งหลายนั้น ยิ่งมีความละเอียดอ่อนและทรงคุณค่ามหาศาล ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ยึดถือได้เป็นอย่างดี

ในการรณรงค์เพื่อวัฒนธรรมไทยปีนี้ วัฒนธรรมทางด้านศาสนา ก็ได้รับความสนใจจากประชาชนคนไทย ตลอดจนชาวพุทธทั่วโลกด้วยเป็นอย่างยิ่ง จึงได้มีกิจกรรมต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องเน้นความสำคัญของพระพุทธศาสนา เน้นอยู่ด้วยเป็นพิเศษหลายประการ

สำหรับ “วารสารไทย” ฉบับนี้ ก็ใคร่ขอเสนอรับโอกาสพิเศษนี้ โดยการนำเอาเรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มาเสนอให้ท่านผู้สนใจได้ติดตามอ่านกันได้เต็มที่ด้วย คือ ได้มีบทความที่น่าสนใจมากมาย ของอาจารย์ประพัฒน์ ตริณรงค์ เรื่อง “สมณศักดิ์และราชทินนามของสมเด็จพระสังฆราช” และเรื่อง “พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา” โดย คุณพลาดิพย์ สิทธิสัญญา เรื่อง “แต่ปีวัฒนธรรมไทย” โดย ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม” โดย คุณวรรณิภา ณ สงขลา เรื่อง “หนังสือจะไม่สูญ” โดย คุณปัญญา นิตยสุวรรณ เรื่อง “คลองแสนแสบ” โดย ส. พลายน้อย เรื่อง “การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เพื่อความมั่นคงของชาติ” โดย ท่านที่ปรึกษา ดร.สุธี อากาศฤกษ์

นอกจากนี้ยังมีเรื่อง “คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา” โดย คุณสุชีพ ปุญญานุภาพ เรื่อง “กฎหมายที่น่าสนใจ” เกี่ยวกับพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการโกงประชาชน โดย อาจารย์สถิตย์ เล็งไธสง แล้วยังมีแถมท้ายด้วยเรื่อง “ส้มจี๊ด ส้มที่มีวิตามินซีมากกว่ามะนาว ๑๐๐%” เรื่อง “การประหยัด” เรื่อง “เลือกซื้อโทรทัศน์สีอย่างไรจึงจะประหยัด” เรื่อง “น้ำใจคนไทย” เรื่อง “จุดไฟ...อนุรักษ์วัฒนธรรม” เรื่อง “อนุรักษ์มรดกไทย” และเรื่อง “ศาสนากับการพัฒนาประชาธิปไตย (ตอนที่ ๒)” ซึ่งเรื่องต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีประโยชน์ นำรู้ นำศึกษาทั้งสิ้น

สำหรับวารสารไทยฉบับนี้ ก็เห็นที่จะต้องขอสงวนท้าย วังวนและขอรับรองให้พี่น้องชาวไทยทั้งหลาย ได้ร่วมใจกันช่วยรณรงค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทยกันต่อไปให้เข้มแข็งและอย่างจริงจังด้วยดีตลอดไปเถิด

ชาคริต จุลกะเสรี

สารบัญ

๔ | สมณศักดิ์และราชทินนามของสมเด็จพระสังฆราช

๕ | พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

๑๕ | แต่ปีวัฒนธรรมไทย

๒๔ | การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

๓๒ | หนังสือจะไม่สูญ

๓๘ | คลองแสนแสบ

๔๕ | จุดไฟอนุรักษ์วัฒนธรรม และอนุรักษ์มรดกไทย

๕๑ | การป้องกันและปราบปรามทุจริต และประพฤติมิชอบ
ในวงราชการ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

๕๖ | คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา (ตอนที่ ๙)

๖๗ | ศาสนากับการพัฒนาประชาธิปไตย (ตอนที่ ๒)

๗๗ | กฎหมายที่น่าสนใจ : พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการโกง
ประชาชน

๘๐ | “ส้มจี๊ด” ส้มที่มีไโวลามีนซีมากกว่ามะนาวถึง ๑๐%

๘๗ | การประหยัด

๙๑ | เลือกซื้อโทรทัศน์สีอย่างไรจึงจะประหยัด

๙๓ | น้ำใจคนไทย

สมณศักดิ์และราชทินนาม

● และ ●

สมเด็จพระสังฆราช

ประพัฒน์ ตรึงรุ่งค์

คำว่า “สมณศักดิ์” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๐๐ อธิบายไว้ว่า “ยศพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทาน มีหลายชั้น แต่ละชั้นมีพัตยศเป็นเครื่องกำหนด”

ส่วนคำว่า “ราชทินนาม” พจนานุกรมฉบับเดียวกันนั้น อธิบายว่า “นามบรรดาศักดิ์ชั้นสัญญาบัตรที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทาน” และอธิบายคำว่า “สัญญาบัตร” ว่า “ใบตั้งยศหรือบรรดาศักดิ์ ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินทรงตั้ง”

สมณศักดิ์และราชทินนาม ของพระสงฆ์ไทย โดยเฉพาะของ**สมเด็จพระสังฆราช** ซึ่งเป็นประมุขของพระสงฆ์ในสังฆมณฑลหรือผู้ดำรงสมณศักดิ์สูงสุด มีราชทินนามอย่างไรบ้างนั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจ จึงขอนำประวัติมาประมวลไว้ให้พิจารณาโดยลำดับ ดังนี้

สมัยกรุงสุโขทัย

เดิมทีเดียวประเทศไทยไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีสมณศักดิ์และราชทินนามของพระสงฆ์ คงถือหลักเรื่องอาวุโส กล่าวคือ พระภิกษุรูปที่บวชก่อน รู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีและทรงพระ-

ธรรมวินัยดี รวมทั้งมีความประพฤติเรียบร้อย พระภิกษุที่มีอาวุโสน้อยกว่าก็เคารพเชื่อฟังลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ พระภิกษุรูปใดประพฤติผิดพระธรรมวินัย หรือมีความคิดเห็นวิปริตผิดแผกไป พระภิกษุที่เป็นผู้ใหญ่หรือเป็นประธานสงฆ์นั้น ก็จัดการแก้ไขด้วยอุบายอันชอบ วัตรปฏิบัติดังกล่าวนี้ ทำให้การปกครองคณะสงฆ์มีความเรียบร้อยโดยลำดับ

แต่เมื่อจำนวนพระสงฆ์มากขึ้นในสังฆมณฑล มีผู้เคารพนับถือมากขึ้น การปกครองคณะสงฆ์ต้องสอดคล้องกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักร จึงจำเป็นต้องวางแผนการปกครองคณะสงฆ์ จนกระทั่งต้องมีการตั้งสมณศักดิ์และใช้ราชทินนาม เพื่อให้การฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายอาณาจักรของไทยเป็นไปโดยสะดวก เป็นระเบียบแบบแผน และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังฆบริษัท

สมณศักดิ์ของไทย มีหลักฐานปรากฏอยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (หลักที่ ๑) เป็นเก่าที่สุด คือ ข้อความที่ว่า “เบื้องตะวันตกเฉียงสุโขทัยนี้ มี

อรัญญิก พ่อขุนรามคำแหงกระทำไอยทวนแก้มหาเถร สังฆราชปราชเรียนจบปิฎกไตร หลกว่าปู่ครูในเมืองนี้ ทุกคนลูกแต่เมืองศรีธรรมราชมา ในกลางอรัญญิก มีพิหารอันหนึ่ง มนใหญ่สูงงามแก่กมกมีพระอัฐฐารศอันหนึ่งลูกยืน”

ศิลาจารึกหลักนี้ จารึกเมื่อประมาณพ.ศ. ๑๘๓๕ **สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ** ทรงสันนิษฐานไว้ในพระนิพนธ์เรื่อง “ตำนานคณะสงฆ์” เกี่ยวกับสมณศักดิ์ในศิลาจารึกนี้ว่า

“สังฆราช เห็นจะเป็นตำแหน่งสังฆนายกสูงสุด ตำแหน่ง **ปู่ครู** ตรงกับที่เราเรียกว่า **พระครู** ทุกวันนี้ เป็นตำแหน่งสังฆนายกครองลงมาจากสังฆราช แต่มหาเถรที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกนั้น เห็นจะเป็นแต่หมายความว่า พระภิกษุที่มีพรรษาอายุและทรงคุณธรรมในทางพระศาสนาเป็นมหาเถรและเถรตามพระวินัยบัญญัติ มิใช่สมณศักดิ์ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงตั้ง

เหตุใดจึงเรียกตำแหน่ง สังฆนายกว่า **สังฆราช** ว่า **ปู่ครู** ข้อนี้นี้เค้า

ที่จะพึงสันนิษฐานด้วยศพรพราหมณ์ ซึ่งปรากฏว่ามีศเป็น พระราชครู และพระครู(ในครั้งนั้นเห็นจะยังเรียกว่าปู่ครูอย่างศิลาจารึก) ด้วยพราหมณ์เป็นผู้สั่งสอนแบบแผนประเพณีข้างฝ่ายพระราชอาณาจักร ตั้งแต่ครั้งเมื่อขอมยังเป็นใหญ่ในประเทศนี้ เมื่อไทยได้มาปกครองสยามประเทศ ลงมาตั้งราชธานีที่พระนครสุโขทัย เชื่อได้ว่า คติพราหมณ์มีมั่นคงในที่นั้นมาแต่ก่อนแล้ว เมื่อมีพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนามากขึ้น พระเจ้าแผ่นดินทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทรงพระราชดำริเห็นสมควรจะต้องยกย่องให้สังฆนายกมีศักดิ์ข้าพเจ้าเข้าใจว่า คงจะเอาศพรพราหมณ์มาเทียบตั้งสังฆราชและปู่ครูโดยอันดับกัน ตำแหน่งพระสังฆราชที่ไม่เรียกว่าพระราชครู จะเป็นเพราะเหตุที่พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้สอนแต่ธรรมวินัยฝ่ายศาสนา ไม่ได้เป็นข้าเฝ้าเข้ารับราชการเหมือนกับ พราหมณ์ สังฆนายกมีหน้าที่แต่บังคับบัญชาว่ากล่าวสังฆบริษัทจึงเรียกว่า สังฆราช....

ในสยามประเทศ เมื่อพระนครสุโขทัยเป็นราชธานี เห็นจะมีพระสังฆราชกว่าองค์เดียว ด้วยวิธีการปกครองพระราชอาณาจักรครั้งนั้น หัวเมืองใหญ่ที่ห่างไกลราชธานี เป็นเมืองประเทศราชโดยมาก แม้เมืองที่อยู่ใกล้ราชธานีที่เป็นเมืองใหญ่ ก็ตั้งเจ้านายในราชวงศ์ออกไปครองอย่างทำนองเจ้าประเทศราชเมืองใหญ่เมือง ๑ น่าจะมีพระสังฆราชองค์ ๑ เป็นสังฆปริณายกของสังฆบริษัทตลอดเขตเมืองนั้น ความที่กล่าวข้อนี้มีเค้าเงื่อนปรากฏในทำเนียบชั้นหลังยังเรียกเจ้าคณะเมืองว่า สังฆราชา อยู่หลายเมือง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พึ่งทรงเปลี่ยนเป็นสังฆปาโมกข์ เมื่อในรัชกาลที่ ๕ กรุงรัตน -

โกสินทร์นี้ แต่ส่วนตำแหน่ง ปู่ครู นั้นเปลี่ยนเรียกเป็น พระครู แต่ในครั้งสุโขทัย... เชื่อได้แน่ๆ ตำแหน่งพระครูเป็นตำแหน่งสังฆนายกครองแต่สังฆราชลงมา เมืองใหญ่มีเมืองสละหลาย ๆ องค์ ถ้าเป็นเมืองน้อย สังฆนายกก็มีสมณศักดิ์เป็นเพียงปู่ครู”

ข้อความในศิลาจารึกและข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทำให้เห็นได้ว่า สมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยชั้นแรกมี พระสังฆราช หรือ พระสังฆราชา เป็นสมณศักดิ์สูงสุด แต่มิได้เป็นประมุขของสังฆมณฑลทั่วประเทศอย่างในปัจจุบัน คงเป็นประมุขสูงสุดของสังฆบริษัทตลอดเขตเมืองนั้น ๆ เท่านั้น เพราะการปกครองของฝ่ายพระราชอาณาจักรในสมัยนั้น แบ่งเป็นเมืองใหญ่ คือ ราชธานี เมืองพระยามหานคร และเมืองประเทศราช รวมทั้งเมืองลูกหลวงและเมืองหลานหลวง จึงมีพระสังฆราชหรือพระสังฆราชาในแต่ละเมือง นั้นๆ

ส่วนคำว่า พระมหาเถร และพระเถระ นั้น นาย เกษม บุญศรี ได้อธิบายไว้ในหนังสือ “ลักษณะการปกครองคณะสงฆ์” ว่า

“พระมหาเถระ กำหนด แต่พรรษา ๒๐ เกิน พระเถระกำหนดแต่ ๑๐ พรรษาเกินๆ แต่ในบัดนี้ทางบริหารพระมหาเถระ หมายถึงสมเด็จพระราชาคณะต่ำกว่าชั้นนั้นเป็นพระเถระ อีกอย่างหนึ่ง ผู้สอบนักธรรมชั้นเอกได้ ก็กำหนดผู้ตั้งอยู่ในเถรภูมิเหมือนกัน”

ส่วนราชทินนามของสมเด็จพระสังฆราช ในสมัยต้นและสมัยกลางของสมัยกรุงสุโขทัยไม่ปรากฏหลักฐานว่า “มี” คงมีแต่สมณศักดิ์ ดังกล่าวมานั้นเท่านั้น จนถึงตอนปลายสมัยกรุงสุโขทัย จึง

ปรากฏว่ามีการพระราชทานราชทินนามเป็นสมณศักดิ์ด้วย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในพระนิพนธ์ เรื่อง “ตำนานคณะสงฆ์” อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“ส่วนข้อที่พระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งราชทินนามพระราชทานเป็นสมณศักดิ์นั้น ในหนังสือชั้นกรุงเก่าที่ข้าพเจ้าได้ตรวจพบเห็นประเพณี มีทุกประเทศที่พระพุทธศาสนา เป็นประธาน เข้าใจว่าลังกาจะเริ่มประเพณีนี้ขึ้นก่อน เพราะเรื่องราชทินนามสมณศักดิ์ในสยามประเทศเพิ่งมีขึ้น ในครั้งสุโขทัยตอนปลาย”

และอีกตอนหนึ่งทรงสันนิษฐานว่า ไทยเราย้ายแบบมาจากประเทศศรีลังกาว่า

พระสังฆราชหรือพระสังฆราชา เป็นสมณศักดิ์สูงสุด แต่มิได้เป็นประมุขของสังฆมณฑลทั่วประเทศ

“ในเวลานั้นกำลังนิยมแบบแผนลัทธิสงฆ์อย่างลังกา น่าจะถ่ายแบบตั้งราชทินนาม สมณศักดิ์ มาจากประเพณีในลังกาทวีปด้วย”

แต่อย่างไรก็ตาม แม้พระสังฆราชจะไม่ปรากฏว่ามีราชทินนาม แต่พระสังฆนายกชั้นรองลงมาปรากฏว่ามีราชทินนามแล้ว เช่น พระครูธรรมไตรโลก พระครูธรรมเสนา พระครูธรรมราชา พระครูญาณสิทธิ เป็นต้น

สมัยกรุงศรีอยุธยา

เมื่อสิ้นสมัยกรุงสุโขทัย ขึ้นต้นสมัยกรุงศรีอยุธยา เรื่องสมณศักดิ์และราชทินนามของพระสงฆ์ไทย ก็ยังเป็นแบบเดิม แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก

การแบ่งแยกคณะสงฆ์ออกเป็นสองคณะ คือ คณะคามวาสี และคณะอรัญวาสี ในตอนปลายของสมัยกรุงสุโขทัย ก็ยังคงเป็นอยู่ แต่มักจะเรียกกันว่า คณะฝ่ายขวาและคณะฝ่ายซ้ายมากกว่าด้วยเหตุว่าเรียกง่ายกว่า

แต่มีข้อน่าสังเกตอย่างหนึ่งเกี่ยวกับคณะสงฆ์ทางเชียงใหม่ กล่าวคือ ในรัชสมัยของพระเจ้ากือนาเป็นพระเจ้านครเชียงใหม่ เมื่อราวพ.ศ. ๑๘๑๐ ซึ่งตรงกับรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ แห่งกรุงศรีอยุธยา พระองค์ทรงพระราชศรัทธาพระมหาสมณเถรชาวเมืองสุโขทัย จึงพระราชทานอุษยาก็ให้ให้เป็นพระมหาสวามี (ตามแบบลังกา) มีราชทินนามปรากฏว่า **พระมหาสมณบุรรัตนมหาสวามี**

ต่อมากรุงศรีอยุธยาก็มีการแบ่งชั้นพระภิกษุสงฆ์ทรงสมณศักดิ์เป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นต่ำเป็นพระครู ถัดขึ้นไปเป็นพระสังฆราช (ตามแบบสุโขทัย) แล้วเพิ่มขึ้นอีกชั้น ๑ ซึ่งถือว่าเป็นสมณศักดิ์ชั้นสูงสุด คือ สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายเรื่องนี้โดยเฉพาะคำว่า “สมเด็จพระ” ที่เติมไว้ข้างหน้าคำว่า “พระสังฆราช” ว่า

“คำ และ ยศ ที่เรียกว่า **สมเด็จพระ** เราเอามาจาก เขมรเป็นแน่ หนังสือที่แต่งครั้งสุโขทัย ไม่ได้พบใช้คำว่า **สมเด็จพระ** ในที่ใดๆ เลย แม้ นำพระนามพระเจ้าแผ่นดิน ก็ได้ขึ้นคำว่า **สมเด็จพระ** ฟังมาใช้ในชั้นกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เพราะอยู่ใกล้เมืองเขมรกว่าสุโขทัย และได้เมืองเขมรกวาดต้อนผู้คนเข้ามาหลายคราว คงจะได้แบบแผนประเพณีเขมรเข้ามาใช้ จึงเอาคำ **สมเด็จพระ** มาใช้ในสมณศักดิ์พระสังฆราชซึ่งเป็นอย่างสูงสุด คำว่า **สังฆราช** นั้นเอง

มาถึงชั้นกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ก็เข้าใจว่ามาแก้ไขใช้ออกไปเป็นอีกอย่าง ๑ เรียกว่า **สังฆราชาคณะ** หรือ **ราชาคณะ** เพราะตำแหน่งสังฆราชครั้งสุโขทัยเมืองหนึ่งมีแต่องค์เดียว เป็นสังฆปริณายกตลอดเขตราชธานี หรือตลอดเขตหัวเมืองใหญ่และเมืองประเทศราช ครั้นถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา เจ้าคณะหัวเมืองใหญ่อยังคงเป็น **สังฆราช** เจ้าคณะเมืองน้อยก็ยังคงเป็นพระครูตามเดิมส่วนสังฆปริณายก ยกขึ้นเป็น **สมเด็จพระสังฆราช** เพิ่มอำนาจให้ว่ากล่าวออกไปจนถึงหัวเมือง...”

แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ดังกล่าว แต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนนั้นก็ยังไม่ปรากฏว่า สมเด็จพระสังฆราชมีราชทินนาม มีแต่พระสังฆนายกชั้นรอง โดยเฉพาะสังฆนายกฝ่ายคามวาสี มีราชทินนามว่า **พระพุทโธโฆษจารย์** สังฆนายกฝ่ายอรัญวาสี คือ **พระวันรัตน์** หรือ **พระวันรัต** แต่ในบางครั้ง ปรากฏหลักฐานในหนังสือพระราชพงศาวดารบ้าง หนังสือตำนานเกี่ยวกับคณะสงฆ์บ้าง มีเรียกว่า **สมเด็จพระพุทโธโฆษจารย์** บ้าง **สมเด็จพระวันรัตน์** หรือ **สมเด็จพระวันรัต** บ้าง เรื่องนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในพระนิพนธ์ เรื่อง “ตำนานคณะสงฆ์” ว่า

“องค์ไหนเป็นผู้มีพรรษาอายุมาก องค์นั้นก็ไต่เป็นสมเด็จพระสังฆราช เพราะเช่นนี้ จึงปรากฏนาม สมเด็จพระพุทโธโฆษจารย์บ้าง สมเด็จพระวันรัตน์บ้าง ในหนังสือพระราชพงศาวดาร... ความสันนิษฐานข้อนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ก็ทรงมีพระดำริเห็นชอบ”

ด้วยเหตุนี้ราชทินนามของสมเด็จพระสังฆราชในสมัยนี้จึงยังไม่มี

ครั้นถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ มีเหตุการณ์หลายอย่างที่ทำให้ประเทศศรีลังกาสิ้นสมณวงศ์ พระเจ้ากิตติสิริราชสิงหะ แห่งประเทศศรีลังกาได้โปรดให้คณะทูตเข้ามาขอคณะสงฆ์จากกรุงศรีอยุธยาไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศนั้น เมื่อพ.ศ. ๒๒๕๕ สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ทรงส่งพระอุปาสีและพระอริยมุนี พร้อมพระภิกษุสงฆ์ และสามเณรวัดธรรมารามจากกรุงศรีอยุธยา ออกไปประดิษฐานพระพุทธศาสนา ณ ประเทศลังกาได้สำเร็จ ในพ.ศ. ๒๒๕๖ เรียกกันว่า **คณะสงฆ์อุปาสีวงศ์** บ้าง **คณะสงฆ์สยามวงศ์** บ้าง คณะสงฆ์ของไทยคณะนี้ยังมั่นคงยั่งยืนอยู่ในประเทศศรีลังกาอยู่จนกระทั่งบัดนี้

พระอุปาสี หัวหน้าคณะ สงฆ์ถึงแก่กรรมภาพเมื่ออยู่ในประเทศศรีลังกาได้ ๓ ปี ส่วนพระอริยมุนี จำพรรษาอยู่ในประเทศศรีลังกา ๗ ปี จึงเดินทางกลับกรุงศรีอยุธยา เมื่อพ.ศ. ๒๓๐๓ เป็นรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ และได้รับพระราชทานราชทินนามเป็นสมณศักดิ์เป็นครั้งแรก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในเรื่อง “ตำนานคณะสงฆ์” ว่า

“พระอริยมุนีได้ออกไปอยู่ในลังกาถึง ๗ ปี คงจะได้รับความรู้ในทางภาษาและขนบธรรมเนียมข้างลังกามาก ประกอบด้วยความชอบดังกล่าวแล้ว เป็นการสมควรแท้ที่จะได้รับพระราชทานเกียรติยศเป็นอย่างสูง ชะรอยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศจะทรงตั้งพระอริยมุนีขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช แต่เพื่อจะให้คงนามตามที่ปรากฏเกียรติ-

ยศอยู่ในลังกาทวีป จึงตั้งราชทินนาม สมเด็จพระสังฆราช เป็น พระอริยวงศา-
สังฆราชาธิบดี อนุโลมตามนามเดิม
ที่เรียกว่า พระอริยมุนี นาม สมเด็จพระ
อริยวงศ์น่าจะมีขึ้นครั้งนี้เป็นปฐม
จึงกลายเป็นแบบต่อมา”

สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ เป็นพระ-
มหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาพระองค์
สุดท้าย เพราะกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า
ในพ.ศ. ๒๓๑๐ เรื่องของสมเด็จพระ-
อริยวงศาสังฆราชาธิบดี สมเด็จพระ-
สังฆราชผู้ทรงได้รับพระราชทานราช
ทินนามเป็นครั้งแรกองค์นี้ก็ยุติลง ไม่
ปรากฏหลักฐานว่าสิ้นพระชนม์หรือ
สูญหายไปด้วยประการใด

สมัยกรุงธนบุรี

สมัยนี้ปรากฏว่า สมเด็จพระเจ้า
ตากสินมหาราช ได้ทรงตั้งสมเด็จพระ-
พระสังฆราช ขึ้น ๓ องค์ โดยลำดับ คือ
สมเด็จพระสังฆราช (ดี) สมเด็จพระ-
สังฆราช (ศรี) และสมเด็จพระสังฆราช
(ขึ้น) แต่ไม่ปรากฏว่า พระราชทานราช
ทินนามสมเด็จพระสังฆราชว่าอย่างไร

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระ-
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรง
ตั้งสมเด็จพระสังฆราช ๒ องค์ คือ
สมเด็จพระสังฆราช (ศรี) วัดระฆังโฆ-
สิตาราม สมเด็จพระสังฆราช องค์นี้
ทรงเคยดำรง สมณศักดิ์สมเด็จพระ-
สังฆราชมาแล้วในสมัยกรุงธนบุรี แต่
ถูกถอดเพราะไม่ทรงยอมถวายบังคม
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระ-
บาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
มหาราชทรงลดสมณศักดิ์สมเด็จพระ-
พระสังฆราช (ขึ้น) ลงมา เมื่อสมเด็จพระ-
พระสังฆราช (ศรี) สิ้นพระชนม์แล้ว ก็
ทรงตั้งสมเด็จพระสังฆราช (สุก) วัด
มหาธาตุ สมเด็จพระสังฆราชที่ทรงตั้ง

ในรัชกาลนี้ ไม่ปรากฏราชทินนาม

รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระ-
พุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงตั้ง
สมเด็จพระสังฆราช ๔ องค์ กล่าวคือ
เมื่อสมเด็จพระสังฆราช (สุก) สิ้น
พระชนม์แล้ว ก็ทรงตั้งสมเด็จพระสังฆ-
ราช (มี) วัดราชบูรณะ แล้วย้ายมาอยู่ ณ
วัดมหาธาตุ พระราชทานราชทินนามว่า
สมเด็จพระอริยวงษญาณ ปรียัติวรา
สังฆาธิบดี เมื่อสมเด็จพระสังฆราช (มี)
สิ้นพระชนม์แล้ว ทรงตั้งสมเด็จพระ
สังฆราช (อาด) วัดสระเกศ แล้วย้าย
มาอยู่วัดมหาธาตุ สมเด็จพระสังฆราช
องค์นี้ถูกถอดแล้วทรงตั้งสมเด็จพระสังฆราช
(สุก ญาณสงวรมหาเถระ) วัดราช-
สิทธิาราม เป็นสมเด็จพระสังฆราช
แล้วย้ายมาอยู่ ณ วัดมหาธาตุ พระราช
ทานราชทินนามว่า สมเด็จพระอริย-
วงษญาณ ปรียัติวราสังฆราชาธิบดี
เมื่อสมเด็จพระสังฆราชองค์นี้สิ้นพระ-
ชนม์แล้ว ทรงตั้งสมเด็จพระสังฆราช
(ด่อน) วัดสระเกศ แล้ว ย้ายมาอยู่ ณ
วัดมหาธาตุ ไม่ปรากฏราชทินนาม
เพราะสำเนาประกาศหาไม่พบ เมื่อ
สมเด็จพระสังฆราชองค์นี้สิ้นพระชนม์
แล้ว ทรงตั้งสมเด็จพระสังฆราช (นาค)
วัดราชบูรณะ แต่ไม่ต้องย้ายมาวัด-
มหาธาตุ เพราะวัดมหาธาตุกำลังบูรณะ
ปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งวัด พระราชทานราช
ทินนามว่า สมเด็จพระอริยวงษญาณ
ปรียัติวราสังฆราชาธิบดี

รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งสมเด็จพระ
พระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิต-
ชิโนรส วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๕

รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้ง ๒ องค์
คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา

ปวเรศวริยาลงกรณ์ฯ วัดบวรนิเวศวิหาร
เมื่อสมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นี้
สิ้นพระชนม์แล้ว ทรงตั้งสมเด็จพระ-
สังฆราช (สา ปุสสเทวมหาเถระ) วัด
ราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม เป็น
สมเด็จพระสังฆราช พระราชทานราช
ทินนามว่า สมเด็จพระอริยวงศา-
คตญาณ ซึ่งเป็นราชทินนามที่พระ
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔ ทรงเปลี่ยนจากพระอริย-
วงษญาณ

ในรัชกาล
นั้น พระ
ราชทาน
พระพิมล-
ธรรม (อยู่)
วัดสุทัศน์
เทพวรา-
ราม แต่มี
ได้เป็นสม
เด็จพระ
สังฆราช

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสฯ
วัดบวรนิเวศวิหาร

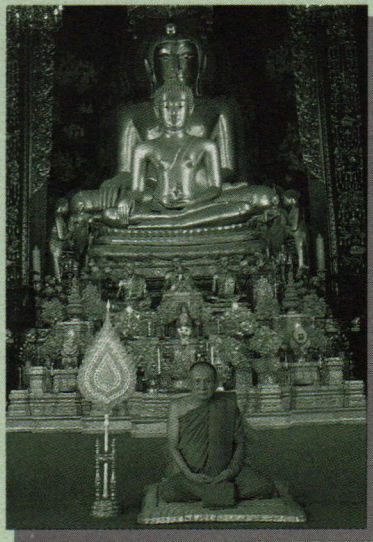
รัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งสมเด็จพระ
พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณ-
วโรรสฯ วัดบวรนิเวศวิหาร

รัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระ
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งสมเด็จพระ-
สังฆราช คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรม-
หลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆ-
ราชเจ้า

รัชกาลที่ ๘ พระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ทรงตั้ง
สมเด็จพระสังฆราช เมื่อพระเจ้าวรวงศ์
เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระ
พระสังฆราชเจ้า สิ้นพระชนม์แล้ว คือ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (แพ ติสฺสเทวมหาเถระ) วัดสุทัศน์เทพวราราม เมื่อสมเด็จพระสังฆราชองค์นี้สิ้นพระชนม์แล้ว ทรงตั้งสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว. ชื่น นววงศ์) วัดบวรนิเวศวิหาร ขณะที่ทรงตั้งมีพระนามว่าสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช แต่ได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ในรัชกาลที่ ๙

รัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระปร-

มมินทรภูมิ-พลอดุลยเดช ทรงตั้งสมเด็จพระสังฆราช โดยลำดับดังนี้ สมเด็จพระสังฆราช (ปลด กิตติโสภณ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระสังฆราชในรัชกาลปัจจุบัน

มหาเถระ) วัดเบญจมบพิตรฯ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อยู่ ญาโณทโยมหาเถระ) วัดสระเกศ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) วัดมกุฏกษัตริยาราม สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถระ) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสนมหาเถระ) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม และสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถระ)

ข้อควรสังเกตเกี่ยวกับราชทินนามของสมเด็จพระสังฆราชในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ก็คือ เมื่อมีการพระราชทานทินนามตั้งสมเด็จพระสังฆราชตั้งแต่รัชกาลที่ ๒ ถึงรัชกาลที่ ๓ นั้น มีราชทินนามนำว่า **สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ แต่เปลี่ยนเป็นสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ มาตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งเป็นราชทินนามสำหรับสมเด็จพระสังฆราชที่ได้เป็นพระราชาวงศ์**

ส่วนสมเด็จพระสังฆราชที่เป็นพระราชาวงศ์นั้น ทรงตั้งตามพระอิสริยยศที่ได้รับสถาปนา มีคำว่า สมเด็จพระสมณะบ้าง สมเด็จพระมหาสมณเจ้าบ้าง นำหน้า หากมิได้รับสมณุตมาภิเษกเป็นสมเด็จพระมหาสมณะ หรือสมเด็จพระมหาสมณเจ้า นำหน้าแล้ว ก็มีคำว่า **สมเด็จพระสังฆราชเจ้า** ตามหลัง เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

แต่ข้อที่ควรสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน ซึ่งมีราชทินนามว่าสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชมิได้มีราชทินนามว่า สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ ทั้งนี้ คงเป็นไปในทำนองเดียวกับสมเด็จพระสังฆราชที่ทรงตั้งในรัชกาลที่ ๘ องค์แรก คือ สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช (ม.ร.ว. ชื่น นววงศ์) ซึ่งราชทินนาม สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์นั้น เป็นราชทินนามที่ทรงได้รับเมื่อทรงดำรงสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระราชาคณะ และต่อมาในรัชกาลที่ ๙ ทรงได้รับสถาปนา เป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน ก็ทรงดำรงสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระราชาคณะมาก่อนเช่นเดียวกัน เมื่อทรงได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช ก็ยังคงได้รับพระราชทานราชทินนามเดิม และมีคำว่า สมเด็จพระสังฆราชตามหลัง คือ **สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก**

พระราชพิธี ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พลาติคัย สิทธิธัญกิจ

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือ “พระพิพัฒน์-
สังจา” คือ พระราชพิธีศรีสังฆานกาล โดยมากเรียก
กันสั้นๆ ว่า “ถือน้ำ” คือ ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีจะต้องดื่ม
น้ำล้างอาวูธของพระราชธาเพื่อแสดงว่าจะจงรักภักดีต่อพระ-
ราชาธิบดีของตน หากผู้ใดมิได้รักษาคำสัตย์ปณิธานที่ได้
กล่าวไว้ในพิธีนั้น ก็อาจจะต้องมือนเป็นไปด้วยคมอาวูธหอก
ดาบอันใช้จุ่มในน้ำที่ตนดื่ม

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราช
นิพนธ์ว่า พระราชพิธีนี้เป็นพระราชพิธีใหญ่สำหรับแผ่นดิน มี
สืบต่อกันมาแต่โบราณกาล โดยไม่มีเว้นว่างเพราะมีคำอ้างถึง
ว่า “เป็นพิธีระดับความยุคเชิฐของบ้านเมือง” ในสมัยก่อน
กำหนดให้ทำพิธีนี้ปีละ ๒ ครั้ง คือ ในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕
ครั้งหนึ่ง กับวันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๑ อีกครั้งหนึ่ง

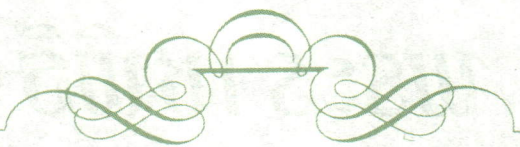
มูลเหตุของการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยานั้น พระองค์ทรง
มีพระบรมราชาธิบายอย่างละเอียดไว้ว่า

“เมื่อจะคิดหาต้นเหตุการถือน้ำให้ได้ความว่า เหตุใดเมื่อ
ให้คนอ่านคำสาบานทำสัตย์แล้วจึงต้องให้ดื่มน้ำชำระพระแสง
ด้วยอีกเล่า ก็เห็นว่าลัทธิที่ใช้ล้างอาวูธเป็นน้ำสาบานนี้ ต้น
แรกที่จะเกิดขึ้นด้วยการทหาร เป็นวิธีของขัตติย หรือกษัตริย์
ที่นับว่าเป็นชาติทหารในจำพวกที่หนึ่งของชาติซึ่งแบ่งกันอยู่ใน
ประเทศอินเดีย คล้ายกันกับในตัวของอังกฤษหรือสมุโรรของญี่ปุ่น
ชาติขัตติยเป็นชาติที่ไม่ได้หากินด้วยการค้าขายไถหว่านปลูกเพาะ
หรือรับไทยทานจากผู้ใดผู้หนึ่งให้ ย่อมหาเลี้ยงชีวิตด้วยคมอาวูธ
แต่มิใช่เป็นผู้ร้ายเที่ยวลอบลักทำโจรกรรม ใช้ปราบปรามโดย

ตรงซึ่งหน้าให้ตกอยู่ในอำนาจแล้ว และได้ทรัพย์สมบัติโดยผู้ซึ่ง
กลัวเกรงกำลังอำนาจยกยอให้ แต่การที่ประพฤติเช่นนี้ เมื่อว่า
โดยอย่างยิ่งแล้วก็อยู่ในเป็นผู้ร้ายนั่นเอง แต่เป็นผู้ร้ายที่มีความ
สัตย์และคิดแบ่งการที่ตัวประพฤติ(ถึงแม้ว่าไม่เป็นธรรมแท้ของ
โลก) ออกเป็นสองภาค ภาคหนึ่งถือว่าการซึ่งตนจะกระทำ
เช่นนั้นไม่เป็นการผิดธรรม ภาคหนึ่งถ้านั้นจะกระทำเช่นนั้น
เป็นการผิดธรรม เมื่อว่าเท่านี้ก็ยังเข้าใจยาก จะต้องยกตัว-
อย่างให้เห็น หน้อยหนึ่งว่า ตามลัทธิความประพฤติของชาติ-
ขัตติยโบราณ คือ เหมือนหนึ่งว่าผู้มีอำนาจเป็นชาติขัตติยได้
ปกครองแผ่นดิน ทราบว่าลูกสาวของขัตติยเมืองอื่นมีอยู่สมควร
แก่ตนๆ ยังไม่มีคู่ซึ่งจะได้อภิเชษ เมื่อไปสู่ขอบิดามารดาของ
หญิงนั้นไม่ยอมให้ ขัตติยผู้ไปสู่ขอถือว่าการที่ตัวคิดนั้นเป็น
การชอบธรรม ด้วยใช้ว่าจะเอามาทำอันตราอย่างหนึ่งอย่าง
ใด ประสงค์จะมายกย่องให้เป็นใหญ่เป็นโต บิดามารดาของ
หญิงที่ไม่ยอมให้ นั้นหมิ่นประมาทต่อผู้ซึ่งไปสู่ขอ เป็นการ
ประพฤติผิดธรรมประเพณี เพราะไม่รักษากิริยาอันดีต่อกัน
ผู้ซึ่งไปสู่ขอสามารถที่จะประกาศแก่ทหารของตัว ว่าการซึ่งตัว
ประพฤตินั้นเป็นการชอบธรรม แต่บิดามารดาของหญิง
ประพฤติไม่ชอบธรรม จะต้องยกไปรบชิงเอานางนั้นให้จงได้
แล้วก็ยกกองทัพไปทำลายบ้านเมืองนั้นเสียได้โดยไม่ถือว่า
เป็นการผิดธรรม หรือเมื่ออยู่ดีๆ เชื่อตัวว่ามีวิชาความรู้
กำลังวังชาแข็งแรง ยกไปชวนพระราชธาที่เป็นชาติขัตติยอื่นซึ่ง
เสมอๆ กันให้มาต่อสู้ลงฝีมือกัน เมื่อผู้ใดแพ้บ้านเมืองก็เป็น
สินพินันก็ถือว่าการซึ่งขัตติยผู้ไปชวนนั้นไม่ได้ประพฤติผิดธรรม
เหมือนกัน”

“ก็ถ้าขัตติยนั้นไปพบลูกสาวชาวบ้านซึ่งเป็นชาติต่ำมี
กำลังน้อย ไม่สามารถที่จะต่อสู้ อดชิงมาด้วยอำนาจและกำลัง
พวกมาก หรือเห็นคนยากไร้เดินอยู่ตามถนน เอาศัตราอาวุธ
ประหารให้ถึงแต่ความตายหรือป่วยลำบาก ขัตติยผู้ซึ่ง
ประพฤติการทั้งสองอย่างนี้เป็นประพฤติผิดธรรม การยุติ-

ธรรมและไม่เป็นยุติธรรม หรือต้องด้วยธรรมและไม่ต้องด้วยธรรมของพวกชาติตติยนั้นเป็นดังนี้ จึงกล่าวว่ามีไชยติธรรมของโลก”

“เมื่อชาติตติยทั้งปวงประพตติในการซึ่งถือว่าเป็นธรรมและไชยธรรมอยู่เช่นนี้ ผู้ใดมีวิชาชำนาญในการใช้ศัสตราวุธและพวกพ้องมาก พวกพ้องเหล่านั้นก็ย่อมถือการชำนาญในศัสตราวุธเป็นที่ตั้ง ปราบปรามชาติตติยทั้งปวงให้ตกอยู่ในใต้อำนาจได้มาก คนทั้งปวงก็ย่อมเป็นที่หวาดหวั่นกลัวเกรง จึงยกขึ้นให้เป็นพระราชาสำหรัที่ที่จะได้ดูแลบังคับและชอบในบ้านเมือง แล้วแบ่งสรรปันส่วนทรัพย์สมบัติอันตนหาได้ให้เป็นเครื่องเลี้ยงอุดหนุนแก่ชาติตติยผู้เป็นพระราชานั้น ด้วยเหตุว่าชาติตติยเป็นผู้ถือสิทธิ์ว่าหาเลี้ยงชีวิตด้วยคมอาวุธเช่นนี้ จึงเป็นที่คนทั้งปวงยำเกรงมากกว่าตระกูลอื่นๆ คนทั้งปวงจึงมักจะเลือกตระกูลชาติตติยขึ้นเป็นพระราชา ด้วยความเต็มใจหรือความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง มากกว่าที่จะเลือกตระกูลอื่นๆ มีชาติพราหมณ์เป็นต้น ขึ้นเป็นพระราชา จนภายหลังมาคำซึ่งว่าชาติตติยหรือกษัตริย์ ในประเทศเรามักจะเข้าใจกันว่าเป็นชื่อแห่งพระราชหรือพระเจ้าแผ่นดิน แต่ที่แท้เป็นชื่อแห่งชาติตระกูลของคนพวกหนึ่ง มิใช่เป็นชื่อยศของพระราชเลย เป็นเพราะเหตุที่ชาตินี้ตระกูลนี้ได้เป็นพระราชามากกว่าชาติอื่นตระกูลอื่นแล้วเป็นพระราชาสืบตระกูลต่อกันไป ก็ยังคงเป็นชาติตติยอยู่ทุกชั่วทุกชั้น คำที่เรียกพระราชากับที่เรียกชาติตติยจึงปนกันไปเท่านั้น”

“ก็เมื่อชาติตติยถือว่าคมอาวุธเป็นทางหากินเช่นนี้แล้ว ก็เป็นการจำเป็นที่จะเสาะแสวงหาศัสตราอาวุธที่เป็นอย่างดีวิเศษ สำหรับตัวที่จะได้ใช้ให้คล่องแคล่วสมดังประสงค์ อาวุธนั้นย่อมเป็นที่รักยิ่งกว่าทรัพย์สมบัติอื่นๆ มิไ่วางห่างกายเลยเป็นต้น และเมื่อถืออาวุธนั้นไปทำยุทธสงครามกับผู้ใดได้ชัยชนะ ก็ย่อมถือว่าอาวุธนั้นเป็นของดีมีคุณวิเศษ เมื่อมีเหตุการณ์อันใดซึ่งควรประกอบให้เห็นได้เป็นอัศจรรย์ ก็พาให้เห็นได้ว่าอาวุธนั้นมีสิ่งสิงรักษาเป็นเครื่องช่วยกำลังตัวที่จะประหัตประหารศัตรู เมื่อมีผู้ใดมาอ่อนน้อมยินยอมอยู่ในใต้อำนาจ จึงได้เอาอาวุธนั้นลี้ยงน้ำให้กินเป็นคู่กับคำสาบาน เพราะเชื่อว่าอาวุธนั้นสามารถที่จะลงโทษแก่ผู้ซึ่งคิด

ประทุษร้ายตนอย่างหนึ่ง เพราะรักเกือบจะเสมอด้วยตนเองและวางอยู่ใกล้ๆ ตัวที่จะหยิบง่ายกว่าสิ่งอื่น จึงได้หยิบอาวุธนั้นออกให้ผู้ซึ่งมายินยอมอยู่ใต้อำนาจทำสัตย์ การซึ่งทำสัตย์กันเช่นนี้ในชั้นแรกคงจะได้ทำสัตย์ในเวลาอยู่ที่สนามรบ มากกว่าเวลาที่อยู่ในบ้านเมืองโดยปกติ เมื่อใช้ลงเป็นตัวอย่างครั้งหนึ่งแล้ว ก็ใช้ต่อๆ ไป จึงเห็นว่าการซึ่งถือน้ำด้วยอาวุธนี้คงจะเกิดขึ้นด้วยชาติตติยเป็นต้น ถ้าพราหมณ์เป็นพระราชบางที่จะถือน้ำด้วยคัมภีร์เวทได้บ้างดอกกระมัง”

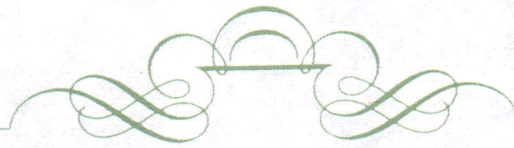
แต่ยังมีเรื่องประกอบอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ในคำประกาศ **คเชนทศสวนาน** ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในภายหลัง ว่าด้วยน้ำล้างพระแสงขรรค์ชื่อ **ทิมารู** นับว่าผู้ใดกินนั้นได้รับความสวัสดิ-มงคลคล้ายน้ำมนต์ ซึ่งถือเช่นนี้เห็นจะเป็นเกิดภายหลังเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว เพราะฉะนั้นการถือน้ำจึงต้องใช้พระแสงชุบน้ำให้บริโภคด้วย เป็นแบบมาแต่โบราณ

“ครั้นเมื่อประเพณีการถือน้ำ ต้องการที่จะใช้ขึ้นในประเทศอื่นๆ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงประเทศอินเดีย วัฒนธรรมนิยมอินเดียมาใช้เป็นประเพณีบ้านเมือง หรือบางเมืองก็มีเรื่องกล่าว ว่า พวกชาติตติยซึ่งได้เป็นพระราชในประเทศอินเดียนั้น ด้วยหลบหลีกข้าศึกศัตรูมาสร้างพระนครใหม่บ้าง ด้วยคิดอ่านแผ่อณา-เขตออกมาตั้งอยู่นอกประเทศอินเดียบ้างก็ยกเอาแบบอย่างถือน้ำด้วยอาวุธนี้มาตั้งลงในประเทศที่ใกล้เคียงเป็นต้นเดิม เมื่อต่อมาถึงผู้มีบุญวาสนาจะตั้งตนขึ้นเป็นใหญ่ในแผ่นดิน โดยจะไม่ได้เป็นชาติตติยสืบตระกูลมาแต่ประเทศอินเดียเมื่อมีอำนาจเป็นพระราชปกครองแผ่นดินขึ้น คนทั้งปวงก็ย่อมสมมติตระกูลนั้นว่าเป็นชาติตติยตระกูลจึงได้ประพตติตามชาติตติยประเพณี คือ

ใช้อาวุธเป็นเครื่องลี้ยงน้ำให้คนบริโภคแสดงความซื่อสัตย์สุจริต ลัทธิแสดงความสัตย์เช่นนี้ก็มิแต่ในประเทศทั้งปวง ซึ่งถือว่าพระราชากับราชตระกูลเป็นชาติตติย ไม่ตลอดทั่วไปในประเทศอื่น เช่น เมืองจีนหรือเมืองแขกอื่นๆ ซึ่งถือศาสนาอะหมะหมัดเป็นต้น”

ดังนั้น การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่เคยใช้กันจึงมี ๒ อย่าง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระบรมราชาธิบายว่า ในพิธีถือน้ำอย่างเก่ามีอยู่ ๓ โอกาส คือ-

๑. ถือน้ำ ในโอกาสที่พระเจ้าแผ่นดินได้รับราชสมบัติ
๒. ถือน้ำ เพราะเป็นข้าราชการ ประเภทนี้ต้องถือน้ำ
ปีละ ๒ ครั้ง คือ ในเดือน ๕ กับเดือน ๑๐ ดังได้กล่าว
แล้ว ต้องถือเป็นปกติประจำปี
๓. บรรดาปัจฉิมมิตร หรือข้าศึกที่เข้ามาสู่บรมโพธิสมภาร
จำเป็นต้องถือน้ำ เพื่อถวายความจงรักภักดีด้วย
พิธีถือน้ำทั้ง ๓ อย่างข้างต้นนี้พระองค์ทรงกล่าวว่า เป็น
การถือกันอย่างเก่า และมีการถือในโอกาสต่างกันอีก ๒
โอกาส ซึ่งเป็นการถืออย่างใหม่ คือ

๑. พวกทหารถืออาวุธ จำเป็นจะต้องถือน้ำทุกเดือน
๒. ผู้ที่จะเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ต้องถือน้ำเป็น
พิเศษในเวลาแรกเข้ารับตำแหน่ง บุคคลประเภทนี้เห็น
จะหมายถึง ที่ปรึกษาราชการที่จ้างบุคคลชาวต่าง-
ประเทศ ส่วนที่จะถือน้ำได้ด้วยวิธีการอย่างใด มิได้
ทรงอธิบายไว้

เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระ-
ราชทานข้อสังเกตว่า การถือน้ำของผู้ที่เข้ามาสู่พระบรมโพธิ-
สมภารกับพวกที่จะมารับหน้าที่เป็นที่ปรึกษาพิเศษ กับ
โอกาสที่จะถือน้ำในเวลาพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใหม่ได้รับ
ราชสมบัติใหม่นั้น ไม่ทราบกำหนดแน่ว่าจะต้องเป็นเวลาใด
สุดแต่โอกาสที่จะเกิดขึ้น แต่ทั้ง ๓ พวกจะต้องอ่านคำสาบาน
ท้าวหน้าไม่มีการยกเว้น แต่ประเภทข้าราชการที่ต้องถือน้ำ
ปีละ ๒ ครั้งตามปกติทุกปีนั้น ทรงกล่าวว่าเฉพาะพระบรม-
วงศานุวงศ์ไม่ต้องอ่านคำสาบาน เพราะถือว่าเป็นพระประยูร-
ญาติไว้วางพระราชหฤทัย เป็นแต่ตม้น้ำที่ซุบพระแสงราชศัสตรา
คือ ตม้น้ำพระพิพัฒน์สัตยาอย่างเดียว ไม่ต้องปฏิญาณอีก

ส่วนทหารที่ต้องถือน้ำในวันขึ้น ๓ ค่ำทุกเดือนโดยไม่มี
การเปลี่ยนแปลง พระองค์ทรงอธิบายว่า ที่กำหนดเอาไว้ขึ้น ๓
ค่ำนี้ ก็เพราะเหตุที่ทหารเปลี่ยนกันเข้ารับราชการเป็นเดือนๆ
กำหนดวันขึ้น ๑ ค่ำ ไปจนถึงวันขึ้น ๓ ค่ำ เป็นกำหนด หากวัน
ขึ้น ๓ ค่ำไปทหารไม่มาเข้าเวรเป็นกำหนดเกาะเหมือนกันกับ
เลิกไพร่หลวงจ่ายเดือนทั้งปวง แต่ที่ต้องทำน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
สำหรับทหารต่างหากอยู่เพียง ๑๐ เดือนเท่านั้น เฉพาะใน
เดือน ๕ กับเดือน ๑๐ ซึ่งข้าราชการทั่วไปหรือข้าราชการ
พลเรือนต้องถือน้ำประจำปีอยู่แล้ว ในเดือนทั้ง ๒ นี้ ข้าราชการ
ทหารจึงไปถือน้ำรวมกับข้าราชการทั้งปวงด้วย คือ ปฏิญาณ
พร้อมผู้อื่น ๒ ครั้ง ปฏิญาณโดยลำพัง ๑๐ ครั้ง ต่อปี

ส่วนเหตุที่กำหนดให้ทำพิธีในเดือน ๕ และเดือน ๑๐ นั้น

พระองค์ทรงกล่าวว่า เห็นจะสะดวกต่อการรวมคน เพราะว่
เดือน ๕ เป็นนักขัตฤกษ์ตรุษ ส่วนเดือน ๑๐ เป็นนักขัตฤกษ์
สารท ดังนั้น ในวันสารทและวันตรุษ ข้าราชการทุกคนจะต้อง
ถือน้ำด้วยกัน ใช้อยู่ตลอดมาจนถึงรัชกาลที่ ๖ จึงโปรดให้ข้า-
ราชการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเพียงปีละครั้งเดียว คือ ในวัน
ตรุษ เดือน ๕ ต่อมาภายหลังกำหนดให้เป็นวันที่ ๓ เมษายน
ของทุกปี ส่วนการถือน้ำในวันสารทเดือน ๑๐ นั้นจึงเป็นอัน
ยกเลิก

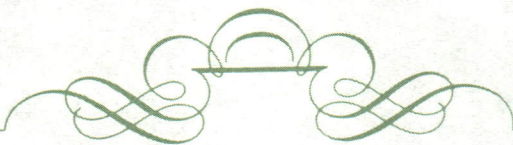
การถือน้ำประจำปี ปีละ ๒ ครั้ง ได้มีพระบรมราชาธิบาย
ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า กำหนดถือน้ำ
แต่ก่อนนั้นเคยใช้กำหนดในท้ายพระราชพิธีสารทครั้งหนึ่ง
ท้ายพระราชพิธีสัมพัจฉรฉนัตครั้งหนึ่ง ใช้น้ำมนต์ซึ่งตั้งใน
การพระราชพิธีนั้นทำน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

ความจริงนักขัตฤกษ์ตรุษนั้น ตรงกับเดือน ๕ เป็นเวลา
ที่ประชาชนทั้งปวงเล่นการนักขัตฤกษ์ต่างๆ รวมทั้งเล่นการพนัน
และดื่มสุราเมามาย ต้องตั้งกองตระเวนรักษาโจรผู้ร้าย ข้า-
ราชการไม่สะดวกต่อการที่จะมาถือน้ำในท้ายพระราชพิธี-
สารทตามพระราชกำหนดเดิม จึงได้คิดเลื่อนเวลาให้พ้นจาก
นักขัตฤกษ์ตรุษนั้นเสีย โดยเลื่อนกำหนดมาทำในวันขึ้น ๓ ค่ำ
เดือน ๕ คือ ขึ้นปีใหม่ เป็นการให้พ้นเขตตรุษแต่อยู่ในภาย
หลังวันขึ้นปีใหม่ของสมัยนั้น แต่ก็มิใช่เป็นปีใหม่จริงเพราะยัง
มิได้มีการเกลียดศึกเปลี่ยนศักราชใหม่ในวันนั้น

ครั้นเมื่อมีการประกาศใช้ปฏิทินทางสุริยคติโดยใช้เดือน
เมษายนเป็นเดือนแรกของปีใหม่ วันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕ จึงได้
กำหนดแน่นอนทางสุริยคติเป็นวันที่ ๓ เมษายนของทุกปี ซึ่ง
เป็นการแน่นอนกว่าวันทางจันทรคติ และได้ใช้กำหนดนี้ตลอด
มาจนเลิกพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๖

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระบรม-
ราชาธิบายไว้ละเอียดถึงพิธีซุบพระแสงทำน้ำพระพิพัฒน์-
สัตยาไว้ว่า

“การที่ซุบพระแสงศรเป็นหน้าที่ของพระมหाराชครูพิธีผู้
อ่านโองการแข่งน้ำ เมื่อเวลาจะอ่านเชิญพระชั้นหยกมีรูปนา
รายณ์ทรงธนูตั้งอยู่ในกลางชั้น เชิญพระแสงศรประนมมือว่า
คำสรรเสริญพระนารายณ์ จบแล้วซุบพระแสงศรสามครั้ง แล้ว
จึงรับพระแสงองค์อื่นมาทำต่อไปจนครบทั้งสามองค์ แล้วประนม
มือเปล่าวว่าไปจนตลอด เมื่อจบแล้วพระอาลักษณ์จึงได้อ่านคำ
สาบานแข่งน้ำ ในคำประกาศนั้นเชิญเทพยดาทั้งปวงมาประชุม
ในที่มหาสมัยสโมสรอันอุดม ที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้า-

ราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหาร พลเรือน กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน หัวเมืองเอกโตตรีจัตวา ปักขิไต้ ฝ่ายเหนือ และเจ้าประเทศราช แต่ล้วนขึ้นชมยินดีจะกระทำสัตยาณสัตย์ถวาย ออกพระนามเต็ม แล้วจึงสรรเสริญพระเดชพระคุณที่ได้มีแก่ชนทั้งปวง อธิษฐาน น้ำพระพิพัฒน์ ขอให้มฤตยูอำนาจอาจจะเป็นไปตามคำสาบาน แล้วจึงแข่งผู้ซึ่งคิดคดทรยศไม่ซื่อตรง ให้พรผู้ซึ่งตั้งอยู่ในความกตัญญูสุจริต เมื่อจบคำประกาศแล้ว เจ้ากรมพราหมณ์ พฤฒิบาล จึงได้รับพระแสงจากเจ้าพนักงานกรมแสง มีผ้าขาวรองมือเชิญพระแสงออกจากฝัก ชูหน้าในหม้อเงินและขันสาคร ทุกหม้อทุกชั้น พระแสงซึ่งใช้บูชน้อยอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ พระขรรค์ชัยศรี พระแสงหอกเพชรรัตน พระแสงดาบคาบค่าย พระแสงดาบใจเพชรพระแสงเวียดทั้งนี้ เป็นพระแสงในรัชกาลที่ ๑ พระแสงญี่ปุ่นฟันปลาประดับพลอยเป็นพระแสงในรัชกาลที่ ๒ พระแสงแฝด พระแสงขรรค์เนาวโลหะ เป็นพระแสงในรัชกาลที่ ๓ พระแสงทรงเดิมฝักประดับมุก พระแสงตรีเพชรธารพระกรเทวรูป ธารพระกรศักดิ์สิทธิ์ พระแสงกันหยัน พระแสงปืนนพรัตน์ เป็นพระแสงในรัชกาลที่ ๔ พระแสงฝักทองเกลี้ยงเครื่องประดับเพชรเป็นพระแสงทรงเดิมในแผ่นดินปัจจุบันนี้ จัดเป็นลำดับกันตามสมควร เมื่อขณะพราหมณ์แทงน้อยอยู่นั้น พระสงฆ์สวดคาถา สจฺจ เว อมตา วาจา เป็นต้น ประโคมแตرسังข์ พิณพาทย์ฆ้องชัยจนตลอดกว่าจะทำน้ำแล้ว ฝ่ายพระบรมวงศานุวงศ์นั้น ตั้งแต่เสด็จพระราชดำเนินออกก็ขึ้นไปเฝ้าอยู่บนพระอุโบสถ แต่ข้าราชการอยู่หน้าพระอุโบสถ มีกำหนดว่าเมื่ออาลักษณ์อ่านคำประกาศจบแล้วข้าราชการจึงขึ้นไปอ่านคำสาบาน คำสาบานนี้เป็นคำสาบานย่อบุญเดียวกันกับที่อาลักษณ์อ่าน เป็นแต่แต่ดัดความให้สั้นลง เมื่อชูพระแสงเสร็จแล้วพระมหาราชครูพิธีแบ่งน้ำที่ชูพระแสงสรงในพระถ้วยโมราเครื่องต้น เจือกับ น้ำพระราชพิธีพราหมณ์ซึ่งอบกลิ่นหอมแล้ว เจ้ากรมพฤฒิบาลจึงได้รับพระขันหยกไปเทเจือปนในหม้อเงินและขันสาคร”

“ธรรมเนียมเดิมมา พระเจ้าแผ่นดินก็ไม่ได้เสวยน้ำพระราชพิธี เพิ่งมาเกิดขึ้นในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่ ด้วยทรงถือว่าน้ำชำระพระแสงครั้นเป็นสวัสดิมงคลอย่างหนึ่ง เพื่อจะแสดงพระราชหฤทัยเมตตากรุณาโดยเที่ยงธรรมซึ่งได้ทรงปฏิบัติอธิษฐานในพระราชหฤทัยเป็นนิตย์ ให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการทั้งปวงได้ทราบเป็นที่ขึ้นชมยินดีทั่วหน้า จึงโปรดให้พระมหาราชครูพิธีนำน้ำซึ่งสรงเทวรูป และพระแสงสรงมาถวายเสวยก่อน แต่ในแผ่นดิน

ปัจจุบันนี้ เมื่อ แรกๆ ท่านผู้บัญชาการในพระราชพิธีทั้งปวง ก็ได้ยกเลิกน้ำที่ถวายพระเจ้าแผ่นดินเสวยเสีย จะเป็นด้วยตัดสินใจกันประการใดหรือเกรงใจว่าไม่ได้รับสั่งเรียกก็ไม่ทราบเลย ภายหลังมาเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเป็นอย่างไว้แล้ว เมื่อยกเลิกเสียโดยมิได้ปรากฏเหตุการณ์อย่างไร ก็ดูเหมือนหนึ่งไม่ตั้งใจที่จะรักษาความสุจริต กระดากกระเดื่องอย่างไรอยู่ จึงได้สั่งให้มีขึ้นตามแบบเดิม ตั้งแต่ปีบรมราชาภิเษกครั้งหลังมา เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเสวยแล้ว จึงได้แจกข้าราชการให้รับพระราชทานต่อไป ถ้ามีวังหน้า เจ้ากรมพฤฒิบาลเป็นผู้นำน้ำไปถวายใช้ขึ้นสรงพระพักตร์ลงยาราชวดีมีนพรัตน์ในกลางขัน แต่คงใช้น้ำในหม้อเงินเหมือนพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งปวง ขันซึ่งสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์เสวยนั้นเป็นขันลงยาเชิงชาม สำหรับข้าราชการชั้นทองชั้นถม ถ้วยสำหรับตวงเป็นถ้วยทองคำไหลทองบ้าง สำริดบ้าง จารึกคาถาเป็นอักษรขอมว่า สจฺจ เว อมตา วาจา เป็นต้น”

“ผู้กำกับถือน้ำและแจกน้ำในพระอุโบสถนี้คือ พราหมณ์ พฤฒิบาล พราหมณ์โหราจารย์ สนมพลเรือนและพระยาผู้กำกับถือน้ำ ในกรมพระกลาโหมคนหนึ่ง ในกรมมหาดไทยคนหนึ่ง พระบรมวงศานุวงศ์เสวยน้ำปากพระอุโบสถข้างใต้ตรงที่ประทับ พระบรมวงศ์เธอ พระวรวงศ์เธอซึ่งเสด็จอยู่หน้าพระอุโบสถขึ้นประตูกกลาง แต่มาเสวยน้ำข้างใต้ ส่วนหม่อมเจ้านั้นแต่เดิมไม่ได้ขึ้นไปถือน้ำบนพระอุโบสถ ภายหลังทรงพระราชดำริว่าก็นับว่าเป็นหลานเธอของพระเจ้าแผ่นดิน มีศักดิ์นาสูง ส่วนข้าราชการผู้น้อยที่ต่ำศักดิ์นากว่าก็ขึ้นไปถือน้ำบนพระอุโบสถได้จึงโปรดให้ขึ้นไปถือน้ำบนพระอุโบสถในสองสามปีนี้ แต่แยกออกไปอีกสายหนึ่ง คือ ขึ้นทางประตูข้างใต้ กลับลงทางประตูข้างใต้ ข้าราชการขึ้นประตูเหนือ ถือน้ำปากพระอุโบสถข้างเหนือ กลับลงประตูกกลาง แต่ไปถือน้ำข้างเหนือแล้วกลับลงประตูกกลาง จางวางหัวหมื่นนายเวรมหาดเล็กขึ้นประตูกกลาง แต่ไปถือน้ำข้างเหนือแล้วกลับลงประตูกกลาง ในขณะเมื่อข้าราชการลงมือถือน้ำนั้น ทรงพระดำเนินในทง พระสงฆ์มณฑา เมื่อพระสงฆ์กลับต้องเบียดเสียดข้าราชการที่มาถือน้ำออกไปอยู่ข้างจะเป็นการกันดารกันทุกปี แต่ก่อนมาเมื่อข้าราชการถือน้ำหมดแล้ว เจ้ากรมปลัด กรมกองมอญขึ้นมาอ่านคำสาบานเป็นภาษารามัญหน้าพระที่นั่ง ต่ออ่านคำสาบานจบแล้วจึงได้เสด็จขึ้น แต่ครั้งมาถึงในแผ่นดินปัจจุบันนี้ ที่หลังๆ มานั่งคอยอยู่ก็หายไป ถามก็ว่ามี แต่อย่างไรจึงรวมๆ ไปอยู่ต่อ

เวลาเสด็จขึ้นแล้วก็ไม่ทราบ เวลาเมื่อข้าราชการถือน้ำเสด็จแล้วเสด็จขึ้นทางข้างใน เพื่อจะให้ท้าวนางและภรรยาข้าราชการที่มาถือน้ำข้างในได้เฝ้า มหาตเล็กเชิญพระแสงตามเสด็จพระราชดำเนินทางข้างในด้วยกำหนดผู้มีบรรดาศักดิ์ฝ่ายในได้ถือน้ำนั้นว่าภรรยาข้าราชการที่มีศักดินาตั้งแต่ ๔๐๐ ขึ้นไปต้องมาถือน้ำท้าวนางนั้น แต่เดิมมาก็ไปถือน้ำวัดพระศรีรัตนศาสดารามทั้งสิ้น แต่ครั้งมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ยกเว้นท้าวนางที่เป็นเจ้าจอมมารดา ไม่ให้ต้องออกไปถือน้ำวัดพระศรีรัตนศาสดารามและข้างในต่างวัง คือ ห้ามเจ้านายที่ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดและบุตรหลานเสนาบดีซึ่งได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดและภรรยาข้าราชการซึ่งมีบุตรแต่ยังคงได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดอยู่ก็โปรดให้เข้ามาถือน้ำข้างใน ภรรยาข้าราชการที่ถือน้ำนั้นมีพราหมณ์อ่านโคลง แข่งน้ำอาลักษณ์ อ่านคำสาบานอีกเที่ยวหนึ่งเมื่อเสด็จขึ้นแล้ว เมื่ออ่านคำสาบานจบแล้วยืนท้าวบอกรายชื่อตัวถ้าส่งการด้อยอย่างฝรั่งก็ใช้ได้ลงกันแก่ท้าวนางผู้กำกับแล้วจึงได้รับพระราชทานน้ำ แต่ท้าวว่านั้นตกลงเป็นรู้จักกันเสียโดยมากท้าวนางก็ทลอมๆ ไปไม่เข้มงวดเหมือนอย่างแต่ก่อน ท้าวนางวังหลวงนั่งเรียงตามผนังด้านใต้ ท้าวนางวังหน้านั่งเรียงตามฐานพระดำเนิน ภารยาท่านเสนาบดีนั่งต่อท้าวนางวังหลวงต่อไปจึง เป็นภรรยาข้าราชการผู้น้อยที่นั่งที่มุขหลังพระอุโบสถ ภรรยาพวก มอญนั่งตามเฉลียงพระระเบียงตั้งแต่เลี้ยวประตูแนวมาจนตลอดถึงประตูหลังพระอุโบสถแต่ก่อนนั่งรายเต็มตลอด แต่เดี๋ยว นี้ก็วิ่งโรยไปมาก...”

ข้าราชการต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

ตามกฎมนเทียรบาลโบราณ

ตามกฎมนเทียรบาลฉบับที่เก่าที่สุด ซึ่งออกประกาศใช้ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้กำหนดเมืองที่จะต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาไว้ชัดเจนเพียง ๘ เมืองเท่านั้น และได้แยกเมืองที่จะต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นเมืองพระยามหานครและมีเมืองอีกหลายเมือง ซึ่งมีเจ้าผู้ครองนครหรือมีกษัตริย์

พื้นเมืองปกครองในกฎมนเทียรบาลฉบับนั้นเรียกว่า “ฝ่ายกษัตริย์” เมืองที่มีเจ้าปกครองประเภทหลังนี้ไม่ต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นแต่เพียงถวายดอกไม้ทองดอกไม้เงินตามกำหนดเวลา เรื่องนี้มีความประสงค์อย่างเป็นธรรมอยู่ประการหนึ่งก็คือ ทรงให้คนไทยเท่านั้นปฏิบัติตามจนจรรงักดีต่อพระองค์ ส่วนคนที่มิใช่ไทยแท้หรือมีหลักการปกครองแตกต่างที่แยกเป็นฝ่ายอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว ก็มีได้ให้ถวายความจงรักภักดีโดยตรงต่อพระองค์เพราะพลเมืองเหล่านั้นจำเป็นจะต้องแสดงความจงรักภักดีต่อ “กษัตริย์พื้นเมือง” ของตนอยู่แล้ว จึงเป็นพระราชกำหนดที่พระราชทานความเป็นธรรมอย่างมาก

เมืองที่ต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ในกรุงศรีอยุธยาสมัยต้นๆ นั้น กฎมนเทียรบาลฉบับนี้เรียกว่า “เมืองพระยามหานคร”

กำหนดไว้เพียง ๘ เมือง เท่านั้น คือ พิษณุโลก ศรีสัชนาลัย สุโขทัย กำแพงเพชร นครศรีธรรมราช นครราชสีมา ตะนาวศรี และทวาย

ส่วนเมืองที่เรียกว่า “ฝ่ายกษัตริย์” นั้น ไม่ต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา คงเพียงแต่ให้ถวายดอกไม้เงินดอกไม้ทองเท่านั้น สมัยนั้นมีอยู่ ๒๐ เมือง คือ ฝ่ายเหนือ ๑๖ เมือง ฝ่ายใต้ ๔ เมือง ดังนี้

หัวเมืองฝ่ายเหนือ มีเมืองนครหลวง ศรีสัตตนาคนหุต เชียงใหม่ ตองอู

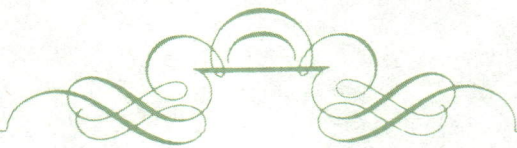
เชียงใหม่ เชียงกราน เชียงแสน เชียงรุ่ง เชียงราย

แสนหวี เขมราฐ แพร่ น่าน ไต๋ทอง โคตบอง เรวแก้ว สำหรับเมืองฝ่ายเหนือ นั้น นครหลวงหมายถึงประเทศขอมหรือ เขมร ศรีสัตตนาคนหุตหมายถึงลานช้างและเวียงจันทน์ ส่วนเมืองไต๋ทองและเรวแก้วไม่ทราบว่าจะอยู่ที่แห่งใด เข้าใจว่าจะอยู่ใกล้แดนญวนชายแดนศรีสัตตนาคนหุต

หัวเมืองฝ่ายใต้มี ๔ คือ เมืองอุยงตนะ มะละกา มะลายู และเมืองวรวารี ซึ่งเมืองทางภาคใต้ นั้น มลายู และมะละกา ยังคงมีอยู่เหมือนเดิม ส่วนอุยงตนะซึ่งแปลว่าเมืองปลายแหลม นั้น เชื่อกันว่าเป็นเมืองลวะหรือละโว้ คือ ยะโฮร์ ในปัจจุบันนี้ ส่วนวรวารี ไม่ทราบว่าเป็นเมืองใด

เมืองที่ต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา คือ เมืองพระยา-

มหานครนั้น ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเทศบาลเป็นเมืองสำคัญทางฝ่ายเหนือ ซึ่งเคยอยู่ในอำนาจราชวงศ์จักรีพระร่วงทั้งสิ้น คือ พินธุโลก ศรีสขนาลัย สุโขทัย กำแพงเพชร ตะนาวศรี ทวาย ซึ่งสองเมืองหลังนี้อยู่ในประเทศเมียนมา (พม่า) และ นครศรีธรรมราชที่เป็นเมืองพระยามหานครมาแต่เดิม ส่วนเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองสำคัญทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพิ่งสร้างเป็นเมืองใหญ่ในสมัยพระนารายณ์มหาราช ภายหลังประกาศใช้กฎหมายเทศบาลนี้ ๒๐๐ ปี กฎหมายเทศบาลเหล่านี้ได้มีการแก้ไขมาหลายครั้ง และอาจจะแก้ไขมาใช้ในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็ได้ ฉะนั้น ชื่อเมือง ชื่อบุคคล ชื่อตำแหน่งต่างๆ จึงเปลี่ยนแปลงไปได้ซึ่งในกฎหมายฉบับเดียวกัน ยังมีระบุเมือง พินธุโลก สวรรคโลก กำแพงเพชร ลพบุรี สิงคบุรี เป็นเมืองลูกหลวง ความจริงนั้นสวรรคโลกกับศรีสขนาลัย คือ เมืองเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งเดิมเรียกว่า เมืองเขลิยง โดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้สร้างเมืองศรีสขนาลัยขึ้นในที่ใกล้เคียงกัน จึงน่าจะเป็นเมืองพระยามหานครด้วย

การ “ถือน้ำ” นั้น ถือเป็นวินัยสำคัญ ซึ่งมีระบุในกฎหมายเทศบาลไว้ว่า

๑. ผู้ที่ขาดการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยามิโทษถึงตาย กฎมณเฑียรบาลฉบับนี้ระบุโทษว่า ผู้ใดขาดถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยามิโทษถึงตาย เว้นแต่ป่วยหนัก

๒. ห้ามสวม “แหวนนากแหวนทอง” มาถือน้ำ

๓. ห้ามบริโภคอาหารหรือน้ำก่อนตม่น้ำพระพิพัฒน์

๔. ตม่น้ำแล้วห้ามยื่นน้ำที่เหลือให้แก่กัน

๕. ตมแล้วต้องรดน้ำที่เหลือลงบนผมของตน

กฎหมายเทศบาลได้กำหนดไว้ว่า เวลาถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ห้ามสวมแหวนนากและแหวนทองคำ และห้ามมิให้บริโภคข้าวปลาอาหาร น้ำยา หรือข้าวยาคุ ก่อนตม่น้ำพระพิพัฒน์สัตยาและมีข้อห้ามว่า หากตม่น้ำพระพิพัฒน์สัตยาแล้วยื่นให้แก่กัน หรือตมแล้วมิได้ใส่น้ำที่เหลือเหนืผม คือเอาน้ำที่เหลือรดศีรษะ ทุกประการที่กล่าวมา ท่านระวางโทษไว้เหมือนหนึ่งว่า เป็นกบฏ คือ โทษใกล้กับความตาย ทั้งนี้ เพื่อประสงคจะให้น้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่ทำขึ้นนั้น เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์และตมในโอกาสแรกของวันนั้น จึงห้ามมิให้ผู้ถือน้ำพระพิพัฒน์บริโภคสิ่งใดๆ ไปก่อน แม้กระทั่งน้ำตมจนเข้าใจว่า ผู้ตม่น้ำพระพิพัฒน์จะได้ตม่น้ำสาบานเป็นปริมาณพอควร มิใช่ตมพอเป็นพิธีเท่านั้น

ต่อมาภายหลัง ปรากฏว่าวิธีการเช่นนั้น ทำความลำบาก

ให้แก่พระบรมวงศานุวงศ์ทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายใน ตลอดจนข้าราชการโดยเฉพาะผู้ที่สูงอายุด้วยพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาว่าจะประกอบสำเร็จก็ใช้เวลานาน ทำให้ผู้เฒ่าผู้แก่ทันทิไม่ได้จนอาจถึงกับมีอันเป็นไปก่อนได้ตม่น้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จึงได้ทรงให้ตั้งพิธีประกอบความสำคัญในการทำน้ำพระพิพัฒน์สัตยาอย่างหนึ่ง คือ ให้งดการถวายภัตตาหารเช้าแก่พระสงฆ์ที่ไปเฝ้าพระราชพิธี เพราะเห็นว่าเมื่อทำพิธีแล้ว กว่าพระสงฆ์จะฉันเสร็จ ใช้เวลานานมาก ข้าราชการและพระบรมวงศานุวงศ์ต้องรอคอยนาน จึงโปรดให้งดพิธีถวายภัตตาหารเช้าในงานพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาตลอดมา และหลังจากนั้นการขัดมวดในเรื่องที่จะบริโภคอาหารหรือเครื่องดื่ม มาก่อนการถือน้ำนั้น ได้ผ่อนคลายลงเป็น ไครทนต์ไม่ได้จะบริโภคมาก่อนแล้วมาตม่น้ำพระพิพัฒน์สัตยาก็ไม่ถือเป็นกบฏ อย่างแต่ก่อน

กฎหมายฉบับนี้มีข้อความตอนหนึ่งว่า

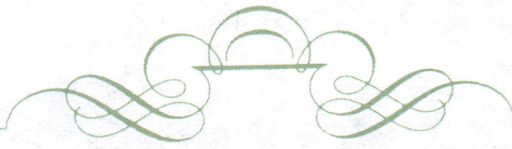
“อนึ่ง พระมหากษัตริย์ตั้งบุรุษผู้ใดให้เป็นอธิบดีศรีสมุหนายกรักษาพระองค์จึงมีสัตย์สวามิภักดิ์ ดำริตรึกการอันจะเป็นประโยชน์แก่พระเจ้าอยู่หัว”

สมุหนายก หรืออีกนัยหนึ่งหัวหน้าข้าราชการพลเรือน อันดำรงตำแหน่งเสนาบดีมหาดไทยต้องให้มีความสัตย์ซื่อตรงจงรักต่อองค์พระมหากษัตริย์ กับกวัดข้นให้ปฏิบัติการทุกประการเพื่อประโยชน์ต่อพระเจ้าอยู่หัว แสดงว่า สมุหนายกสมัยนั้นเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างยิ่ง จึงต้องระบุข้อความเช่นนี้ไว้ในกฎหมายสำคัญ เพราะถ้าไม่ชัดตรงก็เป็นการขัดกฎหมายอย่างชัดแจ้ง สำหรับวินัยข้าราชการนั้น ทรงกวัดข้น

สมุหพระตำรวจอีกตำแหน่งหนึ่ง ให้แสดงความจงรักภักดี อย่าทำให้รำคาญเคืองพระราชหฤทัย มีใจจงรักอันชอบให้ระวังระไวพิทักษ์รักษา ซึ่งในกฎหมายเทศบาลนั้นได้กล่าวโดยละเอียดดังนี้

“อนึ่งผู้เป็นสมุหตำรวจให้จง-

รักษากฎ ในพระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธานุเจ้าอยู่หัว
อย่าให้ร้านค้าเครื่องพระไทยจะมีใจรักอันชอบอันจริง แล
ให้ระวังระไวพิทักษ์รักษา บังคับบัญชาลูกขุนมนุหยาหัวหมื่นแห่ง
แทนพระผู้เป็นเจ้า แลห้ามปราบผู้คนเขจรเข้าออกผิดขอบ
กลางวันกลางคืน แลคอยจรตประหัดประอนแห่งราชกุญ
หัวหมื่นหัวพัน ผู้ชอบมิชอบแลลอบลักเจรจา ด้วยกันคุยระหัด
นั้นถ้ารู้ข้ออย่าให้เจอตดคตินั้นไว้ให้เรียกหา มา กอจรงับดับเสีย
ได้ก็ให้รางวัลดับเสีย กอจพิทูลล่ำเรียนก็ให้พิทูลล่ำเรียนโดย
ดำเนิรคตินั้น ถ้างตคตินั้นไว้ผู้นั้นมีโทษเสมอผู้ร้ายนั้น”

“อนึ่งสวญาณกทรพยอวิญาณกทรพยอนใด ซึ่งจะได้บำรุง
พระนครนั้น ให้เอามาทูลถวายประมวนไว้ให้หมั่งคั่งในแผ่นดิน
จงจำพระราชอาญาพระผู้เป็นเจ้าบ้านทูล ถ้าผู้ใดมิได้กระทำตาม
พระราชนิยมแลเบียดบังลอบลักเอาไว้ซื้อขายแลกเปลี่ยนแลเส
เมนเสียใช้ ท่านว่าผู้นั้นเสม็ดให้ลงโทษ ๓ สถาน”

สำหรับข้าราชการที่แต่งตั้งบังคับบัญชาในกรมกองต่าง ๆ
นั้น หากหย่อนสมรรถภาพท่านถือเป็นโทษตั้งข้อความต่อไปนี้

“อนึ่ง ผู้ใดบังคับราชการในกรม หมายถึงราชการ
บังคับเอาผิดเป็นชอบเอาชอบเป็นผิด ท่านว่าเข้าในรางวัล
โทษขาดเหลือ”

ทั้งนี้เพราะข้าราชการทหารนั้นต้องถวายความจงรักภักดี
และปกป้องคุ้มครองพระมหากษัตริย์พระองค์ผู้เป็นจอมทัพของ
ชาติโดยหน้าที่ จึงได้ “รางวัลโทษขาดเหลือ” ไม่เหมือนข้าราชการ
อื่น ๆ

โองการแข่งน้ำ

โองการแข่งน้ำ คือ คำสั่งศักดิ์สิทธิ์ที่สาปแช่งลงไปในน้ำ
ที่ใช้ในการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเพื่อให้ผู้ดื่มที่มีใจไม่สุจริต
ต้องมีอันเป็นไปตามคำสาปแช่ง

นั้น การแข่งน้ำนี้พราหมณ์เป็น

ผู้อ่าน เมื่ออ่านจบ

แต่ละตอนจะ

นำพระแสง

ราชศาสตรา

“แทง” ลงใน

น้ำนั้น เป็นพิธีที่

ใช้สร้างความ

จงรักภักดี

และสถา-

ปนาความ

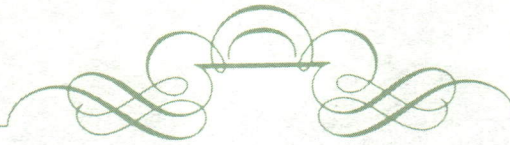
มั่นคงของแผ่นดิน สำหรับบทอ่าน “โองการ” นั้น เป็นคำ
โคลงมีมาแต่สมัยตั้งกรุงศรีอยุธยา ครั้งพระรามาธิบดีที่ ๑
(อู่ทอง) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระ
บรมราชาธิบายว่า

“โองการแข่งน้ำนี้เรียกว่า โคลง เขียนเป็นหนังสือพราหมณ์
แต่เมื่อตรวจดูจะกำหนดคำว่าเป็นโคลงอย่างไรก็ได้สันดได้
คำๆ บ้างแล้วก็เลื่อนไป แต่เนื้อความนั้นเป็นภาษาไทย ถ้อย
คำที่ใช้ลึกล้ำซึ่งไม่เข้าใจบ้างก็มี ตามคำบอกเล่าว่าเป็นของเกิด
ขึ้นในแผ่นดินพระนารายณ์มหาราช แต่ข้าพเจ้ามีความสงสัย
ว่าจะช้ากว่านั้น ด้วยถ้อยคำในนั้นไม่คล้ายคลึงกับพระราชนิพนธ์
เช่น สมุทโฆษคำฉันท์หรือพระลอิลลิตซึ่งว่าเกิดในรัชกาลนั้น
เลย ถ้าจะเดาโดยพระนามซึ่งว่าเป็นสมเด็จพระรามาธิบดี ก็
น่าจะเป็นพระรามาธิบดีที่ ๑ หรือที่ ๒ มากกว่ารามาธิบดีที่ ๓
คือพระนารายณ์และถ้อยคำในโคลงนั้นไม่ต้องสงสัยเลยว่า
คงจะตกหล่นและผิดเพี้ยนเสียเป็นอันมาก ถ้อยคำนั้นก็ลึกล้ำ
จนฟังถ้าไม่ใส่ใจก็เกือบจะเป็นเสกคาถาภาษาอื่นได้ เรื่องที่
ว่านั้นสรรเสริญพระนารายณ์ก่อน แล้วสรรเสริญพระอิศวร
แล้วสรรเสริญพระพรหม ความต่อไปจึงเดินเรื่องสร้างโลก
แล้วสรรเสริญ พระเดชพระคุณพระเจ้าแผ่นดิน แห่งผู้ซึ่ง
ทวยศคิดร้าย ให้พรผู้ซึ่งตั้งอยู่ในความสัตย์สุจริตจงรักภักดี
เป็นจบความกัน พิเคราะห์ดูในคำโคลงแข่งน้ำนี้ ไม่มีเจือปน
พระพุทธศาสนาเลยเป็นของไสยศาสตร์แท้ จนน่าสงสัยว่าจะ
มีใช้เกิดขึ้นในครั้งพระรามาธิบดี ที่ ๑ ข้าพเจ้าอีก น่ากลัวว่าจะแปล
ลอกคัดต่อๆ กันมาจากเมืองที่ถือ ไสยศาสตร์ไม่ได้ถือ
พระพุทธศาสนาแต่โบราณ แต่การซึ่งจะชอบ พระแสงครสาม
องค์นี้ เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว”

การบูชาพระแสงครสามองค์นั้นเพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในแผ่นดิน
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีคำประกาศโองการ
แข่งน้ำขึ้นต้นดังนี้.-

“โอมสิทธิสรวงศรีแก้ว แหม่มฤตยู เอาจูเป็นแทน
แคว่นกลืนฟ้ากลืนดิน บินเอาครุฑมาขี่ สี่มือถือสังข์จักรธา
ธณี ภีรอุตาร อสุรแสง ลาญหัก ทักษณีนรายฯ”
(แล้วพราหมณ์แทงพระแสงครปลั้วลาดลงในน้ำ)

“โอมบรมเศวตราย ผายผาหลวงอคร้าว ท้าวเสด็จ
เหนือวัวเผือก เอาเงือกเกี้ยวช้าง อ้างทัดจันทร์เป็นปิ่น ทรง
อินทรรักษา สามตาพระพร่ง แกว่งเพชรเกล้า ม้าพิทจรร
ไลฯ”

(แล้วพราหมณ์แทงพระแสงอัคนีวาลลงในน้ำ)

“โอมไชยะไชโย ไชโสฬสพรหมญาณ บานเคียรเกล้า
เจ้าคสิบัวทอง ผยองเหนือขุนท่น ท่านรังกอดินก่อฟ้า
หน้าจตุรทิศ ไทมิตรดา มหากฤดาไกร อดไทยโลกศ จง
ตรัสศักดิ์ท่าน พิญาณปรมัติเบศ ไทเรศ สุธสิทธิพ้อ เสวย
พรหมานนทรไข่น้อย ประถมบุญภารดิเรก บุรภาพบุรุษ ที่
ร้อยก่อมาๆ”

(แล้วพราหมณ์แทงพระแสงศรพรหมมาคลงในน้ำ)

พระแสงศรทั้งสามองค์นี้ เนื่องมาจากพระราชดำริว่า
ชื่อกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองนารายณ์ ควรสร้างพระแสงศร
ขึ้นใช้ในพระราชพิธีถือน้ำ จึงได้รวมเหล็กตรอนตรีศัลป์ ดีเป็น
พระแสงศรทั้งสามองค์ แล้วไปตั้งพิธีชุบพระแสงที่ทะเลชุบศร

จังหวัดลพบุรี
เวียนเทียนสม-
โภช แล้วจึงแห่
กลับลงเรือศรี
มาทำ พิธี ใน
กรุงเทพฯ ฉะนั้น
คำประกาศทั้ง
สามตอนข้างต้น
จึงเชื่อกันว่าเป็น
พระนิพนธ์สมเด็จพระ
มหาสมณเจ้า

กรมพระปรมาธิบดีชิโนรส

หลังจากนั้น พราหมณ์จะอ่านโคลงแข่งน้ำโบราณซึ่ง
กล่าวกันว่ามีความแต่สมัยพระเจ้าอยู่ทอกราภิบัติ เป็นภาษาไทย
ที่มีถ้อยคำลึกซึ้งเข้าใจยาก ดังนี้-

(บท ๑) นานาอเนกนาวเดอมกัลป
จักรจักรภาพพเมื่อหมัย
กล่าวถึงตระวนนเจ็ดอนนพล่ง
นำแล้วชัยขุดหาย

(บท ๒) เจตปลามนพล่งห้ำเป็นพียาว
จตุรบายแผ่นขัว
ชกโกไตรตรงเป็นผ้า
แล บล้าสีลอง

(บท ๓) สามรรถญาณครพระเกล้าครองพรหม
ฝูงเทพนงบนปาน บยดแป้ง
สรลมเต็มพระสุธาวาศแห่งหนน

ฟ้าแจ้งจอนโรโธ

(บท ๔) กล่าวถึงน้ำฟ้าพาดพองหา
ดบบเดโชฉ่ำหล้า

ปลาตินดาวเดือนแอ่น
ลี้ กล่าวป่วนปัยมา

(บท ๕) แลเปนแผ่นเมืองอินทร
เมืองธำภาแรกตั้ง
ขุนแผนแรกเอาดิน ดุที่
ถูกยงฟ้าก่อคิน

(บท ๖) เลงเปนสี่ปวงดิน
เป็นเขายืนทร้ง้าหล้า
เป็นเรือนอินทรถาเถือก
เปนสร้อยฟ้าจึ่งบาน

(บท ๗) จึ่งเจ้าตั้งผาเผือกผาเยอ
ผาหอมหวานจึ่งขึ้น
หอมายดินเลอก่อน
สรดินหมู่แมนมา

(บท ๘) ดนเขาเร่องร้อนหล้าเลอหา
หวานนคินปัยดัย
จาวชิมดินแสงหล่น
พยงดบดัยมีดมูล

(บท ๙) วันวันตาขอเรื่อง
เปนพระสุริยส่องหล้า
เปนเดือนดาวเมืองฉ้า
เหนฟ้าเหนแผ่นดิน

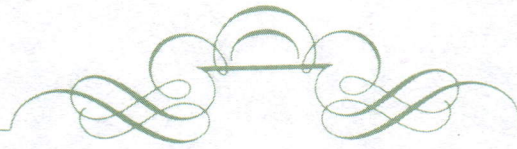
ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

คำประพันธ์ชนิดนี้คือ “โคลง ๕” ที่พราหมณ์ผู้อ่าน
ประจำคงสวณไว้เพื่อความเป็นเอกแต่ผู้เดียว ไม่ประสงค์จะให้
คนแทนหรือผู้อื่นอ่านได้ถูกต้อง

โองการนี้ ได้มีผู้พยายามอ่านและแปลกัน แต่ไม่สู้จะได้
ความชัดเจนจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระราชดำริว่าที่กล่าวว่าเป็นคำโคลงขาดตกบกพร่องนั้น
น่าจะคลาดเคลื่อน พระองค์ทรงเห็นว่าเป็นโคลงกลบท เป็น
รูปโคลงตัน จิตรลดากลบท ซึ่งเข้าคำอยู่ในนั้น ในที่สุด
พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์จัดโคลงโองการแข่งน้ำแต่โบราณ
ให้เป็นรูป สมบูรณ์ใหม่ดังนี้

โองการแข่งน้ำ

(ตามรูปที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผูกขึ้น

ใหม่)

โอมลัทธิสรวงศรีแก้ว แฉ้วมฤตยู เอาจเป็นแท่น แก้วน
กลืน ฟากกลืนดิน ปิ่นเอาครุฑมาชี สีมือถือสังข์จักรคทาธรณี
พิรุณวตาร อสุรแลงลาญทุกขา ทักขินจรณายฯ (แทงพระแสง
ประไลยวาท)ฯ

โอมปรเมศวราย ผายผาหลวงอะคร้าว ท้าวเสด็จเหนือ
วัวเผือก เอาเงือกเกี่ยวช้าง อ้างัดจันทรเป็นปิ่น ทรงอินทรชฎา
สามตาพระแพร่้ง แก้วเพชรกล้า ฆ่าพิทินจัญไรฯ (แทงพระ
แสงอัคนีวาท)ฯ

โอมชัยชัยไชโสฬศพรหมญาณ บานเคียรเกล้า เจ้าคลี
บัวทอง ผยองเหนือขุนห่าน ทานรงกอดินก่อกฟ้า หน้จตุรทิศ
ไทยมิตรดา มหากฤดาไกร อมตัยโลเกช จงตรีกัดท้าน พิ-
ญาณปรมาธิเบศ ไทธเรศสุรสิทธิพ้อ เสวยพรหมานทใช้น้อย
ประณมบุญภารติเรก บูรภาพ บรู๊กร้อยก่อกมา ฯลฯ (แทงพระ
แสงพรหมมาศ)ฯ

(บท ๑)	นานาอเนกตัว	เดอมกัลป์
	จักร้าจักราพาฬ	เมื่อใหม่
	กล่าวถึงตระวนนเจ็ด	อนนพล่ง
	อนนพล่งน้ำแล้งใช้	ขอดหาย
(บท ๒)	เจ็ดปลามันพุ่งหล้า	เปนไฟ
	วบบัฏราบาย	แผ่นขัว
	แผ่นขัวชักไตรตรงซ์	เปนผ้า
	เปนผ้าแลปล้า	สีล่อง
(บท ๓)	สามารถญาณครองเกล้า	ครองพรหม
	ฝูงเทพนงบนปาน	เบียดแบ่ง
	เบียดแบ่งสรลมเต็ม	พสุ ธาวาศ
	แห่งหันฟ้าแจ้งจอด	นิโรธ
(บท ๔)	กล่าวถึงน้ำฟ้าฟาด	ฟองหา
	ฟองหาดับเดโช	ฉ่ำหล้า
	ฉ่ำหล้าปลาตีนดาว	เดือนแอ่น
	เดือนแอ่นลมกล้าป่วน	ไปมา
(บท ๕)	ไปมาแลเปนแผ่น	เมืองอินทร์
	เมืองอินทร์เมืองธาดา	แรกต้อง
	ขุนแผ่นแรกเอาดิน	ดูที่
	ดูที่ถุกยงฟ้า	ก่อดิน
(บท ๖)	ก่อดินเลงเปนสี่	ปวงดิน
	ดินเปนเขย็นธ	ง้ำหล้า
	ง้ำหล้าเปนเรือนอินทร์	ถาเถือก

ถาเถือกเป็นสร้อยฟ้า

จึงบาน

(บท ๗) จึงเจ้าตั้งผาเผือก

ผาเยอ

เยอบุบผาหอมหวาน

จึงขึ้น

ขึ้นหอมอายดินเลอ

เลอก่อน

ก่อบสรดินหมู่

แมนมา

(บท ๘) ตนเขาเร่องร้องหล้า

เลอหา

หาจะหาหนนคิน

ไปได้

ไปได้จาวซินดิน

แสงหล่น

แสงหล่นเพียงดบได้

มีดมูล

(บท ๙) มีดมูล่วน่วนตา

ขอเรื่อง

เรื่องเป็นพระสุริย

ส่องหล้า

หล้าเปนเดือนดาวเมือง

เมืองฉ่ำ

เมืองฉ่ำเห็นฟ้าเห็น

แผ่นดิน ฯ

และมีคำมีวนน กันสาสี่เปลือกป้อน บมีผู้ด้นแต่ง บรรณา
เลือกผู้ยิงยศสา เป็นราชาคร้าว เรียกนามสมมตจ้าว จึงตั้ง
ท้าวเจ้าแผ่นดิน ฯ

สมมตแก้วตั้งอาทิตย์

เดอมกาล

สายท่านทรงธรณิน

เรื้อยหล้า

วนนเสารวนนังคาร

วนนอาทิต

กลอยแรกตั้งฟากล่าว

แข่งผิ

แข่งผิเชือกบาศด้วย

ชนนรอง

รองชื่อพระกรรมะ

ปู่เจ้า

เจ้าท่านรงผยอง

มาแขก

แขกแรกตั้งขวัญเข้า

รูปเทียน

เหล็กกล้าหญาแพรกบันน

ใบตูม

เขียระเขียระใบ

บาดน้ำ

โอมโอมพระภุม

เทเวศร

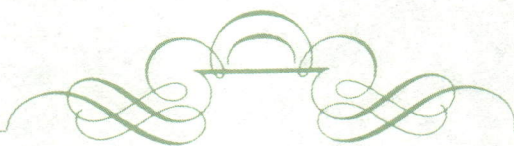
เทเวศรสืบคำฟ้า

เที่ยงเฮยยำเฮย ฯ

ผู้ใดภทจงคด ถือชนนสรตดานเสียด มารเพียดไทยทศพล

ช่วยดู ธรรมาระคนประตแยก ช่วยดู อเนกถ้องพระสงฆ์ ช่วยดู
ขุนหงษ์ทองเกล้าสี่ ช่วยดู ฟ้าพรดพริไจยง ช่วยดู ทังสี่ปวง
ผิหาแห่ง ช่วยดู ฟ้าชระแรงทกลอง ช่วยดู ผองผีกกลางหา
แอ่น ช่วยดู ฟ้ากระฉ่นเรื่องผยอง ช่วยดู เจ้าผาคำผองสามเล่า
ช่วยดู แสนผิพียงยอมเท้า เจ้าผาคำผาเผือก ช่วยดู ฯ

พาจจากซึ่งหน้า ห้อยชนนฟ้าคู่แมน ไตรแดนจักรอยู่
ค้อย ห้าร้อยเพียรแมนเดียว เขียวจรรยายิ่งได้ ชระอำไต้แผ่น-
หงาย ใจตายตนบใกล้ ฟั้นไต้ชื้อกามภูมิ क्रमคลองแผ่นข้างเผือก
เสียงเงือกงวงขึ้นลง เอาองเป็นหมอกห้อย หนย้อยปฐมิงพราย

ดีร้ายบอกคนจำ คำรู้ขึ้นเป็นเปลว ตัดคอเร็วให้ขาด บ่ชื่อน้ำ
หยาดทองเป็นรุ่ง เจาะเกาะพุง ใบแบ่ง เขียวชาชแว่งยายี ชื่อ
ทูนทุ๊กตัวโตรษ ฟ้าจรโลดลือชวาน ราษฎรเกล้าฟ้าเคลือก เป็น
เปลวลาม พระรามพระลักษมณ์ชวดศร ปล้าเวียรอนราษฎรค์ ฯ

เจ้าผาหลวงจงมาราย ช่วยดู ผีพรายผีชระมันดำ ช่วยดู
บ่ชื่อน้ำตัดคอ บ่ชื่อลางออลาไลเล่า บ่ชื่อแรงกาเต้าแตกดา
บ่ชื่อหมาหมีเสือเช่นเขี้ยว ยมราชเกี่ยวดาวาว ช่วยดู ลมฝน
จาวทั่วฟ้า ช่วยดู ชุนแกลัวกล้ำชี่ยุง ช่วยดู จุ่งลิบหน้าเจ้าอสูร
ช่วยดู แผ่นทูลเขาเงือกปล้า ช่วยดู ฯ

ผีตงผีหมื่นถ้ำ ล้าหมื่นผามาหนน้ำหนบก ตกนอกชอก
ฟ้าแมน แดนฟ้าตังฟ้าต่อหล่อหลวงเต้า ทังเหง้าภูตพนัสบดี
ศรีพรหมรักษ์ ยักษ์กุมาร หลายบานหลายท่า ล้วนผีท่า
ผีเหว เร็วยิ่งลมบ้า หน้าเท่าแผง แรงเกี้ยวเอา

ขวัญ ครันมาถึงถับสยอง ปองเยียร

ชระแรงชระแรงแผ่งช่าวยินเยียร

ชระรางชระราง รางชางจูบ

ปากเยี้ยจะเจียวจะเจียว

เขี้ยวสรคานอานมลิ้น

เยี้ยละลายละลายไป

ตราบมีในฟ้าดิน

บินมาเยี้ยพะพลุ่งจุง

มาสูบเอาเขาบ่อชื่อ

ชื่อใครใจคด ขบถ

เกียจกาย วายทุ่ฟาด-

พัด ควั่นควั่นมัดศอก

หอกดินเต้าเท้าตก หลกทำให้ไปมิทนนตายหงายระม-
ระม ยมบาลลากไป ไฟนรกปลาบปลิ้นดินพลาง เขาวาง
เหนือพิจิ ผู้บ่ดีบ่อชื่อ ชื่อใครใจคดขบถแก่เจ้า ผู้ผ่านเกล้า
อยุธยาสมเด็จพระรามอธิบดี ศรีสินทรบรมมหา จักรพรรดิ-
ศรราชอิธราช ท่านมีอำนาจมีบุญคุณอนเนกา อนนอไศรยรม
และอาจชมชกทกทกทั้งฆ่า อาจดอนด้วยฤทธาณภาพาบ
เบียดตนพวกพ้อง ญาติกามาใส่ไร ไขว้ใจจอตทอดใจรักษ์ ชัก
เกลอสหายตนทั้งหลายมา เพื่อจะทำขบถ ทดไทร์แก่เจ้าตน
ใส่ไร จงเทพยดาฝูงนี้ให้ตายในสามวัน อย่าให้ทนนในสาม
เดือน อย่าให้เคลื่อนไหวในสามปี อย่ามีสุขสวัสดิ์เมื่อใด ฯ

อย่ากินเข้าเพื่อไฟ จนตาย อย่าอาไศรยแก่น้ำ จนตาย
นอนเรือนค่านาคา จนตาย ลืมตาหางยู่ฟ้า จนตาย ก้มหน้า
ลงแผ่นดิน จนตาย สีสองกินไฟต่างวัน จนตาย ฯ

จงไปเปนเปลวปล่อง น้ำคลองเปนน้ำพิศม์ คาบิตเปน

ดาวจุ่ม ฟ้าก็ทุ่มทับลง แล่งแผ่นดินปลงเอาชีวะ จรเชืบริบเลื่อพัด
หมีแรดถวัดแสงชนาย หอกปืนปลายปกกครอบ ใครต้อง
จอบจงบตาย งูเจียวพิศม์ทังหลายลุ่มฟ้า ตายตำหนายงดิน
อรินทรหยาบหลาบล้า ใครกวินชื่อผ่านฟ้าป่าว อวยพร ฯ

อำนาจแปลเมื่อแมนอมลสิทธิ มีศรีบุญพอกี้เศกเหง้า
ยศเท่าตรีไตรจักร มิ่งเมืองบุญคักติแพร่ เพ่อมช้าม้าแผ้วควาย
เพอร์รัตนพรายพรรณเย็น เพ่อมเขาหมื่นมหาชัย ใครชื่อเจ้า
เตอมนาง ใครชื่อรางวัลทอง ใครชื่อฟ้าส่องเ้าเร่งยิน ใคร
ชื่อสินเกตราให้ ใครชื่อใครรักษ์เจ้ายศยง จนกลืนชนมาให้ยิน
ยิ่งมิ่งเทพยดลุ่มฟ้า อย่ารู้อันตรายใดได้ใจเกล้าดเพชพร
ขจายจรเอนกบุญยา สมเด็จพระรามอธิบดี ศรีสินทรบรมมหา

จักรพรรดิศรราชเรื่อยหล้า สุขผ่านฟ้าบอกสมบุญญะพอสม
บุญ ฯ

โองการนี้ไม่ได้กล่าวถึงอำนาจ

ความศักดิ์สิทธิ์ของพระในทาง

พุทธศาสนาเลย แสดงว่าการ

สาปแช่งเป็นลัทธิพราหมณ์

ความใน ๑๔ บทแรก คือ

ตั้งแต่ “นานาเอนกน้าว

เดิมกัลปี” จนถึง

“เทเวศรสืบคำฟ้า

เที่ยงเฮยย่ำเฮย” ได้

กล่าวถึงเรื่องสร้างโลก

ตามคัมภีร์พราหมณ์ ตั้ง

แต่ “ผู้ใดเภทจงคด” ถึง

“ตายตำหนายงดินอรินทรหยาบหลาบล้า” เป็นการสาปแช่ง
ผู้คิดคดทรยศ ไม่เชื่อตรงจงรักและในตอนท้ายสุด ตั้งแต่
“ใครกวิน (ถวิล) ชื่อผ่านฟ้าป่าว อวยพร” ไปจนจบเป็น
คำอวยพร แก่ผู้ที่มั่นคงในความสัตย์

โองการนี้ แต่ก่อนๆ คงจะศักดิ์สิทธิ์เป็นที่น่าเกรงกลัว
เพราะผู้สาบานเข้าใจความหมายของคำที่ตนกล่าวออกไป
ในชั้นหลังต่อมา เห็นจะมีความเชื่อจางไป จึงมีความเข้าใจ
ในถ้อยคำชาดวันไป แต่ก็คงจะยังคงขลังอยู่สำหรับคนบาง
คนเท่านั้น

ในปัจจุบันนี้ คำสาบานต่างๆ เลือนความขลังไป จึงใช้
แต่เพียงกล่าวคำปฏิญาณว่าจะทำการด้วยความสุจริต โดยตัด
ตอนที่กล่าวสาปแช่งออกเสียทั้งหมดเหลือเพียง “การให้สัญญา”
ต่อกันอย่างที่นิยมกันทั่วโลก

เดบิแห่งวัฒนธรรมไทย

ระพี สาคริก

วัน-เดือน-ปี เป็น ธรรมชาติที่บ่งบอกถึงกระแสน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ในโลกกับสุริยจักรวาล ส่วน **วัฒนธรรม**ถือเป็นธรรมชาติ ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งทั้งหลาย ซึ่งปรากฏ เปลี่ยนแปลงอยู่ภายในโลกนี้ กับวิถีชีวิตมนุษย์แต่ละคน ดังนั้น **ความสัมพันธ์ระหว่างปี กับวัฒนธรรมไทย** ซึ่งในปีนี้ มีการหยิบยกขึ้นมาเป็นเงื่อนไขประกาศ จึงไม่น่าจะถือเป็นเพียงเรื่องราวเฉพาะปีเดียวเท่านั้น หากควรเข้าใจว่าเป็นกระแสธรรมชาติอัน ถือเป็นพื้นฐานชีวิตไทยทุกคน ที่ร่วมเกิด ร่วมดำรงชีวิตและ ร่วมตาย ด้วยมีจิตสำนึกที่ผูกพันถึงซึ่งกันและกัน โดยถือเป็นสัจธรรมและหน้าที่ของแต่ละคนผู้ซึ่งมีชีวิตหลังจากเกิดมาแล้ว มีโอกาสเจริญยิ่งขึ้นทั้งในด้านภูมิปัญญาและร่างกายจนถึงระดับเป็นผู้ใหญ่ ฟังสามารถเห็นได้รู้ได้ชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จากความรู้ลึกที่ซาบ ซึ่งเป็น

ธรรมชาติ

แต่สิ่งซึ่งธรรมชาติได้กำหนดเป็นสัจธรรมไว้ และควรถือเป็นสมมติฐานเพื่อใช้ตรวจสอบกับสภาพที่เป็นอยู่จริงในขณะนี้ว่ามีเหตุผลสอดคล้องต้องกันอย่างไรหรือไม่ เราคงต้องนำมาพิจารณาวิเคราะห์กันอย่างลึกซึ้ง โดยถือพื้นฐานการมองซึ่งสามารถเห็นภาพที่เชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันของทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างแจ่มแจ้ง ไม่เช่นนั้น ก็คงยากที่จะเข้าถึงสัจธรรมดังกล่าวแล้วได้

ก่อนอื่นคงต้องมองถึงโครงสร้างการบริหารและการจัดการชั้นพื้นฐานของสังคมไทยจากสิ่งที่เข็นมาแล้ว ซึ่งแม้ว่าจะได้มีการประกาศตัวเองเป็นประชาธิปไตยมากว่า ๖๐ ปี แต่การประกาศครั้งนั้น ก็เริ่มจากกลุ่มบุคคลผู้ถืออำนาจระดับบนๆ ด้วยกันเองเป็นเหตุ ในขณะที่ชาวบ้านซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ยังคงไม่อาจรู้และเข้าใจถึง เนื่องจากช่องว่างภายในพื้นฐานการศึกษา อัน

มีส่วนครอบคลุมถึงทุกด้าน ในช่วงนั้นก็ยังคงปรากฏเป็นความจริงอย่างชัดเจนอยู่ แม้ว่าในกลุ่มบุคคลผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงอาจมีบางคนซึ่งรากฐานตนเองยังลงลึกซึ่งถึงระดับพื้นดินอันเป็นจุดยืนเช่นชาวบ้านทั่วไป

ประกอบกับในยุคนั้นรากฐานของคนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มซึ่งมีโอกาสเหนือและถือครองอำนาจอยู่ ก็เริ่มปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนแล้วว่า **ขาดความมั่นคงบนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น** เมื่อคนกลุ่มนี้ได้เข้าไปมีโอกาสกำหนดระบบการจัดการโดยที่ประกาศว่า **ต้องการให้คนระดับล่างได้มีช่องทางได้แต่ขึ้นสู่ระดับบนอย่างอิสระ**

บนฐานที่ขาดความมั่นคงแข็งแรงภายในรากฐานตนเองจากทั้งสองด้าน ได้ทำให้เกิด **สภาวะย่ำแย่ต่อการพึ่งพาตนเอง** จึงส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดการยึดติดอยู่กับสิ่งเย้ายวนซึ่งหอมล่อมอยู่ในบรรยากาศสิ่งแวดล้อมภายใน

ในระบบลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยที่ไม่นานนักก็เริ่มสะท้อนพฤติกรรมทำให้รู้สึกว่าการสร้างพรรคพวกไว้เพื่อใช้เป็นฐานตัวเอง กับอีกด้านหนึ่งก็ มีการยึดติดแก้อิทธิพลและตำแหน่งชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อ่านได้จากสื่อความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติของคนในสวน ซึ่งยังคงมีรากฐานอยู่กับพื้นดิน

ความหวังที่ว่า จะได้คนผู้มีจิตวิญญาณหรืออุดมการณ์ เพื่อส่วนรวมเข้าไปเป็นตัวแทนคนระดับล่าง ทั้งในด้านทิศทางของการปฏิบัติและแนวคิดอันเกิดจากความจริงใจ หากนำเอาพฤติกรรมต่าง ๆ มาเป็นสื่อมองผ่านลงไปถึงเงื่อนไขที่ปรากฏอยู่ในรากฐาน จึงทำให้สามารถอ่านได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับว่า สิ่งซึ่งเป็นความจริงโดยที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันในทุก ๆ เรื่อง น่าจะเป็นภาพที่สวนทิศทางกับสมมติฐานซึ่งได้ประกาศไว้แต่เริ่มแรก

อนึ่ง หากนำเอาสัจธรรมมาเป็นหลักในการพิจารณาเพื่ออ่านพฤติกรรมให้ถึงความจริง ประจักษ์พยานที่ปรากฏออกมาจากการปฏิบัติ ทำให้ยังรู้ได้ไม่ยากนักคือ ภาวะลึกลับอันเป็นธรรมชาติ ความรู้สึกที่อยู่ในสวนลึก ทำให้มีการตั้งตัวเองเข้าสู่อำนาจอย่างปราศจากการหยั่งรู้ได้ถึงขอบเขตของเหตุและผล จึงมีการใช้วิธี

การได้ทุกรูปแบบอย่างปราศจากการเข้าถึงว่า สิ่งใดควรเป็นเรื่องของตนเอง-สิ่งใดควรเป็นเรื่องของคนอื่น

จากเหตุดังกล่าว จึงปรากฏผลให้เห็นประเด็นสำคัญกันในทุกวันนี้เช่น มีการโต้แย้งกันและกันรุนแรงยิ่งขึ้น กับมีการแยกตัวออกจากกันและกันบนฐานความเป็นพรรคพวกซึ่ง ย่อมก่อให้เกิดความไม่มั่นคงยิ่งขึ้นบนฐานอุดมการณ์ที่แท้จริง ซึ่งแน่นอนที่สุด ย่อมทำให้รากฐานจิตใจห่างจากพื้นดินอันถือเป็นสัจธรรมของชีวิต และ ห่างจากคนระดับล่างซึ่งถือเป็นฐานตัวเองและเป็นศูนย์รวมของทุกคน เปลี่ยนมาใช้เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อแสวงประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวก ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ในกรณีที่มีการประกาศให้มีปีแห่งการรณรงค์เพื่อวัฒนธรรมไทย หากมองโดยถือเอาปัญหาซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานดังกล่าวมาใช้เป็นหลัก คงทำให้รู้สึกว่า เป็นเพียงสิ่งซึ่งกำหนดขึ้นจากเงื่อนไขของคนระดับบนเท่านั้น จึงน่าจะย่อหย่อนด้วยกระแสอันควรมีรากฐานปรากฏเด่นชัดอยู่กับระดับล่าง

หากนำเอาหลักของวัฒนธรรมอันถือว่า ทุกชีวิตและทุกสิ่งซึ่งต่างก็เกิดและดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีรากฐานผูกพันถึงผืนแผ่นดินเดียวกัน มาใช้เป็นฐานการ

พิจารณาเพื่อช่วยให้เข้าใจและมองเห็นภาพได้ลึกซึ้ง ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า ตามสภาพที่ปรากฏเป็นความจริงในปัจจุบัน ปีก็คงหมายถึงเพียงปีนี้ กับความหมายของวัฒนธรรมก็คงหมายถึงเพียงด้านที่เป็นรูปแบบ เช่น โบราณสถาน อันทำให้รู้สึกว่าเป็นเพียงสิ่งก่อสร้าง และรูปแบบการแต่งกายตลอดจนการบันเทิง เช่น ดนตรีไทยและรำไทย แต่ไม่อาจสานความรู้สึกให้เชื่อมโยงถึงทุกชีวิต และทุกสิ่งซึ่งมีส่วนผูกพันถึงซึ่งกันและกันได้ ซึ่งแน่นอนที่สุด เมื่อไม่มีสิ่งนี้ ก็ย่อมมีสิ่งอื่นอันมีเหตุสืบเนื่องมาจากมนุษย์ด้วยกันเอง ที่คอยจ้องแสวงโอกาสแทรกแซงเข้ามาแทนที่ เช่นเดียวกันกับปรีณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม หรือปีที่ประกาศออกมาในเรื่องอื่นๆ

คำปรารภซึ่งมักปรากฏออกมาเป็นครั้งคราวว่า เมืองไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา แต่เหตุไฉนศีลธรรมของคนไทยจึงได้เสื่อมโทรมลงไปเรื่อย ๆ สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ ก็พบว่าวิเคราะห์จากประเด็นดังกล่าวก็คือ เมื่อกล่าวถึงธรรมะ คนทั่วไปก็มักมีภาพพจน์มุ่งเน้นไปมองที่วัดและพระสงฆ์

และเช่นเดียวกัน เรา มักปรารภกันว่า เมืองไทยเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมเป็นมรดกตกทอดกันมาช้านาน แต่เหตุไฉนในปัจจุบันจึงได้

สะท้อนภาพให้เห็นชัด ๆ ว่าคนไทยส่วนใหญ่หันหลังให้กับสิ่งซึ่งมีรากฐานอยู่ร่วมพื้นดินถิ่นเกิด ทำให้ขาดการรู้ได้ถึงคุณค่าของสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเคยมีเหตุมีผลสนอง ชีวิตตนเองมาแต่อดีต ยิ่งเป็นสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ดังจะเห็นได้ง่ายที่สุดคือ ทิ้งๆ ขว้างๆ สิ่งต่างๆ ซึ่งชีวิตตนเองผ่านพ้นมาแล้วอย่างไม่สนใจที่จะเก็บรวบรวมไว้ใช้เพื่อเสริมฐานความรู้สึกรักภูมิใจในตนเอง หากยิ่งมองที่ผู้ใหญ่ หากพบว่าเด็กสนใจเก็บสะสม กลับถูกหาว่าเก็บอะไรไม่เข้าเรื่อง เข้าราว ทำให้กรงรัง ซึ่งสิ่งดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นภาพของการสูญเสียรากฐานจิตสำนึกที่ควรมียู่ในแต่ละคน

บนพื้นฐานความจริงของสังคมดังได้กล่าวแล้ว เราจึงต้องยอมรับว่า แม้เมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตย คนจำนวนมากจึงมองอย่างมุ่งเน้นไปยังรัฐสภาและการเลือกตั้ง ดังจะพบเห็นกันได้ชัด ๆ ในช่วงที่ผ่านพ้นมา โดยที่มิมีการสะท้อนภาพกระแสของการเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งอะไรต่อมิอะไร แต่ขาดอีกด้านหนึ่งคือ มุ่งเน้นที่การวิเคราะห์เจาะลึกเพื่อค้นหาความจริงว่าเราได้สูญเสียอะไรในรากฐานตนเองไป จึงทำให้คนในปัจจุบันขาดจิตสำนึก อันควรมียู่เป็น

ธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้แต่ละคนสามารถปฏิบัติได้ด้วยจิตใจอันสงบ

แม้ในด้านการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเราก็คงได้ยืมบุคคลระดับสูงในด้านรูปวัตถุ-กล่าวท่ามกลางที่ประชุมสัมมนาอย่างเป็นทางการว่า เรา ร่ำรวยกันมา มากแล้ว ขอให้แบ่งปันไปรักษาแหล่งสิ่งแวดล้อมกันบ้าง ซึ่งหมายถึง การสูญเสียสภาพป่า และต้นน้ำ ลำธารอันเป็นธรรมชาติ แทนที่จะคิดว่า ธรรมชาติมีเหตุเป็นของตัวเอง จึงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างไม่ได้และรักษาผลไม่ได้ ควรคิดจากอีกด้านหนึ่งว่าหากเราลดความอยากรวบลงไปเสียบ้าง ย่อมให้โอกาสธรรมชาติได้ มีการฟื้นฟูตัวเอง

จากภาพทั้งหมดซึ่งเป็นของจริงที่หยิบยกมาเพื่อใช้เป็นกรณีตัวอย่างสำหรับการศึกษา ทำให้สรุปได้ว่า “ความอยากของ

คน” ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกที่มุ่งไปยังอะไรก็ตาม โดยที่คิดและหวังว่าจะได้สิ่งนั้น นั่นคือการมุ่งไปยังปลายเหตุทั้งสิ้น แม้หากได้มาจริง เมื่อมุ่งไปสู่อนาคต

เมืองไทยเป็นเมืองที่มี
วัฒนธรรมเป็นมรดกตก
ทอดกันมาช้านาน แต่
เหตุโศกในปัจุบัน จึงได้
สะท้อนภาพให้เห็นชัดๆ
ว่า คนไทยส่วนใหญ่หัน
หลังให้กับสิ่งซึ่งมีรากฐาน
อยู่ร่วมพื้นดินถิ่นเกิด ทำให้
ขาดการรู้ได้ถึงคุณค่าของ
สรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งเคยมี
เหตุมีผลสนองชีวิตตนเอง
มาแต่อดีต

สักระยะหนึ่ง ย่อมพบว่า นอกจากไม่ช่วยให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้น กลับทำให้ทรุดโทรมลงไปกว่าเก่า แต่คนซึ่งตกอยู่ในภาวะอยาก ก็ย่อมมี

ธรรมชาติที่ไม่อาจหวนกลับ
ไปทบทวนอดีตได้ อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้รู้ได้เข้าถึงได้ซึ่งคงมีอยู่ไม่ว่ามากหรือน้อยย่อมรู้ได้เองว่าหาก ละลดความอยากซึ่งปรากฏเป็นเงื่อนไขอยู่ในรากฐานตนเองได้มากเพียงใด ทุกประเด็นความทึกล้ำมาแล้ว รวมถึงประเด็น อื่นหากมีมาอีกย่อมได้รับการแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จด้วยตัวของมันเอง

หวนกลับมาพิจารณาโดยเริ่มประเด็นที่วัฒนธรรมกันอีกครั้งหนึ่ง การที่มุ่งเน้นมองไปยังโบราณสถาน เครื่องแต่งกาย ดนตรีและการแสดงคงเป็นเพราะเหตุว่า บนพื้นฐานสังคมซึ่งตกอยู่ในสภาวะยึดติดรูปแบบกับนิสัยรักความสบาย ทำให้มีธรรมชาติรู้สึกว่าการที่สิ่งดังกล่าวสามารถมองเห็นได้ง่ายโดยที่สอดคล้องกับกับสภาพความจริงซึ่งมีอยู่ในรากฐาน

อนึ่ง สิ่งทีกล่าวนานี้หาใช่ว่าจะไม่มีประโยชน์แต่บุคคลผู้มีโอกาสสัมผัสจำเป็นต้องอ่านได้ถึงรากฐานความรู้สึกภายในตัวเองอย่างอิสระ ซึ่งแน่นอนที่สุด โดยสังขรณ์ซึ่งควรปรากฏอยู่ในชุมชนท้องถิ่น จำเป็นต้องมีคนระดับผู้ใหญ่ ผู้เปี่ยมด้วยแรงศรัทธาบนฐานเหตุผลเป็นผู้นำปฏิบัติจากความจริงใจ กับอีกด้านหนึ่งย่อมต้องมีการละเว้นการกระทำใดๆ ที่มีผลครอบงำสติปัญญา ส่งผลทำลายการพึ่งพาตนเอง

ของเด็กและเยาวชนตลอดจนชีวิตที่ยังคงด้อยกว่าตน เพื่อหวังประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้งด้วย

ยิ่งทุกวันนี้ สื่อซึ่งเป็นสิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยผู้ใหญ่ในด้านรูปวัตถุ มีความหลากหลายและส่งผลทำลายภูมิปัญญาเด็กและชีวิตเพื่อนมนุษย์ที่ยังด้อยกว่า สืบเนื่องมาจากผู้ผลิตขาดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมลึกซึ้งมากขึ้น เพราะอิทธิพลเงินและวัตถุเข้าไปแฝงสะสมเพิ่มขึ้น และมักอ้างว่าตัวเองยังต้องทำมาหาเงินเพื่อการยังชีพจนเป็นนิสัย แทนการคิดต่อสู้กับจิตใจตัวเองได้อย่างแข็งแกร่ง

อนึ่ง การมองภาพวัฒนธรรมอย่างยึดติดอยู่กับด้านที่เป็นรูปแบบของสิ่งซึ่งเป็นผลพวง ก็คงไม่แตกต่างไปจากการมองภาพการศึกษาซึ่งยึดติดอยู่กับตำรา สิ่งที่ครูสอนและโรงเรียน โดยที่การแสดงออกในทุกวันนี้ แม้จะนำเอามาตรฐานในด้านรูปวัตถุมาตรวจสอบไม่ได้ แต่หากบุคคลใดรักและสนใจที่จะปรับรากฐานของตนให้ละเอียดละมุมละไมได้เพียงใด ย่อมรู้สึกและบอกตัวเองได้ ซึ่งระบบสื่อธรรมชาติเช่นนี้ มีเหตุผลควบคุมภายในตัวอยู่แล้ว โดยที่ไม่อาจนำไปแสดงออกกับบุคคลอื่นหากไม่อาจรับกระแสกันได้

ดังนั้น ก่อนจะมองไปยังโบราณสถาน เครื่องแต่ง

กาย รวมถึงสรรพสิ่งอื่นๆ ซึ่งต่างก็มีพื้นฐานและความเป็นมาอันยาวนานมาก แม้ก่อนที่ชีวิตคนรุ่นปัจจุบันจะสัมผัสได้จากด้านที่เป็นรูปวัตถุ คงได้แต่มองจากภาพจำลองในปัจจุบัน หรือไม่กี่เพียงอ่านจากหนังสือและรับฟังการบอกเล่าจากปาก จึงไม่ช่วยให้สามารถลงได้ลึกซึ้งถึงรากฐานจริง จึงทำให้อดที่จะรู้สึกไม่ได้ว่า **เราฟื้นฟูกระแสวัฒนธรรมกันอย่างขาดการรู้สึกซึ่งถึงขั้นตอนที่แท้จริงของวัฏจักรชีวิตเราเอง**

ดังนั้น หากสามารถหยั่งรู้ได้ถึงรากฐานจริงของชีวิตตนเอง ย่อมรู้ได้ถึงขั้นตอนของการฟื้นฟูจิตสำนึกอันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ที่มีความสำคัญก่อนอื่น เราคงต้องยอมรับความจริงว่า ในสภาพสังคมปัจจุบัน ได้มีการสูญเสียสิ่งอันควรมียู่ในรากฐานไปอย่างลึกซึ้งจนถึงระดับซึ่งแทบจะสุดมือเอื้อมอยู่แล้วมิใช่หรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเน้นมองไปยังกลุ่มคนในระดับผู้ใหญ่ ก่อนที่จะมองไปยังเยาวชนคนรุ่นหลัง

ก่อนจะจบเรื่องนี้ใคร่ขอทำความเข้าใจให้ชัดเจนก่อนว่า การแสดงออกด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบ กับการแสดงออกบนฐานความรู้สึกอยากที่จะให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้เป็นคนละพื้นฐานกัน โดยเหตุที่ความอยากอยู่บนฐานกระแสซึ่งมุ่งทิศทาง

ออกจากตัวเองโดยเน้นหนักอยู่เพียงด้านเดียว ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมนำไปสู่ภาวะรุนแรงและเป็นอันตรายแก่สังคมได้ง่ายที่สุด ส่วนการแสดงออกบนพื้นฐานความรับผิดชอบย่อมเกิดจากการคิดการมองทั้งสองด้าน มีการรู้เขารู้เรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งถือหลักการที่มุ่งเข้าใจเขาอยู่เหนือตัวเราเอง ยิ่งเป็นผู้อยู่ในระดับผู้ใหญ่ย่อมเข้าใจเด็กและเข้าใจคนซึ่งอยู่ในสถานภาพที่ยังด้อยกว่า จึงมีการให้โอกาสเพื่อหวังเรียนรู้ด้วยตัวเองอันถือเป็นการพัฒนาที่ลึกซึ้งอย่างถึงรากฐานจริงแทนที่จะมุ่งถือสาหาความ

ไม่ว่าได้เร็วหรือช้าและไม่ว่าได้ยากหรือง่าย หากเป็นวิถีทางที่น่าจะช่วยให้สามารถรำลึกได้ถึงความสำเร็จที่แท้จริงอันควรถือว่า มุ่งสร้างเสริมรากฐานการพึ่งพาตนเองทางวัฒนธรรม หากไม่เริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวใกล้ใจเยาวชนผู้ซึ่งยังมีประสบการณ์ชีวิตน้อยก็คงมองไม่ถึง ดังนั้นจึงควรเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า ทำอย่างไรจึงจะให้เด็กที่เกิดและเติบโตขึ้นมาสามารถรู้และรำลึกได้ลึกซึ้งถึงสิ่งอันถือเป็นอดีตของชีวิตตัวเองไม่ว่าเร็วหรือช้า และการรู้ได้บนรากฐานอันบริสุทธิ์ย่อมปลอดจากการนำเอาเงื่อนไขในด้านปริมาณหรือด้านรูปวัตถุเข้าไปแอบแฝงไว้ให้เกิดภาวะผูกพัน

ด้วย หากเป็นภาพการเก็บสะสมแม้เริ่มต้นจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนความรู้สึกที่เกิดจากตัวเองอย่างอิสระ หาใช่การเก็บไว้ด้วยความรู้สึกที่ว่าเพราะขายได้เงิน หรือเพราะเพื่อนำไปสร้างความเด่นความดังให้แก่ตัวเองในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องเริ่มต้นจากผู้ใหญ่ในระดับครอบครัว ระดับสถาบันการศึกษา ระดับงานและระดับชาติ ที่ถือเป็นแบบอย่างได้อย่างชัดเจน

วิถีชีวิตคนในสังคม หากเริ่มต้นจากรากฐานเช่นนี้ โดยที่อีกด้านหนึ่งมีการให้โอกาสแก่เยาวชนที่จะปฏิบัติอย่างอิสระเพื่อหวังเพิ่มพูนรากฐานและระบบการเรียนรู้ซึ่งได้รับจากประสบการณ์จริงอันมีเป็นธรรมชาติอยู่ในตัวเองเป็นสภาวะ ย่อมสามารถสานกระแสจากสิ่งเดียวที่เริ่มต้นไว้แล้ว ไปสู่การหยั่งรู้ได้ถึงความจริงของทุกสิ่ง แม้เรื่องอันมีพื้นฐานการเกิดอยู่ในอดีตก่อนที่ชีวิตตัวเองจะเกิดมานานมากเพียงใดและมีโอกาสสัมผัสได้เพียงภาพหรือเรื่องราวซึ่งเล่าขานกันมา ย่อมมีสัจธรรมที่สำนึกได้ถึง

แต่หากเริ่มต้นด้วยการดูเพียงรูปแบบของสิ่งซึ่งห่างไกลจากชีวิตจริงของแต่ละคนขึ้นมา แล้วยังกระทำในลักษณะของการโอ้อวดสรรพคุณ นอกจากไม่ช่วยให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์แล้วยังทำให้กระเสถวนกลับมาส่งผลครอบ-

งำทำลายรากฐานวัฒนธรรมที่แท้จริงซึ่งยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งคงโทษใครอื่นไม่ได้นอกจากเป็นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ใหญ่ที่ขาดการหยั่งรู้ได้ถึงกระแสการถ่ายทอดที่แท้จริง

หากวิถีชีวิตที่ได้รับการปูพื้นฐานมาอย่างเหมาะสมบนความเชื่อมั่นในสัจธรรมจนมาถึงช่วงหนึ่งบนรากฐานที่ลึกซึ้ง แม้ตาและกายจะไม่มีโอกาสเห็นได้สัมผัสได้แต่จิตวิญญาณอันเกิดจากการมีโอกาสสัมผัสกับสิ่งซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ในช่วงที่ชีวิตตนเองผ่านพ้นมาแล้ว ย่อมหยั่งรู้ได้ถึงคุณค่าของทุกสิ่งทุกอย่าง แม้ก่อนที่ช่วงชีวิตตนเองจะเกิดมาด้วย และบุคคลใดได้รับการฝึกอบรมด้วยกระแสอันมีธรรมชาติในตนเองเป็นฐานกำหนดมาอย่างต่อเนื่อง ย่อมเชื่อมั่นได้ว่า มีการปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นที่ยืนยันได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการปฏิบัติที่มุ่งสร้างสรรค์เยาวชน และคนในกลุ่มซึ่งชีวิตยังด้อยโอกาสอย่างเป็นธรรมชาติอยู่ในตัวเอง

อนุรักษ วัฒนธรรม ทางวัฒนธรรม

วรรณภา ณ สงขลา

วัฒนธรรม คือ ความเจริญงอกงามของบุคคลหรือสังคมทางด้านต่างๆ ซึ่งแยกได้เป็น ๒ ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ

มรดกทางวัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ ศิลปกรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน และสิ่งของที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยด้านต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ เป็นหลักฐานของความเจริญของท้องถิ่นนั้นๆ มาทุกยุคทุกสมัย ส่วนมรดกทางวัฒนธรรม

ทางจิตใจ ได้แก่ การเคารพผู้ใหญ่ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ความรัก ความสามัคคีกลมเกลียว การร่วมแรงร่วมใจในกิจกรรม เพื่อศาสนาและสังคม การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ช่วยเหลือความ เมตตา กรุณา สุภาพอ่อนน้อม ความรักชาติ กล้าหาญ เสียสละ ฯลฯ ซึ่งเป็นความเจริญงอกงามทางจิตใจที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดอบรมสั่งสอนให้เป็นมรดกตกทอดสืบกันมาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นมรดกที่มีคุณค่าและความ

สำคัญอย่างสูงต่อบุคคลและสังคมในปัจจุบัน

การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ หมายถึง การรักษามรดกทางวัฒนธรรมนั้นให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงซึ่งความเป็นของแท้ และมีความหมายตลอดไปถึงการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ และวิจัย เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างคุ้มค่าต่อไป

คนไทยมีความสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมหรือไม่?

คำตอบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทางสำหรับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้มั่นคงสถาพรและเป็นประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติสืบไป

หลักฐานในอดีตเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้ยกตัวอย่างมาประกอบการวิเคราะห์เบื้องต้น เช่น

๑. การรักษาระเบียบแบบแผนในการสร้างพระบรมมหาราชวัง

พระบรมมหาราชวังของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ มีลักษณะคล้ายกัน เช่น มีพระพุทธรูปอยู่ในเขตพระบรมมหาราชวัง มีพระราชมณเฑียรและพระที่นั่งต่างๆ ตามแบบเดิม การที่พระมหากษัตริย์ทรงอนุรักษ์พระบรมมหาราชวังไว้ตามโบราณราชประเพณีนี้มีความหมายว่าทรงเป็นผู้นำข้าราชการ พระสงฆ์ และประชาชน ให้ร่วมมือกันอนุรักษ์เมือง วัด และบ้านไว้ตามประเพณีโบราณด้วย

การสร้างพระราชวังสมัยธนบุรี

“ภายในกำแพงพระนครเป็นที่ตั้งพระราชวังต่อจากป้อมบางกอก หรือป้อมวิไชยประสิทธิ์ อาณาเขตพระราชวังขยายออกไปจากคลองนครบาล คลองวัดแจ้ง ทำให้วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง)

กลายเป็นวัดในเขตพระราชวัง และยกเว้นไม่ให้พระสงฆ์อยู่อาศัย เขตพระราชวังด้านตะวันตกจดวัดโมลีโลกย์ ซึ่งเป็นตลาดท้ายสนม เรียกว่าวัดท้ายตลาด ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ระยะเวลา ๑๕ ปี นั้น ได้ทรงปฏิสังขรณ์พระอุโบสถและพระวิหารเดิมของวัดแจ้ง ให้บริบูรณ์ดีขึ้นตามที่จะทำได้”^๑

การสร้างพระบรมหาราชวังกรุงเทพมหานคร

“การสร้างกรุงเทพฯ เป็นราชธานีนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงยึดแบบอย่างกรุงศรีอยุธยาเป็นหลักคือการสร้างสิ่งต่างๆ สำหรับพระนคร เช่น พระบรมมหาราชวัง ก็ทรงสร้างตามพระราชวังที่กรุงศรีอยุธยา เป็นต้นว่า พระที่นั่งอมรินทราภิเษกมหาปราสาท ลอกแบบพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท หรือสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นวัดในพระบรมมหาราชวัง เช่นเดียวกับวัดพระศรีสรรเพชญ์ สมัยกรุงศรีอยุธยา นอกจากนี้ในส่วน of ศิลปวัฒนธรรมแบบแผนประเพณีต่างๆ ก็ล้วนแล้วแต่

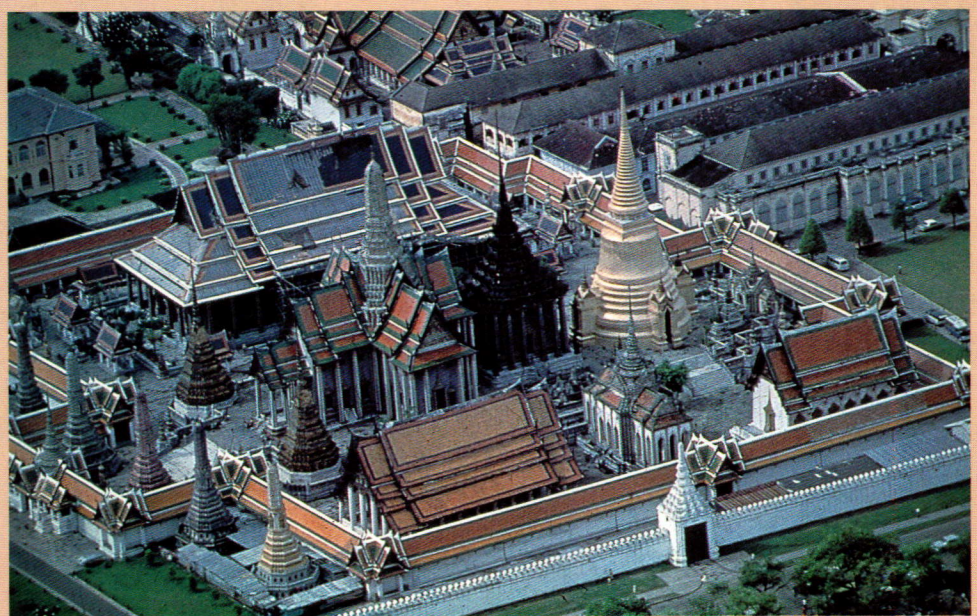
ฟื้นฟูแบบอย่างจากกรุงศรีอยุธยาทั้งสิ้น ดังเช่นที่มีสำนวนพูดกันว่า สร้างกรุงเทพฯ ให้เหมือนเมื่อครั้งบ้านเมืองยังดี และนามของกรุงเทพฯ เองก็ยังคงยึดนามของกรุงศรีอยุธยาไว้เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญให้เห็นการต่อเนื่องของราชธานีประเทศไทยมาตามลำดับ”^๒

๒. การรักษาสถาปัตยกรรม พระสงฆ์ได้รักษาวัดและสิ่งต่างๆ ในวัดไว้อย่างดี ยังมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรปรากฏเป็นจำนวนมาก ขอยกเป็นตัวอย่างเพียงเล็กน้อยคือ

“พระศรีราชจุฬามณีเป็น

เจ้าจึงอธิษฐานว่าดังนี้...ภูแลจัดได้ตรัสแก่สรรเพชญ์ดาญาณเป็นพระพุทธจริงว่าไซ้จึงให้พบปูน ครั้นภูอธิษฐานปิดมณเฑาะพินดาบกลายเป็นโป่งปูนหนึ่งทลายตื้นหนา เอามาสทายพระธาตุ ก่อใหม่เก่าแล้วเอามาต่อพระพุทธรูปหินอันพังบริบูรณ์แล้ว ปูนก็ยิ่งเหลือ พระมหาธาตุหลวงนั้น กระทำปาฏิหาริย์อัศจรรย์หนักหนา และมีพระธาตุอันใหญ่ล้อมหลายแอกมอก่อตั้งมหาพิหารใหญ่ด้วยอิฐเสร็จบริบูรณ์แล้ว จึงไปสืบค้นหาเอาพระพุทธรูปหินอันเก่าแก่แต่บุราณด้วยกลชั่วสองสาม

คืน เอามาประดิษฐานไว้ในมหาพิหาร ลางแห่งได้คือได้ต้นลางแห่งได้ผืนผ้าไหมได้อีกลางแห่งได้หัวตกลอง และสี่คนหามเอามาจึงได้ ลางแห่งได้ช้างได้ช้างลางแห่งได้มือได้ดิน ย่อมพระหินอันใหญ่ ชักมาด้วยล้อด้วยเกวียน เข็นเข้ามามหาพิหารเอามาต่อติดประติดด้วยปูน มีรูปโฉมพรรณอันงามพิจิตรดังอินทนิรมิตเอามาประกิดชิดชนเป็นตนพระพุทธรูปอันงามนักหนา เอามาไว้เต็มในมหาพิหารเรียงหลายต่องช่องงามหนักหนาแถม...”^๓

ในการสร้างกรุงเทพฯ เป็นราชธานีนั้น ได้สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นวัดในพระบรมมหาราชวังเช่นเดียวกับวัดพระศรีสรรเพชญ์สมัยกรุงศรีอยุธยา

๑ สมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ (ฤทธิ) “พระธรรมเทศนาเรื่องปฏิสังขรณ์ถา” แสดงในงานพระราชกุศลพระชนมายุสมมงคลในรัชกาลที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๒ ในหนังสือ “ประวัติวัดอรุณราชวราราม” กรมศิลปากรจัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (วัน จิตฺตยาณ มหาเถระ) อดีตเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๒๑ หน้า ๖.

๒ ศิลปการ, กรม. “อักษรานุกรมประวัติศาสตร์ไทย” อักษร ก. เล่ม ๑ กรุงเทพฯ ๒๕๒๖ หน้า ๑๔๙.

๓ ศิลปการ, กรม. “จารึกสมัยสุโขทัย” กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง ๗๐๐ ปี ลายสือไทย พุทธศักราช ๒๕๒๖ กรุงเทพมหานคร หน้า ๗๓-๗๔.

หอไตร วัดระฆังโฆสิตาราม ▶

“

แต่ก่อนขึ้นชื่อว่าซ่อมแล้ว
ก็คืออะไรที่แตกหักก็ทำให้ดี
แต่เดี๋ยวนี้ขึ้นชื่อว่าซ่อมแล้ว อะไร
ที่เก่าก็ทำให้เห็นเป็นใหม่หมด

”

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ในหอไตรวัดระฆังโฆสิตาราม ▼

▲ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

◀ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

“

ถ้าซ่อมให้เป็นใหม่
ก็จำเป็นต้องทาสีกับเก่า
การทาสีนั้นก็ทำได้

”

“ที่โรงหล่อต่อแต่งพระพุทธรูป
พระบูรณบ้านเก่าครวกลี
ถูกแดดลมจมน้ำล้วนชำรุด
ที่ต่างพร้อยร่อยหรือก็ต่อเติม
พระนาภีพระนลาฏพระบาทพระหัตถ์
พระประธานพระไสยาสน์ลีลาศร
ล้วนสูงศักดิ์หน้าตักนับวาหลวง
ท้องศิโยนสูงใหญ่ต้องใส่ชะโลง

ที่เศร้านวมหัวมองไม่ผ่องใส
ตกอยู่ที่เมืองร้างวัดตั้งเดิม
ไปชนชุดมาบูรณะเฉลิมเสริม
พระพักตร์เจิมจนพระศอต่อพระกร
ที่วิบัติมาบูรณะปฏิสังขรณ์
จดชั้บซ้อนน้อยใหญ่อยู่ในโรง
ขึ้นเด่นดวงพระพักตร์ชักโอโง่ง
เอาเชือกโยงไม้ยันขึ้นปั้นเจิม”^๑

“...พระในวัดนี้ตั้งแต่พระ
ครูเป็นต้นไปเป็นช่างด้วยกัน
โดยมากรู้จักรักษาของเก่าดี
เป็นอย่างดี เช่น การเปรียญ
ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ท่อนไหน
ผุเปลี่ยนแก้ไขท่อนนั้น ส่วน
ที่เป็นลวดลายสลักหรือเขียน
อันยังใช้ได้ ก็เก็บของเก่า
ประกอบอย่างดีที่สุดซึ่งจะทำ
ได้ แต่ในการซึ่งจะซ่อมขึ้น
ให้บริบูรณ์อย่างเก่านั้น ไม่
แต่ฝีมือพระ ถึงฝีมือช่างหลวง
ทุกวันนี้ก็ยากที่จะทำให้เข้า
กันกับของเดิมได้...”^๒

“...การซ่อมหอไตรวัด
ระฆัง ยังกราบอนุโมทนาไม่
ได้ เพราะยังไม่ได้ไปเห็นว่า
ทำอย่างไร อันการซ่อมนั้น
ความหมายแต่ก่อนกับเดี๋ยว
นี้ย่อมเดินเคลื่อนตามเข้าใจ
กันไปเสียแล้ว แต่ก่อนขึ้นชื่อ
ว่าซ่อมแล้วก็คืออะไรที่แตก
หักก็ทำให้เสียให้ดี แต่เดี๋ยวนี้
ขึ้นชื่อว่าซ่อมแล้วอะไรที่เก่า
ก็ทำให้เห็นเป็นใหม่หมด เช่น
รูปภาพที่พระอาจารย์นาคเขียน
ไว้ที่หอไตรนั้น นับอายุก็ตั้ง
๑๕๐ ปี สีส้มเก่าไปมากที่

เดียว ถ้าซ่อมให้เป็นใหม่ก็
จำเป็นต้องทาสีทับเก่า การ
ทาสีนั้นก็ทำได้ แต่เชื่อใน
“ท่านหนู” ซึ่งอาศัยอยู่หอ
ไตรนั้นว่ามีกัลยาณ คงไม่ทำ
เช่นนั้น”^๓

๓. การรักษาประเพณี
โบราณ คนไทยยังปฏิบัติ
ตามขนบธรรมเนียม และ
ประเพณีโบราณ กันอยู่อย่าง
เป็นปกติทั่วประเทศ เช่นการ
ใส่บาตร ทำบุญ เลี้ยงพระ
บุญบั้งไฟ เทศน์มหาชาติ
สงกรานต์ ลอยกระทง ฯลฯ
ซึ่งเป็นการรักษาวัฒนธรรม
ไทยที่คนไทยทั้งชาติร่วมกัน
รักษาและสืบทอดกันมาเป็น
เวลาอันยาวนาน

ความตื่นตัวในการอนุรักษ์
สาเหตุของการตื่นตัว
ด้านการอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรมนี้ มีเหตุมาจาก
การสูญเสียมรดกทางวัฒนธรรมไปอย่างรวดเร็ว ในช่วง
เวลา ๑ ศตวรรษ มาแล้ว คนไทย
เปลี่ยนวัฒนธรรมการแต่งกาย
และการสร้างบ้านเรือน โดย
ทิ้งแบบเดิมอย่างสิ้นเชิง และ

วัฒนธรรมอื่นๆ ก็พลอยสูญ
เสียไปมากบ้างน้อยบ้าง รวม
แล้วความสูญเสียนั้นมากและ
รวดเร็วจนเกินควร

ในขณะเดียวกันได้เกิด
การสูญเสียทรัพยากรทางวัฒนธรรมครั้งยิ่งใหญ่ของโลก คือ
ผลของภัยสงครามทั้ง ๒ ครั้ง
ได้ทำลายศิลปวัตถุและโบราณสถานหลายแห่งไป
อย่างย่อยยับ สิ่งที่สูญเสีย
ไปนั้น ไม่อาจสร้างขึ้นใหม่
เพื่อทดแทนของเดิมได้
ความสะเทือนใจอย่างใหญ่
หลวงนี้เอง จึงเกิดการรวม
กลุ่มนักวิชาการสาขาต่างๆ
ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์
มรดกทางวัฒนธรรมจาก
ประเทศต่างๆ ทั่วโลก มาร่วม
มือกันรณรงค์ทุกทาง ทำให้
การค้นคว้าทางเทคนิค และ
วิชาการอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรมได้ประสบความสำเร็จอย่างสูง ผู้เชี่ยวชาญ
ทั้งหลายเหล่านั้น สามารถ
กำหนดมาตรการและเผยแพร่
กรรมวิธีการอนุรักษ์ที่ได้
ผลดีเป็นอย่างยิ่ง

๑ นายมี, มหาตเล็ก. “กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว”, อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, กรุงเทพฯ ๒๕๓๑, หน้า ๒๒.

๒ พระราชหัตถเลขาเกี่ยวกับวัดใหญ่สุวรรณาราม ของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงมกุฎราชกุมาร เมื่อคราวเสด็จประพาสจังหวัดเพชรบุรี

๓ ปลายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราพระอักษรในสาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, เล่มที่ ๑๗, หน้า ๑๓๖.

การตื่นตัวในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจึงแพร่หลายไปอย่างกว้างขวางพร้อมกับการสร้างบุคลากรให้เป็นนักวิชาการและช่างเทคนิคทางการอนุรักษ์ฯ และได้พัฒนาความรู้ความสามารถจนถึงขั้นที่สามารถอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมซึ่งมีสภาพชำรุดทรุดโทรมอย่างหนัก ที่คนส่วนใหญ่คิดว่าไม่มีวิธีใดจะรักษาไว้ได้แล้วนั้น ให้กลับมีสภาพดีได้ และมีความบริบูรณ์ซึ่งความหมายของแท้ และมีคุณประโยชน์ต่อคนในปัจจุบันสืบไป

ประเทศไทยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจากประเทศเบลเยียม อิตาลี และอังกฤษ ซึ่งในระยะแรกที่คนไทยไปศึกษาวิชาการอนุรักษ์จากประเทศเหล่านั้น เป็นเวลาของการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ทางเทคนิคและวิชาการของสายงานนี้ ได้พัฒนาขึ้นมากแล้ว วิธีปฏิบัติการอนุรักษ์และการใช้เคมีภัณฑ์ จึงได้ผ่านการทดลองจนพิสูจน์ผลด้วยระยะเวลาพอสมควร ซึ่งเป็นความได้เปรียบอย่างมาก งานอนุรักษ์ในประเทศไทยจึงเริ่มด้วยกรรมวิธีที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วว่าถูกต้องและปลอดภัยที่สุด

สิ่งสำคัญที่สุดคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่พสกนิกรชาวไทยทั่วประเทศ

ให้ช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็งและโดยพร้อมเพรียงกัน ดังปรากฏในพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในวโรกาสต่างๆ เป็นอันมาก และมีตอนที่ปวงชนชาวไทยควรจดจำประทับใจอยู่เสมอคือ

“...การสร้างอาคาร

ธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นของตนมาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต อุทิศทั้งกายและใจ สะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นที่พวกเราจะต้องรักษาสืบสิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงทนถาวร โบราณวัตถุและ

“

เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อัฐเก่าๆ แผ่นเดียวก็มีค่า ควรช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสูญหายไป ออยุธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย

”

สมัยนี้ควรเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียว แต่เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อัฐเก่าๆ แผ่นเดียวก็มีค่า ควรช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสูญหายไป ออยุธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย...”^๑

“...ชาติไทยเรานั้นมีเอกราช มีภาษา มีศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัตถุทั้งนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นอดีตอันรุ่งโรจน์ของชาติไทยเราเป็นประโยชน์แก่การศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลป โบราณคดี และวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะได้ช่วยกันทะนุถนอมบำรุงรักษาอย่าให้สูญสลายไป”^๒

การปฏิบัติการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในประ-

๑ วิชาการ , กรม. “แนวพระราชดำริเกียรติกาล”, โรงพิมพ์คุรุสภา กรุงเทพมหานคร ๒๕๒๐, หน้า ๓๑๕.

๒ พระราชดำรัสในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย, วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๗, ในหนังสือ “การอนุรักษ์มรดกไทย กับ ๗๓ ปี แห่งการสถาปนากรมศิลปากร”, บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, หน้า ๑.

เทคโนโลยีเป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถ ความชำนาญงาน และรักงานอย่างจริงใจเพราะของเก่าแก่โบราณส่วนมากมีสภาพชำรุดอย่างหนัก จนเรียกได้ว่าบอบบาง แต่กรรมวิธีอนุรักษ์ในปัจจุบันเจริญก้าวหน้ามาก จนสามารถรักษาสินค้าต่างๆ ที่ชำรุดอย่างหนักให้คงอยู่ได้ และกลับมีสภาพดีดังเดิม สิ่งสำคัญคือ ทุกคนควรเข้าใจว่าต้องช่วยกันรักษาไว้ก่อน และขอความช่วยเหลือจากผู้รู้ เพราะสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะชำรุดเพียงใดก็ยังมีความหวังที่จะรักษาไว้ได้

ตัวอย่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่าง เช่น

การอนุรักษ์ศิลปจารึกสต็อกก๊อกรม เป็นศิลปจารึกที่ได้มาจากปราสาทเมืองพรวัว ตำบลโคกสูง อำเภอธวัชบุรี จังหวัดสระแก้ว ลักษณะของศิลปจารึกเป็นหินชนวนรูปหลักสี่เหลี่ยมกว้าง ๔๓ เซนติเมตร สูง ๑๙๑ เซนติเมตร หนา ๓๒ เซนติเมตร ตัวจารึกเป็นอักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤตและเขมรมีจารึกทั้ง ๔ ด้าน หลักศิลปจารึกนี้เคยถูกอัคคีภัยทำให้หลักศิลปจารึกแตกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยราว ๒๐๐ ชิ้น กรมศิลปากรได้ทำการอนุรักษ์ โดยประกอบชิ้นส่วนทั้งหมดเข้าด้วย

กั้นจนสำเร็จเป็นหลักศิลปจารึกดังเดิม ปัจจุบันตั้งไว้ให้ประชาชนศึกษาอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

การอนุรักษ์ภาพเขียนสีน้ำมันของอาจารย์ทรี นันทขว้าง มีชื่อว่า **“บรรชีชาโน”** ซึ่งครั้งหนึ่งเคยชำรุดมาก ผ้าใบอันอยู่ยี่ และขาดผุเปื่อย ยิ่งกว่านี้ยังเปียกชื้นมาเป็นเวลานาน และมีฝุ่นจับหนาจนดูไม่ออกว่าเป็นอะไร ผู้ทำการอนุรักษ์ได้ศิลปภาพออก วางบนแผ่นกระจกใช้กระดาษทาแบ่งเปียกตรึงขอบทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งให้เรียบลงแนบกับแผ่นกระจก เป็นการซึ่งโดยใช้แรงยึดเบาๆ ของกระดาษ และได้ทำซ้ำๆ หลายครั้งจึงเรียบลงได้ แล้วจึงทำความสะอาดโดยซับเอาคราบสกปรกต่างๆ ออกหลายชั้นตั้งแต่คราบฝุ่น คราบน้ำ และคราบน้ำมัน เมื่อภาพสะอาดดีทั้งด้านหน้า และหลังของภาพแล้วจึงเสริมพื้นหลังผ้าใบของภาพนั้นด้วยผ้าใบอีกผืนหนึ่งโดยกรรมวิธีประสานผ้าใบของเก่าและใหม่ ตามแนวเส้นใยของผ้าทั้งสองผืนนั้นให้ติดกันแนบแน่นและสนิทเรียบร้อยแล้วจึงภาพเข้ากรอบเดิม และเขียนสีซ่อมภาพเฉพาะส่วนที่สีเดิมชำรุดด้วยกรรมวิธีการเขียนสีซ่อมตามแบบการอนุ-

ภาพประกอบชิ้นส่วนศิลปจารึกสต็อกก๊อกรมขณะทำการอนุรักษ์

รักษ์ ภาพจึงกลับมีสภาพดี
ดังเดิม

แนวทางสำหรับการอนุรักษ์

๑. สำรวจ เก็บข้อมูล
และหลักฐานเกี่ยวกับมรดก
ทางวัฒนธรรมและสิ่งที่เกี่ยวข้องให้มากและเร็วที่สุด โดย
ต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ในสายงาน
นี้และพิจารณางานนั้นด้วย
ความละเอียดรอบคอบ

๒. ศึกษา ค้นคว้า
วิเคราะห์ และวิจัยข้อมูล และ
หลักฐานต่างๆ นั้น เพื่อให้
ทราบความหมายและคุณค่า
ของมรดกทางวัฒนธรรมทั้ง
ทางด้านจิตใจและวัตถุอันจะ
นำมาเป็นประโยชน์และเป็น
แนวทางสำหรับการอนุรักษ์
และการพัฒนาประเทศทาง
ด้านต่างๆ ต่อไป

๓. ดำเนินการอนุรักษ์
ให้มรดกทางวัฒนธรรมนั้นมี
สภาพดี รักษาความเป็นของ
แท้ไว้อย่างบริบูรณ์และทำการ
ประเมินผลติดตามผลพร้อม
กับการบำรุงรักษาให้สิ่งนั้นมี
สภาพดีอย่างถาวร

๔. เผยแพร่ความรู้ทาง
เทคนิคและวิชาการเกี่ยวกับ
การอนุรักษ์ และการใช้
ประโยชน์จากมรดกทาง
วัฒนธรรมนั้น ด้วยการ
จัดการให้มีความสะดวก เพื่อ
ความความนิยม และเกิด
ความร่วมมือในการส่งเสริม
สนับสนุน และพัฒนางานนี้

ภาพ “บริษัทโน”
ก่อนการอนุรักษ์

ให้ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์
แก่ปวงชนอย่างสูงสุด

๕. สร้างบุคลากรใน
สายงานอนุรักษ์โดยส่งเสริม
ให้มีความรู้และความชำนาญ
การในชั้นสูงยิ่งขึ้น เพื่อปรับ
ปรุงการดำเนินงานนี้ให้มีประ
สิทธิภาพสูง การทำงานได้
รวดเร็ว และประหยัด

หากจะเปรียบมรดกทาง
วัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น
ต่างๆ ว่าเป็นทรัพยากรของ
ชาติประเภทหนึ่ง ซึ่งจะสา-
มารถนำมาเป็นประโยชน์ต่อ
การศึกษาและการพัฒนา
ประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ
และสังคมแล้ว จะเห็นว่า
ทรัพยากรของชาติประเภท
นี้มีอยู่เป็นอันมากจนกล่าว
ได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศ
ที่มั่งคั่งอย่างยิ่ง และเมื่อ
ทรัพยากรนี้ได้รับการอนุรักษ์
ไว้ดีแล้ว การใช้ประโยชน์
ย่อมเป็นไปได้อย่างสะดวก
และเกิดประโยชน์คุ้มค่าและ
ควรที่ปวงชนชาวไทยจะใช้
ทรัพยากรนี้ให้มากที่สุด
เพราะยิ่งใช้มากก็ยิ่งเป็นประ
โยชน์ ยิ่งไม่ใช้ก็เหมือนไร้ค่า

ภาพเดียวกันเมื่ออนุรักษ์แล้ว

และมักจะถูกทอดทิ้งให้เสื่อม
โทรมสูญเสียไปเร็วขึ้น ซึ่งตรง
ข้ามกับทรัพยากรประเภทอื่นๆ
ที่ต้องถนอมใช้ และต้องสร้าง
ขึ้นทดแทนเพื่อป้องกันการขาด
แคลน

หนังใหญ่ จะโม้แสน

ปัญญา นิตยสุวรรณ

พระลักษมณ์รบกับอินทรชิต

๖ มีวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๗ กรมศิลปากรได้จัดพิธีไหว้ครูช่าง เพื่อทำการฉลุฉลักตัวหนังใหญ่ที่กรมศิลปากรจะสร้างขึ้นใหม่สำหรับใช้แสดงเนื่องในมงคลวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช จะทรงครองราชสมบัติครบ ๕๐ พรรษา ทางราชการจะจัดพิธีเฉลิมฉลอง เรียกว่า พระราชพิธีกาญจนาภิเษก หนังใหญ่ชุดใหม่ที่จะจัดทำขึ้นในครั้งนี้ เป็นหนังใหญ่ชุดศึกสัทธาสูร - วิรุณจำบัง เหตุที่กรมศิลปากรจะสร้างตัวหนังใหญ่ชุดนี้ขึ้นเป็นเพราะว่าในปัจจุบันนี้กองการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งมีหน้าที่แสดงโขนละคร และหนังใหญ่ ซึ่งเป็นมหรสพอย่างหนึ่งที่กองการสังคีตแสดงได้ แต่ตัวหนังมีไม่เพียงพอที่จะแสดงเป็นชุดยาวๆ เวลานี้กองการสังคีตมีตัวหนังใหญ่ ที่พอจะแสดงได้เพียงชุดเดียว คือ ชุดศึกวิรุณจำบัง แต่ก็มีตัวหนังใหญ่ไม่ครบทุกตัว เวลาจัดแสดงจึงไม่ค่อยสมบูรณ์ตามเนื้อเรื่อง ส่วนตัวหนังใหญ่ตัวอื่นๆ และชุดอื่นๆ นั้นชำรุดจนไม่สามารถนำออกแสดงได้แล้ว

กรมศิลปากรเคยเสนอขอจัดสร้างตัวหนังใหญ่ ชุดศึกสัทธาสูร - วิรุณจำบัง เมื่อครั้งฉลองกรุงเทพมหานคร ๒๐๐ ปี ซึ่งกรมศิลปากรคิดจะแสดงหนังใหญ่ที่ท้องสนามหลวงในครั้งนั้น แต่ทางราชการไม่มีงบประมาณ จึงไม่ได้จัดสร้างตัวหนังใหญ่และไม่ได้แสดงในโอกาสสำคัญดังกล่าว

นับเป็นนิมิตดีที่ทางราชการให้กรมศิลปากร จัดสร้างตัวหนังใหญ่ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เป็นสมบัติทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติสืบไป และจะได้จัดแสดงเป็นปฐมฤกษ์ในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ นี้ นอกจากจะเป็นการสืบสานตัวหนังใหญ่ให้มีเพิ่มขึ้นและจัดแสดงในมหามงคลสมัยแล้ว ยังจะเป็นเหตุให้หนังใหญ่ไม่สูญอีกด้วย

สาเหตุที่บางคนเคยคิดว่าหนังใหญ่อาจจะสูญไปจากเมืองไทยนั้น เป็นเพราะว่าในปัจจุบันนี้การแสดงหนังใหญ่ไม่เป็นที่นิยมชมชอบของคนดูโดยทั่วไป จึงไม่มีการแสดงหนังใหญ่อย่างแพร่หลาย นอกจากจะจัดแสดงในงานพิเศษเป็นครั้งคราว คณะที่จะ

แสดงหนังใหญ่ก็มีน้อย ที่รู้จักกันว่าแสดงหนังใหญ่ได้ดี และมีตัวหนังครบชุดก็คือ **หนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี** แต่ก็ไม่ได้แสดงเป็นประจำเหมือนการแสดงโขนละคร นานปีทีหนึ่งจึงจะแสดง การที่คนส่วนมากไม่สนใจที่จะชมการแสดงหนังใหญ่ อาจจะเป็นเพราะว่า

๑. การแสดงหนังใหญ่ ดำเนินเรื่องล่าช้าอืดอาด ตัวหนังที่ต้องมีคนขีดเคลื่อนไหวอริยาบถไม่ได้ แกะสลักเป็นรูปอะไร ทำท่าไหนก็อยู่เท่านั้น ดูก็ครั้งที่เห็นก็เป็นภาพเดิม จึงทำให้คนดูเกิดความเบื่อหน่าย ในสมัยโบราณคนดูหนังใหญ่นิยมดูสวดลายของตัวหนังที่แกะสลักอย่างวิจิตรบรรจงสวยงามอย่างหนึ่ง กับฟังบทพากย์-เจรจาที่คนพากย์หนังใหญ่พากย์เจรจาอย่างไพเราะ และมีบทกระทุ้งในตอนสนทนาโต้ตอบกัน ปัจจุบันนี้มีภาพยนตร์ทันสมัยฉายภาพบนจอก็เคลื่อนไหวได้แบบธรรมชาติ จึงทำให้คนดูเสื่อมความนิยมในการแสดงหนังใหญ่

๒. เมื่อผู้ชมเสื่อมความนิยมหนังใหญ่ ก็เป็นผลพลอยให้ผู้ที่แสดงหนังใหญ่จำเป็นต้องเลิกการแสดงไปด้วย เพราะการแสดงมหรสพในสมัยต่อๆ มา จัดแสดงเพื่อหารายได้ เพื่อการครองชีพ เมื่อไม่มีคนดูก็ไม่มียาได้ ผู้แสดงหนังใหญ่จึงไม่อาจแสดงต่อไปได้โดยไม่มีคนดู

๓. คณะที่เคยจัดแสดงหนังใหญ่ตั้งแต่สมัยโบราณ มีเหลือมาถึงปัจจุบันนี้น้อยมาก และคณะเหล่านั้นก็ไม่มีตัวหนังใหญ่ครบชุด เนื่องจากชำรุดและสูญหายไป การจะจัดสร้างขึ้นใหม่ก็ไม่มีทุนและหาช่างผู้มีฝีมือแกะสลักตัวหนังใหญ่ได้ยาก

๔. ในขณะที่หนังใหญ่กำลังเสื่อมความนิยมจากคนดู ก็เกิดมีการแสดงโขนขึ้นมาแทน โขนแสดงเรื่องราวเกียรติ มีบทพากย์เจรจา เช่นเดียวกับหนังใหญ่ แต่เป็นการใช้คนออกมาแสดงแทนตัวหนังใหญ่ มีการรำร่ายและเดินตามจังหวะเพลง ทำให้หน้าดูว่าหนังใหญ่

พิธีไหว้ครู เพื่อทำการฉลุสลักตัวหนังใหญ่ ที่กรมศิลปากรจะสร้างขึ้นใหม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้นี้ จึงทำให้คิดว่าหนังใหญ่คงจะสูญไปในไม่ช้านี้ แต่ในเวลาเดียวกันก็มีที่หวังว่าหนังใหญ่จะไม่สูญเพราะกรมศิลปากรกำลังจะเริ่มจัดทำตัวหนังใหญ่ขึ้นมาใหม่ ในชุดศึกสัทธิศาสตร์-วิรุณจำบัง เพื่อจัดแสดงในมหามงคลสมัยพระราชพิธีกาญจนาภิเษก และเป็นที่ยังหวังต่อไปว่าในอนาคตรัฐบาลคงจะจัดสรรงบประมาณให้กรมศิลปากรจัดสร้างตัวหนังใหญ่ชุดต่อไป จนครบตามเรื่องราวเกียรติ

แต่ในเวลานี้ ยังมีคณะหนังใหญ่ที่มีตัวหนังมากมายถึง ๓๐๐ กว่าตัว สามารถจัดแสดงเป็นชุดใหญ่ๆ ได้และเคยจัดแสดงมาแล้วหลายครั้ง คือ หนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี หนังใหญ่วัดขนอนจัดการแสดงตามโครงการ โดยมีคณะกรรมการรับผิดชอบ คือ พระครูสังฆบริบาล เจ้าอาวาสวัดขนอน พระนุชิต วิชวุฒ โฆษการเจ้าอาวาส นายสง่า จัมลิ้ม และคณะกรรมการฝ่ายวัดขนอน

เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๒ คณะกรรมการวัดขนอนได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพ ในวโรกาสดังกล่าวได้พระราชทานพระราชดำริ ให้ทางวัดขนอนเก็บรักษาตัวหนังใหญ่ชุดเดิมไว้ และให้จัดทำตัวหนังใหญ่ชุดใหม่ สำหรับนำมาใช้แสดงแทนชุดเดิม ซึ่งมีสภาพชำรุดเสียหายมากแล้ว เพื่อจะได้เก็บไว้เป็นสมบัติของชาติสืบไป

สืบเนื่องจากพระราชดำริดังกล่าว คณะกรรมการวัดขนอนจึงได้จัดทำโครงการจัดทำหนังใหญ่ใช้เชิดแทนตัวหนังใหญ่ชุดเดิม

และโครงการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์สถานในบริเวณวัด เพื่อเก็บรักษาตัวหนังใหญ่ชุดเดิมไว้ โดยเชิญผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคเงินสมทบสร้างตัวหนังใหญ่ตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในราคาตัวละ ๙,๙๙๙.๐๐ บาท

เกี่ยวกับเรื่องการหาทุนสร้างตัวหนังใหญ่ของวัดxonดังกล่าวนี้ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี ได้บอกบุญไปยังพ่อค้าประชาชนชาวจังหวัดราชบุรี ให้เป็นผู้มีส่วนร่วมสร้างตัวหนังใหญ่ขึ้นมาใช้แสดงแทนตัวหนังใหญ่เดิม เพื่อสนองพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปรากฏว่ามีชาวราชบุรีร่วมเป็นผู้มีส่วนจัดสร้างตัวหนังใหญ่ครบทั้ง ๓๐๐ ตัว โดยบริจาคเงินคนละ ๑๐,๐๐๐.๐๐ บาท ผู้บริจาคเงินทั้ง ๓๐๐ คน ได้เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายเงินแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ สมเด็จพระเทพรัตนฯ ก็พระราชทานเงินนั้นให้มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดสร้างตัวหนังใหญ่ต่อไป ซึ่งเวลานี้ก็จัดสร้างครบทุกตัวแล้ว

ตัวหนังใหญ่ชุดใหม่ของวัดxonที่อาจารย์สน สิมาดรัง แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร มีส่วนร่วมในการจัดสร้างขึ้นนี้ มีความสวยงามเช่นเดียวกับตัวหนังใหญ่ชุดเดิมของวัดxonทุกประการ และเมื่อจัดสร้างได้ครบทั้ง ๓๐๐ ตัวแล้ว ก็จะใช้เชิดแทนตัวหนังใหญ่ชุดเก่าได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นหลักประกันได้ว่า หนังใหญ่จะไม่สูญแล้ว

เพื่อให้บทความเรื่องหนังใหญ่จะไม่สูญ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนจะขอเล่าถึงเรื่องหนังใหญ่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และศิลปะการแสดงให้ทราบดังต่อไปนี้

หนังใหญ่ เป็นมหรสพของไทยที่เก่าแก่และเป็นที่นิยมกันมากในสมัยโบราณ มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี บางท่านกล่าวว่าหนังใหญ่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่เท่าที่พบหลักฐานกล่าวไว้ในกฎมณเฑียรบาล สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. ๒๐๐๑ กล่าวว่าหนังใหญ่และในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้มีพระบรมราชโองการ ให้พระมหาราชครูแต่งเรื่องสมุทโฆษคำฉันท์ขึ้น เพื่อใช้แสดงหนังใหญ่ เพิ่มขึ้นจากเรื่องรามเกียรติ์ที่นิยมเล่นกันอยู่ และท่านผู้รู้เล่าว่าศรีปราชญ์ก็แต่งเรื่องอุณรุฑคำฉันท์ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพื่อใช้แสดงหนังใหญ่อีกเรื่องหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้แสดงทั้งสองเรื่อง หรืออาจจะไม่เป็นที่นิยมจึงไม่ได้ใช้เรื่องสมุทโฆษและเรื่องอุณรุฑแสดงหนังใหญ่ คงแสดงแต่เพียงเรื่องรามเกียรติ์สืบมา

เหตุที่หนังใหญ่แสดงเรื่องรามเกียรติ์จนเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายคงจะเป็นเพราะว่าเรื่องรามเกียรติ์เป็นเรื่องที่สนุกสนาน มีทั้งรักโศกเสียดสีและการรบทัพจับศึก ตัวในเรื่องมีทั้ง พระ นาง ยักษ์ และลิง ซึ่งแต่ละตัวเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในหมู่คนไทย

มหรสพของไทยที่ขึ้นชื่อว่า “หนัง” มีอยู่ ๒ ประเภทคือ **หนังใหญ่** และ **หนังตลก** ที่เรียกว่าหนังก็เพราะใช้แผ่นหนังวัว บางท่านว่าใช้หนังควายก็ได้ แต่หนังวัวจะบางและโปร่งใสสวยงามกว่าหนังควาย

เมื่อ ได้ แผ่นหนังแล้วก็นำมาฉลุสลักลายเป็นภาพตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ สำหรับหนังตลกในสมัยหลังๆ มานี้ นิยมเล่นเรื่องสมัยใหม่ จึงฉลุสลักเป็นรูป

ตัวละครตามท้องเรื่อง การเล่นหนังของไทยในสมัยอยุธยา มิได้ระบุ

ว่า “หนังใหญ่” คงเรียกว่า “หนัง” ดังเช่นวรรณคดีเรื่องขุน-

ไฉวาทคำฉันท์ ของพระมหานาควัดท่าทราย ที่แต่งไว้ในสมัย

พระเจ้า-บรมโกศ ประมาณ พ.ศ. ๒๒๙๔ - ๒๓๐๑ บรรยายถึงมหรสพที่แสดงสมโภช พระพุทธบาทในเวลากลางคืนว่า

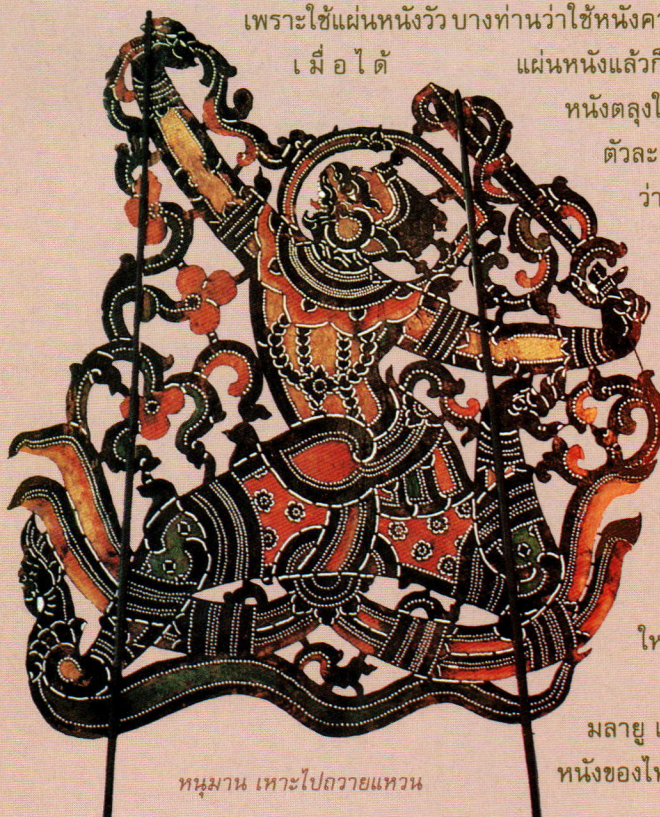
“ครันสุริยเสด็จอัมรินทร์ เลี้ยวลับเมรุลง
ชรอุมชระอำมพร บัดหนังตั้งให้กำธร
สองพระทรงศร ฉลักรเฉลิมเจิมทอง”

“หนัง” ตามที่พระมหานาค วัดท่าทราย กล่าวถึงก็คือหนังใหญ่นั้นเอง เพราะท่านอธิบายต่อไปถึงวิธีเล่นว่า มีการพากย์ ๓ ตระ ซึ่งเป็นการเบิกหน้าพระตามวิธีการแสดงหนัง

ใหญ่ที่นิยมแสดงกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ

การเล่นหนังมีแทบทุกชาติในแถบเอเชีย เช่น จีน อินเดีย ขวามลายู และเขมร ลักษณะตัวหนังของแต่ละชาติก็ผิดแผกแตกต่างกันไป

หนังของไทยที่แสดงกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาคือ หนังใหญ่ ส่วนหนังตลก

ทูลมาน เทาะไปถวายทวน

นั้นท่านผู้รู้กล่าวว่า แต่เดิมนิยมเล่นกันทางภาคใต้ เพิ่งจะมาเผยแพร่ทางภาคกลาง เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๓ - ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เหตุที่เรียกว่าหนังตลุงนั้นผู้รู้กล่าวไว้หลายแบบ บางท่านว่าเป็นหนังที่มาจากเมืองพัทลุง จึงเรียกว่า **หนังพัทลุง** แต่ชาวไต้หวันนิยมพูดตัดคำหน้าทิ้งไป จึงเหลือเพียงหนังตลุง แล้วเลยเพี้ยนมาเป็น **หนังตลุง** บางท่านก็ว่า แต่เดิมนั้นชนิดนี้นิยมแสดงอยู่ใกล้ๆ กับเสาตลุงที่ผูกข้าง ก็เลยเรียกว่า **หนังตลุง** บางท่านก็ว่าตารุ่งเป็นคนขีดหนังชนิดนี้มาก่อน เรียกว่า **หนังตารุ่ง** และเพี้ยนมาเป็นหนังตลุง ก็สุดแท้แต่จะแสดงความคิดเห็นกัน

เมื่อมีหนังตลุงเข้ามาแสดงในภาคกลางแล้ว การเล่นหนังที่มีมาแต่เดิมนั้น จะเรียกว่าอะไร เพราะตามหลักฐานที่ปรากฏใน หนังสือเก่า เช่น กฎมณเฑียรบาลก็เรียกว่า “หนัง” กันทั้งนั้น เนื่องจากการเล่นหนังของไทยตั้งแต่สมัยโบราณเป็นหนังที่มีขนาดใหญ่และสูง บางตัวกว้าง ๑ เมตรครึ่ง สูง ๒ เมตร ผิดกับหนังตลุงที่มีขนาดเล็กกว่าหลายเท่า ดังนั้นจึงมีผู้เรียกหนังแบบโบราณว่า “หนังใหญ่”

ทนต์มานเข้าห้องนางสุวรรณกันยมา

หนังใหญ่ทำจากหนังสัตว์ที่นิยมกันมากคือ หนังวัว บางครั้งมีหนังวัวไม่เพียงพอ ก็อนุโลมให้ใช้หนังควายได้ แต่หนังวัวจะมีคุณภาพดีกว่าหนังควายเพราะหนังวัวบาง สะดวกในการขีดและฉลุฉลัก แต่หนังควายหนาและหยาบ หนังวัวนั้นเมื่อทำเป็นหนังเสร็จแล้ว จะมีความโปร่งแสงในตัว เรียกว่า “หนังแก้ว” เวลาขีดให้แผ่นหนังต้องแสงไฟส่อง จะแลดูสวยงาม

สำหรับหนังเจ้าที่มีอยู่ ๓ ตัว เรียกว่าหนังครุฑนั้น มิได้ใช้หนังวัวธรรมดาทำ หนังเจ้าหรือหนังครุฑคือ **พระฤๅษี พระอิศวร และพระนารายณ์** พระฤๅษีจะสลักเป็นรูปฤๅษีถือไม้เท้า พระอิศวรกับพระนารายณ์จะสลักเป็นรูปตัวพระทำท่าแผ่ลงศร เรียกว่า **หนังแผลง** หนังเจ้าหรือหนังครุฑ ทั้ง ๓ ตัวนี้ ใช้แสดงตอนเบิกหน้าพระพากย์สามตระ

หนังพระฤๅษี ใช้หนังเสือหรือหนังหมีแกะสลัก ส่วนหนังพระอิศวรและพระนารายณ์ใช้หนังวัวที่ถูกเลือกตัดตาย ออกลูกตาย หรือถูกฟ้าผ่าตาย ซึ่งเรียกกันว่า “โคตายพราย”

การทำตัวหนังใหญ่นั้น จะเริ่มตั้งแต่ทำแผ่นหนังวัวไปแช่น้ำปูนขาวหรือน้ำเกลือหมักไว้นาน ๆ เมื่อหนังวัวอ่อนนุ่มได้ที่แล้วก็นำไปชิงผึ่งแดดให้แห้ง พอหนังวัวเกือบจะแห้งแล้ว ก็ใช้กะลามะพร้าว มีด สี่ ขูดฟัดผัดและขนออกจนกระทั่งหนังบางเรียบสอาด ต่อจากนั้นก็เอาแผ่นหนังมาตากแดดให้แห้งสนิท ใช้ลูกน้ำเต้าหรือใบผักข้าวตอกหนังวัวจนเรียบเป็นมัน แล้วเอาถ่านกาบมะพร้าวหรือใบลำโพงตำละเอียดละลายน้ำข้าวทาให้ทั่วแผ่นหนังทั้งสองด้านแผ่นหนังก็จะเป็นสีดำมัน

เมื่อได้แผ่นหนังตามที่เราต้องการแล้ว ต่อไปก็เป็นหน้าที่ของช่างเขียนลวดลายเป็นภาพตัวในเรื่องรามเกียรติ์ เช่น พระ นาง ยักษ์ ลิง ลงไปบนแผ่นหนัง การเขียนภาพจะเขียนด้วยหมึกขาว เสร็จแล้วจึงลงมือสลักไปตามลวดลายที่วาด หนังที่จะสลักเป็นตัวนาง ถ้าจะให้แลเห็นเป็นหน้าขาวก็สลักเอาหนังที่เป็นพื้นนอก สลักเป็นลายเส้น แสดงวงหน้าและส่วนประกอบของหน้าเป็นเส้นหนัง เรียกว่า “**นางหน้าขาวะ**”

ตัวหนังที่มีสีดำนี้ จะใช้ขีดในเวลากลางวัน ส่วนเวลากลางวันจะมีหนังใหญ่อีกประเภทหนึ่งเรียกว่า “**หนังกลางวัน**” ใช้ขีดหน้าจอผ้าขาว ตัวหนังจะมีสีสรรคสวยงาม โดยการระบายสี สีที่ใช้ระบายเรียกว่า น้ำยา มีหลายสี เช่น แดง เขียว เหลือง สีที่ใช้เป็นสีธรรมชาติที่ได้จากการนำมาสกกัน สีเขียวใช้จุนสีกับน้ำมะนาวทา สีแดงใช้น้ำฝางกับสารส้ม ถ้าเป็นสีเหลืองก็ทาด้วยน้ำฝางแล้วถูด้วยน้ำมะนาว ลักษณะตัวหนังใหญ่ที่ระบายสี เรียกว่า **หนังกลางวัน** ใช้ขีดในเวลากลางวันดังกล่าวนี้ มีลักษณะคล้ายกับภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ตัวหนังใหญ่ที่เป็นภาพเดี่ยว ทำท่าเดิน ท่าเหาะนั้น ผู้ทำตัวหนังใหญ่จะทำให้ยืนเหยียบอยู่บนตัวพญานาค ทั้งนี้เพื่อความสวยงามเป็นประการแรก และประการต่อไปก็คือ เพื่อให้ตัวหนังคงทนถาวรไม่ขาดง่าย เพราะถ้าปล่อยให้ตัวหนังยืนอยู่โดยเท้าไม่มีที่ยึดเหนี่ยวเวลานำตัวหนังเคลื่อนที่เท้าของตัวหนังอาจจะไปเกี่ยวกับอะไรเข้าทำให้เท้าตัวหนังขาดไปได้ต้องเสียเวลาซ่อมแซม

หรือถ้าไม่มีเวลาซ่อมเมื่อถึงเวลาแสดงจะต้องนำหนังตัวนั้นออกเชิด ก็จะกลายเป็นหนังเท้าขาดหรือเท้าด้วนเป็นที่ขบขันของคนดู

หลังจากที่ทำตัวหนังเสร็จแล้ว จะต้องใช้ไม้ดัดหรือไม้คาบตัวหนัง ซึ่งทำด้วยดัดไม้ไผ่ ๒ อัน คาบตัวหนังทั้งด้านซ้ายและด้านขวา แล้วให้เหลือไม้ลงมาทางด้านล่างประมาณ ๕๐ เซนติเมตร สำหรับให้คนเชิดจับไม้ดัดนี้หน้าตัวหนังออกเชิดได้ สำหรับตัวหนัง บางตัวที่ทำทำนึ่งไว้ จะมีขนาดเล็กสูงประมาณ ๒ ฟุต จะใช้ไม้ดัดหรือไม้คาบเพียงอันเดียวเท่านั้น

หลังจากที่ได้ทราบวิธีการทำตัวหนังใหญ่แล้ว คราวนี้ผู้เขียนก็จะบรรยายถึงลักษณะของตัวหนังใหญ่ ซึ่งมีอยู่ ๖ ประเภท คือ

หนังเฝ้า บางทีก็เรียกว่า **หนังไหว** เป็นหนังภาพเดี่ยว หน้าเสี้ยว นึ่งพนมมือ ถ้าตัวหนังนั้นมีการถืออาวุธก็จะพนมมือถืออาวุธโดยให้ปลายอาวุธสอดรักแร้มาทางด้านหลัง หนังประเภทนี้ใช้ตอนเข้าเฝ้า

หนังคนजर บางทีเรียกว่า **หนังเดิน** เป็นหนังภาพเดี่ยว หน้าเสี้ยว ทำท่าเดิน โดยจะสังเกตได้ว่าเท้าของตัวหนังจะวางเรียบเสมอกัน และมีตัวพญานาครองรับอยู่ใต้เท้าทั้งสอง หนังประเภทนี้ใช้ในตอนเดินหรือตรวจพล ยกทัพ เป็นต้น

หนังง่า เป็นหนังภาพเดี่ยว หน้าเสี้ยว ทำท่าเหาะ คือ ตัวหนังยกขาข้างหนึ่งกระดกขึ้นอย่างท่าเหาะในโขนละคร แต่ถ้าภาพตัวหนังทำท่าโก่งศร เรียกว่า **หนังโก่ง** หรือถ้าตัวหนังทำท่าแผลงศร เรียกว่า **หนังแผลง** ใช้ในตอนเหาะ โก่งศร และแผลงศร

หนังเมือง เป็นหนังที่มีภาพตัวหนังใหญ่เพียงตัวเดียว หรือ หลายตัวอยู่ในภาพหนึ่งก็ได้ ส่วนสำคัญที่จะบ่งว่าหนังใหญ่ตัวนี้เป็นหนังเมือง คือ ต้องมีภาพปราสาทราชวัง ศาลา หรือตัวอาคาร โดยมีภาพตัวหนังใหญ่อยู่ในภาพอาคารดังกล่าว เช่น ภาพทศกัณฐ์นั่งเมือง ตอน ออกว่าราชการ ภาพหนุมานโลমনางสุวรรณกัณยุมาในปราสาท ถ้าเป็นภาพพระรามอยู่ในพลับพลา ตอนว่าราชการกับพวกพญาวานร หนังใหญ่ตัวนี้มีบางท่านเรียกว่า **หนังพลับพลา** สำหรับตัวหนังใหญ่ภาพหนุมานโลমনางสุวรรณกัณยุมานั้น จัดเป็นหนังเมือง ประเภทหนังปราสาทโลม ถ้าตัวหนังนั่งอยู่ในปราสาท แล้วมีบทพูดสนทนากัน เรียกว่า **หนังปราสาทพูด** หนังประเภทนี้จะมีขนาดใหญ่ กว้างประมาณ ๑ เมตรครึ่ง และสูงประมาณ ๒ เมตร

หนังจับ เป็นหนังที่มีภาพตั้งแต่ ๒ พระรามรบกับทศกัณฐ์ หรือลิงชาวหนังใหญ่บางผืนไม่ได้ทำภาพรบแทงลิง เช่น ภาพวิรุณจำบังขึ้นนั้นนับเป็นหนังจับเช่นกัน เดียวกับหนังเมือง

หนังเบ็ดเตล็ด เป็นในประเภทใดประเภทกล่าวมาแล้ว เช่น หนังลูกศร หนังตัวตลก นอกอยู่ผืนหนึ่ง เป็นภาพวิรุณรอบกาย เป็นหนังใหญ่ที่เศษ หนังผืนนี้ก็เรียกว่า หรือหนังที่ทำภาพลิงชาวหนังผืนนี้ก็เรียกว่า **หนัง** เรียกว่า **หนังเดี่ยว**

ตามปกติหนังใหญ่โดยมีการดำเนินเรื่อง พากย์หนังใหญ่จะทำใหญ่ บทพากย์เจรจาหนังมาเป็นบทพากย์โขน เพราะกับบทพากย์โขนจึงมีรูปลักษณะ

ตัวขึ้นไป ทำท่ารบกันหรือจับกัน เช่นรบกับลิงดำ เป็นต้น นอกจากนี้กันหรือจับกัน แต่ทำท่าขี่ม้า ม้าเงือกแทงลิง หนังผืนหนังจับก็มีขนาดใหญ่เช่น

หนังที่ไม่ได้จัดเข้าอยู่หนึ่งใน ๕ ประเภทที่ภาพราชรถ หนังภาพจากนี้ยังมีหนังใหญ่จำบังถูกดาช่ายล้อมมีความสูง ๒ เมตรหนังเบ็ดเตล็ดเช่นกันมัดลิงดำเดินออกแอ่นเบ็ดเตล็ด บางคน

แสดงเรื่องรามเกียรติ์ด้วยคนพากย์ คนหน้าทีพูดแทนตัวหนังใหญ่นั้น ต่อมาก็จะฉายจะนั้นบทพากย์หนังใหญ่เหมือนกัน เว้นแต่ผู้พากย์

อินทรีชิต แฉงศรพรหมมาสตร์

หนังใหญ่บางคณะ นำเอาบทพระราชนิพนธ์ละครเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นกลอนสุภาพหรือกลอน ๘ มาเป็นบทเจรจา ซึ่งเป็นการไม่ถูกต้อง เพราะบทเจรจาไม่ว่าจะเจรจาหนังใหญ่หรือเจรจาโซน จะต้องเป็นคำประพันธ์ประเภทยาว และบทพากย์จะต้องเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์

คนพากย์หนังใหญ่จะต้องมีอย่างน้อย ๒ คน แต่จะมีเพิ่มขึ้นถึง ๓ คน หรือ ๔ คนยิ่งดี เพราะจะทำให้คนพากย์ได้มีโอกาสสลับผลัดเปลี่ยนกันพากย์ตามบทของตัวหนังใหญ่แต่ละตัว เช่น คนหนึ่งพากย์ให้ตัวทศกัณฐ์ คนหนึ่งพากย์ให้พระราม คนหนึ่งพากย์ตัวลิง เป็นต้น คนพากย์หนังใหญ่จะต้องเป็นผู้ที่รู้เรื่องรามเกียรติ์เป็นอย่างดี และรู้สึกซึ่งไปถึงว่า ชุดที่จะแสดงในครั้งหนึ่งนั้น จะต้องมีการวางพิสดารอะไรเพิ่มขึ้นจากเรื่องรามเกียรติ์ ตามบทพระราชนิพนธ์บ้าง เช่น ตอนท้าวสหัสเดชะยกกองทัพมากรุงลงกา ทศกัณฐ์พานางมณโฑไปไหว้ที่สนามรบ แต่นางมณโฑมันร้องไห้อาลัยอาวรณ์ถึงอินทรชิตที่ตายไป จึงไม่ทันได้ไหว้ท้าวสหัสเดชะ ทำให้ท้าวสหัสเดชะโกรธถึงกับสั่งยกกองทัพกลับ อย่างนี้เป็นต้น

เมื่อมีตัวหนัง มีคนเชิด มีคนพากย์เจรจาแล้ว ก็ต้องมีดนตรีประกอบการเชิด เครื่องดนตรีประกอบการแสดงหนังใหญ่คือ **วงปี่พาทย์** จะเป็นเครื่องห้า เครื่องคู่ หรือเครื่องใหญ่ที่สุดแต่ฐานะของงาน แต่ในวงดนตรีจะต้องมีเครื่องดนตรีพิเศษอีก ๓ อย่างคือ ปี่กลาง ปี่กลางเป็นปี่ที่มีขนาดเล็กกว่าปี่ในนิดหน่อย มีเสียงสูงกว่าปี่ใน ๑ เสียง นอกจากปี่ในแล้วก็มกลองตั้ง ๒ ลูก กลองตั้งคือกลองที่มีขนาดย่อมกว่ากลองทัด แต่มีเสียงสูงกว่ากลองทัด สุดท้ายก็คือโกร่ง โกร่งเป็นเครื่องตีประกอบจังหวะ ใช้ไม้ไผ่ทั้งลำ ยาวประมาณ ๒-๓ เมตร วางนอนทอดไปบนเท้ารองเดียว ด้านล่างไม้ไผ่เจาะรูยาวเป็นช่วงๆ เพื่อให้เสียงออก ใช้ตีด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกแบบไม้กรับ โกร่งนี้ใช้ตีเวลาปี่พาทย์บรรเลงเพลงหน้าพาทย์ที่มีจังหวะรุกเร้า เช่น เพลงกราวนอก กราวใน เพลงพญาเดิน เป็นต้น

หนังใหญ่ในสมัยโบราณคงจะเชิดทางด้านในของจอผ้าขาว โดยส่องไฟทางด้านหลังจอ เพื่อให้คนดูแลเห็นลวดลายของตัวหนังได้อย่างถนัดตา ไฟที่ส่องทางด้านหลังจอนี้ ใช้ไต้หรือไม้กะลามะพร้าว ท่านผู้รู้เล่าว่าถ้าใช้กะลามะพร้าวเป็นเชื้อเพลิงจะดีกว่าใช้ไต้ เพราะไม่มีควัน ภายหลังเมื่อมีตะเกียงแมงดาเข้ามาจำหน่ายในเมืองไทย จึงเปลี่ยนมาใช้ตะเกียงแมงดาแทน ปัจจุบันนี้ใช้ไฟฟ้า แต่แสงตะเกียงกับแสงไฟฟ้า สู้แสงไฟจากไต้และกะลามะพร้าวไม่ได้ เพราะแสงไฟจากไต้และกะลามะพร้าวนั้น เวลาไฟลุกจะมีประกายวูบวาบสูงต่ำ ทำให้ลวดลายตัวหนังใหญ่ที่ทาบบจอผ้าขาวดูมีชีวิตชีวขึ้น

การเชิดหนังใหญ่ในสมัยก่อน คงจะเชิดกันทางด้านหลังจอ จึงส่องไฟไว้หลังจอ ปลอຍให้ทางด้านหน้าจอมืด ต่อมาเมื่อมีตะเกียงแมงดาใช้ จึงนำตะเกียงไปแขวนไว้ทางหน้าจอด้วย แล้วให้คนเชิดหนังใหญ่ออกมาเชิดที่หน้าจอบ้าง เชิดทางด้านหลังจอบ้างสลับกันไป

ในสมัยโบราณมักแสดงหนังใหญ่อยู่ ๒ ตอน ตอนหัวค่ำแสดงชุดทูตตรีเศียร ซึ่งเป็นน้องของทศกัณฐ์ไปจนถึงพญาขรลัม คือตาย ก็หยุดพักการแสดง เรียกว่า **“ขรลัม”** หรือ **“ลัมขร”** ในระหว่างที่หยุดพักนั้นเรียกว่า **“หนังยับ”** พอเวลาใกล้สว่างจึงแสดงใหม่เรียกว่า **“เล่นหนังยังรุ่ง”** ในสมัยต่อมาแสดงกันเพียงแค่ ๒ ยามก็เลิกจึงแสดงเพียงตอนพญาขรตายหรือพญาขรลัม เรียกว่า **“ลัมขร”** หรือ **“ขรลัม”** กันจนติดปากเรื่อยมา ถึงแม้การแสดงตอนอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับพญาขร ก็ยังเรียกว่าลัมขรอยู่เช่นเดิม

การแสดงหนังใหญ่ตอนขรลัมหรือลัมขรแบบโบราณนั้น ในปัจจุบันนี้ไม่มีให้ดูอีกแล้ว เท่าที่เล่ากันสืบต่อมาก็จดจำจากตำราที่ท่านผู้รู้เล่ากันไว้ในสมัยโบราณ เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเล่าไว้ในลัทธิธรรมเนียมภาค ๖ เป็นต้น นับเป็นโชคดีที่มีท่านผู้รู้เล่าเรื่องหนังใหญ่ไว้ให้พวกเราได้รับทราบกันต่อมา แต่ถ้าจะให้ดีควรจะมีการแสดงหนังใหญ่บ่อยๆ แล้วท่านทั้งหลายให้ความสนใจติดตามไปชมทุกครั้งที่มีการแสดง เพียงเท่านี้ท่านก็จะพูดได้ว่า **“หนังใหญ่หาดูได้ง่ายไม่สูญไปจากเมืองไทยอีกแล้ว”**

ส.พลายน้อย

“เมื่อตะวันบ่ายข้ามทุ่ง แลท้องน้ำแสนแสบ ผ่านยอด
เจดีย์หักวัดบางกะปิตกท้ายบางกอกโน้นแล้ว เพลา
คาบพายคาบเย็นก็มาถึง แม่เนื่อนาและกล้าเขียวของ
บางกะปิ ต้นน้ำยังอบอุ่นได้แสงตะวันอยู่ แต่น้ำลุ่มนา
เขินท้ายน้ำของตำบลแสนแสบกำลังจะเย็น เจียบเขียบ
ด้วยตะวันทั้งดวงไปแล้วไกล

หัวน้ำขึ้นของเดือน ๑๑ กุ้งปลากำลังหลากมา
กับน้ำใหม่ ข้าวก็ตั้งท้อง บางแห่งแก่ใกล้เกี่ยว พวก
บ้านนาที่ว่างงานก็หลาไฟอื่น แต่ผู้ที่ขยันเป็นอย่าง
ยอดคือ เจ้าแผลง ลูกเจ้าท้ายน้ำแสนแสบ เจ้าหนุ่มที่
คิดจะหาทรัพย์ในดินสินในน้ำ ด้วยบากบั่น มานะ
เพราะมันถือว่าจนไม่เหมือนยังเพื่อนหนุ่มอื่น

เมื่อตะเพิดควายขึ้นจากปลักต้อนเข้าคอกแล้ว ก็
คว่าซ้องและสวังตรงมาหน้าศาลเจ้าขวัญ ซึ่งปลุกอยู่
ขายน้ำหว่างแสนแสบต่อบางกะปิ ด้วยกุ้งปลาชุมกว่า
แห่งอื่น”

ข้อความดังกล่าวข้างต้น
ได้คัดมาจากนิยายเรื่อง“แสน
แสบ” ซึ่งเป็นนิยายลูกทุ่ง
เรื่องที่สองของ “ไม้ เมือง
เดิม” ที่แต่งขึ้นเมื่อเกือบ ๖๐
ปีมาแล้ว และเป็นนิยายเรื่อง
แรกที่กล่าว ถึงความอุดม
สมบูรณ์ของทุ่งแสนแสบ

และบางกะปิ

อันที่จริงแม่เมื่อ ๓๐-
๔๐ ปีมานี้ ปลาก็ยังชุกชุม
โดยเฉพาะปลาตะเพียนมีมาก
เด็กนักเรียนโรงเรียนบาง-
กะปิรุ่นแรกๆ ยังจำกันได้
ว่านั่งเรียนหนังสืออยู่ใน
ห้องเรียน แล้วหย่อนเบ็ด

ออกไปทางหน้าต่าง ห้องเรียนก็ได้ปลากลับไปทำอาหารเย็นที่บ้าน

เมื่อกล่าวถึงบางกะปิ นึกถึงที่มีคนสงสัยกันว่าเหตุใดท้องถนนนั้นจึงเรียกว่าบางกะปิ ทั้งๆ ที่ไม่มีการทำกะปิขายแต่อย่างใด มีผู้สันนิษฐาน

ศาสนาก็จะต้องสวมหมวกสีขาวกันทุกคน เมื่อรวมกลุ่มกันมากๆ จึงเห็นหมวกสีขาวเคลื่อนไหวไปเป็นที่สะดุดตา หมวกสีขาวดัง กล่าวนี้มีชื่อเรียกกันว่า “กะปิยะชะห์” คงจะมีใครนึกเรียก ชื่อถนนหรือบางที่มีชาวมุสลิมแห่งนี้

“

เข้าใจกันว่า ชื่อคลองแสนแสบ มาแต่เหตุ ที่มียุ้งชุมมาก กัตกันจนแสบไปเลย

”

ที่น่าคิดว่า คำ “กะปิ” จะมาจากชื่อหมวกมากกว่าจะมาจากกะปิที่ใช้ตำน้ำพริกคือในท้องที่บางกะปินั้นมีผู้นับถือศาสนาอิสลามอยู่มากเวลาทำละหมาดตามลัทธิ

ว่า “บางกะปิยะชะห์” ตามเหตุที่เห็นหมวกชนิดนี้มากแล้วคนอื่นเห็นชอบก็เรียกตาม แต่เห็นว่าเรียกยาวเกินไปก็ตัดให้สั้นเหลือแต่เพียง “บางกะปิ”

นี่ก็เป็นเรื่องที่คิดสันนิษฐานกันจะถูกต้องหรือไม่ก็ต้องช่วยกันศึกษาค้นคว้าต่อไปอีก เพราะเป็นชื่อเก่าที่เรียกกันมาช้านาน

นอกจากชื่อ “บางกะปิ” ก็มีชื่อ “แสนแสบ” ที่ยังหาคำตอบที่แน่นอนไม่ได้ เพียงแต่เข้าใจกันว่าชื่อคลองแสนแสบมาแต่เหตุที่มียุ้งชุมมาก กัตกันจนแสบไปเลย และเหตุที่แสนแสบจะมียุ้งมากนั้น มีนิทานเล่ากันสนุกๆ ว่า ครั้งหนึ่งเจ้าพ่อแสนแสบได้เล่นสะกาทันกันกับเจ้าพ่อหอกทองใครแพ้จะต้องรับสิ่งที่ก่อความรำคาญแก่ผู้ชนะไปรักษาแทน ปรากฏว่าเจ้าพ่อหอกทองชนะทั้งสองกระดาน

ในครั้งนั้นอยู่ในกรุงเทพฯ มีมาก ก่อความรำคาญให้แก่ชาวกรุงมาก เจ้าพ่อหอกทองจึงมอบยุ้งให้เจ้าพ่อแสนแสบไปเลี้ยง แล้วขอสุนัขจากเจ้าพ่อแสนแสบมาเลี้ยงในกรุงเทพฯ ตั้งแต่บัดนั้นมาตำบลแสนแสบก็เต็มไปด้วยยุ้งและกรุงเทพฯ ก็เต็มไปด้วยสุนัข

ที่เกิดนิทานเรื่องนี้ขึ้นก็เพราะไม่รู้สาเหตุที่แท้จริงนั่นเอง เหมือนอย่างเคยมีคนสงสัยว่า เหตุใดที่ประเทศอินโดนีเซียไม่มีสุนัข เมื่อรู้ว่าชาวมุสลิมไม่นิยมเลี้ยงสุนัขก็เป็นคำตอบที่ชัดเจน

ในด้านประวัติศาสตร์คงทราบกันดีแล้วว่าในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ท่งบาง

กะปิก็เป็นเขตรับศึกที่จะเข้ามาตีพระนครอย่างเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๖๔ เจ้าอนุเวียงจันทน์เป็นกบฏให้ราชวงศ์สงครามกวาดต้อนครัวเมืองสระบุรี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบโปรดให้จัดแจงตกแต่งพระนครเตรียมสู้รบข้าศึก ให้เสนาบดีไปตั้งค่ายที่ทุ่งว่าลำพองรายไปจนถึงทุ่งบางกะปิ

ส่วนคลองแสนแสบนั้นปรากฏว่าในสมัยรัชกาลที่ ๓ ไทยทำสงครามกับเขมรและญวน การส่งเสบียงอาหารและการส่งกำลังตลอดจนชาวดาวที่จะส่งไปมาต้องเสียเวลานั้นเข้าไม่ทันพระราชประสงค์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีพิพัฒนรัตนราชโกษาธิบดี (ถึงรัชกาลที่ ๔ โปรดฯ ให้เป็นสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติหรือที่เรียกกันเป็นสามัญว่าสมเด็จเจ้าพระยาองค์น้อย) เป็นแม่กองจ้างคนจีนชุดคลองตั้งแต่หัวหมากไปถึงบางขนากเข้าใจว่าจะชุดเมื่อเดือนยี่ขึ้น ๔ ค่ำ ปีมะโรง จุลศักราช ๑๑๙๙ ตรงกับวันเสาร์ที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๔๐ และชุดอยู่จนถึง พ.ศ. ๒๓๔๓ จึงสำเร็จเป็นคลองยาว ๑๓๓๗ เส้น ๑๙ วา ๒ ศอก กว้าง ๖ วา ลึก ๔ ศอก สิ้นพระราชทรัพย์ ๕,๐๔๐ บาท

คลองนี้เรียกชื่อแบ่งออก

เป็น ๒ ตอน ตอนต้นเรียกว่า
คลองแสนแสบ ตอนปลาย
 เรียกว่า **คลองบางขนาก** ให้
 เป็นทางไปมาถึงกันในระหว่าง
 กรุงเทพฯ กับแม่น้ำเมือง
 ปราจีนบุรี

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๑๔
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
 เกศาเจ้าอยู่หัวทรงพระราช
 ดำริว่า คลองที่ใช้เป็นทางไป
 มาแต่กรุงเทพฯ ถึงเมือง
 ฉะเชิงเทรานั้น ยังมีที่อ้อมไกล
 อยู่ราษฎรลูกค้าเดินทางไปมา
 ได้ความลำบากเนื่องๆเพราะ
 ต้องติดน้ำในคลองแสนแสบ
 และต้องเดินทางด้านยาว
 เสียเวลามาก ถ้าขุดคลอง
 ลัดตัดทางให้สั้นเข้าจะได้

ประโยชน์หลายประการ จึงมี
พระบรมราชโองการดำรัส ส่ง
สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหา-
ศรีสุริยวงศ์ให้ตั้งแต่งเจ้า-
พนักงานชุดคลอง ตั้งแต่
ศาลากลาง คลองแสนแสบ
ตรงไปต่อปลายคลองท่าไข่
แขวงเมืองฉะเชิงเทราสมเด็จพระ
เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริย-
วงศ์ตั้งให้พระชลธารวินิจฉัย
เป็นแม่กอง ได้ลงมือชุดเมื่อ
วันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๙
ชุดอยู่ ๒๑ เดือน แล้วเสร็จ
เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๔๒๐ ลั่นพระราชทรัพย์
๗๓,๙๔๐ บาท แล้วทรงพระ-
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยา-
วิเศษภักไชย ผู้ว่าราชการ

เรือมาด “ยอดไชยา” ของกรมหลวงดำรงราชานุภาพ
(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ)

เมืองฉะเชิงเทรา จัดการเป็นพระราชพิธีเปิดคลอง ณ วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๐ มีพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

รุ่งขึ้นวันที่ ๒๑ มีนาคม เป็นวันอ่านประกาศพระบรมราชโองการเปิดคลองเป็นพระฤกษ์ให้มหานชนไปมาต่อไป ได้พระราชทานนามว่า “คลองนครเนื่องเขต”

ตามหลักฐานที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นว่าคลองแสนแสบเป็นคลองประวัติศาสตร์ที่ใช้ในทางยุทธศาสตร์มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ และเป็นต้นทางคมนาคมที่แผ่ขยายไปถึงเมืองฉะเชิงเทราในสมัยรัชกาลที่ ๕ และเป็นคลองที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ คือ ในครั้งนั้นได้เสด็จเปิดทางรถไฟสายเหนือตั้งแต่ปากน้ำโพ ถึงเมืองพิษณุโลก สายตะวันออกถึงเมืองฉะเชิงเทรา หลังจากทำพิธีเปิดในบริเวณสถานีกรุงเทพฯ เสร็จแล้วเลยเสด็จไปประพาสเมืองฉะเชิงเทรา โดยทางรถไฟ ซึ่งแต่เดิมกะว่าเมื่อประพาสเมืองฉะเชิงเทราแล้วจะเสด็จกลับทางรถไฟเหมือนขาไป แต่เมื่อเสด็จไปประทับอยู่ที่เมืองฉะเชิงเทรา เกิดมีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรทางคลองแสนแสบ จึงโปรดเปลี่ยนเป็นเสด็จกลับทางเรือให้จัดกระบวนเรือที่จะเสด็จ

กลับขึ้น ที่เมืองฉะเชิงเทรา

ในครั้งนั้นได้รวบรวมเรือหลวงและเรือของผู้ไปโดยเสด็จบ้าง เรือของข้าราชการในพื้นที่เมืองบ้าง ทรงเรือมาด “ยอดไชยา” ของกรมหลวงดำรงราชานุภาพ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เป็นเรือพระที่นั่ง

เรือมาดยอดไชยาเป็นเรือที่พระยาวชิรธรชัยรังษี ซึ่งเคยเป็นผู้ว่าราชการเมืองไชยา เป็นผู้เหลาทำขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์โคลงชมไว้บทหนึ่ง แล้วเขียนลายพระราชหัตถเลขาปิดไว้ที่เก๋งเรือยอดไชยา เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๖ ดังนี้

“รถเร็วเรือว่องน้ำ

เรือนสบาย

เมียชื่ออีกสหาย

ร่วมไว้

ไปไหนจะวาย

ความสุข

เรือยอดไชยาใช้

ชอบต้องตามแผน”

การเสด็จกลับจากเมืองฉะเชิงเทราครั้งนั้นได้ประทับแรมกลางทาง ๒ คืน การเสด็จกลับครั้งนั้นเดิมทรงจำนงพระราชหฤทัยจะให้เป็นอย่าง “ประพาสต้น” คือมิให้ผู้ใดรู้ว่าเป็นกระบวนหลวงเพื่อจะได้ทอดพระเนตรการในท้องที่ตามที่เป็นอยู่อย่างใดมิให้มีการตระเตรียม แต่เมื่อกำลังเตรียมกระบวนเรืออยู่

นั้น ชาวแพร่หลายไปได้บ้างปิดไม่ได้สนิท แต่ก็เป็นที่สำราญพระราชหฤทัย ด้วยสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงโปรดการประพาสมาก และในครั้งนี้ได้ทรงพระราชนิพนธ์ถึงสิ่งที่ทรงพบเห็นเป็นจดหมายเหตुरายวันขึ้นไว้ ทำให้ได้ทราบถึงสภาพของคลองแสนแสบ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นอย่างดี

พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ไม่สู้จะแพร่หลายนัก จึงขอคัดมาพิมพ์เผยแพร่รักษาต้นฉบับไว้ดังต่อไปนี้

“วันที่ ๓๐ มกราคม ร.ศ. ๑๒๖

ออกเรือ ๒ โมง กับ ๑๙ นาที เข้าประตูน้ำไม่ช้า เหตุด้วยเป็นเวลาน้ำขึ้น เปิดน้ำไม่ถึงคอกได้ระดับ ตามทางแต่งเครื่องบูชาเสียแล้ว ขื่อที่กรมมรุพงศ์ (พระเจ้าห้องยาเธอ กรมหมื่นมรุพงศ์ ศิริพัฒน์เป็นตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลปราจีนบุรี ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนพระยศขึ้นเป็นกรมขุน) คิดจะปิดนั้นไม่ปิดจนพลวบน้ำในคลองจับตลิ่งเป็นตะไคร้เหตุด้วยน้ำขัง มีเรือนฝายกระดานรายๆ ไปมาก ระยะต้นนี้ที่มากที่สุดบ้านท่าไข่ หมู่ที่ ๙ พื้นเป็นท้องนา มีสระกระจาย ๕ โมงเข้าหยุดวัดสงสาร ทำครัวที่ศาลาริมน้ำ (เวลาเสด็จประพาสต้นทรงทำครัวเครื่องเสวยเอง) มูลเหตุแห่งชื่อวัดสงสารว่ามีกฏ

หลังเดียว ราษฎรศรัทธามาสร้างเพิ่มเติม สงสารจริง ๆ ปิดไม้ใช้สังสาระ กรมดำรงใจทยขึ้นว่าถ้าจะเดิมหน้าชื่อว่าวัดแสนสงสาร พระจะเอาหรือไม่ เราเป็นผู้ตอบแทนพระว่าไม่เอา จะเอาสุดสงสาร เพราะได้ทั้งสังสารด้วยออกเรือบาย ๒ โมง อันที่จริงมีลมไม่สู้ร้อน วัดสงสารนี้อยู่ตำบลเนื่องเขตต์ เห็นจะยืมมาจากท้ายชื่อคลองนคร (เนื่องเขตต์)

พ้นจากวัดสงสารมาไม่เท่าไร ถึงตำบลเรียกว่า สี่แยกท่าไข่ มีเรือนโรงปลูกติดๆ กันตลอดจนมีตลาดขายเครื่องข้าวและของสด ที่ท้ายตลาดพบเรือขุดคลองได้หยุดเรือให้เขาเปิดเครื่องดูเครื่องนี้เป็นอย่างที่เราเรียกว่า เกรตยิง หรือที่กรมคลองเรียกว่า ขำระคลอง ไม่ใช่ขุดถึงตักอย่างเครื่องขุดธรรมดาแต่ข้างเหนืมีท่อเหล็กวางบนท่อนเหล็ก ๒ ท่อนเป็นท่อนๆ ต่อกันไปขึ้นตลิ่ง เครื่องจักรพ่นน้ำเลนขึ้นบนตลิ่ง มีไหลกลับลงมาที่ริมท่อนนั้นเองเสมอ บางทีก็หักออกทางอื่น ต้องเอะอะเอากระดานกัน ฝรั่งผู้เป็นนายงานแก้วที่แห่งนั้นตลิ่งข้างในสูง โคลนจึงได้ไหลกลับออกมามาก ถ้าทำการอย่างนี้ได้เป็น ๘๐ เมตรใน ๒๔ ชั่วโมง แต่เรือลำอื่นที่มีกำลังมากกว่านี้ทำได้มากกว่า ซึ่งจะได้เห็นต่อไปข้างหน้า เครื่องอันนี้ถ้าตลิ่งสูงเป็นอันทำอะไรไม่ได้ แต่คลองที่ปิด

แล้วเช่นนี้ตลิ่งไม่สูงถึงศอก
หนึ่งยังร้องว่าลำบากเสียแล้ว

มาถึงน้ำเปรี้ยวพบเรือ
ชุดอีกลำหนึ่งเหมือนลำก่อน
แต่พื้นที่ๆ ชุดผิดกัน คือ เป็น
ที่มีคันคลองสูงประมาณคืบ
เศษ ข้างในเป็นแอ่งน้ำขัง
เครื่องดักๆ ขึ้นมาแต่โคลน
เหลว ปลายท่อไปเทลงที่ใน
รางไม้ไหลกลับลงในลำคลอง
คลองตั้งแต่ตอนที่ชุดมาแล้ว
ลิกแจวเต็มด้ามพาย ตอน
นอกต้น ถัดมาหน่อยมีวัด
เบลเลวี (Belle Vue) มี
ข้อฟ้าผอมๆ ก้มขาเลื่องกะฎิ
มาก

ออกจากวัดสงสารมา
ไม่ถึง ๓ ชั่วโมง ถึงสามแยก
คลองนครเนื่องเขตต์ ที่นี้
พื้นต่ำแลเห็นดินปรี่ๆ น้ำ
เพราะเป็นหนองน้ำตื้นมาก
ถัดมาติดตลาดอีกตอนหนึ่ง
มาถึงวัดปากบึง ซึ่งท่านเล็ก
(สมเด็จพระเจ้าหน่อยยาเธอ
เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุ-
วงศ์วรเดช) เลือกไว้สำหรับ
พัก บ่ายไม่ทันถึง ๔ โมงมา
เร็วมากเพราะเรือแจวเดินนัก
มาตามทางผ่านเรือชุดอีก ๒
ลำ รวมเป็น ๔ รวบรวมใจ
ความว่าไม่ชอบทำการช้าและ
ดูจะเปลืองมาก ที่วัดนี้มี
โบสถ์ผาก่ออิฐแต่อยู่ในกลาง
บึง ซึ่งน้ำแห้งดินแตกกระแหง

แต่ยังแลเห็นบัวอยู่ มีสิ่งซึ่ง
เป็นที่สังเกตคือหอยจตุรมุขซึ่ง
ที่เหมือนหอยไตร แต่อาจจะ
เป็นพระบาทก็ได้เพราะไม่มี
หนังสือไว้เป็นอันขาด ไม่มี
ถนนเลย มีพระอยู่แต่ ๓ รูป
ครึ่ง คือดาบอดเสียองค์ ๑

ทำกับข้าวและกินข้าว
บนการเปรี้ยว พระองค์สาย
หมอบใหญ่ (พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์กับ
หม่อมราชวงศ์สุวัณณีย์บุตร)
พระยาสุขุม (พระยาสุขุมนัย-
วินิต ซึ่งภายหลังเป็นเจ้า-
พระยายมราช เสนาบดี
กระทรวงนครบาล) มา แต่
พระยาสุขุมรีบกลับไปเพราะ
เขาจัดรับไว้ที่วัดตึก ตกลง
เป็นจะไปหยุดที่เมืองมื่น จึง
ต้องไปคิดอ่านลากเรือน้ำจาก
วัดตึกมาเมืองมื่น หมอบสาย
มานูโมทนาว่าผักตบหมด
คลองไปแล้ว มาแถบนี้ยังมี
ที่ว่างมากมีตัวแมลงมากแต่
ยุงน้อยกว่าบางกอก ความ
จริงยังไม่เคยกัด แต่เขาว่ามี
ข้อกันดารของคลองนี้เรื่องน้ำ
จืด มีประตุน้ำนอกคลอง
แต่ใช้ไม่ได้ด้วยขุนคน ชาว
บ้านเขาใช้น้ำบ่อ

ความจริงคลองทำไ้
เลี้ยวอ้อมไป คลองที่มาตั้ง
แต่สามแยกเป็นคลองนคร
เนื่องเขตต์ พระชลธาร (พระ

ชลธารวินิจฉัย ชื้อ ฉุน เจ้า
กรมคลอง) เป็นนายงาน
เจ้าพระยาสุรวงศ์ (วอน)
จัดการให้ชุด เรือเดินทางนี้
มากกว่าทางอื่น เพราะเป็น
ทางตรงไปจะเชิงเตรา แต่
คลองบางขนกก็แลเห็นไม่สู้
ไกลนัก ปากคลองออกเหนือ
จะเชิงเตรามากไป

วันที่ ๓๑ มกราคม ๑๒๖

เมื่อคืนนี้หนาวลั่น
พิลึก แกร่มผ้า ๒ ชั้นไม่พอ
ครั้นปิดม่านกลับร้อน เลิก
เสียชั้นหนึ่งเหลือชั้นเดียวท่ม
ก็ร้อนไม่ท่มก็หนาวเลยไม่เข้า
ที่ตลอด เข้าได้ความนาฬิกา
บอกว่าโมงกับ ๔๐ นาทีเศษ
แล้ว ประเดี๋ยวก็จะ ๒ โมง
จะนอนไปทำไมตื่นทำสรีริก
ต่างๆ และเรียกผู้คนลงเรือ
ออกเรือเวลา ๒ โมงครึ่ง ค่อน
จะอยู่ข้างสายไปสักนิด เป็น
นานจึงได้ความว่านาฬิกาเขา
ตั้งผิดตั้งชั่วโมง ๑ เวลาที่จด
มาแล้วหักเสียชั่วโมง ๑ เป็น
ได้ความจริง

พอออกจากวัดปากบึง
ประเดี๋ยวก็เข้าแดนเมืองมื่น
คลองตอนนี้น้ำตาเป็นผู้หลัก
ผู้ใหญ่ คือรากไม้เกาะยึด
และมีต้นไม้ริมคลองมากขึ้น
มีบ้านเรือนรายมาจนถึงหนอง-
จอกเป็นหมู่ใหญ่ เรือนฝา
กระดานหลังโตๆ หน้ำตา

บางกอกออกไปถึง มีหลังคา
มุงกระเบื้องเฟอแรนโด (กระ
เบื้องซีเมนต์ที่ชอบใช้กันใน
สมัยนั้น ผู้คิดทำขึ้นขายเป็น
ฝรั่งอิตาลีเลียน ชื้อ ฟารันโด
เมื่อแรกมีจึงเรียกกันว่ากระ-
เบื้องฟารันโด) เห็นวัดสักวัด
เดียวเท่านั้น เพราะแถบนี้เป็น
บ้านแขก คือ แยกพวกหลวง
อุดมทีเดียวมิใช่อื่นไกล (แยก
มลายูเข้ามาเมื่อคราวสมเด็จพระ
เจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ
เมื่อยังเป็นพระยาศรีพิพัฒน์
เป็นแม่ทัพยกออกไปปราบ
กบฏเมืองไทย ในรัชกาลที่ ๓
มีเรื่องปรากฏอยู่ในรายงาน
หลวงอุดมสมบัติ ตรัสอ้างถึง
รายงานนั้น) เห็นกองข้าว
ลานนวดข้าวกำลังนวดอยู่
บ้าง ร่องรอยแห่งความ
บริบูรณ์ปรากฏติดกันกับข้าง
ตอนจะเชิงเตรามาก ผักตบ
ชวาได้สาบแล้วแต่ยังเหลือ
มาก ท่วงทีในทางถ้าจะเล่น
นกเห็นจะสนุกแน่

ตามริมคลองเลี้ยงเปิด
ไทย เปิดเทศ ใ้ นักพิราบ
ตลอดทั้งนี้คงเป็นวิสัยแขก
เพื่อจะเชือดง่ายในเรื่องเชือด
คอออย่างแขกมันก็มีดีที่ได้กิน
อาหารสด แต่ถ้าบทร้ายก็
ร้ายมาก เล่ากันว่าเมื่อเวลา
ไปยุโรปคราวนี้ พวกเมืองมื่น
เมืองธัญญะพากันเจ็บเป็นโรค

คล้ายปลีกตายมาก แต่สังเกตว่าเฉพาะตายในพวกแขกมากกว่าไทย แต่เมื่อพิจารณาตรวจตรากันได้ความว่ามีไข้โรคแปลก เป็นโรคที่เกิดขึ้นในฝูงสัตว์ โรคกระบือ พ่อเจ้าของรู้ว่าเจ็บก็ขายให้แขกๆ ก็มาเชือดกิน คนที่กินแรกนั้นไม่มีโรคเลย แต่สักคนเดียว ส่วนคนที่พยายามกันตอนต้นตายบ้าง รอดมาก แต่พยาบาลชั้นที่ ๓ ไม่มีใครตายเลย เป็นด้วยพิษโรคที่เกิดจากสัตว์อย่างเดียว

กินข้าวต้มกึ่งแล้ว ถึงตำบลคู่มือสุหร่าใหญ่เป็นกำลังบริบูรณ์ บ้านเรือนผู้คนเต็มตลอด แถบนี้ดูมีไทยมากขึ้น มีเจ๊กขายหมูได้เรียกมาถามได้ความว่าเป็นเมืองมีน เจ๊กคนนี้รับวันละตัวราคานั้น ๕๐ บาทขึ้นไป หา ๖๐ ว่าแพงเพราะไม่มีใครมีหมู เป็นหมูโรงสี ขายชั่งละ ๒ สลึง ๒ ไพ ประเดี๋ยวก็ถึงวัด พบกรมดำรงและพระยาสุขุมอยู่ที่นั่น ได้ความว่าอีกชั่วโมงเดียวจะถึงเมืองมีนเขาจะอย่างไรๆ ให้เดินช้าๆ ที่จริงจะตื่นสัก ๔ โมง แล้วจึงมาที่ทันไปนอนเมืองมีน แต่แกขึ้นไปดูวัดขึ้นทางสะพานการเปรียญแล้วไปโบสถ์ เป็นขึ้นใหม่อย่างเอกพิ้งแล้ว ๘ ปีเท่านั้น ได้ความว่าสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ริต วัดอรุณราชวราราม) ออกมาผูกสีมาตั้งชื่อว่า วัดทรัพย์-สโมสรมิทรเกษม เพราะผู้ที่สร้างนั้นเป็นยายทรัพย์คนหนึ่ง ไปวิสุงคามปลวกกิน

ยับเยิน ได้รับว่าจะทำให้ใหม่ โบเดิมลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๘ สมภารอยู่ข้างจะปากคอเราะรายและบอกว่าบริบูรณ์ดี

ออกจากวัดนี้เวลา ๕ โมง หลวง ๔ โมง ราษฎรไม่เข้านักผ่านบ้านแขก และสุหร่าแขกอีก ๒ แห่งถึงแสนสแบ ตอนนอกนี้ไม่มีหมู่บ้านแลเห็นที่ตั้งการปกครองแต่ไกล ต้นแถวโรงพลตระเวน ทาดินแดงตามเคย ถัดไปตระวางๆ ทำใหญ่โตแน่นหนา ดึกกว่าที่ไหนๆ ในหัวเมืองเป็นอันมาก แต่ไม่มีคนโท มีแต่คนที่อยู่ในระวางพิจารณา ๗ คนเพราะไม่มีศาล ถัดไปเป็นที่ว่าการเมือง แล้วจึงบ้านเจ้าเมืองปลัดเมือง ออกจะตามเคยอย่างเมืองธัญบุรี แต่ที่หน้าที่ว่าทะเล้านี้ยังไม่มิดมดิน มีถนนขึ้นจากน้ำสายหนึ่งตรงหน้าบ้านผู้ว่าราชการ ถนนขวางสายหนึ่งตั้งแต่ประตูบ้านผู้ว่าราชการเมืองไปถึงโรงพลตระเวน เพราะที่นี่ไม่มีศาล เมืองไม่มีกำลังที่จะทำอะไรได้ เรือเข้าในคูตรงหน้าบ้านผู้ว่าราชการเมืองจอดที่หน้าเรือนเก่าของเจ้าชายงาม (หม่อมเจ้าชายสว่างงาม สุประดิษฐ์) เป็นเรือนเครื่องผูกแล้วแต่สบายดีกว่าเรือนฝากระดานอีก

ทำกับข้าวที่แคร่ริมคูในเงาต้นไม้ แต่มากินกลางวัน เรายืนไปดูเรือนผู้ว่าราชการ แล้วลงเรือไปดูคลองสามวา คลองสามวานี้

เป็นของกรมภูธร (พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นภูธรเรศธำรงศักดิ์ ซึ่งได้ทรงบัญชาการกระทรวงนครบาลอยู่ครั้ง ๑) ขุด แต่เดี๋ยวนี้นี้ใหญ่กว่าสามวามาก ขุดก่อนบริษัทขุดคลองข้างเหนือขึ้นไปจดคลองหกวาสายใต้ ข้างใต้เรียกว่า คลองนุ่นไปจดคลองสองที่พระยามหาโยธา ขุด (พระยามหาโยธา ชื่อ นกแก้ว ศษเสนี ขุดคลองเมื่อยังเป็นพระยาดำรงราชพลขันธ์ ผู้ว่าราชการเมืองนครเขื่อนขันธ์) คลองนี้ได้สร้างไป ๒ ปี เดี๋ยวนี้นี้มีคนทำนาตลอด มีเรือชลำบรรทุกข้าวเปลือกจอดหลายสิบลำว่าลงตามคลองซอยของคลองสามวานี้เอง ที่สี่แยกนี้เป็นตลาด มีบ้านเรือนคนมาก นับว่ามากกว่าตำบลอื่นในเมืองนี้ได้เห็นเจ๊กทำหมุดตงไปหยุดดู กลับมาทำกับข้าวที่เก่า และมากินบนเรือนเหมือนกัน ในเรือออกร้อนเพราะเขาไปจอดอยู่ใน

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๑๒๖

ออกเรือ ๓ โมงเศษ บ้านเรือนตอนในที่เข้ามาแปลกกว่าข้างนอก รู้สึกว่าบางกอกมากขึ้น มีเจ๊กและไทยมากขึ้น ผักตบชวาแลเห็นกำลังออกดอกในทุ่งตาชไป มั่นก็งาม เขาว่าพื้งมีไม่ไช่เต็มคลองอย่างข้างแถบนครไชยศรี แต่เจ้าชายงามออกจะชอบๆ เห็นว่าเลี้ยงหมูได้ แต่ข้างฝ่ายนครไชยศรีนั้นกริ้วเหลือเกินว่าหมูก็ไม่กิน

หรือที่สุดจนว่ากินเมา นั่นก็เป็นการเหลือเกินไป เปิดห่านกินเห็นแก่ตา จำต้องมีให้กิน คนก็กินได้ ข้อที่มันเกิดเร็วทำให้คลองต้นนั้นไม่ติจจริง แต่เห็นจะใส่ความมันบ้าง ระยะนี้มาถึงคลองต้นมีวัดขึ้นใหม่ ๒ วัด อีกวัดหนึ่งเจ้าชายงามสรรเสริญว่าดีชื่อ วัดศรีบุญเรืองแต่โบสถ์ก็เป็นขึ้นใหม่ เห็นจะดีในฐานะการเปรียญในเข้ามาอีกวัดหนึ่งเป็นอย่างลักษณะตามเคย คือต้องเลียนวัดเทพศิรินทร์ตามฤดูกาล ก่อนเที่ยง ๑๕ นาที ถึงวัดดึกอยู่ต่อแขวงคลองต้นกับบางกะปิ ว่าเป็นวัดเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สร้างเห็นจะเป็นระยะกองทัพออกจากกรุงมานอนที่นี้คืนแรกอย่างวัดราชโอรส วัดเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งได้ชื่อว่าดึกนั้นเพราะกุฎเป็นตึก ลักษณะวัดปริณายกโบสถ์เล็กๆอย่างเก่าแต่ปฏิสังขรณ์ว่า มีพระ-ลิลาดถึง ๓ องค์ แต่ไม่งาม การสร้างวัดนี้ดูน่าเสียดายเพราะพระแกไม่ทำจริงๆ ต้นโพธิ์ขึ้นที่ฐานพระเจดีย์ก็ไม่ตัดวันนี้ได้ทำบุญตัดต้นโพธิ์หน้อยหนึ่งชื่อตึกเป็นชื่อใหม่เมื่อทำกุฎตึก แต่คงเป็นวัดเดิมได้ชื่อว่า เทพาจรลิลาส แต่ฟังดูเห็นจะไม่ไช่ชื่อเก่า จะที่หลังชื่อตึกเสียอีกกินข้าวที่นี้ พระองค์สาย และพระ-ยารองเมือง (พระยาอินท-ราธิบดินทร์ราชรองเมือง คือ ม.ร.ว. ลพ สุทัศน์ ปลัดทูล

ฉลองกระทรวงนครบาลภายหลังเป็นเจ้าพระยาอภัยราชา) มาอยู่ด้วย

ป้าย ๒ โมงครึ่งออกเรือ แต่เช้ามาเป็นสวน บ้านเรือนเป็นบางกอก มีนาคันเป็นตอนๆ เหมือนคลองสามเสน ตอนนอกก็คือ ลำคลองเดียวกันเอง

วินิจฉัยกันด้วยเรื่อง ยักษ์มกกะสัน ได้กล่าวไว้ว่าเป็นชาวเมืองปามะกะชันที่เกาะมะรุระในยะวา คำที่ใช้ว่าบางกะสันฟังแก้ครั้งแรก หลวงนเรศ (พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงนเรศวรฤทธิ์ เป็นเสนาบดีกระทรวงนครบาลก่อนพระยาสุโขมัญญวินิต) เดียวนี้คงยังใช้อยู่ ว่ามกกะสัน ด้วยใส่ใจว่าคำนั้นหายาบ ได้ให้กรมสมมตจดหมายไว้ (กรมพระสมมตอมรพันธุ์ ราชเลขานุการ)

วัดหนึ่งต่อวัดติ๊กมาเรียกว่า วัดกลั่นวิสัยธาราม

ยังไม่ถึง ๔ โมงก็ถึงคลองราชดำริ ซึ่งรถโมเตอร์คาร์มาคอยรับ ผ่านบ้านเจ้าใหญ่ (พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวัฒนา) ลงมานั่งอยู่หน้าบ้าน ให้เขาไปดูว่าน้ำนอกล้นมากหรือน้อย และขึ้นไปหาเจ้าใหญ่ที่แถวปลูกโรงเรือนให้เขา แต่ที่เรือนอยู่เล็กและร้อน แล้วลงมาเข้าล็อกน้ำยังมากล็อกนี้ดูองไวกว่าจะเชิงเทรา ออกจะเป็นธรรมดาเพราะใกล้ตา”

ที่คัดพระราชนิพนธ์เรื่องเสด็จประพาสคลองแสนแสบ

มาให้อ่าน นอกจากจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่แพร่หลายหาอ่านได้ยากแล้ว ก็เพื่อจะได้ทราบว่าเป็นสมัยนั้นภูมิประเทศความเป็นอยู่ตามคลองเป็นอย่างไร และเป็นคลองประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่ควรจะอนุรักษ์บำรุงให้คงอยู่ชั่วกาลนาน ไม่ควรที่จะไปเปลี่ยนแปลงด้วยความมักง่ายแบบแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ควรจะนึกถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์บ้าง

คลองคูในกรุงเทพฯ และธนบุรีถูกถมและมีสิ่งก่อสร้างปิดทับไปมากต่อมาก เมื่ออ่านประวัติศาสตร์พงศาวดารกล่าวถึงชื่อคลองเหล่านั้นก็ไม่อาจชี้ได้ว่าอยู่ตรงไหน นอกจากจะเป็นการทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังเป็นการทำลายแหล่งน้ำที่อาจใช้ทำประโยชน์ได้อีกด้วย ถ้าช่วยกันรักษาให้สะอาดปราศจากสิ่งปฏิกูลต่างๆ ก็จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำได้อีก คนไทยจะได้รู้ว่าคนรุ่นปู่รุ่นชวดท่านต้องลงเรือไปป้องกันประเทศชาติกันอย่างไร และรู้ว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินประพาสرونแรมมานั้นเป็นอย่างไรก็น่าจะเป็นสิ่งภาคภูมิใจได้อย่างหนึ่ง ที่ยังมีคลองจริงๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ดู แทนที่จะมีป้ายปักไว้ว่าถนนสายนี้เดิมเคยเป็นคลองชื่อว่าคลองแสนแสบ

ไม่มีใครกล้าพยากรณ์ว่า “คลองแสนแสบ” จะเป็นคลองที่เจ้าแม่ลงกล้างไปลอยคอชอนกึ่งชอนปลาได้อีกในอนาคต และผู้อ่านเรื่อง “แสนแสบ” ของไม้เมืองเดิม ก็อาจคิดว่าเขียนผิดความจริง เพราะไม่มีปลาอะไรที่จะมีชีวิตรอดอยู่ในคลองที่มีน้ำเน่าเหม็นได้ !

จุดไฟ

อนุรักษ์วัฒนธรรม

อนุรักษ์มรดกไทย

“จุดไฟ... อนุรักษ์วัฒนธรรม”

ด.ช.วิรุฒม์ อินทรรัฐรัตน์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนโยธินบูรณะ

U nder the name “จุดไฟ...อนุรักษ์วัฒนธรรม” and “อนุรักษ์มรดกไทย” is a story that has been selected to be a story of excellence from the selection of the story of the excellence of the nation for the excellence of the nation. In the story of the excellence of the nation, the excellence of the nation is the excellence of the nation. In the story of the excellence of the nation, the excellence of the nation is the excellence of the nation. In the story of the excellence of the nation, the excellence of the nation is the excellence of the nation.

ชาวไทยเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชาติบ้านเมืองเรา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ เยาวชนของไทยมักจะห่างไกลจากความเป็นไทยเข้าไปทุกที ทำให้เราต้องหันกลับมาคิดกันบ้างว่า เยาวชนไทยในปัจจุบันควรที่จะต้องหันมาสนใจของที่เป็นของไทยแท้ๆ บ้าง

แต่เราจะมามีวิธีการทำอย่างไร ที่จะให้เยาวชนไทยหันมาสนใจของๆไทยเหมือนอย่างที่เราคิดกันไว้ และโดยเฉพาะเมื่อมาถึง “วันเด็กแห่งชาติ” ซึ่งเป็นวันของเยาวชนนั้น เยาวชนไทยก็ควรให้ความสนใจวัฒนธรรมไทยให้มากขึ้น จึงทำให้เกิดโครงการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย โดยจัดในวันเด็กแห่งชาติขึ้น

โดยที่โครงการดังกล่าว

เป็นความคิดเริ่มต้นของพลเอกพิจิตร กุลละวณิชย์ ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะให้เยาวชนหันกลับมาของที่เป็นของไทยแท้ๆ บ้าง โดยจัดเป็นโครงการและได้รับความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะโรงเรียน ซึ่งให้ความร่วมมือส่งนักเรียนเข้าร่วมในโครงการทั้งหมดถึง ๕ โรงเรียน อันได้แก่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โรงเรียนสตรีวิทยา โรงเรียนราชวินิตมัธยม และโรงเรียนโยธินบูรณะ

นักเรียนจากทั้ง ๕ โรงเรียนๆ ละ ๑๘ คน รวมเป็น ๙๐ คน ซึ่งจัดในวัน

พระที่นั่งวิมานเมฆ พระราชวังดุสิต

เสาร์ที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นครั้งแรก โดยจุดเริ่มต้นของงาน คือ การพานักเรียนรวมทั้งครูอาจารย์ทั้งหมดไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์พระที่นั่งวิมานเมฆ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น “พระที่นั่งที่สร้างด้วยไม้สักทองทั้งหลังที่ใหญ่ที่สุดในโลก” ซึ่งเพียงแห่งเดียวเท่านั้นในโลก ซึ่งเป็นความภูมิใจอย่างยิ่งที่ประเทศไทยมีสิ่งที่สูงค่าอย่างนี้

ต่อมาหลังจากเข้าชมพระที่นั่งวิมานเมฆแล้ว ก็ได้รับฟังการบรรยายจากวิทยากรซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอย่างยิ่ง ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีท่านหนึ่ง ทำให้เราได้ทราบสิ่งที่เยาวชนคนไทยควรภาคภูมิใจนั้นมีมากมายหลายประการ เราเพิ่งจะทราบว่าในวันที่ ๓ มกราคม ๒๓๐๙ เป็นวันที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หรือ “พระยาตาก” ในขณะนั้น ได้รวบรวมกำลังคนไทยตีฝ่าวงล้อมของพม่า ซึ่งล้อมกรุงศรีอยุธยาอยู่นั้นออกมาได้ และในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ มีเพียงประเทศสยามหรือประเทศไทยเท่านั้นที่ส่ง

ทหารไปร่วมรบในทวีปยุโรป และสวนสนาม และยังได้เห็น “ต้นตะแบก” และ “ต้นกะบาก” ซึ่งใช้เป็นเสาโทรเลขในสมัยก่อน และยังได้ทราบอีกว่า ฉนวนสายโทรเลขที่เป็นกระเบื้องดินเผาที่ทำในประเทศอังกฤษในปี พ.ศ. ๒๔๒๓ ซึ่งเนื่องมาจากต้นไม้เจริญเติบโตดีจึงทำให้ฉนวนและสายโทรเลขนั้นถูกกลืนลงไปกับต้นไม้ที่เป็นเสาโทรเลขนั้นด้วย เป็นครั้งแรกที่ได้พบเห็นของจริง และได้รับฟังคำบรรยายจากวิทยากรอย่างสนุกสนาน และเป็นกันเองกับเด็ก ๆ อย่างพวกเรา

ต่อมาเราจึงล่องเรือไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา โดยล่องไปจากท่าหน้ายกยอบางขุนพรหม ไปจนถึงสะพานพระราม ๙ แล้วจึงค่อย ๆ วกกลับมาโดยเรือก็ล่องไปเรื่อย ๆ ชั่ว น้มนวลในเรือก็มีทั้งอาหารและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ร่วมกันอย่างมากมายทีเดียว โดยเฉพาะกิจกรรมที่สำคัญคือ กิจกรรมที่ทางโรงเรียนจะต้องคิดที่จะแสดง โดยให้เป็นเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ ซึ่งแต่ละโรงเรียนก็สรรหาสิ่งต่าง ๆ มาในแนวที่

แตกต่างกัน เช่น การแห่เรือซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับบรรยากาศบนเรือ หรือการเล่นลำตัด ซึ่งอาจจะเพราะเป็นมือสมัครเล่น ลำตัดก็เลยเป็นที่สนุกสนาน การร้องเพลงในแนวเพลงปลุกใจให้รักชาติบ้านเมือง หรือร้องเพลงประจำโรงเรียน เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถของเยาวชนในปัจจุบัน

ซึ่งเป็นที่น่าแปลกใจแกมปิติยินดีว่า เด็กไทยในปัจจุบันมีความสามารถมากมายขนาดนี้ แม้กระทั่งเมื่อจะจากกันก็มีการอำลา เพื่อเป็นความทรงจำที่ดีที่จะเก็บไว้นานนาน

สิ่งเหล่านี้คงจะแสดงให้เห็นแล้วว่าเยาวชนไทยในปัจจุบัน พร้อมเสมอที่จะหันมารักษาวัฒนธรรมไทยไว้ให้ยั่งยืนนาน และเป็นสิ่งที่เยาวชนไทยอย่างพวกเราคงจะคิดกันว่า สนุกและไม่น่าเบื่อเลย ถ้าได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างนี้อีก และนี่คงจะเป็นจุดเริ่มต้นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในเสียงไทย ซึ่งนับว่ายังไม่สายเกินไปนัก

อนุรักษ์มรดกไทย

นายศุภกิจ กัลยาณกุล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

ในโลกนี้มีอะไรเป็นไทยแท้
ซึ่งผลิดอกออกผลแต่ต้นมา
หนึ่งศิลปงามเด่นเป็นของชาติ
อีกดนตรีร่ำรวยลวดลายไทย
และอย่าลืมจิตใจแบบไทยแท้
กำเนิดธรรมจริยาเป็นอาภรณ์
แล้วยังมีประเพณีมีระเบียบ
เป็นของร่วมรวมไทยให้คงไทย
ได้รู้เช่นเห็นชัดสมบัติชาติ
ล้วนไทยแท้ไทยแท้เรามี

ของไทยแน้นหรือคือภาษา
รวมเรียกว่าวรรณคดีไทย
เช่นปราสาทปราศทองอันผ่องใส
อวดโลกใต้ไทยแท้อย่างแน่อน
เชื้อพ่อแม่ฝังธรรมคำสั่งสอน
ประชากรโลกเห็นเราเป็นไทย
ซึ่งไม่มีที่เปรียบในชาติไหน
นี้แหละประโยชน์ในประเพณี
เหลือประหลาดล้วนเห็นเป็นศักดิ์ศรี
สิ่งเหล่านี้คือวัฒนธรรม

“วัฒนธรรม” (หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล)

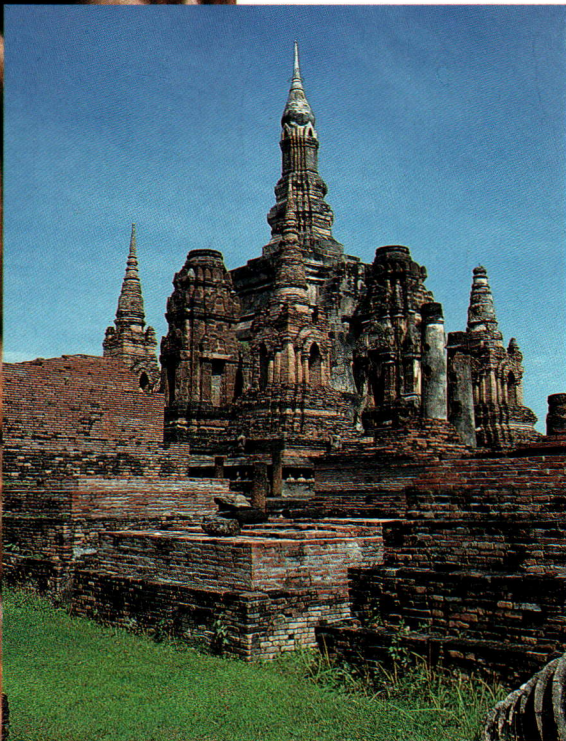
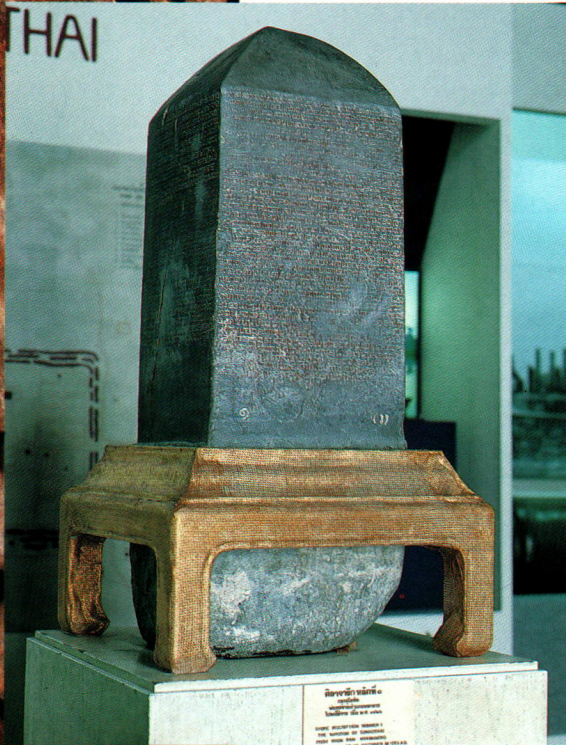
วัฒนธรรม (Culture) แปลว่า
สภาพที่ทำให้เจริญงอกงาม
ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรม
แห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๘๕ นิยาม
ไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง
ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญ
งอกงาม ความเป็นระเบียบ
เรียบร้อย ความกลมเกลียว
ก้าวหน้าของชาติและศีล-
ธรรมอันดีของประชาชน

ชาติไทยเป็นชาติเก่า
แก่ มีวัฒนธรรมที่ดงามสืบ
ต่อกันมาหลายชั่วอายุคน มี

ภาษา ขนบธรรมเนียมประ-
เพณี ศิลปะการแต่งกาย การ
รับประทานอาหารเป็นแบบ
เฉพาะของตนเอง วัฒนธรรม
เกี่ยวกับบ้านเรือน การก่อสร้าง
วัดวาอาราม ดนตรีไทย
การขับร้องเพลงไทย การ
ฟ้อนรำ ศิลปะแขนงต่างๆ
เช่น วรรณศิลป์ จิตรกรรม
สถาปัตยกรรม และประติ-
มากรรม สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็น
ว่าชาติไทยมีความเจริญมา
ช้านาน วัฒนธรรมเป็นเครื่อง
บอกลักษณะประจำชาติ เป็น

หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๘๒๖

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

เครื่องวัดความเจริญของบ้านเมือง

ภาษาไทยที่เราใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ มีอายุเกินกว่า ๗๐๐ ปี ได้มีวิวัฒนาการมาจากอักษรไทย ที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ขึ้น ในปี พ.ศ. ๑๘๒๖ ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดย์ ได้กล่าวไว้ในตำนานอักษรไทยว่า ตัวอักษรไทยดัดแปลงมาจากตัวอักษรขอม-หัด และตัวอักษรไทยเดิม ซึ่งได้ค้นคว้ามาจากอักษรมอญ ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงฯ เป็นหลักฐานภาษาไทยชิ้นแรกที่ได้จารึกลายสือไทยให้คนไทยได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยสุโขทัยอย่างกว้างขวางทั้งในอดีตและปัจจุบัน

สิ่งที่คนไทยภาคภูมิใจที่สุดอย่างหนึ่งก็คือ เรามีมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่บรรพบุรุษได้สร้างสมสืบต่อกันมาถึงลูกหลานไทยในปัจจุบัน โบราณสถานอันล้ำค่าทางศิลปกรรมที่มีชื่อเสียงขจรขยายไปทั่วโลก ดังเช่นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา ได้รับการประกาศเกียรติคุณจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นมรดกของโลก พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่รู้จักดีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สถานที่เหล่านี้ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังความภาคภูมิใจแก่คนไทยทั้งชาติ

พุทธศาสนาเป็นศาสนา

ประจำชาติ หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเป็นสัจธรรม พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนธรรมเป็นเครื่องหล่อหลอมปรุ้งแต่งจิตใจพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนมีคุณธรรม มีจิตใจงดงามละเอียดอ่อนสุภาพนุ่มนวลมีเมตตากรุณาเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ มีความสันโดษพอใจในสภาพของชีวิตความเป็นอยู่ของตน

ลักษณะเฉพาะเหล่านี้ทำให้คนไทยมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรกับทุกคนสามารถปรับตัวเองได้ตามสถานการณ์ของบ้านเมืองตามสภาพของเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคทุกสมัย จะสร้างสมสืบสานพุทธศาสนา และมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบต่อเนื่องมานานแสนนานทำให้ไทยดำรงความเป็นไทยอยู่ได้ตราบเท่าทุกวันนี้ นับหลายต่อหลายครั้งที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ด้วยเดชพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทำให้คนไทยแคล้วคลาดจากการสูญเสียเลือดเนื้อและชีวิตทุกครั้งไป

พระราชกรณียกิจ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเป็นผู้นำการแต่งกายชุดไทย ที่เรียกว่า ชุดไทยพระราชนิยม

ขององค์พระประมุขของชาติไทยเป็นสายใยร้อยรัด ความรักความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นของคนไทย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงอนุรักษ์และฟื้นฟูเอกลักษณ์ไทย ซึ่งถือว่าเป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญต่อชาติ ในการตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประพาสต่างประเทศเพื่อเจริญพระราชไมตรีนั้น พระองค์ได้ทรงฟื้นฟูศิลปะการแต่งกายชุดไทยสมัยต่างๆ และทรงเป็นผู้นำการแต่งกายชุดไทย ที่เรียกว่า ชุดไทยพระราชนิยม ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลก

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มโครงการปฏิรูปที่ดิน การชลประทาน และระบบสหกรณ์ เพื่อให้ชาวไร่ชาวนามีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

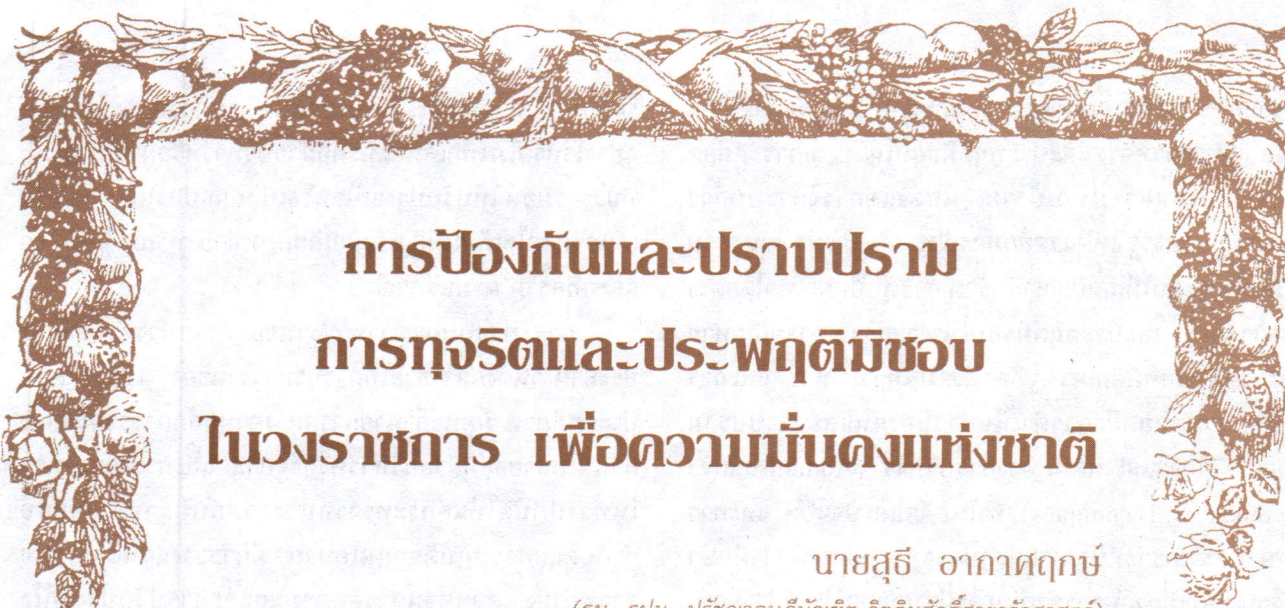
พระองค์ทรงงานโครงการศิลปาชีพ และฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมแบบดั้งเดิมของไทย ควบคู่ไปกับโครงการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่ การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรชาวไร่ชาวนา โครงการชลประทาน และระบบสหกรณ์ ทำให้ชาวไร่ชาวนามีรายได้พิเศษพ้นจากหนี้สิน ความทุกข์ยาก ขาดแคลน เป็นการฝึกคนให้ขยันทำมาหากิน และเป็นการรักษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเก่าแก่ให้คงอยู่ อาทิ ศิลปะปูนปั้นสมัยอยุธยา การทอผ้าพื้นเมือง เครื่องจักสาน ย่านลิเภา ถมเงิน และคร่ำทอง ขณะที่พระองค์ทรงงานด้านศิลปาชีพพิเศษพระองค์จะทรงงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมไปพร้อมๆ กัน

ชาติไทยเป็นชาติที่มีเอกราช มีความเป็นอิสระเสรีและเจริญรุ่งเรืองมานาน มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ คนไทยใช้ภาษาเป็นสื่อความรู้สึนึกคิดและศึกษาความรู้ด้านต่างๆ ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรากฐานแห่งความมั่นคง และเกียรติภูมิของชาติอย่างแท้จริง

ดังจะขออัญเชิญพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ความว่า “ภาษานอกจากจะเป็นเครื่องสื่อสารแสดงความรู้สึนึกคิดของชนทั่วโลกแล้ว ยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นวัฒนธรรมอารยธรรม และเอกลักษณ์ประจำชาติอีกด้วย ไทยเป็นอารยประเทศซึ่งมีชนบะประเพณี ศิลปกรรม

วรรณคดี และภาษาซึ่งเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตกาล เราผู้เป็นอนุชนจึงควรภูมิใจ ช่วยกันผดุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ที่บรรพบุรุษได้อุตสาหะสร้างสรรค์ขึ้นไว้ให้เจริญสืบไป”

การป้องกันและปราบปราม การทุจริตและประพฤติมิชอบ ในวงราชการ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

นายสุธี อากาศฤกษ์

(ธป., รปม., ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต กิตติมศักดิ์สาขารัฐศาสตร์)

ตอนที่ ๑

ปาราชการและพนักงานของรัฐเป็นแกนกลางระหว่างรัฐกับประชาชน เป็นผู้นำเอากฎหมาย ระเบียบ แบบแผน และนโยบายของรัฐมาปฏิบัติ ประกอบกับในสังคมไทยได้ให้ความสำคัญแก่ข้าราชการและพนักงานของรัฐเป็นอย่างมาก ฉะนั้น เมื่อใดที่ข้าราชการและพนักงานของรัฐซึ่งเป็นส่วนกลไกของรัฐมิได้ทำหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแล้ว ย่อมจะนำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชน เกิดความเสื่อมเสียแก่รัฐ และบางครั้งเป็นเหตุให้ประเทศชาติประสบกับความเสียหายถึงสูญเสียเอกราชและอธิปไตย การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นที่เชื่อได้ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า มีขึ้นตั้งแต่รัฐบาลชุดแรกของโลก สมัยอียิปต์และกรีกโบราณก็ได้มีการให้สินบนกันแล้ว และมีสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ แม้ในสังคมประเทศที่เจริญแล้ว ก็ยังมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงสำหรับประเทศไทยเรา ตัวอย่างการสูญเสียเอกราชในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่สืบเนื่องมาจากความ แตกแยกสามัคคีในหมู่ขุนนางผู้ใหญ่บางคนเห็นแก่อำมีสินจ้าง จากข้าศึกศัตรู ทำตัวเป็นไส้ศึกจนเป็นเหตุให้เสียบ้านเสียเมือง มาแล้ว และยิ่งในปัจจุบันนี้ เครื่องมืออันสำคัญของการบุกรุกครอบครองแผ่นดินและแพร่อิทธิพลทางการเมือง ได้แก่ การชิงเอา

ประชาชนเป็นพวกโดยวิธีสร้างความแตกแยกระหว่างชนชั้นปกครองกับราษฎร โดยถือเอาข้ออ้างในการฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการเป็นสำคัญในการโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งนับเป็นภัยอย่างมหันต์ที่มีต่อความมั่นคงแห่งชาติ

การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการหรือที่เรียกว่าการฉ้อราษฎร์บังหลวง ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Corruption” แต่เดิมเคยเชื่อกันว่าการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการมีอยู่ก็แต่ในประเทศที่ด้อยพัฒนาเป็นสำคัญ แต่ความจริงที่ทราบกันอยู่ขณะนี้ต่างมีความเข้าใจตรงกันว่าทุกประเทศต้องเผชิญกับปัญหาดังกล่าว ไม่มีการยกเว้นว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือไม่ การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการนำความเสียหายมาสู่สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ในทุกทางทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การบริหาร และการเมือง เปรียบเสมือนมะเลิงเนื้อร้ายของสังคม มีแต่ทำลายและยากต่อการป้องกันและปราบปรามเป็นตัวการทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อ ปัญหาความเสื่อมทรามในสังคม ปัญหาความล้มเหลวในการบริหาร และปัญหาทางการเมือง คือความสิ้นชาติ นับเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อความมั่นคงของชาติ

การจัดทำเอกสารการวิจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบใน

วงราชการ ได้จำแนกเหตุแวดล้อมกรณีที่เป็นปัจจัยสำคัญอันมีต่อปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ตลอดจนการป้องกันและปราบปราม นับตั้งแต่การจัดระบบการบริหารงานของรัฐ เหตุแวดล้อมกรณีทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดปัญหาข้อเท็จจริงที่เป็นมูลเหตุโดยตรงของการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ความเสียหายและผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม การบริหาร และการเมือง รวมตลอดถึงการดำเนินการป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับวิธีการและเทคนิคทางการบริหาร (Administrative Methods & Techniques) ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการของต่างประเทศ เพื่อเป็นบทศึกษาทางสังคม จิตวิทยา และเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการแก่ราชการที่เกี่ยวข้อง

๑. ระบบการบริหารงานของรัฐ

ในปัจจุบันการจัดระบบหรือโครงสร้างการบริหารงานของรัฐแบ่งออกเป็น ๔ ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายการเมือง ฝ่ายกระทรวงทบวงกรมผู้ปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล ฝ่ายกระทรวงทบวงกรมด้านอำนาจการเกี่ยวกับแผนงานโครงการงบประมาณ และอัตราค่าจ้าง กับกระทรวงทบวงกรมฝ่ายตรวจสอบ

๑.๑ ฝ่ายการเมืองมีหน้าที่บริหารตามหลักกฎหมายของบ้านเมือง กำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงานตามนโยบายและดำเนินการแก้ปัญหาและอุปสรรค เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขราษฎร และดำเนินการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงภายในแห่งราชอาณาจักรและอธิปไตยของประเทศ

๑.๒ กระทรวงทบวงกรมฝ่ายปฏิบัติมีหน้าที่ปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผน และมติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนแผนงาน โครงการ งบประมาณ และอัตราค่าจ้าง

๑.๓ กระทรวงทบวงกรมฝ่ายอำนาจการด้านแผนงาน โครงการ งบประมาณ อัตราค่าจ้าง มีหน้าที่ปฏิบัติงานตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลในด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมายของโครงการการจัดสรรงบประมาณ และอัตราค่าจ้างให้แก่กระทรวงทบวงกรมผู้เป็นฝ่ายปฏิบัติ

๑.๔ กระทรวงทบวงกรมฝ่ายตรวจสอบ มีหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบ ตลอดจนติดตามผลการปฏิบัติงานของกระทรวงทบวงกรมฝ่ายปฏิบัติว่าเป็นไปตามกฎหมาย

ระเบียบแบบแผน และมติคณะรัฐมนตรี แผนงานและโครงการอย่างไรหรือไม่เพื่อเสนอแนะต่อฝ่ายบริหารหรือฝ่ายกระทรวงทบวงกรมอื่น ให้ปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกกฎหมาย หรือแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ตามแต่กรณี

การจัดระบบการบริหารงานของรัฐตามวงจรและการประสานงานดังกล่าวช่วยให้การบริหารงานของรัฐเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ มีศูนย์อำนาจการกลางตามหลักการรวมอำนาจด้านนโยบายอยู่ที่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล และกระจายอำนาจในทางปฏิบัติให้แก่กระทรวงทบวงกรมกับมีฝ่ายตรวจสอบกำกับดูแลการปฏิบัติตามนโยบาย มีการวางแผนและระดมสรรพกำลัง ตลอดจนการติดตามผลและการปรับปรุงแก้ไขแผนงานโครงการงบประมาณ และอัตราค่าจ้างได้ตามนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติในแต่ละฝ่ายมีปัญหาและอุปสรรคทั้งในด้านของวิธีการและปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคลที่เป็นปัญหาก่อให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการป้องกันและปราบปราม อาจจำแนกได้ดังนี้

ฝ่ายการเมือง เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองแม้จะมีข้อกำหนดตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ว่ารัฐบาลที่ดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดี หรือวุฒิสมาชิกที่ดี จะต้องอยู่ในหน้าที่ตามวาระที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ในทางปฏิบัติ สถานภาพทางการเมืองผันผวนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นเหตุให้เกิดช่องว่างในการบริหารงานของรัฐบาล ขาดการปฏิบัติงานตามนโยบายที่ต่อเนื่อง ขาดการติดตามผล เกิดความหยาบหลวม ในทางการปกครองบังคับบัญชา เป็นช่องทางหรือโอกาสให้เกิดการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล หากผู้มาดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองมุ่งปฏิบัติการตามหน้าที่ทางการเมืองยิ่งกว่าการ บริหาร เพราะเป็นห่วงผลความขัดแย้งทางการเมือง จึงใช้เวลาส่วนใหญ่ให้แก่การสังคม และหาเสียงทางการเมือง งานด้านบริหารก็จะอ่อนลง นอกจากนี้หากผู้มาดำรงตำแหน่งในทางการเมืองซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหาร หากขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักราชการ ทางออกก็คือการหาตัวบุคคลหรือข้าราชการมาช่วยกลั่นกรองงานเป็นที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการ จึงอาจขาดความรวดเร็วและเด็ดขาดและเป็นช่องทางให้มีการวิ่งเต้นหรือแสวงหาประโยชน์ และยิ่งกว่านั้นในการประชุมคณะรัฐมนตรี หากตัวเองไม่มีโอกาสจะอ่านเอกสารหรือศึกษาเรื่องราวมาก่อน อาศัยเพียงเจ้าหน้าที่สรุปหรือเล่าเรื่องให้ฟัง การตัดสินใจอาจใช้สามัญสำนึกยิ่งกว่าเหตุผล หรือการออก

๒.๔ ค่านิยมในสังคมปัจจุบัน โดยทั่วไปมักนิยมยกย่องคนรวยที่มีการแสดงออกในทางฟุ่มเฟือย หรือมีการแสดงออกทางอำนาจและบารมีโดยใช้สื่อกลางคือตัวเงิน แม้บุคคลนั้นจะได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สุจริต ก็ไม่เคยมีใครตั้งข้อรังเกียจหรือจดจำความเลวร้ายของผู้นั้นไปนานวัน

๓. มูลเหตุของการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

มูลเหตุของการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เหตุหรือต้นเหตุของการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการจะเนื่องมาจากมูลเหตุหรือสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งหรือหลายสาเหตุรวมกัน ขณะนี้ยังไม่มีการวิเคราะห์หรือวิจัยจนถือได้ว่าเป็นข้อยุติได้ มูลเหตุที่สำคัญที่ผู้เขียนมีความเห็นเป็นการเฉพาะตัวจากผลการวิจัยส่วนบุคคล ได้แก่

๓.๑ ความเห็นในหลักการเกี่ยวกับสรีระอันเป็นองค์ประกอบของความผิด (Anatomy of Corruption) ได้แก่ โอกาส สิ่งจูงใจ ความเสี่ยงภัย และความประพฤติดังตน ผู้จะกระทำความผิดมักจะต้องไตร่ตรองก่อนว่ามีช่องทางหรือโอกาสตลอดจนมีสิ่งจูงใจคือประโยชน์ กับไม่ต้องเสี่ยงภัย หรือมีการเสี่ยงภัยน้อย แล้วจึงถึงขั้นการตัดสินใจ ซึ่งเป็นเรื่องของความประพฤติดีก หากปราศจากความซื่อสัตย์สุจริต ก็ย่อมจะกระทำการทุจริต

๓.๒ เศรษฐกิจและการครองชีพ หากรายได้ เงินเดือน หรือค่าจ้างไม่เพียงพอ ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐอาจกระทำการทุจริตเพื่อการครองชีพของตนเองและครอบครัวได้

๓.๓ ความผันผวนและเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นเหตุให้เกิดช่องว่างในการบริหารงานของรัฐบาล ขาดการปฏิบัติงานตามนโยบายที่ต่อเนื่อง ขาดการติดตามผล เกิดความหละหลวมในการปกครองบังคับบัญชา ส่งผลกระทบต่อเหตุแวดล้อมกรณีอื่นๆจนเป็นช่องทางหรือโอกาสให้มีการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายขึ้นได้โดยง่าย

๓.๔ กรณีแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับการแสดงออกในทางฟุ่มเฟือย รับเลี้ยงดูและการเอาแบบอย่างกันในเรื่องของการบริการของรัฐที่ต้องมีค่าตอบแทนเป็นส่วนตัว เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจวางตัวเป็นกลาง และให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย เพราะความลำเอียงในเรื่องของบุญคุณที่รับประโยชน์หรือรับการเลี้ยงดู

๓.๕ การบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ เกิดช่องว่างในการปกครองบังคับบัญชา หรือเกิดความหละหลวมในการปกครองบังคับบัญชาเป็นผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดระเบียบ

วินัย เป็นหนทางนำไปสู่การทุจริตและประพฤติมิชอบ

๓.๖ กฎหมายหรือระเบียบมีช่องว่างหรือมีข้อบกพร่องเปิดโอกาสให้ทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการได้

๓.๗ การมีตำแหน่งหน้าที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำความผิด เพราะมีอำนาจหน้าที่ให้ผู้อื่นให้โทษ อนุมัติ อนุญาต หรือให้สัมปทาน หรือออกคำสั่งใดๆ อาจเรียกหรือรับประโยชน์เป็นการตอบแทนได้

๓.๘ การตกอยู่ในภาวะแวดล้อมและอิทธิพลของผู้ทุจริตหรือมูลเหตุจูงใจอื่นๆ ทำให้ต้องทุจริต เพราะความเกรงกลัวหรือถูกบังคับ

๔. ความเสียหายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการและผลกระทบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔.๑ ความเสียหายทางเศรษฐกิจ การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เป็นต้นเหตุของเงินเฟ้อ ราคาสินค้าหรือบริการแพง เพราะผู้ผลิตย่อมต้องบวกค่าใช้จ่ายไว้ในต้นทุน การผลิต ผู้รับเคราะห์กรรมคือประชากรผู้ยากจนต้องซื้อสินค้าแพง

๔.๒ ความเสียหายทางสังคมการฉ้อราษฎร์บังหลวง นอกจากต้องห้ามตามกฎหมายแล้ว ยังทำลายระบบคุณธรรมนำมาซึ่งความเสื่อมทรามและความเลวร้ายต่างๆ เกิดปัญหาสังคมเสื่อมทราม

๔.๓ ความเสียหายทางด้านการบริหารงานของรัฐ ทำให้การบริหารงานของรัฐบาลขาดประสิทธิภาพ เกิดความหละหลวมในการปกครองบังคับบัญชา เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดระเบียบวินัย เกิดความล้มเหลวในการบริหาร

๔.๔ ผลเสียหายทางการเมือง การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ก่อให้เกิดผลเสียหายทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหาร หากรัฐบาลไม่อาจแก้ปัญหาให้ตกได้โดยรวดเร็ว เสถียรภาพของรัฐบาลย่อมจะสั่นคลอนและนำไปสู่ความสิ้นสุดของการเมืองคือ การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและหากความผันผวนทางการเมืองมีบ่อยครั้ง อาจเกิดปัญหาความลัทธิชาตินิยมขึ้นได้โดยง่าย ดังตัวอย่างของหลายประเทศที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวมาแล้ว

๕. การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (โดยส่วนราชการตามสายงานปกติ)

ความรับผิดชอบที่จะต้องดำเนินการต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีที่มีการกระทำความผิดฐานทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการที่เป็นไปตามสายงานปกติ ได้แก่

๕.๑ การดำเนินการทางวินัย สำหรับข้าราชการ

พลเรือนอยู่ภายใต้บทบัญญัติของ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน (ปัจจุบันใช้ฉบับ พ.ศ. ๒๕๓๕) ส่วนข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ข้าราชการครู ข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ข้าราชการกรุงเทพมหานคร ข้าราชการส่วนจังหวัด พนักงานสุขาภิบาล พนักงานรัฐวิสาหกิจ ใช้บัญญัติตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ

๕.๒ การดำเนินการทางคดีอาญา ผู้กระทำความผิดฐานทุจริตหรือประพฤติดีมิชอบในวงราชการ หากมีหลักฐานแน่ชัดว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์หรือยินยอมให้บุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำการอย่างใดให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ เข้าลักษณะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหมวด ๒ ว่าด้วยความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (มาตรา ๑๔๗ - ๑๖๖) หรือเป็นความผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒ หรือกฎหมายอื่นใด ข้าราชการหรือพนักงานผู้นั้นจะต้องถูกดำเนินคดีอาญา

๕.๓ การดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่ง ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบตามระเบียบกระทรวงการคลัง และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งในกรณีที่ไม่อาจเรียกเงินชดเชยจากผู้กระทำความผิดได้โดยตรง จะต้องไล่เบี้ยเอาจากผู้บังคับบัญชาเหนือผู้กระทำความผิดด้วย

๖. การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติดีมิชอบในวงราชการ (โดยหน่วยงานและหรือคณะกรรมการพิเศษเฉพาะกิจ)

ประเทศไทยมีกฎหมายและคณะกรรมการเฉพาะกิจ ดำเนินการป้องกันและปราบปรามมาแล้วหลายสมัย รวมทั้งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ บังคับให้รัฐบาลถือเป็นนโยบายที่จะดำเนินการทุกทางที่จะป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบโดยเฉียบขาดหน่วยงานดังกล่าวมีดังนี้

๖.๑ กรมตรวจราชการแผ่นดิน รับผิดชอบดำเนินการควบคุมดูแลสอดส่องให้การปฏิบัติราชการของกระทรวง ทบวงกรม องค์การ รัฐวิสาหกิจ และบริษัทที่รัฐบาลมีส่วนให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายระเบียบแบบแผน และนโยบายของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรีและคำสั่งนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ราชการสำเร็จลุล่วงไปโดยรวดเร็วและประหยัดปราศจากการทุจริตและการกระทำอันมิชอบ ตลอดจนความไม่เป็นธรรมในสังคม ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๖ - ๒๕๐๓ แล้ว ได้ถูกยุบเลิกไป เพราะเหตุผลทางการเมือง

๖.๒ สำนักงานคณะกรรมการตรวจและติดตามผล

การปฏิบัติราชการ (ก.ต.ป.) จัดตั้งขึ้นตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๖ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจและติดตามผลการปฏิบัติราชการขึ้นตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๒๔ เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ โดยมีอำนาจหน้าที่ตรวจและติดตามผลการปฏิบัติราชการทั้งมวลรับผิดชอบดำเนินการระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๖ และได้ถูกยุบเลิกใน พ.ศ. ๒๕๑๗ เพราะเหตุผลทางการเมือง

๖.๓ ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี หลังจากกรมตรวจราชการแผ่นดินได้ถูกยุบเลิกใน พ.ศ. ๒๕๐๓ แล้ว ได้มีการตั้งตำแหน่งผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีได้โอนไปสังกัด ก.ต.ป. เมื่อ ก.ต.ป. ยุบเลิกใน พ.ศ. ๒๕๑๗ แล้วได้โอนสังกัดกลับมาสังกัดในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีตามเดิมอีก และดำเนินการต่อมาจนปัจจุบัน มีหน้าที่ตรวจแนะนำ สืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง เปรียบเทียบและประสานงานเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของกระทรวงทบวงกรมและรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้งานเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ นโยบาย โครงการและแผนงานของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งของนายกรัฐมนตรี มีผลงานปัญหาและอุปสรรคที่ควรพิจารณาหลายประการ

๖.๔ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติดีมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) ตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติดีมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ รับผิดชอบดำเนินการจนถึงปัจจุบัน มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนและดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติดีมิชอบในวงราชการที่มีการกล่าวหาหรือมีเหตุอันควรสงสัยเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตหรือประพฤติดีมิชอบในวงราชการ โดยสอบสวนและพิจารณาชี้มูลการกระทำความผิดส่งให้เจ้าสังกัดของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐผู้กระทำความผิดไปพิจารณาดำเนินการทางวินัยและเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินคดีทางศาลในกรณีที่การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดทางอาญาด้วย มีผลงานปัญหาและอุปสรรคที่ควรพิจารณาหลายประการ

อ่านต่อฉบับหน้า

สุชีวิ บุญญาภพ

(ตอนที่ ๙)

สอนให้ใช้สติปัญญา และให้แก้ไขความทุกข์อย่างถูกต้อง

“พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนเน้นหนักในเรื่องการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์ ความเดือดร้อน ด้วยการพิจารณาให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์ แล้วแก้ไขให้ถูกทาง ไม่ใช่เชื่อถ้อยอย่างมวงยาไรเหตุผล”

ในบทนี้ขอตั้งประเด็นเป็น ๒ ประการ คือ พระพุทธศาสนาสอนเน้นหนักในเรื่องการใช้สติปัญญาอย่างหนึ่งกับอีกอย่างหนึ่ง พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักแก้ไขความทุกข์อย่างถูกทาง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวโยงต่อเนื่องกัน คือ เมื่อใช้สติปัญญาก็เป็นเหตุให้แก้ความทุกข์ความเดือดร้อนได้

ในประเด็นแรกที่ว่าพระพุทธศาสนาสอนหนักแน่นในเรื่องใช้สติปัญญานั้น ผู้เขียนนอกจะใช้คำบัญญัติตามภาษาไทยไปสักหน่อย คือ ในภาษาไทยเรามีคำบัญญัติคำหนึ่งได้แก่ “สติปัญญา” แปลมาจากคำ “Intelligence” ในภาษาอังกฤษเป็นคำที่เคยประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษามาแล้ว โดยเฉพาะในทางจิตวิทยาได้ใช้คำนี้กันแพร่หลายตามคำ

บัญญัติของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์

ถ้าพูดตามภาษาศาสนาสติกับปัญญามีได้ใช้คู่กัน แต่ใช้คำว่าสติ (ความระลึกได้) สัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) เป็นคู่กัน ซึ่งก็เท่ากับสติและปัญญา (ดูคำอธิบายข้างหน้า)

คำว่าสติปัญญาที่แปลมาจากคำ Intelligence นั้น ถ้าใช้ถ้อยคำตามภาษาศาสนาใช้ปัญญาคำเดียวก็พอ เพราะปัญญาที่ดีจะต้องมีสติกำกับด้วยดังจะกล่าวต่อไปข้างหน้า

ผู้เขียนใคร่สอนให้ท่านผู้อ่านสังเกตว่า ในพระพุทธศาสนานั้น ไม่มีที่ไหนเลย เมื่อกล่าวถึงศรัทธาความเชื่อแล้วจะไม่กล่าวถึงปัญญากำกับไว้ด้วย ซึ่งเห็นได้ชัดเหลือเกินว่าในที่ใดใช้ศรัทธาความเชื่อ ในที่นั้นจะต้องใช้ปัญญากำกับไว้ด้วยเสมอ

ความเชื่อที่มีปัญญากำกับ

เพื่อให้เป็นหลักฐานผู้เขียนจะเสนอหลักธรรมที่ศรัทธากับปัญญามาคู่กันไว้เท่าที่ค้นได้คือ

๑. สัมปรายิกัตถะ ประโยชนอนาคตหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าธรรมเป็นเหตุให้สมหมายในสิ่งที่สมหมายได้ ยาก ๔ ประการ (สูตรต้นตปิฎกเล่ม ๒๐ หน้า ๘๔ และเล่ม ๒๓ หน้า ๒๔๗)

(๑) สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความเชื่อ

(๒) สีสสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล

(๓) จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาค

(๔) ปัญญา สัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา

๒. ธรรมที่ทำให้กล้ำหาญ (เวสารัชชกรณธรรม) ๕ ประการ (สูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๒ หน้า ๑๔๔)

(๑) สัทธา เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ

(๒) ศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อย

(๓) พาหุสัจจะ การได้สดับตรับฟังมาก

(๔) วิริยารัมภะ พยายามความเพียร

(๕) ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้

๓. ธรรมที่เป็นกำลัง (พละ) และที่เป็นใหญ่ (อินทรีย์) ๕ ประการ (พระไตรปิฎกเล่ม ๒๒ หน้า ๑๑)

(๑) สัทธา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ

(๒) วิริยะ ความเพียร

(๓) สติ ความระลึกได้

(๔) สมาธิ ความตั้งใจมั่น

(๕) ปัญญา ความรอบรู้

๔. ทรัพย์อันประเสริฐ (อริยทรัพย์) ๗ ประการ (พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๒๓ หน้า ๕)

(๑) สัทธา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ

(๒) ศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อย

(๓) หิริ ละอายต่อบาปทุจริต

(๔) โอตตปปะ สะดุ้งกลัวต่อบาปทุจริต

(๕) พาหุสัจจะ ได้ยินได้ฟังมาก

(๖) จาคะ สละให้ปัน

(๗) ปัญญา รอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

๕. ธรรมของคนดี (สัปปริสธรรม) ๗ ประการ (พระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๓ หน้า ๑๔๗)

(๑) สัทธา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ

(๒) หิริ ละอายต่อบาปทุจริต

(๓) โอตตปปะ สะดุ้งกลัวต่อบาปทุจริต

(๔) พาหุสัจจะ ได้ยินได้ฟังมาก

(๕) วิริยะ เพียร

(๗) ปัญญา รอบรู้

พึงสังเกตในที่นี้ว่า สติมาใกล้เคียงกับปัญญา และ ศรัทธา คงมีปัญญากำกับด้วยเช่นเคย

การไม่ให้เชื่อในทางที่อาจผิดพลาด ๑๐ ประการ

ในทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนขึ้นใจกันมาก ถึงคำสอนในกาลามสูตร ที่สอนไม่ให้เชื่อในทางที่อาจผิดพลาดได้ ๑๐ ประการ ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๐ หน้า ๒๔๑ คือ :-

๑. อย่าถือโดย ฟังตามกันมา

๒. อย่าถือโดย นำสืบๆ กันมา

๓. อย่าถือโดย เชื่อข่าวลือ

๔. อย่าถือโดย อ้างตำรา

๕. อย่าถือโดย นึกเดาเอา

๖. อย่าถือโดย คาดคะเน

๗. อย่าถือโดย ตรึกตามอาการ

๘. อย่าถือโดย ชอบว่าตรงกับความเห็นของตน

๙. อย่าถือโดย เห็นว่าผู้พูดควรเชื่อถือได้

๑๐. อย่าถือโดย นับถือว่าท่านผู้นี้เป็นครูของเรา ครั้นแล้วได้มีคำสอนว่าควรเชื่ออย่างไร ต่อไปอีกว่า “เมื่อใดท่านรู้ได้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศลมีโทษ นักปราชญ์ดีเถียน เมื่อทำแล้วย่อมให้เกิดแต่ส่วนที่ไม่เป็นประโยชน์และความทุกข์ ท่านควรละธรรมเหล่านั้นเสีย ธรรมเหล่านี้เป็นกุศลไม่มีโทษ นักปราชญ์สรรเสริญ เมื่อทำแล้วย่อมให้เกิดประโยชน์ความสุข ท่านควรเข้าถึงธรรมเหล่านั้นอยู่”

หลักทำนองเดียวกันนี้มีตรัสไว้หลายแห่ง เช่น ในภททียสูตร (พระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๑ หน้า ๒๕๔) ก็ทรงสอนไว้เช่นเดียวกัน

คำสอนนี้ฝังใจมาก และถือว่าเป็นวิธีค้นความจริงที่ต้องตามหลักวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง

เชื่อคนอื่นหรือเชื่อตัวเอง

มีปัญหาเกิดขึ้นว่า เมื่อกล่าวตามหลักกาลามสูตรแล้ว ก็กลายเป็นว่าพระพุทธศาสนาไม่สอนให้เชื่อคนอื่นเลยหากสอนให้เชื่อตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้จะเป็นหลักฐานได้อย่างไร เพราะความยุ่งยากที่เกิดขึ้นในโลก ก็เกิดเพราะคนเชื่อตนเอง ไม่ฟังเสียงผู้อื่นมิใช่หรือ ก็ไหนว่าพระพุทธศาสนาเป็นประชาธิปไตยฟังเสียงคนข้างมากเป็นประมาณ แล้วทำไมจึงกลับมามีหลักให้เชื่อตนเองอีกเล่า

ปัญหานี้ตอบง่าย โดยอาศัยพื้นความรู้ทางพระพุทธศาสนาติดต่อกัน

คือที่พระพุทธศาสนาสอนไว้อย่างเป็นแบบอย่างทางประชาธิปไตยด้วย เป็นธรรมาธิปไตยด้วย ไม่ใช่สักแต่ว่าพวกมากลากไป ถ้าผิดธรรม ผิดวินัยแล้ว จะมากมายเท่าไรก็ใช้ไม่ได้

คราวนี้มาถึงประเด็นความเชื่อถือ พระพุทธศาสนามีคำอยู่คำหนึ่ง สรรเสริญคนที่ได้ประจักษ์แจ้งความจริง ได้รับผลแห่งการปฏิบัติเสร็จแล้วว่า “อปรปฺปจฺโย” แปลว่า “ไม่มีผู้อื่นเป็นปัจจัย” ถอดความว่า ไม่ต้องเชื่อตามเขาว่า เพราะได้ประจักษ์แจ้งผลด้วยตนเอง

คนที่ไม่รู้อะไรด้วยตนเองเลย ต้องแล้วแต่เขาว่าเรื่อยไปนั้น นับได้ว่ายังเป็นผู้ห่างไกลจากความจริง ต่อเมื่อใดได้ค้นคว้าทดลองจนประจักษ์แจ้งด้วยตนเองแล้ว เมื่อนั้น จึงจะนับว่าได้มีความเชื่อชนิดที่ไม่ต้องเดาหรือฟังเขาว่าต่อไป

ขอยกตัวอย่างประกอบสัก ๒-๓ เรื่อง เพื่อให้ความชัดเจน

“

คนที่ไม่รู้อะไร
ด้วยตนเองเลย
ต้องแล้วแต่เขาว่าเรื่อยไป
นั้นนับได้ว่า
ยังเป็นผู้ห่างไกล
จากความจริง

”

สมมติว่า นาย ก. ไม่เคยรับประทานทุเรียนเลย ถ้าจะให้ นาย ก. อธิบายรสของทุเรียน นาย ก. ก็คงต้องอาศัยการเดา การฟังคำผู้อื่น แต่ถ้านาย ข. ซึ่งเคยรับประทานทุเรียน อธิบายบ้าง แม้จะไม่ชัดเจนเท่ากับลองรับประทานเอง อย่างน้อย นาย ข. ก็คงชี้แจงได้บ้างในรสหลักๆ ของทุเรียนเช่น รสหวาน รสมัน เป็นต้น ตกลงถ้าจะให้คนอื่นเข้าใจรสของทุเรียนอย่างแท้จริง ก็ไม่มีวิธีอื่นดีไปกว่าให้เขาลองลิ้มรสด้วยตนเอง

เองเขาจะเข้าใจประจักษ์แจ้งรสนั้นโดยไม่ต้องคอยฟังคนอธิบาย ซึ่งถึงอย่างไรก็ไม่ชัดเจนเท่าได้ลิ้มรสด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ ๒. นาย ก. ไม่เคยไปประเทศอังกฤษเลย ฟังแต่เขาว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เมื่อเทียบกับการที่นาย ข. ได้ไปเห็นประเทศอังกฤษด้วยตนเองแล้ว จะต่างกันมาก อย่างนี้จะว่าเชื่อตนเองดีหรือคนอื่นดีก็จึงพิจารณาเอา

ตัวอย่างที่ ๓. นาย ก. อ่านหนังสือไม่ออกต้องมีคนสอนให้อ่าน กับนาย ข. อ่านหนังสือออกด้วยตนเอง ไม่ต้องมีใครมาบอกให้อ่านอย่างนั้นอย่างนี้ ก็สามารถอ่านได้ ดังนั้นอย่างไหนจะดีกว่ากัน

เป็นอันว่าการเชื่อตัวเองภายหลังที่ได้ประจักษ์แจ้งความจริงแล้ว เป็นความเชื่อที่ดีที่สุด ไม่ต้องสงสัยสงสัยอะไรอีกต่อไป ข้อสำคัญจะต้องทำความเข้าใจกันได้ดีว่า คำว่าประจักษ์แจ้งด้วยตนเองนั้น จะต้องไม่ใช่สำคัญผิด จะต้องประจักษ์แจ้งชนิดได้รับผลหรือประจักษ์ผลนั้นจริงๆ การสำคัญผิดที่ทางศาสนาเรียกว่า “อหิมานะ” (สำคัญว่าไต่บรรลุ) ไม่ใช่ความเชื่อที่พึงประสงค์ในที่นี้

“เป็นอันสรุปไว้ขั้นหนึ่งก่อนว่าความเชื่อในพระพุทธศาสนานั้นต้องมีปัญญากำกับ และต้องการให้ได้ประจักษ์แจ้งในสิ่งนั้นๆ ด้วยตนเอง ไม่ใช่เชื่อตามๆ เขาว่ากัน
ข้อควรรู้เรื่องปัญญา

ในพระพุทธศาสนาท่านจะสังเกตเห็นได้ว่า ปัญญาอยู่ในลำดับสูงสุดเสมอ เพราะถือว่าเป็นเครื่องมือชั้นสุดท้ายที่จะให้ประจักษ์แจ้งความจริง หรือได้รับผลสมบูรณ์ใด ๆ

เพื่อที่จะให้เห็นว่าปัญญาเมื่อมารวมกับธรรมอื่นๆ ที่ท่านถือว่าสำคัญกว่าข้ออื่นเสมอนั้นมีอย่างไร นอกจากขอให้ย้อนไปอ่านตอนที่เทียบให้เห็นศรัทธาที่มีปัญญารังท้ายกำกับอยู่ด้วยแล้ว ขอเสนอธรรมหมวดอื่นๆ อีกดังนี้

๑. ลำดับการปฏิบัติ ๓ ขั้น (อนุบุพพปฏิบัติ)

- (๑) ศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อย
- (๒) สมาธิ ทำจิตให้ตั้งมั่น
- (๓) ปัญญา ทำความรอบรู้ให้เกิดขึ้น

๒. การอบรม ๒ ขั้น (ภาวนา)

- (๑) สมถภาวนา อบรมสมาธิ
- (๒) วิปัสสนาภาวนา อบรมปัญญา

๓. ประมวลหลักฐานที่สุดดีปัญญา

(๑) คนในโลกนี้ผู้ประกอบด้วยปัญญาย่อมหาความสุขได้แม้ในทุกข์ทั้งหลาย (พระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๖ หน้า ๓๕๐)

(๒) ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก (พระสูตรตันต-

ปิฎกเล่ม ๑๕ หน้า ๖๑)

(๓) ปัญญาเป็นดวงแก้วของนรชน (พระสูตรตันต-
ปิฎกเล่ม ๑๕ หน้า ๕๐)

(๔) สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมรุ่ง-
เรืองยิ่งด้วยปัญญา (พระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๕ หน้า ๒๒)

(๕) คนฉลาดกล่าวว่า ปัญญาประเสริฐสุดดุจ
ดวงจันทร์ประเสริฐกว่าดาวทั้งหลาย ศีลศรีสง่า ธรรมของ
คนดี ย่อมเป็นของติดตามผู้มีปัญญา (คือ มีปัญญาแล้ว
ความดีอื่นๆ ก็ตามมา) (พระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๗ หน้า ๕๔๑)

(๖) ปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่าชีวิตของผู้เป็นอยู่
ด้วยปัญญา เป็นชีวิตอันประเสริฐสุด (พระสูตรตันตปิฎกเล่ม
๑๕ หน้า ๕๙)

(๗) ปัญญาย่อมปกครองคน (พระสูตรตันตปิฎก
เล่ม ๑๕ หน้า ๕๒)

(๘) ปัญญาที่เป็นเหตุให้ทำลายกิเลสได้
(นิพเพตคามินี) ประเสริฐสุดในโลก (พระสูตรตันตปิฎกเล่ม
๒๕ หน้า ๒๙)

(๙) ปัญญาย่อมเกิดจากการประกอบความ-
เพียร (ไม่ใช่เกิดเองได้โดยบังเอิญ ในที่นี้คำว่า ปัญญาใช้
ศัพท์ว่าภาวิ หมายถึง ปัญญาที่กว้างขวางรอบคอบไม่ใช่เพียง
เขว้าหรือไหวพริบ) (พระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๕ หน้า ๕๒)

(๑๐) เมื่อใดเห็นด้วยปัญญาแล้ว สังขารทั้ง
ปวงไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงไม่ใช่ตน เมื่อนั้นย่อม
หน่ายในทุกข์ นั่นเป็นทางแห่งความบริสุทธิ์ (พระสูตรตันต-
ปิฎกเล่ม ๒๕ หน้า ๕๑ และ ๕๒)

จากอาคตสถาน (ที่มาหรือข้ออ้างอิง) ที่ยกมาพอ
เป็นสังเขปนี้ ย่อมแสดงว่า ทางพระพุทธศาสนาถือว่า ปัญญา
เป็นคุณธรรมสำคัญมาก เพราะช่วยเป็นแสงสว่างส่องทาง
แห่งชีวิต ช่วยคุ้มครองหรือปกครองคน และข้อสำคัญคือ ช่วย
ให้พ้นทุกข์ หรือ ให้หาความสุขได้ในท่ามกลางแห่งความทุกข์

โดยเฉพาะในที่มาข้อ (๑๐) แสดงว่าถ้ายังไม่รู้จริง
ด้วยปัญญาถึงสภาพ ๓ อย่างแล้ว คนเราก็มักสำคัญทุกข์
ว่าเป็นสุข แต่เมื่อเกิดปัญญาก็จะไม่หลงเข้าใจผิดต่อไป

การเผชิญปัญหาชีวิตโดยปราศจากปัญญานั้นเปรียบ
เหมือนการเดินทางคลำไปในที่มืด อาจตกหลุมตกบ่อหรือตก
สะพานก็ได้ อาจสำคัญเชือกว่าเป็นงู หรือเห็นอะไรตะคุ่มๆ ก็
ตกใจกลัวเข้าใจเป็นโจรผู้ร้าย หรือผีหลอก แต่ถ้ามีไฟฟ้าเดิน
ทางฉายไป ซึ่งเทียบด้วยมีปัญญา บางทีก็จะกลายเป็นนกขัณ
ตัวเองที่หลงกลัวโน่นกลัวนี่โดยเข้าใจผิด

ประเภทของปัญญา

ในพระพุทธศาสนาจัดประเภทของปัญญาไว้หลายอย่าง
ขอนำมากล่าวไว้พอเป็นสังเขปดังนี้ :-

ปัญญา ๒

(๑) โลภียปัญญา ปัญญาชั้นโลภีย (วนอยู่ในโลก)

(๒) โลกุตตรปัญญา ปัญญาชั้นโลกุตตระ (ข้ามพ้น
จากโลก) วิสุทธิมรรคปัญญาพิเศษ หน้า ๔

“

ทางพระพุทธศาสนาถือว่า
ปัญญาเป็นคุณธรรมสำคัญมาก
เพราะช่วยเป็นแสงสว่าง
ส่องทางแห่งชีวิต
ช่วยคุ้มครองหรือปกครองคน
และข้อสำคัญคือ
ช่วยให้พ้นทุกข์
หรือให้หาความสุขได้
ในท่ามกลางแห่งความทุกข์

”

ปัญญา ๒

(๑) เสชาปัญญา ปัญญาของผู้ยังต้องศึกษา (คือ ผู้
ยังมีได้เป็นพระอรหันต์)

(๒) อเสชาปัญญา ปัญญาของผู้ไม่ต้องศึกษา (ผู้
หมดกิเลสแล้ว) ๒๐/๒๘๓

ปัญญา ๓

- (๑) จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิด
- (๒) สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง (หรือศึกษา)
- (๓) ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการอบรม คือ

ปฏิบัติ ๑๑/๒๓๑

ปัญญา ๓

- (๑) อายโกศล ฉลาดรู้ในความเจริญ
- (๒) อปายโกศล ฉลาดรู้ในความเสื่อม
- (๓) อุปายโกศล ฉลาดรู้ในวิธีการ อภิธัมมัตถวิภาวินี

๔๐๘, ๔๐๙

ปัญญา ๔

- (๑) ความรู้ในทุกข์
- (๒) ความรู้ในเหตุให้ทุกข์เกิด
- (๓) ความรู้ในความดับทุกข์
- (๔) ความรู้ในข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ๑๑/๒๓๙

มีข้อพึงสังเกตในเรื่องปัญญานี้ว่าทางพระพุทธศาสนา ไม่ถือว่าปัญญาที่มีติดตัวมาเช่นเขาวัวไหวพริบ เป็นปัญญาชั้นสูงสุด แต่ถือว่าปัญญาที่เราทำให้เกิดขึ้นด้วยการคิดการศึกษา และการปฏิบัติจึงเป็นปัญญาสูงสุดที่สามารถช่วยให้พ้นทุกข์ได้ ทั้งนี้เพราะเขาวัวไหวพริบเป็นของมีได้ไม่เหมือนกัน ส่วนปัญญาประเภทที่อบรมให้เกิดได้นั้น ทุกคนมีสิทธิเล่าเรียนศึกษาคิดค้นคว้า และปฏิบัติให้เกิดปัญญาได้แบบเดียวกับไฟธรรมชาติ เช่น ไฟป่าเราไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลาที่ต้องการ มนุษย์จึงประดิษฐ์ไม้ขีดไฟหรือเครื่องอุปกรณ์อื่นๆ ที่ให้เกิดไฟได้ในทุกโอกาสที่ต้องการ แม้พระพุทธเจ้าเองที่ตรัสรู้อย่างลอยๆ ต้องอาศัยปัญญาที่เกิดขึ้นเพราะการลงมือปฏิบัติ จึงตรัสรู้ได้ จึงเป็นอันเห็นได้อย่างเห็นว่ ในพระพุทธศาสนานั้น ไม่คอยรอสิ่งที่มืออยู่เองตามธรรมชาติ หรือคอยโชคชะตาให้ถึงวันดีคืนดีแล้วฉลาดขึ้นมาเองเลย เพราะพุทธศาสนาสอนให้ลงมือกระทำเหตุที่เหมาะสม เพื่อได้รับผลที่เหมาะสม จึงเป็นศาสนาที่ไม่สอนให้แขวนชีวิตไว้กับโชคชะตา หากให้รู้จักทำหรือสร้างสิ่งประสงค้ให้เกิดขึ้นแก่ตน

สติที่มาคู่กับปัญญา

ได้กล่าวแล้วในธรรมของคนที่ (สัปปุริสธรรม) ๗ ประการ ว่าสติที่มาใกล้ชิดกับปัญญามืออยู่เหมือนกัน คนไทยเราเข้าใจเรื่องนี้ดีว่าการที่มีสติ ก็คือมีแต่เฉลียว แต่ไม่มีฉลาด การมีแต่ปัญญาก็คือ มีแต่ฉลาด โดยขาดเฉลียว ใครที่ฟุ้งเกินไป เขาจึงล้อกันว่าปัญญาเกินสติ

บางท่านจึงอธิบายว่า สติสัมปชัญญะนั้นไม่ใช่อื่นไกลคือ

สติที่มาคู่กับปัญญานั้นเอง ดังจะเห็นได้ในอรรถกถาทุกนิบาต อังคุตตรนิกาย ภาค ๒ หน้า ๘๐ ว่า การขาดสัมปชัญญะก็คือ ไม่มีญาณหรือปัญญา

ผู้เขียนเคยอธิบายเรื่องสติกับปัญญา ซึ่งต้องอาศัยกันไว้ว่า เปรียบเหมือนดินกับน้ำ ดินเปรียบเหมือนปัญญา ถ้าไม่

“

ในพระพุทธศาสนานั้น
ไม่คอยรอสิ่งที่มืออยู่เอง
ตามธรรมชาติ
หรือคอยโชคชะตา
ให้ถึงวันดีคืนดี
แล้วฉลาดขึ้นมาเองเลย
พระพุทธศาสนาสอนให้
ลงมือกระทำเหตุที่เหมาะสม
เพื่อได้รับผลที่เหมาะสม

”

มีธาตุน้ำผสมอยู่ด้วยเลยก็กลายเป็นดินฝุ่น และไม่จับกัน ทำให้ฟุ้งง่าย ต้องมีน้ำผสมอยู่บ้าง จึงจะช่วยไม่ให้ฟุ้ง

เพราะฉะนั้นท่านผู้อ่านพึงทราบว่ปัญญาในพระพุทธศาสนา ต้องเป็นปัญญาที่มีสติกำกับอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้ว่าเรายกย่องพระอรหันต์ว่าท่านมีปัญญาสูงสุด เป็นเหตุทำลาภยศได้ ก็มีคำยกย่องพระอรหันต์ต่อไปอีกว่า เป็นผู้มืสติดอยู่ทุกเมื่อ

ในพระวินัยมีการยกประโยชน์ให้พระอรหันต์ เมื่อมีใครโจทก์ท้วง เมื่อยกสติวินัยขึ้นมาชี้แจงว่าพระอรหันต์เป็นผู้มีสติอยู่เสมอ ก็เป็นอันยกฟ้องโจทก์ได้เลย

เพราะฉะนั้นคำพูดที่พูดติดปากคนไทย เมื่อพูดถึงปัญญาก็มักจะพูดว่าสติปัญญานั้น นับว่าเหมาะและถูกต้องตามหลักธรรมอยู่มาก ผู้เขียนจึงใช้คำนี้ในหัวข้อเรื่องด้วย

การใช้ปัญญาแก้ทุกข์

ในพระพุทธศาสนาถือว่า การแก้ไขความทุกข์ได้เป็นจุดประสงค์อย่างสูงสุด ดังจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีเรื่องอริยสัจ (ของจริงอย่างประเสริฐ) ๔ ประการนั้น คือ ทฤษฎีแก้ความทุกข์โดยตรง แต่เป็นทฤษฎีแปลกกว่าธรรมดาก็คือ ทฤษฎีธรรมดานั้นเป็นเรื่องคิดเอา หรือลองดักหลักขึ้นไว้ก่อนจะได้ผลจริงจริงหรือไม่ค่อยพิสูจน์กันที่หลัง แต่ทฤษฎีอริยสัจของพระพุทธเจ้า มิใช่ความคิดฝันหรือคาดคะเนเอา หากเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าได้ใช้ชีวิตของพระองค์เองเป็นเดิมพันในการค้นคว้าทดลองจนได้ผลแล้ว ได้พ้นทุกข์จริงแล้ว จึงได้ประกาศทฤษฎีนี้ออกมา พร้อมทั้งทรงชี้แจงว่า ตราบใดที่ยังมิได้ทรงรู้แจ้งเห็นจริงหรือปฏิบัติได้ผลมาเอง ในเรื่องนี้แล้วพระองค์ก็ไม่ปฏิญาณพระองค์ว่าเป็นพระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ

เพราะฉะนั้น ในการพิจารณาเรื่องการแก้ความทุกข์ของพระพุทธศาสนา เราจึงพิจารณาได้โดยตรงจากเรื่องอริยสัจประการหนึ่ง กับการใช้หลักการ ในอริยสัจเป็นแนวแล้วใช้ปัญญาสอนใจตนให้หายทุกข์หายกลุ่มอีกประการหนึ่ง

ก. การแก้ทุกข์ตามหลักอริยสัจ

๑. ให้รู้จักตัวความทุกข์ก่อนว่าได้แก่อะไร บางครั้งอาจเข้าใจสับสนเห็นสุขเป็นทุกข์ หรือเห็นทุกข์เป็นสุข ฉะนั้นจะต้องถือหลักว่า ทุกข์มี ๓ ชนิด คือ ทุกข์ประจำ ได้แก่ ความเกิดความแก่ ความตาย ทุกข์จร ได้แก่ ความโศก ความเศร้าครวญ ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้น ประจวบกับอารมณ์ไม่เป็นที่รัก พลัดพรากจากอารมณ์อันเป็นที่รักปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น ทุกข์รวบยอด ได้แก่ ๕ ส่วน คือ ร่างกายจิตใจที่เรายึดถือ ซึ่งแบ่งเป็นส่วนต่างๆ ๕ ส่วนเป็น เรื่องของกาย ๑ ส่วน เป็นเรื่องของจิตใจ ๔ ส่วน

๒. ให้รู้จักต้นเหตุของความทุกข์ว่าได้แก่อะไร คนโดยมากอยากจะดับทุกข์ แต่แทนที่จะแก้ที่ต้นเหตุกลับไปวนวายอยู่ที่ตัวความทุกข์อันเป็นผล จึงแก้ไม่ได้ ทางพระพุทธศาสนาจึงชี้ไปที่ความทะยานอยาก ๓ ประการว่าเป็นต้นเหตุให้ทุกข์เกิด คือ ความทะยานอยากในกามเรียก กามตัณหา ๑ ความทะยานอยากเป็นนั่นเป็นนี่เรียกว่า ภวตัณหา ๑ ความ

ทะยานอยากไม่เป็นนั่นเป็นนี่ คือ จากให้พ้นไปให้สูญไป เรียก วิภวตัณหา ๑

๓. ให้รู้จักความดับทุกข์ ว่าได้แก่ความดับอะไร ซึ่งทางพระพุทธศาสนาชี้แจงว่า การดับทุกข์นั้นไม่ได้ดับผล ดับเหตุ ผลจึงจะดับไปด้วย ถ้าดับแต่ผลเหตุยังอยู่ทุกข์ก็จะต้องเกิดอีก เพราะฉะนั้น การดับความทุกข์ในที่นี้จึงได้แก่ ดับความทะยานอยากทั้ง ๓ นั้นได้โดยเด็ดที่ว่าจะต้องดับได้โดยเด็ดขาดนั้นหมายถึง ความดับโดยสมบูรณ์ ถ้าดับได้น้อยทุกข์ก็ยังเหลืออยู่ตามความมากน้อยของความทะยานอยากที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์นั้น

๔. ให้รู้จักว่า ความดับทุกข์นั้นจะเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้ จะต้องมียกปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ข้อปฏิบัตินั้นเรียกว่า มัชฌิมา ปฏิปทา (ข้อปฏิบัติสายกลาง) บ้างเรียก อริยมรรค (ทางอันประเสริฐ) บ้าง มีองค์ประกอบ ๘ ประการ ซึ่งอาจย่อสั้นๆ ลงเป็นศีล สมาธิ ปัญญา เป็นแต่ว่าในขั้นแรกได้เรียงข้อปฏิบัติฝ่ายปัญญาไว้ก่อน เป็นการแสดงว่าการเข้าสู่พระพุทธศาสนาในแบบพ้นทุกข์ให้ใช้หลักปัญญาเป็นหัวหน้า ดังนี้ :-

๑. สัมมาทิฐิ เห็นชอบ
๒. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ
๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ
๔. สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ
๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ
๖. สัมมาวายามะ เพียรชอบ
๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ
๘. สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ

รายละเอียดเรื่องอริยสัจนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมเขียนขึ้นเล่มหนึ่งต่างหากแล้ว ให้ชื่อว่า อริยสัจคืออะไร ผู้สนใจจะหาอ่านได้ในเรื่องนั้น ในที่นี้จะแสดงตัวอย่างว่า ความทุกข์เกิดขึ้นเพราะความทะยานอยากอย่างไร และมรรค ๘ หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์นั้น เมื่อรวมกันแล้วกลายเป็นปัญญาข้อเดียวทำหน้าที่ดับทุกข์ได้ คือ ทั้ง ๘ ข้อนั้น เมื่อปฏิบัติไปก็จะกลมกลืนกันหรือหลอมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันรวมกันทำหน้าที่เป็นแสงสว่างคือ ปัญญากำจัดต้นเหตุแห่งความทุกข์ คือ ความทะยานอยาก

เราลองสอบดูก็ได้ ทุกเรื่องที่เรารู้สึกทุกข์ร้อน กระวนกระวายนั้น ถ้าเรามีความทะยานอยากปนอยู่มากเท่าใดเราก็เพิ่มความทุกข์ร้อนมากขึ้นเท่านั้น

คนที่คอยรถประจำทาง รถยังไม่มา ถ้ายังอยากจะไปเร็ว ยิ่งรู้สึกว่ายิ่งช้า ทั้งๆ ที่เวลาหรือนาฬิกามีได้เข้าไปกว่าปกติ

เลย หรือคนที่นั่งบนรถราง รถรอหกลืมเสียเวลาก็แสดงอาการ อึดอัด ไม่รู้ว่าจะบนเอาแก่ใคร ก็กับคนขายตั๋วผู้ไม่มีหน้าที่ ทำให้รถอีกคันหนึ่งมาได้เร็วตามที่เรต้องการได้เลย เราจะ อึดอัดหรือบนสักเท่าไร ถ้ายังมาไม่ถึงมันก็ยังไม่มาเข้าหลัก การบนหรือการที่เราร้อนรุ่มกลุ่มใจไม่ได้ทำให้รถมาเร็วขึ้นได้ เลย แต่เราก็สมควรจะบนจะแสดงอาการหงุดหงิด ก็เพราะว่า เราอยากจะไปเร็วๆ นั่นเอง

คราวนี้ตรงกันข้ามเราอยากนั่งรถรางมาเวลาเพราะ มีธุระจริงถึง ๑๖.๐๐ น. แต่นี่เพิ่งจะ ๑๔.๐๐ น. ไม่รู้จะไปไหน ก็ขึ้นรถรางดู เรายังอยากจะให้ช้า คราวนี้ดูเหมือนรถรางเกิด จะเร็วขึ้นเสียอีกแล้ว อะไรวะอะไรในโลกนี้คล้ายจะคอยแกล้ง ฝืนความปรารถนาของเราทั้งนั้น แต่ถ้าเราไม่ส่งความอยาก ของเราเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เราจะไม่รู้สึกกระวนกระวายใจเลย

หรือในเรื่องอื่น เช่น การสอบไล่ เด็กนักเรียนรุ่นหนุ่ม รุ่นสาวของเราบางคนแทนที่จะคิดแก้ไขให้ถูกเรื่องด้วยการ ขยันหมั่นเพียรไว้แต่ต้นปี มัวประสาทเสียบ้าง คิดว่ายังมีเวลา บ้างเลยเตรียมตัวไม่พร้อม หรือบางคนเตรียมตัวมากเกินไป จนในเวลาสอบมองเห็นตัวหนังสือเป็น ๒ บรรทัด ตาพร่าลง ไปหมด เพราะดูหนังสือมากจนไม่หลับไม่นอน บางคนก็คิด หาวิธีลัด โดยไปบนบานศาลกล่าวขอเจ้าพ่อหลักเมือง บ้าง พระแก้วมรกตบ้าง บางคนเป็นทุกข์เป็นร้อนในเรื่องสอบ จน ไม่เป็นอันกินอันนอน ทั้งนี้เพราะความทะยานอยากเรื่องจะ สอบไล่ให้ได้นั้นรุนแรงมาก เมื่อประกาศผลถ้าสอบตก ก็เลย เสียใจถึงกับคิดฆ่าตัวตายก็มีกันบ่อยๆ

ที่พูดอย่างนี้คล้ายไม่เห็นอกเห็นใจคนสอบตก ใคร สอบก็อยากได้ทั้งนั้น สอบตกจะไม่ให้เสียใจอย่างไร ขอตอบว่า ถ้าจะเสียใจบ้างก็ขอให้ไปปลุกพระปกติธรรมดา อย่าให้ถึง คิดฆ่าตัวตายหรือตีโพยตีพายอะไรมากเกินไป จนถึงกับตี ราคาศั้นที่สอบไล่ขึ้นไปนั้นสูงกว่าชีวิตทั้งชีวิต การเสียเวลาไป เพียง ๑ ปี จะถึงกับต้องฆ่าตัวตายก็คล้ายกับว่า ๑ ปีนั้น จะ ประสิทธิภาพอะไรที่พิเศษหนักหนาให้แก่เรา ซึ่งถ้าไม่ได้ แล้วจะหมดหวังตลอดชีวิตก็เปล่าทั้งสิ้น ผู้ที่สอบได้ไปก่อน อาจไม่จริงเท่าผู้สอบได้ทีหลังก็ได้ เพราะความเจริญไม่ใช่ เพียงเพราะสอบไล่ได้ แต่ต้องอาศัยความประพฤติปฏิบัติและ การวางตัว การรู้จักช่วยคนอื่นฯ อีกมากมาย รวมความแล้วก็ อย่าไปโทษโน่นโทษนี้เลย โทษความอยากของเราก็แล้วกัน เราอยากมากเท่าใดก็ทุกข์มากเท่านั้น

หนทางป้องกันความทุกข์ชนิดนี้ก็คือ อย่าทุ่มเทความ หวังลงไปให้มากนัก คอยเตือนใจเอาไว้บ้างว่า มีทางอยู่สองทาง อาจได้หรืออาจตก เมื่อเราเตรียมใจไว้เพื่อตกหรือสอนตัวเอง

ไว้แต่เนิ่นๆ ถึงคราวตกจะได้ไม่ผิดหวังเกินไป

คนที่เตรียมตัวเพื่อความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสิ่งทั้ง หลายไว้เสมอ ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท เป็นผู้พอจะรังใจตัวเอง ได้ ในเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่ถูกความประสงค์เกิดขึ้น ไม่ถึงกับ เสียใจเศร้าโศกจนเกินไป

“

คนที่เตรียมตัวเพื่อ
ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน
ของสิ่งทั้งหลายไว้เสมอ
ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท
เป็นผู้พอจะรังใจตัวเองได้

”

ความจริงเรื่องให้เตรียมตัวเพื่อความไม่แน่นอนของสิ่ง ทั้งหลายนั้น ไม่ใช่เพราะในเรื่องการสอบไล่ แม้ในเรื่องอื่นๆ เช่น ความรัก การแข่งขันที่มีแพ้ชนะจะในทางกีฬาหรือทาง สมัยการแข่งขันเป็นผู้แทนต่างๆ ก็ควรเตรียมใจไว้แต่ต้นมือ

ในเรื่องของความรัก คนที่คิดเอาแต่ได้หรืออ่อนต่อ โลกมักจะปล่อยให้ความทะยานอยากอย่างรุนแรง เป็นผู้ เผด็จการอย่างเต็มที่ทั้งยังมีอาการจะบังคับคนอื่นที่ตนรักด้วย เช่น ปรารถนาจะให้เขามาพินอบพิเทา เอาอกเอาใจตนมาง้อ ตนไม่ให้ไปพูดกับคนอื่น ต้องจงรักภักดีซื่อสัตย์ต่อตนคนเดียว ตนไม่ชอบอะไรต้องให้เขาไม่ชอบด้วย ดูช่างตั้งข้อกำหนดกฎ เกณฑ์เสียหนักหนา ครั้นแล้วพอไม่เป็นไปตามประสงค์ก็ยิ่ง เสียอกเสียใจ ต่ำโลกนี้ว่าคับแคบ โลกนี้เต็มไปด้วยความ หยาบคาย โกง ไม่ซื่อสัตย์ เต็มไปด้วยความหลอกลวง สวม หน้ากาก ฯลฯ สุดแต่จะสรรหาถ้อยคำมาตำหนิให้สาใจ แต่ไม่มี

การโทษตนเองหรือดิตนเองเลยคนอื่นไม่ดีทั้งนั้น บางทีถ้าหันมามองดูตัวเองบ้างว่า เราตั้งความปรารถนาความหวังไว้รุนแรงเกินไป หรือเรารู้จักเกินไป จะให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ คนอื่นเขาก็มีจิตมีใจ จะให้เขามาคอยทำตามใจเราทุกอย่างได้อย่างไร บางครั้งเขาทำอะไรไปโดยไม่มีเจตนาอย่างอื่น แต่เราระแวงหรือเข้าใจผิดไปเองต่างหาก เรื่องความไม่สมหวังนี้มีมาแต่สมัยดึกดำบรรพ์โน้น ไม่ใช่จะมีแต่เราคนเดียวเราจะมานั่งตำโลกตำคนที่ไม่ทำตามใจเราอยู่ จะได้ประโยชน์อะไร ทางที่ดีควรจะรู้จักโลก ในทางที่มันเป็นไปตามธรรมดาของมันบ้าง ไม่ใช่จะนั่งคิดฝันโลก ไม่ให้เป็นโลกและสองนึกดูก็ได้ ถ้าทุกคนปรารถนาสิ่งใดได้สำเร็จตามความประสงค์หมด เราคงจะอยู่ในโลกนี้ไม่ได้เป็นแน่แท้ สมมติว่านาย ก. ต้องการให้น้ำขึ้น นาย ข. ต้องการให้น้ำลง เพราะต่างคนต่างอยากจะทำตามใจตัวเอง นาย ก. ถ้าทำตามใจคนทั้งสองคงจะไม่ใช่น้อย หรือนาย ก. ต้องการให้ฝนตก เพราะรู้สึกขี้เกียจรดน้ำต้นไม้และรู้สึกร้อนเหลือเกิน ในขณะที่เดียวกัน นาย ข. ต้องการให้แดดออก เพราะนาย ข. มีอาชีพทางซักรีดเสื้อผ้าจะได้นำผ้าไปตากแดด ฝนซึ่งตามใจนาย ก. ทำท่าจะตกลงมาพอนาย ข. ไม่ชอบใจก็ต้องรีบหายตกหรือลอยสูงขึ้น ดีว่าเป็นธรรมชาติไม่มีจิตใจ ถ้าเป็นคนมีจิตมีใจถูกใช้ทั้งสองสามอย่างพร้อมๆ กัน ก็คงแทบเสียดิเป็นแน่

นอกจากนั้น ความอยากของคนเรานี้เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สมัยหนึ่งภริยาอยากให้สามีเจริญรุ่งเรืองถึงกับวิ่งเต้นช่วยเหลือด้วยประการต่างๆ ครั้นสามีเจริญขึ้นแล้วเกิดนอกใจไปมีภรรยาอื่นๆ อีกหลายคน ก็วิ่งเต้นใหม่ คราวนี้ฟ้องร้องอยากเห็นสามีถึงความวิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องน่าเห็นใจ

เพราะฉะนั้น อย่าทุ่มเทความหวังความอยากลงไปในเรื่องอะไรให้มากนัก จะได้ไม่เสียใจมากเกินไปเมื่อสิ่งนั้นเปลี่ยนแปลง

เมื่อมีความทุกข์เรื่องไม่สมหวังไม่สมอยาก ขอให้นึกอยู่เสมอว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วว่าความทะยานอยากเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ จะได้เกิดปัญญาสอนใจตนเอง ให้ผ่อนคลายความกตัญญูกรรมกรรมกระวนกระวายลงไปบ้าง

โดยเฉพาะเรื่องความรัก พระพุทธเจ้าตรัสว่า รักหนึ่งทุกข์หนึ่ง รักร้อยทุกข์ร้อย ใครจะว่าไม่จริงหรือขัดคอก็ตามใจ ถ้าไม่มีห้ามล้อไว้บ้าง ไม่เตือนใจให้รู้จักสภาพธรรมดาของโลกไว้บ้าง ว่าโลกจะต้องมีการเปลี่ยน-

แปลงแปรผันไม่แน่นอน แล้ว ก็จะต้องประสบกับความระทมขมขึ้นถึงขนาดเห็นโลกนี้คับแคบจนได้

การสอนให้ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติ ๘ ประการ เป็นการปิดกั้นให้กายวาจาใจของเราเรียบร้อยขึ้น ซึ่งรวมกันแล้วจะได้มีปัญญาส่องทางชีวิต ไม่ต้องคลำไปในที่มืดต่อไป

ข. การแก้ทุกข์โดยอนุโลมหลักอริยสัจ

เหตุการณ์บางอย่างในชีวิต บางทีแม้เรื่องเล็กน้อยแต่เฉพาะบางเรื่องมันพึมพำใจ หรือประทับใจอยู่ ทำให้เรายึดถือเป็นแนวคิดอย่างถอนใจไม่ได้ ปัญหาชนิดนี้นักจิตวิเคราะห์ชาวต่างประเทศ ซึ่งตั้งสำนักงานรับปรึกษาข้อข้องใจ ชอบถามให้ผู้กลุ่มใจระลึกค้นหา เพื่อจะได้เก็บไว้เป็นข้อสังเกต หนังสือประเภทนี้มีจำหน่ายทั่วไป มีประวัติบุคคลซึ่งแพทย์บันทึกไว้ที่เรียกว่า Case study อยู่มากมาย

ความคิดนึกแบบที่ทำให้รู้สึกกลัดกลุ้ม เพราะมองเห็นอะไรเป็นทุกข์ไปหมดนั้น มีพ้องกับความคิดเห็นของคนบางคนซึ่งมองเห็นโลกเป็นทุกข์ตลอดเวลา แต่ไม่มีทางแก้ นอกจากนั่งตำโลกอยู่ ซึ่งผิดกับทางพระพุทธศาสนา อันสอนให้รู้จักทุกข์พร้อมทั้งต้นเหตุ และวิธีแก้

เมื่อพิจารณาตามแนวพระพุทธศาสนาอย่างกว้างๆ แล้ว ผู้ที่จะแก้ทุกข์ของเราได้ก็คือตัวของเราเองทั้งนี้โดยตั้งหลักง่ายๆ ขึ้นก่อนว่า ทางพระพุทธศาสนาสอนเราไม่ให้ยอมมดมีอมดเท่า ให้แก้ความทุกข์ โดยปล่อยให้มันครอบงำท่วมทับเราอยู่เปล่าโดยไม่คิดแก้ไขแต่ให้เราพยายามค้นหาต้นเหตุและขับไล่ไล่ส่ง ความทุกข์ให้หมดไป ด้วยความพยายามตั้งตัวเป็นหมอรักษาตัวเอง คือ ถ้าความทุกข์นั้นเกิดขึ้นให้ถามตัวเองว่า มันเกิดขึ้นเองหรือว่าเพราะเราไปคิดนึกปรุงแต่งช่วยระบายสีให้มันแลดูเป็นทุกข์จริงๆ ขึ้น ทั้งๆ ที่บางครั้งมันเป็นเพียงเรื่องขนาดที่เรียกว่า ขยะมูลฝอย คือ ไม่สลักสำคัญ หรือน่าจะเห็นว่าเป็นเรื่องเป็นราว หรือน่าทุกข์ร้อนอะไร เราก็อุดสำเกิบเอามาคิดให้เห็นเป็นน่าทุกข์ร้อนไปได้ เมื่อค้นคว้าไปจริงๆ จนพบเข้าด้วยตนเองว่ามันไม่น่าทุกข์ ดังนี้ เราก็

อาจช่วยตัวเองสำเร็จในการหาทางแก้

ทุกข์ของตัวเองจนเต็มความสามารถ คือ ให้คิดให้ศึกษาหน้าตาของความรู้สึกทุกข์ร้อนที่เราวาดภาพขึ้น แล้วถามตัวเองว่า นี่มันเป็นทุกข์จริงๆ หรือมันเป็นแต่เพียงเราแถมสีให้แก่มัน ถ้าพบว่าเราแถมสีก็เป็นอันแก้ดวงตรงนี้เอง เทียบด้วยคนที่สำคัญเชื่อกว่าเป็นงู พอรู

ว่าเชือกเสียก็หายกลัวและกลายเป็นรู้สึกขบขัน

ถ้าพิจารณาหน้าตาของความทุกข์นั้นแล้ว ยังรู้สึกด้วยความจริงใจว่ามันเป็นเรื่องน่าทุกข์น่ากลุ้มจริงๆ ไม่ใช่เราไปแถมลี หรือนึกทุกข์หลอกตัวเอง เราก็ควรตั้งปัญหาถามตัวเองอีกว่า ถึงมันจะน่าทุกข์จริงๆ ก็ตามที่เรารู้สึกทุกข์ร้อนหรือกลุ่มนี้ เราคิดขึ้นใช่ไหม? ถ้าเราไม่มีความรู้สึกนึกคิดเลยเราจะทุกข์ไหม? เมื่อพบว่าเพราะเราคิดขึ้นจริงๆ เราจึงทุกข์ เราก็จะได้หาทางออกต่อไปอีกว่า ในทางทุกข์ร้อนเราคิดออกหรือคิดเห็นไปได้ เราก็อาจใช้ความคิดนั้นถนอมหรือทำลายความทุกข์ร้อนได้เช่นเดียวกัน คือ ให้รู้จักเรียกถูกแล้วเรียนแก่ อันได้แก่ การสอนตัวเองว่า ถ้าเราคิดทุกข์เป็น เราก็ควรรู้จักคิดให้หายทุกข์ให้เป็นด้วยเช่นเดียวกัน

ปัญหาขั้นต่อไปมีอยู่ว่า เราจะคิดอย่างไรเล่าจึงจะผ่อนคลายความทุกข์ได้ อันนี้มีวิธีคิดอยู่ ๒ อย่าง

ประการแรก การคิดโดยรวบรัด ไม่ต้องพิจารณาถึงรายละเอียดว่า ข้อคิดที่ทำให้กลุ่มนั้นจะเป็นความกลุ้มประเภทไหนเนื่องมาจากความฝังใจเรื่องอะไร เราจะคิดหาเหตุผลได้ ความคิดเดิมที่กลุ่มนั้น ด้วยการให้บรรยายอธิบายหรือเฉลยปัญหาอย่างไร จึงจะผ่อนคลายความทุกข์ร้อนนั้นได้

ประการที่สอง การคิดหาเหตุอย่างละเอียด เฉพาะกรณีหรือเฉพาะเรื่องที่เกิดขึ้น เป็นการจับปัญหาที่กลุ่มนั้นขึ้นพิจารณาอย่างละเอียด แล้วค้นหามูลเหตุที่ทำให้คิดเช่นนั้นตลอดจนหาเหตุผลได้ความคิดเช่นนั้น จนกว่าจะสามารถเอาชนะได้

ต่อไปนี้เป็นคำอธิบายละเอียด ในวิธีคิดแต่ละประการซึ่งกล่าวข้างต้น

๑. การคิดโดยรวบรัด

การคิดโดยรวบรัด เป็นการเอาชนะความทุกข์ความกลุ้มใจด้วยวิธีตัดปัญหารายละเอียด ทั้งหาทางโยนความกลุ้มกลุ่มนั้นๆ ทั้งอย่างไม่รับรู้รับฟังข้อใดครณใดๆ ทั้งนี้ต้องคิดเหยียดเรื่องทุกข์ร้อนทั้งหมดเป็นเรื่องเหลวๆ ไหลๆ ไม่จริงไม่จัง เป็นเพียงมายาหรือภาพหลอก มันจะเกิดขึ้น

ในลักษณะไหนเช่นไรก็เชิญเกิดไป แต่เราจะไม่ยอมทุกข์ไปตามด้วย ทั้งนี้เราอาจหาพยานได้จากตัวเราเอง

บุคคลแต่ละคน คงจะได้เคยผ่านความทุกข์ร้อนกลุ่มใจกันมาบ้างไม่มากนักน้อย ยิ่งอายุมากขึ้น ก็คงได้ประสบพบเห็นหรือสัมผัสความขมขื่นแห่งชีวิตมากกว่าคนอายุน้อย ความทุกข์ต่างๆ ที่ผ่านมาในชีวิต ถ้าจะเทียบว่าเป็นประหนึ่งความฝันที่น่ากลัว แต่พอกาลเวลาล่วงไป เราก็ลืมความฝันหรือเพียงชั่วเวลาที่ตื่นจากหลับเรารู้สึกว่า แท้จริงความฝันนั้นก็ไม่เป็นจริงเป็นจังหรือมีอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันตกค้างหลงเหลืออยู่ ความทุกข์ของเราที่เช่นนั้น พอผ่านไปแล้วก็ราคาเดียวกับความฝัน ในขณะที่เราอาจจะจัดการกับความทุกข์ต่างๆ ในสมัยที่แล้วๆ มาแห่งชีวิต

ของเราได้เพียงอย่างมากก็คือ การคิดทบทวนเล่น แบบความฝันเท่านั้นเมื่อเราได้ตัวเองเป็นพยานเช่นนี้ เราจะได้คิดเหยียดเรื่องน่ากลุ้มอก-กลุ่มใจ ที่กำลังเผชิญหน้าเราอยู่นี้ เป็นเพียงเรื่องขยะมูลฝอย พอไม่กี่วันก็จะกลายเป็นเพียงภาพที่เราประสบในความฝัน หาอะไรเป็นขึ้นเป็นอันจริงจังไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราจึงไม่ยอมรับฟังรายละเอียดแห่งความกลุ้มกลัดนั้น คงคิดรวบรัดโยนทิ้งทั้งหมดทีเดียว อีกอย่าง ถ้าจะไม่คิดเหยียดตกลงเป็น

เพียงขยะมูลฝอยหรือความฝัน ก็ยังมีวิธีคิดแบบรวบรัดอีกอย่างหนึ่งด้วยตั้งคติประจำใจขึ้นง่ายๆ ว่า ในฐานะที่เราเป็นพุทธศาสนิกชน เราจะไม่ยอมมดมีมดกัด ให้แก่ความทุกข์ร้อนทั้งหลาย เราจะไม่ยอมให้ทุกข์ “กินเปล่า” มารังแกได้ และถ้าจะมีทุกข์อะไรเกิดขึ้นก็จะพยายามให้มันเกิดขึ้นเพียงแค่ว่า จะไม่ให้มันลุกลามมาครอบงำถึงจิตใจ จนไม่ได้สติหรือรู้สึกมึดมิดไปหมด โดยวิธีนี้ก็เป็นการไม่ยอมรับฟังรายละเอียดเรื่องความทุกข์ร้อนนั้นเช่นเดียวกัน คงโยนทิ้งด้วยตั้งคติประจำใจขึ้นง่ายๆ ว่าเราเป็นพุทธศาสนิกชน ฉะนั้นเราจะไม่รับเอาทุกข์ไว้ให้ทวนใจเรา

๒. การคิดหาเหตุผลอย่างละเอียด

เมื่อเราใช้วิธีคิดแบบรวบรัดไม่ได้ผลจริงๆ หมายความว่าได้พยายามแล้ว ก็ขับไล่ส่งความรู้สึกกลัดกลุ้มทุกข์ร้อน

ให้หมดไปไม่ได้ เราก็จะต้องใช้วิธีสู้หน้ากับรายละเอียดของ ปัญหาเรื่องทุกซักร้อนนั้น ด้วยอาหารชักใช้ได้สวนอย่างละเอียด แบบศาลยุติธรรมที่ให้อาหารชักใช้ได้สวนอย่างละเอียด กันให้เต็มที่ แล้วจึงวินิจฉัยชี้ขาดลงไป

การคิดแบบนี้ ถ้าเราเป็นคนชอบเหตุผล จะรู้สึกสนุก มิใช่น้อย เพราะในบางครั้งพอเราตั้งประเด็นให้ความคิดเห็น ฝ่ายทุกซักร้อนนั้นให้เหตุผลมาให้เพียงพอว่ามันน่าจะทุกซักร้อน หรืออย่างไร? ความก่อกวนกลุ่มกระวนกระวายนั้น มันมี เหตุผลสมควรและจำเป็นแน่หรือ หรือว่าเรากำลังเล่น ตามประสาคนชอบใช้ความคิด “รังแก” ตัวเองเมื่อชักใช้ ไล่เลียงกันลงไปถึงรายละเอียดเช่นนี้ บางทีความคิดข้างฝ่าย กลุ่มจะรู้สึกทำให้เหตุผลไม่ค่อยได้ เป็นคำตอบที่ค่อนข้างจะ “อ้อมอ้อม” เต็มที่ หรือบางครั้งก็ใช้วิธีตอบแบบรวบรัดง่ายๆ ว่า “มันอยากจะกลุ่มก็จะกลุ่มนี้จะทำไมเล่า?” และตรงนี้เอง ที่ฝ่ายคิดกลุ่มถูกจกจนต้องตอบอย่างหมดทางไป เป็นโอกาส ที่เราจะได้หัวเราะเยาะ ความกลุ่มชนิด “ไม่มีเหตุผลเพียงพอ” ของเรา

แต่ถ้าความคิดข้างฝ่ายชวนให้กลุ่ม มีเหตุผลและรายละเอียดในการที่จะกลุ่มได้มากมายเราก็น่าจะได้ลองหาเหตุผล ได้ตอบเป็นข้อๆ ไป

ข้อสำคัญ ขอให้เราซ่อมความเข้าใจกับตัวเองก่อนว่า หน้าที่โดยตรงของเราเป็นพุทธศาสนิกชน คือ จะต้องหาวิธี กำจัดทำลายหรือผ่อนปรนความทุกข์ที่เกิดขึ้น ไม่ยอมปล่อย ตัวเองให้จมมอยู่ในทุกข์นั้นเรื่อยๆ ไป เมื่อเรามีหน้าที่จะต้อง ขจัดปัดเป่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้ เราก็ควรจะรวบรวม ความเฉลียวฉลาด หรือสติปัญญาการคิดหาเหตุผลเท่าที่เรา จะชวนขวนขวายหาได้มาเป็นเครื่องมือ ต่อสู้กับความทุกข์ทุกซักร้อนนั้น อย่างเต็มความสามารถ

เมื่อเราตั้งตัวเป็นฝ่ายตรงกันข้าม กับแนวทางที่จะ ชวนให้เราคุ่นคิดกลัดกลุ้มแล้ว เราก็ไม่หาทางสนับสนุน ความคิดกลัดกลุ้มนั้น มีแต่จะหาทางโต้แย้งอยู่ตลอดเวลา โดยวิธีนี้ ก็พอจะเป็นการถ่วงถ่วงไปสู่ความเป็นผู้ไม่ค่อยคิด กลุ่มได้ตามสมควร

ในที่นี้ จะขอแสดงตัวอย่างการชักใช้สอบสวนรายละเอียดเป็นรายๆ ไป เพียงบางเรื่องดังต่อไปนี้ :-

กลุ่มเรื่องนึกถึงความตาย

สมมติว่า นาย ก. เป็นผู้มึนจิตใจหดหู่อยู่เนื่องนิตย์ ไม่ว่าจะนึกคิดถึงเรื่องอะไร พอความคิดที่ว่า ในที่สุดก็จะ ต้องตายกันไปหมดแทรกขึ้นมา ก็ทำให้รู้สึกอ้างว้าง ว้าง-

เปล่า ไม่อยากทำอะไรต่อไป เพราะเมื่อลงสุดท้ายจะต้อง ตายหมด มีแต่ความว่างเปล่าแล้วจะมาคิดอ่านทำโน่น ทำ นี่ ให้เสียเวลา ทำไม? ในที่สุดก็มีแต่ความซึมเซา หดหู่ ไม่เป็นอันทำอะไร คอยนึกแต่ว่าพุทโธ้อ้อยตลอดเวลา

ข้อสอบสวนชักถาม

ได้กล่าวมาแล้วว่าในกรณีเช่นนี้ นาย ก. จะต้องตั้งตัว เป็นผู้คิดหักล้างความรู้สึกข้างฝ่ายชวนให้ทุกข์ จะไม่สนับสนุน ในทางทุกซักร้อน แต่จะหาทางหรือรวบรวมสติปัญญาที่มีอยู่ทั้ง หมด คิดตอบโต้เอาชนะความกลัดกลุ้มนั้นให้จงได้ เพราะฉะนั้น ก่อนที่จะหาเหตุผลโต้แย้ง จึงควรหาทางคิดตัดประเด็นปัญหา ตามแบบข้อ ๑ ก่อน คือ ลองถามตัวเองว่า การคิดทุกซักร้อน ในเรื่องนี้เป็นกรังแกตัวเองหรือเปล่า? มีความจำเป็นแค่ไหน ที่เราจะมานั่งคิดทุกข์อยู่คนเดียว ในเมื่อคนอื่นไม่มีใคร เขาคิดทุกข์แบบเรา? เมื่อยังไม่สามารถหักล้างความคิดเดิม ด้วยการตัดประเด็นเช่นนี้ได้ ก็ให้สอบสวนในรายละเอียดต่อไป ซึ่งจะลองให้คำถามเป็นข้อๆ ดังนี้ :-

๑. อะไรเป็นเหตุจูงใจให้เราคิดกลุ่ม ในเรื่องนี้? (ขอให้ค้นหาคำตอบที่นึกกว่าใกล้ความจริง หรือรอบคอบ ที่สุด)

๒. ความคิดเช่นนี้เกิดขึ้นเมื่ออายุเท่าไร? (ไม่ได้ปี ที่แน่นอน ก็ให้ได้ระยะประมาณ)

๓. ความคิดเช่นนี้ เกิดขึ้นเป็นพักๆ คือ เกิดแล้วก็หายไป หรือว่านานๆ ครั้งจึงเกิด?

๔. ถ้ามีระยะที่ความคิดนี้เกิดขึ้นแล้วหายไปได้บ้าง เคยสังเกตบ้างหรือเปล่าว่า ทุกครั้งที่เกิดขึ้น มันเกิดขึ้นเอง หรือมีอะไรจูงใจให้เกิดขึ้น?

๕. เหตุจูงใจที่ทำให้เกิดความคิดชนิดนี้เมื่อค้นคว้า หาได้แล้ว พอจะจัดประเภทได้หรือไม่ว่าเป็นเหตุประเภท ไหน? เช่น เหตุการณ์เดียวกับการรบราฆ่าฟันกัน ข้าว ตายของคนบางคน หรือถ้อยคำสะกิดใจที่เราอาจได้ฟัง จากบุคคลต่างๆ หรืออยู่เฉยๆ นึกขึ้นเอง

๖. เมื่อความคิดชนิดนี้เกิดขึ้น มันมีอำนาจเหนื อจิตใจเรา ด้วยประการทั้งปวง คือ ก่อให้เกิดความกลัดกลุ้ม หรือหดหู่โดยไม่มีทางแก้ไข หรือว่าพอจะหักห้ามได้บ้าง?

๗. ความคิดที่ทำให้ตัวเองเป็นทุกข์เช่นนี้จัดเป็น ความคิดที่โง่หรือฉลาด (ขอให้พยายามคิดให้รอบคอบก่อน แล้วจึงตอบปัญหานี้)

๘. ถ้าเป็นความคิดที่โง่ เราจะยอมโง่อยู่อย่างนี้ ตลอดไป หรือว่าจะหาทางแก้ไขกำจัดความโง่นี้?

๙. ถ้าเป็นความคิดที่ฉลาด เราจะได้อะไรที่เป็นประโยชน์จากความคิดนี้บ้าง? ถ้าไม่มีประโยชน์อะไรแก่เราเลย เราจะยังควรนับถือความฉลาดแบบก่อความทุกข์ให้แก่ตัวเองนี้ต่อไปอีกหรือ?

๑๐. ความคิดชนิดนี้มีส่วนเนื่องมาจากการชอบเก็บตัวเอง ไม่ยอมสุสึเกี่ยวข้องกับคนอื่นบ้างหรือเปล่า? ถ้าใช่ เราจะลองทำตัวให้เข้ากับคนอื่นบ้างจะเป็นการสมาคม การฟังเทศน์ การฟังปาฐกถา หรือการเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อช่วยขจัดเหตุแวดล้อมให้ผ่อนคลายความกดดันลุ่มครุ่นคิดแต่เรื่องทรมานใจตัวเองได้หรือไม่?

๑๑. เรามีโรคภัยไข้เจ็บชนิดเรื้อรังประจำตัวอันเป็นเหตุให้เกิดความคิดหงุดหงิดเป็นประจำบ้างหรือไม่?

เมื่อได้ตั้งข้อซักถามสอบสวน ชนิดที่เราเรียกว่า “มูลฐาน” แต่ละข้อเหล่านี้แล้ว ได้รับคำตอบอย่างไร ขอให้กำหนดหรือบันทึกไว้ให้ดี เพราะเป็นการศึกษาตัวเองหรือเป็นการเรียนรู้จักตัวเองมากขึ้น บางทีจะช่วยคลี่คลายปัญหานี้ได้บ้างว่า มีสาเหตุอย่างไร จะพอมีทางแก้ไขได้อย่างไรหรือไม่?

ถ้ายังไม่ได้ผล คือ ยังไม่รู้จักตัวเองดีขึ้น หรือรู้จักแล้วแต่ยังไม่แตก ก็ให้หาเหตุผลโต้แย้งความคิดชนิดนั้นต่อไป

เหตุผลโต้แย้ง

ได้กล่าวแล้วว่า เราควรจะได้รวบรวมความฉลาดหรือสติปัญญาที่มีอยู่ทั้งหมดมาช่วยกันหาทางต่อสู้กับความคิดฝ่ายจงให้เราทุกข์ร้อนเพราะฉะนั้น ตัวอย่างการหาเหตุผลโต้แย้ง จึงยังไม่ควรถือว่าสมบูรณ์แล้ว เพราะบางท่านอาจมีสติปัญญา และความฉลาดสูงที่จะค้นหาเหตุผลมาโต้แย้งความรู้สึกทุกข์ร้อนได้ดีกว่าตัวอย่างนี้อีกมิใช่น้อย ในที่นี้จะเสนอไว้พอเป็นแนวทาง

ความตายไม่ใช่ความขาดสูญ เพราะจำเดิมแต่มีมนุษย์ในโลกมา ไม่รู้ว่าก็แสนกี่ล้านปีแล้ว มนุษย์เกิดเท่าใด ก็ตายเท่านั้นเรื่อยๆ มา ไม่มีใครหนีพ้นความตายไปได้ ถ้าเราจะมาคำนวณมนุษย์ที่ตายไปแล้ว ก็คงจะมากกว่าหลายหมื่นหลายล้านเท่า แต่มนุษย์ก็ยังคงสืบต่อเชื้อสายกันอยู่เรื่อยๆ บางคนไม่สืบต่อเชื้อสายมาเท่านั้น ยังแถมระลึกชาติได้ด้วยว่าตนเคยชื่อนั้น มีบุตรภรรยาชื่อนั้นๆ ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นั่น เหตุการณ์เหล่านั้น บางเรื่องก็ได้มีการสอบสวนกันอย่างจริงจัง ต่อหน้าผู้ร่วมมือนับจำนวนสืบจำนวนร้อยและได้ถ่ายรูปแสดงหลักฐานอันควรเชื่อถือไว้ก็มีและมีตัวอย่างทั้งในตะวันตกและตะวันออกคือไม่ใช่แต่ชาวเอเชียเท่านั้นที่ระลึกชาติได้ฝรั่งบางคนระลึกชาติได้ก็มี

ความตายนั่น คิดไปอีกแง่หนึ่งก็ไม่เชิงจะเป็นสิ่งที่น่ากลัวจนถึงวิตกกังวลอะไรมากนัก เพราะเป็นเพียง “กระบวนการทางวัตถุ” ที่ช่วย “เก็บของเก่าที่ใช้ไม่ได้แล้วทิ้งไป” เพื่อ “เปิดโอกาสหรือให้ที่แก่ของใหม่ ๆ” เท่านั้น เราลองนึกดูก็ได้ ถ้าในโลกนี้ไม่มีการตายคือ มนุษย์ในสมัยล้านปีมาแล้วก็ยังคงมีชีวิตอยู่ แต่ทำอะไรไม่ได้ ได้แต่นอนหรือคลานกันอยู่เกลื่อนกลาดเต็มไปหมด หรือที่ไม่คลาน ก็ได้แต่นั่ง “หิวเข้าท่วมหู” ซึมพุดจาไม่รู้เรื่อง ดังนั้นเสียอีก โลกคงจะเต็มแน่นไปหมดไม่มีที่ให้เราอยู่ ไม่มีอาหารให้เรากิน โลกนี้จะน่าทุเรศเวทนาสักเพียงไร เมื่อคิดมาถึงเพียงนี้เราน่าจะชอบใจความตายมากกว่าจะมานั่งทุกข์เรื่องความตาย เพราะถ้าไม่มีความตายกันบ้างโลกคงจะเต็มแน่นไปหมดไม่มีที่ให้เราอยู่ ไม่มีอาหารให้เรากินและจะเต็มไปด้วยคนแก่อายุตั้งหลายร้อยหลายพันหลายหมื่นหรือหลายแสนปี ท่วมจำนวนคนรุ่นเด็กและหนุ่มสาวอย่างเปรียบเทียบไม่ได้ เพราะคนรุ่นเด็กและหนุ่มสาวจะมีเพียง หนึ่งในแสนของคนรุ่นเก่าที่ “ไม่รู้จักตาย” เท่านั้น

ความตายนั่นเป็นการถ่ายเทสิ่งที่ใช้ไม่ได้แล้วออกไป เช่น ในร่างกายเรา มีการกินอาหารใหม่เพิ่มเข้าไปทุกวันและในขณะเดียวกัน ก็มีการถ่ายเทอาหารเก่าทิ้งเป็นประจำเช่นเดียวกัน จึงนับได้ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้โลกให้ยังเป็นไปอยู่ได้ไม่น่ากลัวหรือวิตกกังวลมากนัก

โดยเฉพาะทางพระพุทธศาสนา ยิ่งสอนไม่ให้เกิดถึงความตายด้วยความรู้สึกรู้สึกท้อแท้หรือหดหู่ หากให้คิดอย่างมีกำลังใจที่จะเร่งทำคุณงามความดีให้มากขึ้น จะได้ไม่ตายอย่างเป็นโมฆะ หรือ “ตายไปเปล่าๆ” โดยไม่มีโอกาสทำประโยชน์แก่ตัวเองและแก่โลก เมื่อความตายเป็นของธรรมดาสำหรับทุกคนที่เกิดมาเช่นนี้ เราจึงควรสู้หน้ากับความจริงเรื่องตาย และหาประโยชน์จากความตาย ด้วยการอบรมจิตใจให้ประกอบด้วยคุณธรรม ไม่ดีกว่าหรือ? เพราะว่าเราจะกลุ่มเราจะกลัวเราจะทุกข์ร้อนสักเท่าไรก็ไม่ทำให้เราหนีพ้นจากความตายไปได้เมื่อเป็นเช่นนี้จะมัวมายอมให้ความคิดทุกข์ร้อนอันไม่จำเป็นเรื่องนี้ “กินเปล่า” เราอยู่เรื่อยๆ ทำไม?

รวมความว่าเมื่อใช้ปัญญาแล้ว ก็จะช่วยแก้ทุกข์ได้ ทำให้เห็นทางดับทุกข์ เป็นคุณลักษณะอันพิเศษประการหนึ่งแห่งพระพุทธศาสนา

ศาสนา

กับการพัฒนาประชาธิปไตย

ตอนที่ ๒

วิจิตร อวาท

U ทรรศนคติการดังกล่าวได้กล่าวว่า “ถึงแม้เราเห็นด้วยว่าการซื้อเสียงเลือกตั้งและการทุจริตคอร์รัปชันในวงการเมืองเป็นต้นเหตุความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะ ในเมืองไทย แต่ปัญหาดังกล่าวก็ไม่ใช่เป็นความผิดหรือความบกพร่องของผู้สมัครรับเลือกตั้งกับประชาชน ผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้ง เพราะถ้าหากพรรคการเมืองที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่จะพิถีพิถันในการเลือกเฟ้นตัวผู้สมัครและควบคุมการหาเสียงเลือกตั้ง ให้ยึดหลักความบริสุทธิ์ยุติธรรมปัญหาเรื่องการซื้อเสียงก็ย่อมจะหมดไป การที่ประชาชนยอมขายสิทธิของเสียง จึงต้องกล่าวว่าเป็นความบกพร่องของระบบการเมืองนั้นเอง”

๑๑. การส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ทำให้ทุกคนตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นธรรม การใช้สิทธิโดยไม่คำนึงถึงหน้าที่ อาจกระทบกระเทือนสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น และอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม แต่ถ้าทุกคนปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมและถูกต้อง และใช้สิทธิตามหน้าที่แล้วจะช่วยพัฒนาประชาธิปไตยให้เจริญมั่นคง ทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น

ปรากฏว่ายังมีประชาชนข้าราชการ และนักการเมือง จำนวนไม่น้อยไม่เข้าใจในความหมายที่แท้จริงของคำว่า “เสรีภาพ” ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของประชาธิปไตย ไม่ได้ใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม มีความเข้าใจว่าเสรี-

ภาพคือ การทำได้ตามชอบใจ มีการใช้สิทธิโดยไม่ถูกต้องและถูกระงับหรือเอาแต่สิทธิโดยไม่คำนึงถึงหน้าที่โดยยกเรื่อง “สิทธิเสรีภาพ” และ สิทธิมนุษยชน” เป็นข้ออ้าง โดยไม่คำนึงถึงว่าสิทธิที่เรียกร้องนั้นถูกต้องและเป็นธรรมหรือไม่ ทำให้มีการละเมิดสิทธิของผู้อื่นและทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนและความไม่สงบเรียบร้อยของสังคม เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

๑๒. พระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้เขียนเรื่องเสรีภาพไว้ในหนังสือเรื่อง “การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย” มีข้อความบางประการ ดังนี้

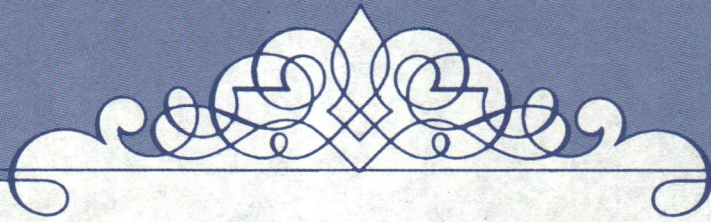
“เสรีภาพ” หมายถึง ความมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือว่า พุดได้ ทำได้ ภายใต้เงื่อนไขข้อกำหนด หรือความคุ้มครองของกฎหมาย พุดง่าย ๆ ว่า เสรีภาพในขอบเขต”

“ความหมายอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือ ความมีเสรีภาพนั้นหมายถึง ความพร้อมที่จะให้โอกาสแก่ผู้อื่นด้วย อันนี้สำคัญ คนที่จะปกครองตนเองได้จะต้องมีจิตสำนึกนี้ ความมีเสรีภาพ

นั้น หมายถึงความพร้อมที่จะให้โอกาสแก่คนอื่นด้วย มิฉะนั้นเสรีภาพจะมีความหมายเป็นของฉันทแต่ผู้เดียว คนอื่นมีเสรีภาพ ไม่ได้ เสรีภาพของตนกับเสรีภาพของผู้อื่นจะต้องมีเป็นคู่กัน เรียกว่า ดุลยภาพ โดยเป็นสิ่งที่คานกันอยู่ เมื่อมีเสรีภาพโดยมีการยอมให้โอกาสแก่ผู้อื่นด้วย ก็เกิดดุลยภาพขึ้น”

“เสรีภาพมีความหมายที่แยกเป็น

๒ ด้าน คือ เสรีภาพที่จะเอาอย่างหนึ่ง กับเสรีภาพที่จะให้ อย่างหนึ่ง ทั้งการได้และการให้เป็นความหมายของเสรีภาพ โดยมากคนจะมองในแง่ ที่จะเอาจะได้ ไม่มองเสรีภาพในการ ให้ คนเรามีเสรีภาพในการให้ด้วย อย่างมองเสรีภาพในแง่ที่จะเอาจะได้อย่างเดียว”

“สิทธินั้นคู่กันกับหน้าที่ พลเมืองของประเทศประชาธิปไตยนั้น เมื่อมีสิทธิก็มีหน้าที่ด้วย เมื่อได้สิทธิก็ต้องทำหน้าที่ด้วย สิทธิเป็นเรื่องการที่จะได้ที่จะเอา ส่วนหน้าที่เป็นเรื่องของการที่จะให้ที่จะสละออกไป พลเมืองทุกคนมีหน้าที่ที่จะทำ การงาน ศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบสัมมาชีพของตนๆ มีหน้าที่ที่จะต้อง ทำต่อครอบครัว ต่อชุมชน ต่อสังคม ต่อประเทศชาติของตน มีหน้าที่ที่จะต้องไปร่วมประชุมพิจารณา ดำเนินกิจการของส่วนรวม ต้องบำรุงรักษาธรรมชาติดัด ล้อมต้องรักษาระเบียบวินัย ต้องเคารพกฎหมายและกฎ เกณฑ์กติกาของสังคม ต้องเสียภาษี อากร เป็นต้น”

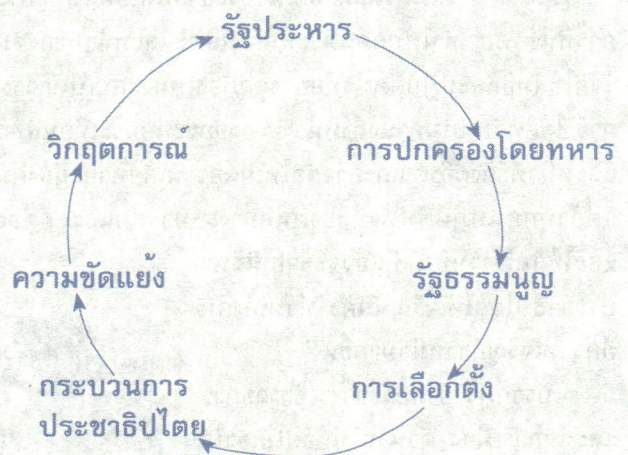
“ดังนั้น ถ้าจะเรียกร้องหรืออ้างสิทธิก็อย่าลืมถามหรือ สืบสวนตัวเอง ว่าได้ทำหน้าที่ของตนอยู่ด้วยดีหรือไม่ ถ้าจะ เรียกร้องสิทธิ ก็จะต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีด้วย มองใน ทางย้อนกลับ ผู้ที่ทำหน้าที่ของตนถูกต้องเป็นอย่างดีนั้นแหละ จึงเป็นผู้ที่สมควรจะเรียกร้องหรืออ้างสิทธิและสิทธิที่อ้างหรือ เรียกร้องนั้น จะต้องนำไปใช้อย่างถูกต้องด้วย ผู้ที่รู้จักหน้าที่ พร้อมทั้งทำหน้าที่ของตนอยู่อย่างถูกต้องนั้นแหละ คือ ผู้ที่จะ นำสิทธิไปใช้อย่างถูกต้อง”

๑๓. ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๖๐ ปี ประเทศไทยต้อง เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ หลายครั้ง มีรัฐธรรมนูญจำนวนถึง ๑๕ ฉบับ เฉลี่ยแล้วมีรัฐ-ธรรมนูญ ๑ ฉบับ ต่อทุก ๔ ปี มีการปฏิวัติรัฐประหารกว่า ๑๐ ครั้ง เริ่มจากการรัฐประหารของคณะรัฐประหารในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ จนถึงการยึดอำนาจการปกครองของคณะ รักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ความผันผวนทางการเมืองและการปฏิวัติ รัฐประหารที่เกิดขึ้นในระยะ ๖๐ ปีที่ผ่านมา เป็นอุปสรรคที่ สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประชาธิปไตย ทำให้เกิด วิกฤตแห่งความชั่วร้ายดังนี้

“

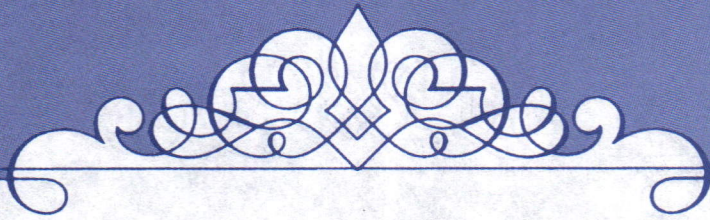
ถ้าจะเรียกร้องหรืออ้าง สิทธิ ก็อย่าลืมถามหรือ สืบสวนตัวเอง ว่าได้ทำ หน้าที่ของตนอยู่ด้วยดี หรือไม่ ถ้าจะเรียกร้อง สิทธิ ก็จะต้องทำหน้าที่ ของตนให้ดีด้วย

”

๑๔. ตามที่กล่าวมาอาจจะสรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยที่สำคัญ มีดังนี้-

๑) การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องการเมืองและประชาธิปไตย เรื่องสิทธิเสรีภาพไม่ได้

ใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นธรรม

๒) การแยกศาสนาออกจากการเมือง ทำให้ประชาธิปไตยเป็นเพียงอุดมการณ์และระบบทางการเมือง ไม่เป็นวิถีชีวิตของประชาชน ไม่เข้าสู่สายเลือดของประชาชน

๓) การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งทำให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ บุคคลบางคนและคณะบุคคลบางคณะที่นำพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์มาใช้ ไม่ได้นำทศพิธราชธรรมของพระองค์ มาใช้ควบคู่ไปด้วย จึงมีการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม

๔) การเมืองที่ไม่มีศาสนาเป็นรากฐาน นักการเมืองผู้ไม่มีศาสนธรรมเป็นยึดเหนี่ยวและแนวทางการปฏิบัติ ทำให้การเมืองซึ่งเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ เป็นการช่วงชิงอำนาจเพื่อประโยชน์ตนและพรรคพวก โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรม ทำให้เกิดคอร์รัปชันทางการเมือง ทำให้นักการเมืองมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนและไม่เหมาะสม ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองที่ดี ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายและหมดศรัทธาต่อนักการเมืองและเห็นการเมืองเป็นเรื่องสกปรกเลวร้าย

๕) ความผันผวนทางการเมือง การปฏิวัติรัฐประหารที่เกิดขึ้นหลายครั้งในระยะเวลา ๖๐ ปี นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้เกิดวัฏจักรแห่งความชั่วร้ายเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

๖) การเรียนการสอนและการเผยแพร่ประชาธิปไตย ยังขาดแนวคิดและทิศทางที่ถูกต้อง สถาบันทางศาสนาและองค์การเอกชนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ไม่ได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีธรรมาธิปไตยเป็นรากฐาน เพื่อที่จะทำให้ประชาชนมีจิตใจและวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยมีจิตสำนึกในเรื่องการเมืองและประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง และร่วมมือกันในการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและแท้จริง

บทบาทของศาสนาในการพัฒนาประชาธิปไตย

๑. องค์ประกอบของศาสนา มี ๔ ประการ คือ.-

๑) **ศาสนสถานและศาสนวัตถุ** อาทิ วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป

๒) **ศาสนพิธี** ได้แก่ พิธีทางศาสนาหรือวิถีปฏิบัติ เกี่ยวกับศาสนาจนเกิดเป็นแบบแผนปฏิบัติกันสืบๆ มา มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พิธีกรรม เช่น พิธีสวดมนต์ไหว้พระ พิธีทำบุญ พิธีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า

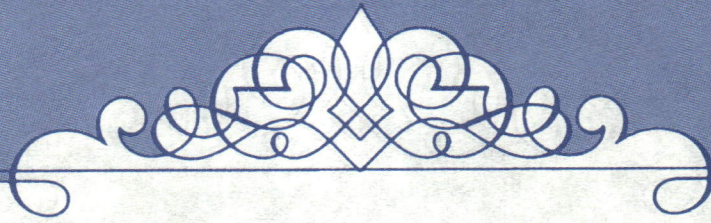
๓) **ศาสนบุคคล** แบ่งเป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ บรรพชิต ได้แก่ นักบวช เช่น ภิกษุ สามเณร เป็นศาสนทายาท คฤหัสถ์ ได้แก่ ประชาชนผู้นับถือศาสนา เป็นศาสนนุปลัทธิ

๔) **ศาสนธรรม** ได้แก่ หลักธรรมคำสอนของศาสนา

ในองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการนี้ ศาสนธรรมถือว่าเป็นแก่นแท้ของศาสนาผู้เข้าถึงศาสนาคือผู้ที่เข้าถึงแก่นแท้ของศาสนา มีความรู้ความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาอย่างแท้จริง ส่วนศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนพิธี และศาสนบุคคล ถือเป็นเพียงเปลือกหรือกระพี้ของศาสนา แต่ก็มีบทบาทที่ทำให้แก่นแท้ของศาสนาดำรงอยู่ได้ และเป็นวิถีทางและปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยให้บุคคลเข้าถึงแก่นแท้ของศาสนา

องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการของศาสนา โดยเฉพาะศาสนบุคคลและศาสนธรรมที่บทบาทที่สำคัญในการที่จะพัฒนาประชาธิปไตยให้เป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและแท้จริง

๒. **ท่านพุทธทาสภิกขุ** ได้บรรยายเรื่อง “**ธรรมะกับการเมือง การเมืองกับ ธรรมะ**” มีสาระสำคัญบางประการว่า โลกในปัจจุบันนี้ไม่มีความสุข เพราะเราไม่มีความถูกต้องทางการเมือง เราเป็นคนหนึ่งในโลกนี้ จึงหลีกเลี่ยงเรื่องของโลกไม่ได้ เมื่อความไม่สงบสุขของโลกมาจากความไม่ถูกต้องทางการเมือง เราจึงต้องสนใจและเข้าใจเรื่องการเมือง คำว่า “**การเมือง**” หมายถึง ระเบียบปฏิบัติที่ช่วยกันจัดบ้านเมือง หรือสังคมหรือโลกให้คนดีอยู่ด้วยกันมากๆ อยู่ด้วยกันด้วยความสันติสุขด้วยความสงบสุขอย่างแท้จริง นี่เป็นความหมายของการเมืองที่ถูกต้อง ที่บริสุทธิ์ แต่ถ้าความหมายของการเมืองเปลี่ยนไปไม่ถูกต้อง ไม่บริสุทธิ์ ก็กลายเป็นเรื่องคดโกง เรื่องเอารัดเอาเปรียบกันอย่างที่กำลังเป็นอยู่

ในเวลานี้ ทั้งการเมือง ที่บริสุทธิ์ก็ดีและการเมืองที่สกปรกก็ดี ต้องเนื่องกันอยู่กับธรรมะ การเมืองที่บริสุทธิ์จะประกอบด้วย ธรรมะ เป็นไปตามธรรมะ เนื่องอยู่กับธรรมะ ส่วนการเมืองที่สกปรกจะขาดธรรมะ จะต้อง นำธรรมะเข้ามาประกอบกับการเมืองที่สกปรก เพื่อแก้ไขให้หายสกปรก กลายเป็นการเมืองที่บริสุทธิ์

๓. ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เขียนไว้ว่า “ธรรมะกับการเมือง เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ แยกกันเมื่อไร การเมืองก็กลายเป็นเรื่องทำลายโลกขึ้นมาทันที

การเมืองที่แท้จริงสำหรับมนุษย์ ต้องตั้งรากฐานอยู่บนรากฐานทางศาสนาของทุกศาสนาที่มีอยู่ว่า “สัตว์ทั้งหลาย เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น” นักการเมืองที่มีธรรมะสังจะซ่อนอยู่ในใจ ย่อมเป็นนักการเมืองของพระเจ้าการเคลื่อนไหวของเขายุบทุกกระเบียดนิ้วมีแต่บุญกุศลจนกระทั่งกลายเป็นปุษนียบุคคลไป

ขอภาวนาให้โลกเรา มีนักการเมืองชนิดนั้นเป็นผู้จัดการเมืองของโลกโดยทั่วไปเถิด”

๔. พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง “การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย” มีสาระสำคัญบางประการดังนี้

“เมื่อเราปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแล้ว และอำนาจอยู่กับประชาชน ประชาชนก็ต้องมีความรับผิดชอบที่จะทำตนให้เป็นประชาธิปไตย”

“ถ้าประชาชนไม่ถือธรรมเป็นใหญ่ ไม่เป็นธรรมาธิปไตย ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ไม่ใช้ปัญญา เอาแต่ใจตามใจกิเลส และใช้อำนาจตามอำเภอใจ ก็จะปกครองตนเองไม่ได้ประชาธิปไตยก็ไปดีไม่ได้ และประชาชนนั้นแหละจะเดือดร้อน เพราะเบียดเบียนข่มเหงเอาไรต์เอาเปรียบแย่งชิงกันเองแล้วในที่สุดประชาชนนั่นเองก็อาจจะเป็นผู้เรียกร้องเชื้อเชิญผู้เผด็จการให้เข้ามารวบ ยึดอำนาจไปปกครอง”

“ในการถือธรรมเป็นใหญ่นั้น ธรรมที่จะต้องถือหรือเคารพ ยึดเป็นหลักเป็นมาตรฐาน

อาจแบ่งคร่าว ๆ ได้ ๒ ระดับ คือ.-

ขั้นต้น ได้แก่ หลักการ กฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ อันชอบธรรม ที่ได้ตกลงกันวางไว้

ขั้นสูงขึ้นไป ได้แก่ ความจริง ความถูกต้องดีงามและประโยชน์สุขที่เหนือกว่าขั้นต้นนั้นขึ้นไป จนสุดขีดแห่งปัญญาของตนจะมองเห็นได้”

“เมื่อประชาชนเจ้าของอำนาจต้องเป็นธรรมาธิปไตย บุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากประชาชน หรือใช้อำนาจในนามของประชาชน คือ ผู้แทนและนักการเมืองทั้งหลายก็ต้องเป็นธรรมาธิปไตยด้วย

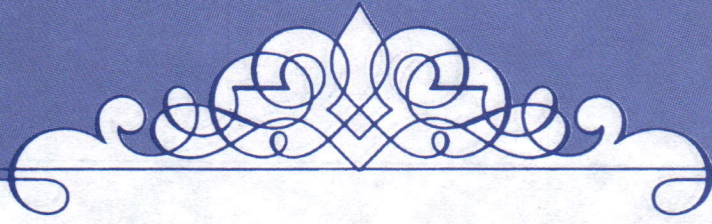
สำหรับนักการเมืองและผู้แทนของประชาชนนั้น จะต้องเข้าใจว่าประชาธิปไตยไม่ใช่การตามใจประชาชน ไม่ใช่การเอาอกเอาใจ ตลอดจนไม่ใช่การประจบประชาน

เราเคยเห็นคนมีอำนาจหรือคนที่ใหญ่ มีคนแวดล้อมคอยเอาอกเอาใจเรารู้ว่าการประจบสอพลอผู้เป็นใหญ่หรือผู้มีอำนาจนั้น เป็นสิ่งเลวร้ายไม่ถูกต้อง ฉะนั้น เมื่อประชาชนเป็นใหญ่เป็นเจ้าของอำนาจ แม้ว่าจะต้องยอมต่ออำนาจประชาชน แต่การที่ผู้แทนหรือนักการเมืองจะประจบเอาใจประชาชน ก็เป็นการไม่ถูกต้อง ฉะนั้น ประชาชนจะต้องไม่หลงเพลินไปกับการพะเน้าพะนอประจบประแจงเอาใจนั้น ประชาชนจะต้องคงอยู่ในหลักการที่ถือธรรมเป็นใหญ่และนับถือนักการเมืองที่เป็นธรรมาธิปไตย มีความพอใจที่นักการเมืองหรือผู้แทนของตนถือธรรมเป็นใหญ่แม้ว่าเขาจะมาว่ากล่าวคัดค้านตักเตือนตนโดยเหตุผล”

๕. พระเมธีธรรมาภรณ์ ได้กล่าวถึงเรื่องพระสงฆ์

กับการเมืองว่า การเมืองเป็นเรื่องการแสวงหาอำนาจทางการเมืองการปกครองระดับหนึ่ง เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม พระสงฆ์ไม่ใช่กลุ่มประโยชน์ในสังคม ดังนั้น พระสงฆ์จึงไม่ควรเกี่ยวข้องกับการแสวงหาอำนาจทางการเมืองไม่ว่าโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อม สถาบันสงฆ์ควรลอยตัวให้พ้นความขัดแย้งทางการเมืองที่แต่ละกลุ่มสร้างขึ้นเพื่อชิงชัยอำนาจในการปกครอง

บ้านเมืองพระสงฆ์ควรดำเนินตามพระพุทธจริยาที่ไม่หลงแสวงหาอำนาจทางการเมือง แต่ทรงสั่งสอนนักการเมืองให้ประพฤติธรรม เช่น ทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ๑๒ พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการแสดงธรรมชี้ทางที่ถูกต้องในการปกครองบ้านเมือง ถ้าผู้นำในบ้านเมืองกระทำไม่ถูกต้องและไม่ถูกธรรมในเรื่องใด พระสงฆ์ก็ควรออกมาเทศนาตักเตือนผู้นำและนักการเมือง ให้พูดและทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ

๖. **ดร. พระมหาจรรยา สุทธิญาณ** ได้เขียนเรื่อง “พุทธศาสนากับการเมือง” มีสาระสำคัญบางประการ ดังนี้

“ศาสนากับการเมืองมีคุณูปการต่อกันและกัน การเมืองช่วยแก้ปัญหาประชาชนด้านทางกายและวัตถุ ส่วนธรรมะหรือศาสนามีส่วนช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาทางด้านจิตใจ หากเรายอมรับว่า ชีวิตประกอบด้วยกายและจิต และต้องการให้ทั้งสองส่วนได้รับการพัฒนาไปพร้อมกันก็สมควรปฏิบัติที่จะให้ศาสนามีความสัมพันธ์กับการเมือง

ในกรณีที่มิ้นักการเมืองไทยหลายท่าน ประารถนาที่จะให้พุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติคู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณกาล มีบทบาททางการเมือง เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า พระสงฆ์ควรทำหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า เลือักเฟ้นพุทธธรรมอันบริสุทธิ์ แล้วนำมาเผยแพร่แก่ประชาชนรวมทั้งนักการเมืองด้วย

สิ่งที่พระสงฆ์จะต้องตระหนักเมื่อเริ่มปฏิบัติงานนี้คือ จุดยืนที่ถูกต้องและเที่ยงธรรม พระสงฆ์ไม่ควรให้การสนับสนุนหรือต่อต้านระบบการเมือง กลุ่มการเมือง หรือนักการเมืองใดๆ ที่ตนชอบหรือเกลียด แต่ควรเมตตาและอุเบกขา พร้อมทั้งจะมอบธรรมะและคำแนะนำที่เหมาะสมให้แก่ระบบการเมืองกลุ่มการเมือง และนักการเมืองนั้นๆ ในเวลาอันสมควร”

“นักการเมืองเป็น ตัวแปรที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับการเมือง หากนักการเมืองเริ่มตระหนักและศรัทธาถึงคุณค่าแห่งพุทธธรรม มีความเป็นไปได้อย่างที่คุณธรรมจะช่วยพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาชาติ นักการเมืองควรประสานมือกับพระสงฆ์ด้วยการเริ่มทำความเข้าใจพุทธธรรมให้ถ่องแท้ โดยมีพระสงฆ์เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ ทั้งในด้านการศึกษาและปฏิบัติ

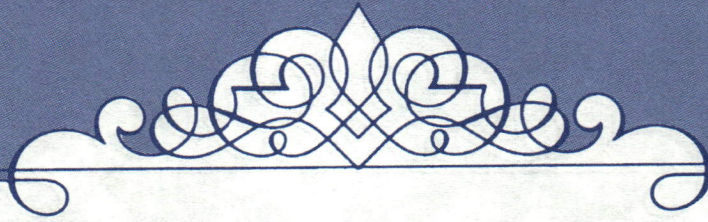
“

ที่ประชุมใด ไม่มีสัตบุรุษ
อยู่ด้วย ที่ประชุมนั้นไม่
เรียกว่า “สภา” นักการเมือง
จึงจำเป็นต้องมี
สัปปุริสธรรมหรือธรรม
แห่งสัตบุรุษ เพื่อทำให้สภา
ผู้แทนราษฎรได้เป็นสภา
แห่งสัตบุรุษ เป็นที่ศรัทธา
และเป็นความหวังของ
ประชาชน

”

นักการเมืองมีปัจจัยเพียบพร้อม ถวายความสะดวกให้พระสงฆ์ทำงานด้านเผยแผ่ธรรมไปยังประชาชนในท้องที่ต่างๆ ทั้งใกล้ไกลได้เต็มที่ เพื่อประชาชนได้รับแสงสว่าง ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมในตัวเองขยายไปสู่คนใกล้ตัว และสังคมส่วนใหญ่

งานนี้ต้องใช้เวลาและการเสียสละร่วมกันเมื่อประชาชนส่วนใหญ่มีคุณธรรม เป็นที่แน่นอนว่าเราจะได้นักการเมืองที่มีคุณธรรม เพิ่มขึ้นมาในระบบการเมืองอีกไม่น้อย เพราะนักการเมือง มาจากประชาชน เมื่อมีการเลือกตั้งแต่ละครั้งประชาชนที่มีคุณธรรมย่อมจะต้องเลือกคนที่มีคุณธรรมเป็นตัวแทนของตน เมื่อประชาชนส่วนใหญ่มีน้คงในธรรม ไม่ผิด

หวังต่อผู้แทนที่เขาเลือก เงินของพวกอันธพาลการเมือง ที่เคยแสดงฤทธิ์เดช ชื่อเสียงในราคาฎกๆ ก็ไร้ค่า นักการเมืองปีศาจในคราบเศรษฐี ก็จะค่อยๆ เบาบางไปจากวงการเมืองไทย”

๗. คุณธรรมและหลักธรรมทางศาสนาที่อาจนำมาใช้ในการพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาจิตใจของประชาชน ข้าราชการ นักการเมือง รัฐมนตรีให้มีจิตใจประชาธิปไตย มีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย พัฒนาการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงและยั่งยืนมีหลายประการ อาทิ.-

๑) คุณธรรม ๔ ประการตามพระบรมราชาบาท ได้แก่ (๑) การรักษาความสัจ (๒) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกในตนเอง (๓) การอดทน อดกลั้น และ (๔) การละความชั่ว ความทุจริต และการเสียสละ ซึ่งตรงกับพราวาสธรรม ๔ ของพระพุทธศาสนาซึ่งได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

๒) สัปปริสธรรมหรือธรรมแห่งสัตบุรุษ ๗ ประการ ได้แก่ (๑) รู้จักเหตุ (๒) รู้จักผล (๓) รู้จักตน (๔) รู้จักประมาณ (๕) รู้จักกาล (๖) รู้จักบุคคล และ (๗) รู้จักสังคม พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ที่ประชุมใด ไม่มีสัตบุรุษอยู่ด้วย ที่ประชุมนั้นไม่เรียกว่า “สภา” นักการเมืองจึงจำเป็นต้องมีสัปปริสธรรมหรือธรรมแห่งสัตบุรุษ เพื่อทำให้สภาผู้แทนราษฎรได้เป็นสภาแห่งสัตบุรุษ เป็นที่ศรัทธา และเป็นความหวังของประชาชน

๓) ทศพิธราชธรรม ได้แก่ ธรรมของนักปกครอง มี ๑๐ ประการ คือ (๑) ทาน การให้ (๒) ศีล การรักษากาย วาจาให้เป็นปกติ สงบเรียบร้อย (๓) ปริจจาคะ การ เสียสละ (๔) อาชวะ ความซื่อตรง (๕) มัททวะ ความอ่อนโยน (๖) ตปะ ความเพียรพยายามไม่ทอดทิ้งหน้าที่ (๗) อักโกธะ ความไม่โกรธ (๘) อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียนผู้อื่น (๙) ขันติ และ (๑๐) อวิโรธนะ การปฏิบัติไม่ให้เกิดจากทำนองคลองธรรม แต่ให้เป็นไปตามธรรม

๔) พรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นธรรมประจำใจ

อันประเสริฐมี ๔ ประการ คือ (๑) เมตตา ความรักและความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข (๒) กรุณา ความสงสารและความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ (๓) มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี และ (๔) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง

๕) สังคหัตถุ ซึ่งเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ด้วยสันติสุขดุจสลักเกาะยึดรทที่กำลั้งแล่นไป ให้คงเป็นรทและวิ่งไปได้ มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ (๑) ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน (๒) ปิยวาจา พูดจาน่ารักน่านิยมนินดี (๓) อัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ และ (๔) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ

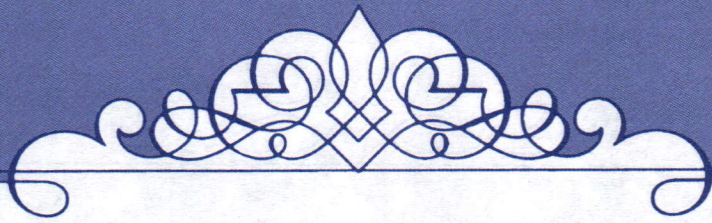
๖) โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก คือ ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มิให้ละเมิดศีลธรรม และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสน

วุ่นวาย มี ๒ ประการ คือ (๑) หิริ ความละอายต่อบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว (๒) โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป เกรงกลัวต่อความชั่วและผลของกรรมชั่ว

๗) สาราณียธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกัน มีความเคารพกัน ช่วยเหลือกัน และสามัคคีพร้อมเพรียงกัน มี ๖ ประการ คือ (๑) เมตตากายกรรม มีกายกรรมประกอบด้วยเมตตา (๒) เมตตาวาจากรรม มีวาจากรรมประกอบด้วยเมตตา (๓) เมตตามโนกรรม มีมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา (๔) สาธารณโภคี แบ่งปันลาภที่ได้มาโดยชอบธรรม (๕) สีสสามญญตารักษาศิลบิริสุทธีสเสมอกัน (๖) ทิฏฐิสามญญตารักษาความเห็นที่ถูกต้องร่วมกัน

๘) อปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี ๗ ประการ คือ (๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (๒) พร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (๓) ไม่ถืออาภोगาใจบัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ไม่ล้มล้างสิ่งที่ได้บัญญัติ (๔) ความนับถือผู้เป็นใหญ่ (๕) ป้องกันไม่ให้สตรีและเยาวชนสตรีถูกข่มเหงรังแก (๖) เคารพสักการะบูชาเจดีย์สถาน ไม่ละเลยการทำธรรมมิกพลี และ (๗) ให้ความอารักขาคุ้ม

ครองป้องกันแก่พระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นที่พึ่งและ
เคารพสักการะของประชาชน

วัฒนธรรมและจริยธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนา ประชาธิปไตย

๑) **วัฒนธรรมทางการเมือง** คือ ความนึกคิดและวิถี
ชีวิตทางการเมืองหรือเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งสังคมหนึ่งๆ ได้
สั่งสมมาตลอดระยะเวลาของสังคมนั้น

๒) **จริยธรรมทางการเมือง** คือ พฤติกรรมทางการเมือง
ที่เหมาะสมถูกต้อง และชอบธรรม อันจะนำมาซึ่งความ
สงบสุขและความรุ่งเรืองของสังคมส่วนรวม อันเป็นเป้าหมาย
ที่พึงประสงค์ตามอุดมการณ์ทางการเมือง

๓) ในหนังสือเรื่อง “การเมืองการปกครองของไทย”
ซึ่งเขียนโดยศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต อีร์เวคิน คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวว่า **วัฒนธรรมประชาธิปไตย**
เป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของระบบการปกครอง
ประชาธิปไตย ความสำเร็จของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
ประกอบด้วย

(๑) โครงสร้างและกระบวนการประชาธิปไตย
ได้แก่ สถาบันประชาธิปไตย เช่น รัฐธรรมนูญ สภาผู้แทน
ราษฎร ระบบพรรคการเมือง กลุ่มผลักดัน สื่อมวลชนที่อิสระ
 ฯลฯ

(๒) การแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจของสถาบัน
ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น

(๓) ผู้นำทางการเมืองที่มีค่านิยมทัศนคติ ความ
เชื่อ ศรัทธาและเจตจำนงที่จะส่งเสริมประชาธิปไตยและปฏิบัติ
ตามครรลองของระบบประชาธิปไตย

(๔) ประชาชนทั่วไป มีความเข้าใจและมีค่า
นิยม ทัศนคติความเชื่อและศรัทธาต่อการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยหรือมี**วัฒนธรรมประชาธิปไตย**

๔) ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต อีร์เวคิน ได้อธิบายวัฒน
ธรรมประชาธิปไตยคือ วัฒนธรรมดังต่อไปนี้ -

(๑) **หลักการเรื่องประชาชนมีอำนาจสูงสุด
และมีสิทธิปกครองตนเอง** กล่าวคือ อำนาจสูงสุดมาจาก
ประชาชน มีผลประโยชน์ของประชาชนเป็นฐาน ตามคำกล่าว
ที่ว่าระบบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และ

เพื่อประชาชน

(๒) **สิทธิและหน้าที่** ประชาชนจะต้องเข้าใจและ
ยึดมั่นในเรื่องสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งใครจะละเมิดไม่ได้ เช่น สิทธิ
ในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการนับถือศาสนา สิทธิใน
การชุมนุม สิทธิในการเลือกทำมาหากิน สิทธิในการเลือกที่อยู่
อาศัย ควบคู่กับสิทธิดังกล่าว คือการรู้จักหน้าที่ เช่นหน้าที่ใน
การรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หน้าที่
ที่จะใช้สิทธิการเลือกตั้งโดยสุจริต หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย
หน้าที่เสียภาษีอากร หน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง
แวดล้อม

(๓) **กติกากการแก้ข้อขัดแย้งและหาข้อยุติ** ใน
ระบบประชาธิปไตย กลไกที่จะบรรเทาและจัดข้อขัดแย้ง ได้
แก่ การใช้หลักนิติธรรม การใช้หลักเสียงข้างมาก และการ
เคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย

๕. ในหนังสือเรื่อง “**สิทธิการเมืองและเศรษฐกิจ
เปรียบเทียบ**” ซึ่งเขียนโดย ศาสตราจารย์จรรยา สุภาพ คณบดี
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงเงื่อนไข
ที่จะช่วยให้การปกครองแบบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จไว้
ดังนี้ -

๑) จะต้องมีความเห็นพ้องต้องกันในหลักการ
พื้นฐานสำคัญ เช่น เสรีภาพส่วนบุคคล การปกครองที่มาจาก
ประชาชนทั่วไป รัฐบาลที่รับผิดชอบต่อประชาชน

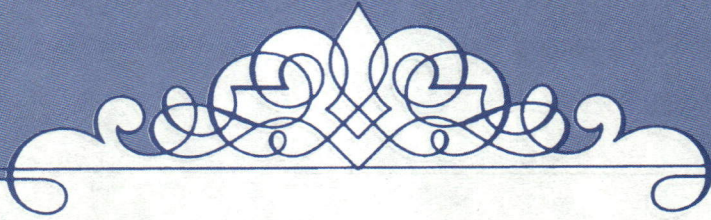
๒) จะต้องยอมรับการปกครองจากกลุ่มต่างๆที่
มาจากการเลือกสรรของประชาชนโดยสุจริตและชอบธรรม

๓) จะต้องรู้จักรวมกลุ่มเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์
ของบุคคล

๔) จะต้องเข้าใจและยอมรับว่าบุคคลกิติ รัฐบาล
กิติ อาจจะผิดพลาดได้โดยไม่เจตนา และพึงได้รับโอกาสที่จะ
แก้ไขในสิ่งที่ได้กระทำผิดไป

๕) จะต้องให้บุคคลมีความสามารถในการที่จะ
ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ รวมทั้งมี
ความรักในความยุติธรรม และมีจิตใจกว้างขวาง ไม่ใช่เห็นแก่
ตัวหรือมีความคิดทางเดียว

๖) จะต้องเป็นการปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย

๗) จะต้องอาศัยความสำเร็จในการสร้างชาติ ซึ่งหมายถึงการปลูกฝังความรักชาติและหน้าที่พลเมือง

๘) ความสามารถของรัฐบาลในการสร้างความ เป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสังคม

๙) การพัฒนาสถาบันและองค์การทางการเมือง ในด้านกระบวนการและประสิทธิภาพ

๑๐) การพัฒนาการปกครองและการบริหาร ราชการต้องมีความรู้ความสามารถ รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งหมายถึงความรับผิดชอบต่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของประชาธิปไตย

๑๑) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดีตลอดช่วงระหว่างคนมั่งมีกับคนยากจน ด้วยการกระจายรายได้ไปสู่สังคมอย่างกว้างขวาง

๑๒) ความเจริญของสังคม หมายถึง การลด ปัญหาสังคมที่ถ่วง ความเจริญต่างๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด วัยรุ่น การพนัน

๑๓) การปรับปรุงพัฒนาให้ประชาชนรู้จักมีส่วนร่วมในทางการเมือง ด้วยการกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจ และเห็นคุณค่าในกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกัน

๑๔) การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองให้มั่นคง คือให้ประชาชนรู้จักวิถีชีวิตทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น ความสำนึกในความสำคัญของคุณค่า สิทธิประโยชน์ของตนเอง และบุคคลอื่น รู้จักคิด ใช้เหตุผล มีจิตใจกว้างขวางหนักแน่น รู้จักประนีประนอมหาทางออกโดยสันติ

๖. ในคำบรรยายเรื่อง “แนวทาง การพัฒนาประชาธิปไตยเพื่อความ มั่นคง” โดย พันเอก มานะ เกษตรศิริ วิทยากร กอ.รมน. ได้กล่าวว่า ในการ พัฒนาประชาธิปไตย จะต้องพัฒนา ประชาธิปไตยให้เป็นรูปธรรมของ เราเอง โดยให้เหมาะสมกับชีวิตจิตใจ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เอาหลัก ประชาธิปไตยของ ประชาชน โดย ประชาชน เพื่อประชาชน มาปรับใช้ นอกจากนี้ จะต้องคำนึงถึงสถาบันหลักของ

ชาติด้วย สถาบันหลักของชาติ ไทยเรา ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งสามสถาบัน เป็นหลักแห่งความมั่นคงของชาติ ได้ช่วยให้ประเทศไทยได้ ดำรงความเป็นไทยและความเป็นเอกราช ผ่านพ้นวิกฤต การณ์ต่างๆ ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ประเทศชาติมีความเจริญมั่นคงมาจนทุกวันนี้

๗. คำว่า ชาติ ประกอบด้วยพื้นแผ่นดินกับประชากร พื้นแผ่นดินเป็นที่เกิดที่อาศัย ที่อำนวยความสะดวก ความมั่นคงร่มเย็นแก่ประชาชน ให้สามารถรวมกันอยู่เป็นปึกแผ่นเป็น ชาติได้ ประชาชนที่อยู่ในแผ่นดิน ไม่ว่าเชื้อชาติใด ศาสนาใด จึงต้องมีหน้าที่ที่จะต้องร่วมกันประกอบกรณียกิจเพื่อป้องกัน รักษา แผ่นดินไว้ให้ดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไป มีความรักสามัคคี กันตามพระบรมราโชวาท

๘. ศาสนาเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ช่วยพัฒนาจิตใจของคน และฝึกอบรมคนให้เป็นศีลธรรมและ จริยธรรม พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยและ ประจำใจคนไทยมาแต่โบราณกาล ได้สร้างเอกลักษณ์และคุณ ธรรมอันดีงามให้แก่คนไทย แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงเป็นพุทธมามกะ พระองค์ก็ทรงเป็นองค์เอกอัคร ศาสนูปถัมภก ได้ทรงให้ความอุปถัมภ์แก่ศาสนาอื่น ที่คน ไทยส่วนใหญ่นับถือ ได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ทำให้ศาสนาต่างๆ ในประเทศไทย ไม่มีข้อขัดแย้งทะเลาะวิวาทกัน ศาสนิกของ ศาสนา ต่างๆ ได้สามัคคีร่วมมือกันในการสร้าง

ความเป็นปึกแผ่นของสังคม

๙. สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันสูงสุดโดยมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขของชาติ ทรงเป็นศูนย์ รวมแห่ง ความรักความสามัคคี และ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ชาวไทยทั้งชาติ ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมอัน ประเสริฐ และทรงเป็นที่ เคารพสักการ ะเทิดทูนอย่างสูงของประชาชนคนไทย ทั้งประเทศ พระมหากษัตริย์ของไทยได้ ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยทศพิธราช ธรรมได้

“

บทการเมืองควรละเว้น
คำพูดและการกระทำ
ที่ก่อให้เกิดความไม่สงบ
และความวุ่นวายทางการเมือง
ละเว้นพฤติกรรม
ที่เบี่ยงเบนและไม่ถูกต้อง
ตามหลักการประชาธิปไตย
และหลักธรรมของศาสนา

”

ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้มีความเจริญมั่นคงก้าวหน้า ในด้านต่างๆ บางพระองค์ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราช ได้ทรงกอบกู้เอกราชของชาติด้วยความกล้าหาญ เสียสละ บางพระองค์ เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราชได้ทรงดำเนินวิเทศนโยบายที่ชาญฉลาด ทำให้ประเทศไทยสามารถรักษาความเป็นเอกราชอธิปไตยไว้ได้จนทุกวันนี้

๑๐. ในการพัฒนาประชาธิปไตยให้เป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและแท้จริงจึงจำเป็นต้องมีวัฒนธรรมทางการเมือง และจริยธรรมทางการเมือง ที่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย และเหมาะสมกับชีวิตจิตใจและวัฒนธรรมของคนไทย สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของเมืองไทย โดยคำนึงถึงสถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา

สถาบันพระมหากษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑๑. วัฒนธรรมทางการเมืองที่พึงประสงค์ เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริงและยั่งยืน ควรมีดังนี้.-

๑) อุดมการณ์ประชาธิปไตยที่แท้จริงและยั่งยืน โดยประชาชน ข้าราชการ และนักการเมือง มีจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย มีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย มีการปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย

๒) การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีธรรมาธิปไตยเป็นรากฐาน มีประโยชน์และความสุขของประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญ

๓) การรักษาส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

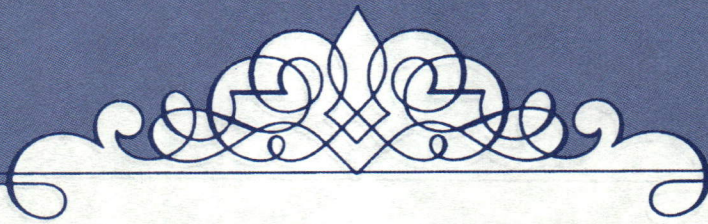
๔) การถือธรรมาธิปไตยหรือการถือธรรมเป็นใหญ่ การยึดมั่นในคุณธรรม ๔ ประการ ตามพระบรมราโชวาท และการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

๕) การใช้สิทธิเสรีภาพอย่างถูกต้อง และการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง โดยการเคารพสิทธิของผู้อื่น และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน โดยเฉพาะการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๖) ทุกคณะและทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ให้เป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและแท้จริง ทั้งฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งประชาชน ข้าราชการ นักการเมือง รวมทั้งสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา สื่อมวลชน องค์การประชาชน จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย ในการสร้างประชาธิปไตย ที่แท้จริงและยั่งยืนให้เกิดขึ้นในแผ่นดินไทย ในการแก้ไขความ ไม่ถูกต้องทางการเมือง การคอร์รัปชันทางการเมือง หาทางนำธรรมะไปชำระการเมืองที่สกปรก ให้เป็นการเมืองที่บริสุทธิ์

๑๒. จริยธรรมทางการเมืองที่พึงประสงค์ เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริงและยั่งยืน ควรมีดังนี้.-

๑) นักการเมืองควรมีอุดมการณ์ประชาธิปไตย

ที่แท้จริงโดยรำลึกอยู่เสมอว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอริปไตย การปกครองเป็นของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน จึงควรดำเนินการทุกอย่างเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

๒) นักการเมืองควรมีจริยธรรมทางการเมืองมี คำพูดและการกระทำที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ต่อผู้เพื่อประโยชน์ของประชาชนประเทศชาติและประชาธิปไตย อย่างแท้จริง ไม่ใช้การเมืองเป็นเครื่องมือเพื่อหาประโยชน์ สำหรับตนและพรรคพวก

๓) นักการเมืองควรยึดมั่นและร่วมกัน รักษาความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันชาติ สถาบัน ศาสนา สถาบัน พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข

๔) นักการเมืองเมืองเมืองควรละเว้นคำพูด และการกระทำที่ก่อให้เกิด ความไม่สงบและความวุ่นวายทางการเมือง ละเว้น พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนและ ไม่ถูกต้องตามหลัก การ ประชาธิปไตยและหลักธรรมของศาสนา ซึ่งทำให้ประชาชนหมดศรัทธาในนักการเมือง และเห็นการเมืองเป็นเรื่องสกปรกเลวร้าย

๕) นักการเมืองและประชาชนควรมีคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะคุณธรรม ๔ ประการ ตาม พระบรมราโชวาท ถือธรรมมาธิปไตยหรือถือธรรมเป็นใหญ่

๖) ประชาชนควรมีทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องการเมืองและประชาธิปไตย มีส่วน ร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริงและยั่งยืน

๗) ประชาชนจะต้องใช้สิทธิอย่างถูกต้อง และ ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง มีความเคารพในสิทธิผู้อื่น

ไม่ใช้สิทธิของตนในทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อน เสียหายแก่ผู้อื่นและสังคม

๘) ประชาชนจะต้องปฏิบัติที่ของพลเมืองดี ในระบอบประชาธิปไตย เช่น ใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมีวิจารณญาณที่ดี ไม่เห็นแก่อำมาตย์- จ้างเพื่อเลือกคนดีที่มีความรู้ความสามารถ มีจิตใจที่เป็นประ- ชาธิปไตย เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๙) ประชาชนจะต้องส่งเสริมสนับสนุนคนดี

และนักการเมืองที่ดี เพื่อให้ คนดีและนักการเมืองที่ดีได้ มีอำนาจ หาท่างป้องกันไม่ ให้คนไม่ดีและนักการเมืองที่ ไม่ดีได้มีอำนาจ ต้องมีความ กล้าในการที่จะพูดและทำให้ สิ่งที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม ไม่นิ่งเฉย ดู- ดายเมื่อเห็นความไม่ถูกต้อง และความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในบ้านเมือง ซึ่งเป็นผล เสียหายต่อประชาชนและ ประเทศชาติ

๑๐) ประชาชนจะ ต้องร่วมกันส่งเสริมและรักษา ความมั่นคงของสถาบันหลัก

ของชาติ คือ สถาบันชาติ สถาบัน ศาสนา และสถาบันพระ- มหากษัตริย์ และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมีการรวม กลุ่มกันจัดตั้งเป็น องค์การเอกชนหรือองค์กรประชาชน มีการวางแผนงาน การ ดำเนินงาน และการประสานงานที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานมี ประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลอย่างแท้จริง เป็นพลังการ เมืองในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยที่แท้จริงและยั่งยืน

กฎหมายที่น่าสนใจ : พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่ เป็นการโกงประชาชน

ท่านผู้อ่านคงได้ข่าว
การจับกุมผู้กระทำความผิด
ฐานฉ้อโกงประชาชน
ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมาย
ฉบับนี้

กฎหมายนี้ออกมาตั้ง
แต่ปี ๒๕๒๗ แต่ไม่ค่อยมีใคร
รู้จักแม้แต่ผู้เขียนเอง ถ้าไม่
พบปัญหาด้วยตนเองก็คงไม่
รู้จักกฎหมายนี้ จึงได้นำมา
เผยแพร่

กฎหมายนี้ออกมาสั
ยแต่แม่ชะม้อยและแม่หนักแก้ว
ซึ่งเป็นการฉ้อโกงประชาชน
อย่างมโหฬารในขณะนั้น ครั้น
จะออกโดยพระราชบัญญัติซึ่ง
ต้องผ่านรัฐสภาก็ช้า กว่า
จะอภิปรายกันก็นานก่อนลงมติ
เมื่อผ่านสภาล่างแล้วต้องผ่าน
วุฒิสภาอีกรอบแล้วเป็นเดือน
ประชาชนก็จะถูกโกงไปอีกไม่
รู้เท่าไร ส่วนใหญ่นำทรัพย์สิน
ของตนไปจำนองเอาเงินมาเล่น
เป็นหนี้เป็นสินเป็นแสนบางคน

เป็นล้านบาท เป็นกรณีที่ต้อง
ออกกฎหมายมาขัดขวางการ
กระทำความผิดโดยฉุกเฉิน
ด้วยการออกเป็นพระราช
กำหนด คือ รัฐบาลประชุม
กันร่างกฎหมายนี้ขึ้นทูล
เกล้าฯ ในหลวงเพื่อทรงลง
พระปรมาภิไธยประกาศใช้
บังคับในทันที ถ้าต่อมารัฐ-
สภาไม่เห็นพ้องด้วยพระ-
ราชกำหนดนี้ก็จะต้องตกไป แต่
กฎหมายนี้รัฐสภาอนุมัติจึง
กลายเป็นกฎหมายที่ถาวร
ใช้มาจนบัดนี้ จนเจ้าพ่อ
เจ้าแม่ทั้งหลายนั้น เข้าคุก
ไปตามๆ กัน

นักกฎหมายทั้งหลาย
ย่อมทราบดีว่า การออกกฎ-
หมายให้มีผลย้อนหลังไปลง
โทษบุคคลสำหรับการกระทำ
ของเขาที่แล้วมานั้นจะทำได้
กฎหมายนี้ก็เช่นเดียวกัน
เพียงเอาผิดสำหรับการกระทำ
ของเขาตั้งแต่ประกาศใช้และ

มีผลบังคับเป็นต้นมาคือหลัง
วันประกาศในราชกิจจานุ-
เบกษาที่ ๑๗ พฤศจิกายน
๒๕๒๗ ถ้าผู้กระทำความผิด
ยังทำต่อไปก็ผิดตามกฎหมาย
นี้ คำปรรากซึ่งเป็นวัตถุ
ประสงค์ของกฎหมายกล่าว
ไว้ก่อนขึ้นตัวบทมาตรา
ความว่า

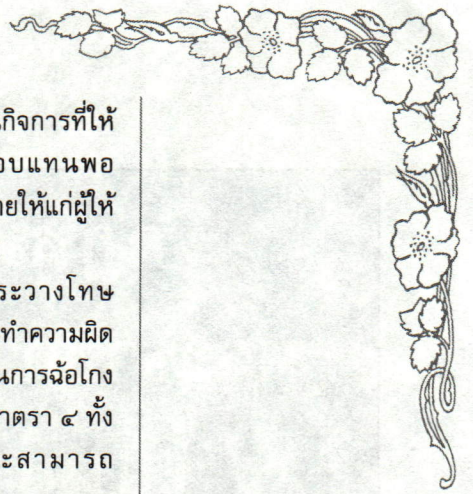
“โดยที่เป็นการสมควร
มีกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืม
เงินที่เป็นการฉ้อโกงประ
ชา
ชน

อาศัยอำนาจตามความ
ในมาตรา ๑๕๗ ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ตราพระราชกำหนดขึ้น
ไว้ ดังต่อไปนี้”

สาระของกฎหมายนี้
อยู่ในมาตรา ๔ ความว่า :

“ผู้ใด โฆษณาหรือ
ประกาศให้ปรากฏต่อประ
ชา
ชน หรือกระทำด้วย

สติชัย เล็งไธสง

ประการใด ๆ ให้ปรากฏแก่บุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปว่าในการกู้ยืมเงิน ตนหรือบุคคลใดจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทน ให้สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ โดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นจะนำเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินรายนั้น หรือรายอื่น มาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินหรือโดยที่ตนรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าตนหรือบุคคลนั้นไม่สามารถประกอบกิจการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายในอัตรานั้นได้ และในการนั้น เป็นเหตุให้ตนหรือบุคคลใดได้กู้ยืมเงินไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน”

มาตรา ๕ เอาผิดแก่ “ผู้กระทำการดังต่อไปนี้คือ

(๑) ในการกู้ยืมเงินหรือจะ

กู้ยืมเงิน

(ก) มีการโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไป หรือโดยการแพร่ข่าวด้วยวิธีอื่นใด หรือ

(ข) ดำเนินกิจการกู้ยืมเงินเป็นปกติธุระ หรือ

(ค) จัดให้มีผู้รับเงินในการกู้ยืมเงินในแหล่งต่าง ๆ หรือ

(ง) จัดให้มีบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ไปชักชวนบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้มีการกู้ยืมเงิน หรือ

(จ) ได้กู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงินเกินสิบคนซึ่งมีจำนวนเงินกู้ยืมรวมกันตั้งแต่ห้าล้านบาทขึ้นไป อันมิใช่การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน และ

(๒) ผู้นั้น

(ก) จ่าย หรือโฆษณาประกาศ แพร่ข่าว หรือตกลงว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน ในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน จะพึงจ่ายได้ หรือ

(ข) ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๗ (๑) (๒) หรือ (๓) หรือกิจการของผู้นั้นตามที่ผู้นั้นได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๗ ไม่ปรากฏหลักฐานพอที่

จะเชื่อได้ว่า เป็นกิจการที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินทั้งหลาย

ผู้นั้นต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ตามมาตรา ๔ ทั้งนี้เว้นแต่ผู้นั้นจะสามารถพิสูจน์ได้ว่า กิจการของตนหรือของบุคคลที่ตนอ้างถึงนั้นเป็นกิจการที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนเพียงพอที่จะนำมาจ่ายตามที่ตนได้กล่าวอ้าง หรือหากกิจการดังกล่าวไม่อาจให้ผลประโยชน์ตอบแทนเพียงพอที่จะต้องพิสูจน์ได้ว่ากรณี ดังกล่าวได้เกิดขึ้นเนื่องจากสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่ ผิดปกติอันไม่อาจคาดหมายได้ หรือมีเหตุอันสมควรอย่างอื่น”

เนื่องจากความในมาตรา ๕ (๒) (ข) ข้างต้นได้กล่าวถึงมาตรา ๗ จึงขอยกมาตรา ๗ มาให้ดูดังนี้

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือกระทำการตามมาตรา ๕ (๑) หรือ (๒)

(ก) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือเรียกให้ผู้นั้นหรือบุคคลใดที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่การกู้ยืมเงินมาให้ถ้อยคำ

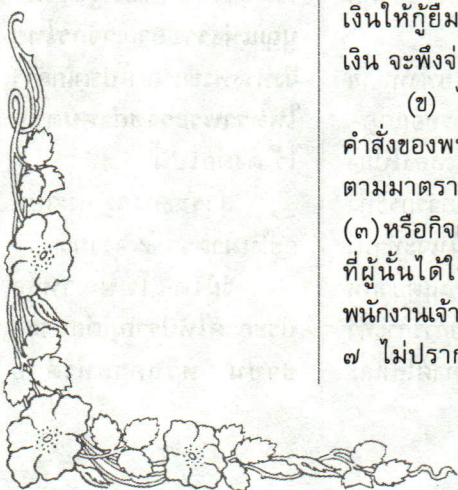
(๒) สั่งให้บุคคลดังกล่าว

ตาม (๑) รายงานสภาพกิจการของตนตลอดจนทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดของตน

(๓) สั่งให้บุคคลดังกล่าวตาม (๑) นำบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอันเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินมาตรวจสอบ

(๔) เข้าไปในสถานที่ใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้นเพื่อทำการตรวจสอบหรือค้นบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอื่นของบุคคลดังกล่าวตาม (๑) ในการนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งบุคคลที่อยู่ในสถานที่นั้นให้ปฏิบัติการเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือค้นตามควรแก่เรื่อง และ ให้มีอำนาจยึดบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานเหล่านั้นมาตรวจ สอบได้”

ในกรณีที่ผู้กู้ยืมสัญญาจะให้ผลประโยชน์อย่างอื่นซึ่งมิใช่ตัวเงินมาตรา ๖ ให้คำนวณมูลค่าของผลประโยชน์ดังกล่าวนั้นเป็นเงิน ถ้าเกินอัตราดอกเบี้ยทั่วไปก็ผิด

สำหรับโทษนั้นมาตรา ๑๒ กำหนดไว้สูงมาก คือ จำคุกไม่ต่ำกว่า ๕ ปี และไม่เกิน ๑๐ ปี และปรับ ตั้งแต่ ๕ แสนบาทถึง ๕ ล้านบาท

นอกจากนั้นมาตรา ๙ ยังให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์เรียกเงินต้นคืนพร้อมทั้งผลประโยชน์ตอบแทน เช่น ดอกเบี้ยที่ผู้เสียหายพึงเรียกได้ตามกฎหมายให้แก่ผู้เสียหายด้วย และมาตรา ๑๐ ยังให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องจำเลยผู้กู้ยืมเงินให้ล้มละลายได้ด้วย ถ้าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว และมีหนี้ที่กู้ยืมรายหนึ่งหรือหลายรายรวมกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท และให้พนักงานอัยการมีฐานะเสมือนเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ แต่ไม่ต้องเรียกค่าธรรมนิยม ทั้งยังให้ศาลกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างเป็นธรรมด้วย

กฎหมายนี้ออกมาเพื่อคุ้มครองประชาชนมิให้ถูกโกง และยังช่วยผู้ถูกโกงให้

ได้รับเงินที่สูญเสียไปคืน

ถ้าเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ใดกระทำความผิดตามที่ว่ามานี้ มาตรา ๗ให้อำนาจที่จะเรียกบุคคลนั้น หรือผู้อื่นมาให้ถ้อยคำ หรือนำบัญชีเอกสารหลักฐานมาตรวจสอบ ถ้าไม่มาตามเรียกหรือขัดขามีความผิดมีโทษจำคุก ๓ เดือน ปรับ ๓๐,๐๐๐ บาท ถ้าขัดขวางการตรวจสอบการยึดทรัพย์มีโทษจำคุกถึง ๑ ปี และปรับถึงหนึ่งแสนบาท

นอกจากนั้นยังให้เจ้าหน้าที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินผู้กระทำความผิดได้ก่อนฟ้องคดีด้วย โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แต่จะยึดไว้นานเกินกว่า ๙๐ วัน ไม่ได้วันแต่จะได้ฟ้องคดีแล้ว

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล เช่น ตั้งบริษัทขึ้นหลอกคน ผู้จัดการหรือกรรมการ หรือบุคคลผู้รับผิดชอบในงานของนิติบุคคล เช่น ที่ปรึกษาเป็นต้น มีความผิดเสมือนกับนิติบุคคลนั้น

ได้กล่าวไว้แต่ต้นว่ากฎหมายนี้เอาผิดแก่ผู้กู้ยืมเงินซึ่งฟังแล้วค่อนข้างแคบ เพราะพวกเขาสืบหาทางหลบเลี่ยงกฎหมายด้วยประการต่างๆ เช่น โดยวิธีระดมการลงทุนในการหาแหล่งเงินกู้บ้าง ในรูปจัดให้บริการบ้าง มาตรา ๓ จึงให้คำนิยามว่า

“**กู้ยืมเงิน**” ว่างกว้างมากกว่า คือ “**การรับเงิน**” ไม่ว่าในลักษณะของการรับฝากการกู้ การยืม การรับเข้าร่วมลงทุน หรือใน ลักษณะอื่นใด โดยผู้กู้ยืมเงิน จ่ายผลประโยชน์ตอบแทน หรือตกลงว่า จะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทน แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน เพราะฉะนั้น พวกทหรัดเถื่อน ที่ให้ดอกเบี้ยสูงเกินอัตราของ ทาง การจึงผิดตามกฎหมายนี้

การรับเงินนั้นอาจจะรับเพื่อตัวเองหรือรับในฐานะตัวแทนหรือลูกจ้างของผู้กู้ยืม แม้รับในฐานะของผู้ให้กู้ยืม หรือในฐานะอื่นใดก็ได้ผิดทั้งนั้น และไม่ว่าการรับหรือจ่ายต้นเงิน หรือผลประโยชน์ตอบแทนนั้น จะกระทำอำพรางด้วยวิธีการอย่างใด ๆ ซึ่งนับว่ากว้างมาก แต่คนผู้ชอบหลอกทั้งหลายก็ยังพยายามหาทางหลบเลี่ยงไปในรูปให้ทรัพย์สินหรือบริการก็มีเช่น จัดทัศนจักร เป็นต้น และมีบางรายรับในรูปเงินลงทุน ทำให้คำนิยามที่ให้ไว้เดิมแคบไป ต่อมาเดือนกรกฎาคมปี ๒๕๓๔ ทางกรรณการได้ออกกฎหมายมาขยายนิยามคำว่า “**กู้ยืมเงิน**” ให้กว้างขึ้น คือให้หมายความว่า รับเงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าในลักษณะของการรับฝาก การกู้ การยืม การจำหน่ายบัตร หรือสิ่งอื่นใดการรับเข้าเป็นสมาชิก การรับเข้าร่วมลงทุน การรับเข้าร่วมกระทำ

การอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือในลักษณะอื่นใดโดยผู้กู้ยืมเงินหรือบุคคลอื่นจ่ายหรือตกลงว่าจะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทน แก่ผู้ให้กู้ยืม ฯลฯ

การฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายนี้ ต่างกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา คือ กฎหมายนี้ เป็นความผิดต่อเศรษฐกิจทางการจึงให้เจ้าหน้าที่กองนโยบายเศรษฐกิจกระทรวงการคลัง รับผิดชอบเกี่ยวกับความผิดนี้ มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดพร้อมทั้งออกหมายเรียกบุคคลใดๆ มาสอบสวนให้ถ้อยคำและอื่นๆ และทางกรมตำรวจก็มีหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ แต่มีได้หมายความว่า ตำรวจทั่วๆ ไปจะจับผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะฉะนั้นผู้พบเห็นพฤติการณ์ที่น่าจะเป็นความผิดตามกฎหมายนี้ ก็อาจแจ้งตำรวจทั่วไปให้จับกุมได้ โดยผู้ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เสียหาย เพราะเป็นอาญาแผ่นดิน ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว

ฉบับจัด

ส้มที่มีวิตามินซี
มากกว่า
มะนาวถึง ๑๐%

ชาคริต จุลกะเสวี

ท

กปีพอเข้าสู่ช่วงฤดูที่มีอากาศร้อนและขาดแคลนน้ำบรรดา

พ่อบ้านแม่บ้านที่ต้องทำการเกี่ยวข้องกับภาระกิจในครัวของแต่ละบ้านเรือนทั่วประเทศ จะคิดถึงมะนาวกันมากที่สุด ด้วยมะนาวในช่วงฤดูแล้งนี้มักมีราคาแพงกว่าปกติมาก บางที่อาจขายกันถึงผลละ ๕ บาทก็มี ประกอบกับมะนาวนั้นยังทำเครื่องดื่ม “น้ำมะนาว” ประุงรสแซ่เย็นเฉียบ ใช้ดื่มแก้กระหายน้ำได้ดีนักแล ทำให้ปัจจุบันมีผู้คิดผลิตมะนาวให้ออกผลฤดูร้อนนี้กันมากขึ้นแล้ว

ในปีนี้ผมบังเอิญได้ไปชมและรับทราบกิจการผลิต

เครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์ต่างๆของบริษัทพีเอ็กซ์ ยูเนียน แดรี่พลานท์ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งใช้ “ส้มจี๊ด” เป็นวัตถุดิบผลิตเป็นเครื่องดื่มที่กำลังมีอนาคตสดใสเอากการอยู่ ดังนั้น จึงใคร่ขอนำเอาเรื่องของ “ส้มจี๊ด” มาเล่าสู่กันฟังเป็นการเสริมความรู้ ไว้ด้วยนิดหน่อยนะครับใน “วารสารไทย” ฉบับนี้

จะว่าไปแล้วบรรดาอาหารหลายชนิดของคนไทยเรา มักจะมีรสเปรี้ยว ซึ่งถ้าไม่เป็นในทางตรงก็ในทางอ้อม โดยเฉพาะพวกน้ำจิ้ม เช่น น้ำปลาพริก-มะนาว เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีในพวกแกงส้ม แกงต้มยำ ยำต่างๆ และน้ำพริก ตลอดจนเครื่องดื่ม เช่น น้ำมะนาว และเครื่องดื่มซึ่งเป็นของต่างประเทศ ได้แก่ ชาเย็นใส่มะนาว เหล่านี้เป็นต้น

ซึ่งรสเปรี้ยวในอาหารดังกล่าว มักจะได้มาจากผลไม้โดยเฉพาะจากมะนาว นอกจากนั้นก็ยังมีมะพลิง มะขาม มะดัน มะม่วงดิบ และอาจใช้มะกอกฝรั่งดิบด้วย โดยทั่วไปแล้วมะนาวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในการปรุงอาหารต่างๆ ดังกล่าว

การใช้มะนาวในครัวเรือนบางกรณีอาจจะประสบปัญหา เช่น มะนาวขาดมือในทันทีทันใด จำเป็นที่จะต้องจัดหาซื้อจากตลาด ถ้าหากตลาดอยู่ห่างไกลหน่อยก็จะเกิดความลำบากพอสมควรเชียวละครับ

ในช่วงปีหนึ่งๆ นั้น ในฤดูแล้งผลมะนาวมักจะมีจำหน่ายในท้องตลาดไม่มากเท่าที่ควร คุณภาพของมะนาวที่จำหน่ายในฤดูแล้งนี้น้ำน้อยกว่าฤดูอื่น และราคาของผลมะนาวที่มีจำหน่ายนั้นก็สูงกว่าฤดูกาลปกติหลายเท่าตัวนัก จนหลายๆ คนบ่นถึงราคาที่แสนแพงนั้นด้วยความเสียดายเงิน

ความขาดแคลนของมะนาวที่เกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้งนั้นได้มีการดัดแปลงและพยายามหาผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวมาใช้ทดแทนกันอยู่เป็นประจำในกลุ่มของผลไม้เปรี้ยวดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น บางคนอาจจะเลี่ยงการใช้ผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวมาใช้แทนน้ำส้มซึ่งก็ให้รสชาติไม่กลมกล่อมและไม่อร่อยเท่ารสเปรี้ยวจากผลไม้

อย่างไรก็ดีในพวกผลไม้ที่ให้รสเปรี้ยวนี้มีผลไม้ชนิดหนึ่ง คือ ส้มจืด ซึ่งคนไทยรู้จักกันมาช้านานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะรู้จักกันในแง่ของไม้ประดับ ส้มจืดที่ใช้เป็นไม้ประดับนั้น นอกจากส้มจืดต้นธรรมดาแล้ว ก็ยังมีส้มจืดชนิดต่างอีกด้วยเป็นประเภทที่สวยงามดี

หลายๆ คนที่เคยใช้ส้มจืดปรุงอาหาร ต่างก็ยอมรับเป็นเสียงเดียวกันว่าน้ำส้มจืดนั้นมีคุณสมบัติใช้ได้ดีไม่แพ้ส้มมะนาวเลย แต่บุคคลที่ยอมรับเหล่านี้ยังมีจำนวนน้อยมาก ด้วยผู้คนส่วนใหญ่ยังมองเห็นว่าส้มจืดนั้นมีคุณค่าด้อยกว่ามะนาวเป็นอย่างมาก

อยู่ เพราะไม่เคยได้ใช้ส้มจืดนี้เลยนั่นเองแหละครับ

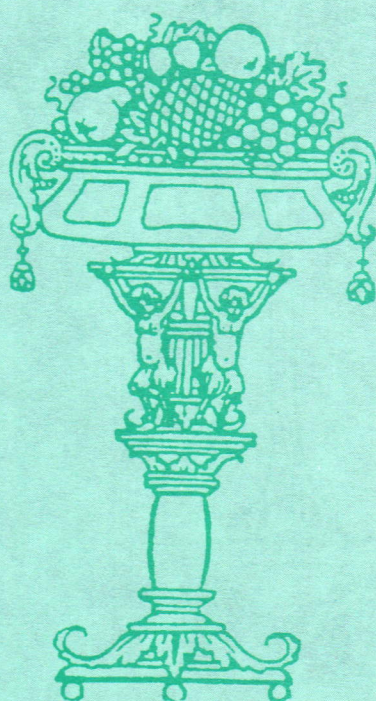
ถ้าหากเรามองดูประเทศเพื่อนบ้านของไทยเราแล้วไม่ว่าจะเป็นประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ตลอดจนประเทศฟิลิปปินส์ ก็จะมีพบว่าประชาชนในประเทศต่างๆ เหล่านั้นเขาได้มีการใช้ส้มจืดกันอย่างกว้างขวางและแพร่หลายโดยทั่วไปแล้วละครับ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ส้มจืดนั้นมีขนาดเล็กกว่ามะนาวมาก อาจจะเปรียบเทียบโดยน้ำหนักได้ว่า มะนาว ๑ ผล เท่ากับส้มจืดจำนวน ๕-๗ ผล แต่ส้มจืดมีจำนวนเมล็ดน้อยกว่ามะนาว ๒-๓ เท่าตัว และยังมีเปลือกซึ่งหนักน้อยกว่า ๔-๕ เท่าตัว เมื่อมาพิจารณาถึงเปอร์เซ็นต์ของน้ำที่คั้นได้จากส้มจืดกับมะนาวแล้ว ก็พบว่าส้มจืดมีน้ำคั้นได้มากกว่ามะนาวถึง ๒ เท่าตัว กล่าวคือ ส้มจืดนั้นคั้นน้ำได้ประมาณ ๘๐% ส่วนมะนาวนั้นคั้นน้ำได้แค่ ๔๐% เท่านั้นเอง

เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าถ้าเราเอาส้มจืดมาใช้แทนมะนาว เราก็สามารถจะใช้น้ำส้มจืดประมาณ ๒-๓ ผล แทนมะนาวผลใหญ่ ๑ ผล ได้อย่างสบาย ทั้งนี้แล้วแต่ขนาดของส้มจืดที่ได้มานั้นด้วยนะครับ ถ้าหากผลส้มจืดมีขนาดใหญ่มาก ขนาดผลใหญ่ประมาณเหรียญ ๕ บาท ขนาดเก๋า ก็อาจจะใช้แทนมะนาวได้ในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑ ผล ด้วยซ้ำไป และการคั้น

น้ำส้มจืดก็กระทำได้ง่ายกว่ามะนาว เพราะมีเปลือกบางกว่า และมีเมล็ดน้อยกว่ามะนาวนั่นเอง

จากการวิเคราะห์ที่ได้พบว่า น้ำคั้นส้มจืดนั้นมีปริมาณความเป็นกรดน้อยกว่าในมะนาวเล็กน้อย แต่ทั้งสองอย่างนี้ต่างก็มีรสเปรี้ยวจัดคล้ายคลึงกัน น้ำคั้นส้มจืดมีสีเหลืองอ่อนๆ ซึ่งต่างจากน้ำคั้นมะนาวที่มีสีขาว เมื่อเราพิจารณาถึงคุณค่าทางอาหารของส้มจืดกับมะนาวแล้ว ก็พบว่าส้มจืดนั้นมีปริมาณวิตามินซีอยู่มากกว่ามะนาวอยู่ประมาณ ๑๐% คือในการวิเคราะห์นั้นพบว่าส้มจืดมีวิตามินซีอยู่ถึง ๓๑.๔๔ มิลลิกรัม ในน้ำส้มจืดที่คั้น ๑๐๐ มิลลิกรัม ส่วนวิตามินซีที่มีรายงานวิเคราะห์ส้มจืดของฟิลิปปินส์เขามีจำนวนถึง ๔๔ มิลลิกรัมเขียวละครับ มากกว่าส้มจืดไทยเราเสียอีก

จากข้อมูลต่างๆ ของ สัมจิตต์ดังกล่าวแล้วนี้ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า สัมจิตต์เป็นผลไม้ที่ให้น้ำคั้นซึ่งมีรสเปรี้ยว แม้จะไม่มียกลิ่นหอมมากดังเช่น น้ำมะนาว แต่น้ำสัมจิตต์ก็มีรสชาติและกลิ่นดีพอใช้ได้สามารถนำมาใช้ทดแทนมะนาวได้เป็นอย่างดี

ถ้าจะทำน้ำสัมจิตต์เป็นเครื่องดื่มแทนน้ำมะนาว น้ำสัมจิตต์นั้นก็ทำได้ง่าย คือ ใช้สัมจิตต์ ๑ ผล อาจจะทำน้ำสัมจิตต์ได้ ๑ แก้วพอดี เนื่องจากมีเมล็ดน้อยผ่าง่ายคั้นน้ำก็ง่ายคั้นน้ำสัมจิตต์ได้แล้วก็นำน้ำตาลทรายขาว ๒-๓ ช้อนชา ละลายด้วยน้ำร้อนประมาณเศษ ๑ ส่วน ๓ แก้ว เติมน้ำเย็นกับน้ำแข็งให้มือน้ำจนเกือบจะเต็มแก้วแล้วเติมน้ำสัมจิตต์คั้นจาก

ผลขนาดย่อมๆ ๑ ผล หรือขนาดเล็กก็ใช้ ๒ ผล นำน้ำสัมจิตต์ที่ได้นี้ใส่ถุงพลาสติกมัดปากถุงด้วยยางรัด และเสียบหลอดดูดไว้ ถึงจะอยู่ในชนบทก็พร้อมที่จะดื่มได้แล้วละครับ ผู้ที่ได้ดื่มแล้วก็จะติดใจนิยมชมชอบน้ำสัมจิตต์นี้ด้วยเป็นแน่นอน

อนึ่งสำหรับเปลือกสัมจิตต์เองนั้นก็ไม่มีน้ำมันผิวสัมซึ่งมีรสเผ็ดรุนแรงและเปลือกสัมจิตต์ก็จะไม่คมเท่ากับมะนาว ถ้าจะกล่าวถึงอาหารโปรดของคนไทยเรา คือ น้ำพริกกะปิแล้ว สัมจิตต์ที่ใช้แทนมะนาวจะถูกกลบด้วยกลิ่นของกระเทียมกับกุ้งแห้งและกะปิ ในการปรุงน้ำพริกนั้นอยู่แล้ว ดังนั้น การใช้น้ำสัมจิตต์คั้นใส่จึงไม่เป็นอุปสรรคแต่ประการใดเลย

นอกจากนี้แล้ว เวลาตำน้ำพริกเราก็อาจเอาเปลือกสัมจิตต์ใส่ตำรวมเข้าไปด้วยกันก็ได้ เวลาบริโภคก็ยังสามารถบริโภคเปลือกสัมจิตต์ได้อีกส่วนหนึ่งได้ เพียงคุณสมบัติที่ดีแค่ ๒ ประการนี้ ก็คงพอจะทำให้มองเห็นได้ชัดขึ้นแล้วว่า สัมจิตต์สามารถจะนำมาใช้ปรุงอาหาร ได้อย่างกว้างขวางดีอยู่เหมือนกันนะครับท่านผู้อ่าน “วารสารไทย”ทั้งหลาย

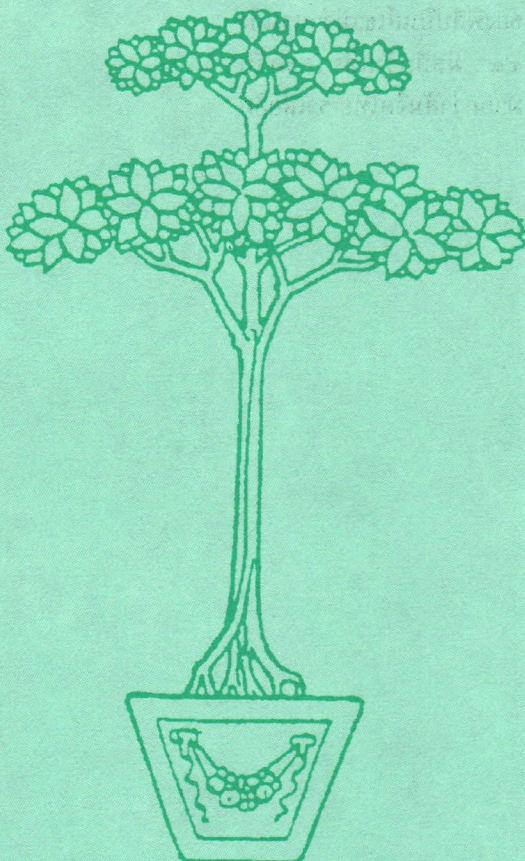
และก็ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่าประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียงไทยเรานั้น มีการใช้สัมจิตต์กันอย่างแพร่หลายอยู่แล้ว บางประเทศที่น้ำสัมจิตต์เป็นสินค้าเข้าด้วย ก็มีอย่าง ที่สิงคโปร์ได้มีการซื้อสัมจิตต์จากประเทศมาเลเซีย และ

จากประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีการปลูกสัมจิตต์กันมากอย่างเป็นล่ำเป็นสัน แทนที่จะปลูกมะนาวแต่อย่างเดียบบ้างเมืองไทยเรา ทั้งนี้ก็เนื่องจากในอดีตปรากฏว่า มะนาวที่ปลูกในประเทศฟิลิปปินส์นั้นเคยตายหมด เพราะเกิดมีโรคระบาดขึ้นครั้งใหญ่ เขาจึงได้มีการปลูกสัมจิตต์ขึ้นมาใช้แทนมะนาวตั้งแต่นั้นมา

จากสถิติการจำหน่ายผลไม้ในประเทศฟิลิปปินส์ก็ปรากฏว่าตั้งแต่ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ สัมจิตต์ของเขานั้นมีการผลิตและขายได้เป็นอันดับ ๔ ของบรรดาผลไม้ด้วยกัน ซึ่งมีมูลค่าถึง ๑๙๗ ล้านเปโซ ถ้าเทียบอัตราแลกเปลี่ยนในระยะนั้นก็มีมูลค่าไม่น้อยกว่า ๕๐๐ ล้านบาท น้อยอยู่เสียเมื่อไหร่ละครับ

ที่จริง “สัมจิตต์” นั้นมีชื่อภาษาอังกฤษเรียกกันว่า “คาลามอนดิน” (Calamondin) สำหรับฟิลิปปินส์เขาเรียกว่า “คาลาแมนซี” (Calamansi) สัมจิตต์อาจจะเป็นพวก “ซิตรัสไมโครคาป้า” (Citrus microcapa) หรืออาจเป็นสัณฐานผสมที่เกิดในประเทศจีน โดยมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ออเรนจ์ควอท” (Orange quat) คือเป็นลูกผสมที่เกิดจาก “ซิตรัสเรติคูลาต้า” (Citrus Reticulata) พันธุ์ “ออสเตอร์า” (Austera) ผสมกับพันธุ์ “ฟอจุนเนลล่า สปีชีส์” (Fortunella Sp.)

จะเห็นได้ว่าสัม “ซิตรัสเรติคูลาต้า” นั้นก็เป็น

พวกส้มเขียวหวานประเภทหนึ่ง ส่วน “ฟอจูเนลล่า” ก็คือพวก “ส้มควอท” ดังนั้นลูกผสมที่เกิดมาจึงเรียกว่า “ออเรนจ์ควอท” หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “คาลามอนดิน” ดังกล่าวข้างต้น

เชื่อกันว่าส้มจี๊ดนี้คงจะเกิดจากการผสมพันธุ์โดยแมลงในประเทศจีน และส้มจี๊ดยังมีชื่อทางวิทยาศาสตร์พ้องอีกชื่อหนึ่ง คือ “ซิตรีสไมติส” (Citrus mitis) เป็นชื่อที่เรียกขานกันอยู่ด้วย

การปลูกและการบำรุงรักษาส้มจี๊ดนี้ เกษตรกรเราก็สามารถจะทำได้ไม่ยากเลย

คือเรื่องการเตรียมดินก็คงเตรียมดินเหมือนกับการปลูกพืชทั่วไป โดยเราสามารถแบ่งสถานที่ออกได้เป็นสองลักษณะ คือ การปลูกแบบยกร่อง และการปลูกแบบพื้นราบหรือแล้วแต่ความเหมาะสมของพื้นที่ซึ่งจะใช้ปลูกนั่นเองแหละครับ

ส่วนเรื่องการให้ปุ๋ยนั้นก็ใช้ปุ๋ยคอก จำพวกมูลสัตว์ต่างๆ เช่น จากมูลวัว มูลควาย เหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้ซากหรือเศษพืชที่หมักแล้วใส่ให้ได้อีกด้วย เช่น เปลือกถั่ว หรือเชื้อเห็ดฟางที่เสียแล้ว ฟางข้าวที่ใช้เพาะเห็ดแล้ว เหล่านี้ก็ใส่ปุ๋ยได้ดีทั้งนั้น

การเตรียมกิ่งพันธุ์ส้มจี๊ดนิยมขยายพันธุ์โดยการตอน หรือการติดตาต่อกิ่งต้นพันธุ์หรือกิ่งพันธุ์ที่จะนำมาปลูกนั้น ต้องทำการคัดเลือกให้ได้ต้นที่มีความอุดม

สมบูรณ์ กล่าวคือ มีกิ่งก้านและส่วนที่จะเจริญขึ้นเป็นลำต้นนั้น จะต้องมียาระบบรากดี ใบที่มีอยู่ต้องสะอาด เจริญเติบโตได้สมบูรณ์ มีสีเขียวทั้งหมดนั้นต้องปราศจากร่องรอยของศัตรูพืชแอบแฝงอยู่ด้วยจึงจะดีนะครับ

สำหรับการปลูกส้มจี๊ดลงดินเป็นแปลงในสวน ก็ควรใช้ระยะปลูกให้ห่างกันระหว่างต้น และระหว่างแถวประมาณ ๑.๕ เมตร คูณ ๑.๕ เมตร

การดูแลรักษาต้นส้มจี๊ดนั้นจำง่าย ๆ ว่า ควรปฏิบัติได้เช่นเดียวกับต้นมะนาวหรือต้นส้มเขียวหวานนั่นเอง ควรให้โคนต้นได้รับแสงแดด

▲ การปลูกต้นส้มจี๊ดลงพื้นดิน

◀ พันธุ์กิ่งที่ตัดไว้ในเรือนเพาะชำ

อย่างเพียงพอเข้าไปด้วยเป็นสิ่งสำคัญ

ระหว่างที่ส้มจี๊ดกำลังเจริญเติบโตทางใบนั้น มักจะมีแมลงพวกผีเสื้อมาวางไข่และฟักออกเป็นตัวหนอนเกาะกินอยู่ที่ใบส้มจี๊ด คล้ายกับศัตรูพืชในพวกส้มทั้งหลายนั่นเอง

ศัตรูที่สำคัญอีกตัวหนึ่งก็คือ หนอนขนอบใบ ซึ่งมักจะเกิดเมื่อส้มจี๊ดเริ่มแทงใบอ่อนจึงจำเป็นจะต้องมีการพ่นสารเคมี ช่วยกำจัดและป้องกันหนอนขนอบใบให้ได้ดี มิฉะนั้นแล้วเมื่อใบอ่อนเริ่มคลี่และขยายตัว หนอนขนอบใบจะทำการทำลายใบ

▲ การปลูกกิ่งตอนส้มจี๊ด

อ่อนนั้นได้อย่างรวดเร็วอาจจะทำให้การเจริญเติบโตของส้มชะงักงันได้นะครับ

สำหรับการเก็บเกี่ยวผลและอายุการเก็บรักษาของผลส้มจี๊ดนั้น เมื่อผลส้มจี๊ดมีขนาดตั้งแต่ ๑-๕ เซนติเมตรขึ้นไป ถึงแม้ผลส้มจี๊ดนั้นจะมีสีเขียวก็สามารถเก็บเกี่ยวผลเอามาใช้ประโยชน์ได้แล้วถ้าส้มจี๊ดติดผลเป็นจำนวนมาก การเก็บเกี่ยวก็สามารถทยอยเก็บเกี่ยวไปจนกว่าผลจะมีขนาดใหญ่ขึ้นและสีผิวเปลี่ยนเป็นสีเหลืองบ้างเล็กน้อย จนกระทั่งผิวเปลือกเป็นสีเหลืองเข้มมากกว่า ๕๐% แล้วก็นำมาใช้ประโยชน์ได้ต่ออยู่เช่นกัน

ผลส้มจี๊ดนี้เมื่อเก็บ-

เกี่ยวมาแล้ว หากไม่สามารถจะใช้ประโยชน์ให้หมดไปทันที ก็ยังสามารถที่จะเก็บรักษาไว้ได้ โดยนำเอาผลดังกล่าวที่สะอาดสมบูรณ์ดีและปราศจากความชื้นนำเอามาใส่ถุงพลาสติกบางๆ มัดปากถุงแล้วนำไปเก็บรักษาไว้ในตู้เย็นที่อุณหภูมิ ๑๐ องศา ซึ่งผลส้มจี๊ดนั้นจะยังคงมีอายุการใช้ประโยชน์ ยืนานต่อไปอีกได้ ๑.๕-๒ สัปดาห์ดีเป็นอย่างดี

นักนิยมเล่นไม้ประดับหลายราย ให้ความเห็นว่าต้นส้มจี๊ดนี้ก็ใช้เป็นไม้กระถางตั้งประดับบ้านประดับสวนได้งามดีไม่น้อย แถมยังใช้ทำไม้ประเภทบอนไซหรือไม่แคะก็ยิ่งได้คือมีต้นเล็กๆ ใบสีเขียว แตมมีผลอ่อนสีเขียวเข้ม และผลแก่เป็นสีเหลืองทอง สวยงามดีมาก

และเวลาที่น้ำขึ้นชมมากอีกช่วงหนึ่ง ก็คือ เวลาส้มจี๊ดออกดอก ดอกส้มจี๊ดก็มักกลิ่นหอมคล้ายพวกดอกส้มซึ่งมีกลิ่นหอมชวนดมชื่นใจดีมาก

นอกจากผลของส้มจี๊ดจะให้ประโยชน์ดังกล่าวแล้วทั้งต้นและใบของส้มจี๊ดก็ยังสามารถช่วยบรรเทาภาวะมลพิษในอากาศได้ด้วย ถ้าท่านผู้อ่านทุกบ้านช่วยกันปลูกส้มจี๊ดไว้บ้างสักบ้านละต้นสองต้น ก็คงจะเข้าที่ดีมากเขียวละครับ ด้วยจะใช้ชมก็ได้ มีประโยชน์ดีทั้งนั้น

อนึ่ง ส้มจี๊ดนี้อาจจะทำเป็นธุรกิจใหม่ของคนไทยเราได้ ถ้ามีการปลูกกันมาก

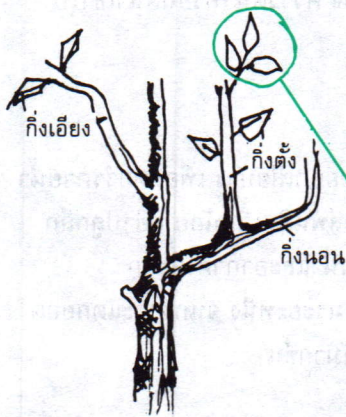
ขึ้นอย่างเป็นล่ำเป็นสัน และยอมรับกันที่จะใช้ส้มจี๊ดนี้ - สำหรับปรุงอาหารและเครื่องดื่มกันให้มากขึ้นโดยทั่วไปช่วยกันใช้ประโยชน์จากส้มจี๊ดนี้ให้มากขึ้น ตั้งแต่ระดับโรงแรมทุกชั้นลงมาตลอดจนร้านค้าแพหรือคาเฟ่สมัยนี้และตามบ้านเรือนพี่น้องประชาชนโดยทั่วไปด้วย

หากเกษตรกรชาวสวนที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวใหญ่ๆ เช่น ที่พื้ยา หรือภูเก็ต เชียงใหม่ จะได้ช่วยกันปลูกส้มจี๊ดกันไว้สักไร่ละ ๑๐๐-๒๐๐ ต้น โดยใช้ระยะปลูกเพียง ๑.๕ เมตร คูณ ๑.๕ เมตร ซึ่งใช้เนื้อที่เพียงแห่งละ ๑-๒ งานเท่านั้นเอง ก็คงจะมีส้มจี๊ดพอขายนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เป็นเรื่องเป็นราวได้ดีขึ้นแน่ๆ เขียวละครับ ซึ่งก็คงมีทางจะขายทำเงินเข้าบ้านเข้าสวนได้ไม่น้อยเลย

สำหรับท่านผู้สนใจต้องการได้ทราบรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องราวของ “ส้มจี๊ด” นี้ ก็เชิญติดต่อสอบถามไปได้ที่ **คุณสมหวัง โกวิทวราพร** บริษัทพีเอ็กซ์ยูเนี่ยน แดรี่ฟลานท์ ซึ่งเป็นโรงงานผลิตน้ำส้มจี๊ดรายใหญ่ ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐/๕ ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โทรศัพท์หมายเลข (๐๓๕) ๓๑๑-๕๖๘ ด้วยที่โรงงานนี้มีการปลูกส้มจี๊ดไว้เป็นจำนวนมาก ใครสนใจจะแวะไปชมก็เชิญได้เสมอ

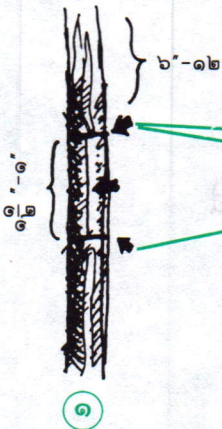
การตอนกิ่งสำจิ๊ด

การตอนคือ การทำให้กิ่งของต้นพืชออกรากขณะที่ติดอยู่กับต้นเดิม เมื่อกิ่งออกรากแล้วจึงนำไปปลูกต่อไป

๑. การเลือกกิ่งสำจิ๊ด

- กิ่งตั้งจะออกรากได้เร็วกว่ากิ่งเอียงและกิ่งนอน
- กิ่งที่เหมาะสมแก่การตอนคือ กิ่งที่อวบกลม แข็งแรง
- กิ่งที่เหมาะสมแก่การตอนคือ กิ่งที่ไม่อ่อนหรือแก่เกินไป
- มีวิธีสังเกตดังนี้
- ถ้าใบยอดสุดของกิ่งคลี่เต็มใบ กิ่งนั้นตอนได้
- ถ้าใบยอดสุดยังห่อตัวอยู่ ไม่ควรตอนกิ่งนั้น เพราะนั้นแสดงว่ากิ่งยังอ่อนอยู่

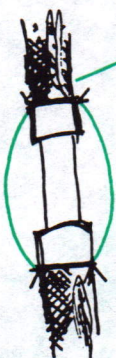
๒. การทำรอยควั่นบนกิ่งสำจิ๊ด

- รอยควั่นบน ต้องห่างจากยอดประมาณ ๖-๑๒ นิ้ว
- ใช้มีดคมควั่นกิ่งโดยรอบ ๒ รอบ แล้วกรีดตรงกลาง ห่างประมาณ ๑/๒" - ๑"
- ลอกเปลือกไม้ออกแล้วใช้สันมีดขูดเยื่อที่หุ้มเนื้อไม้ออกให้หมด
- ใช้ฮอร์โมนเร่งรากให้ใช้ทางภายหลังการขูด

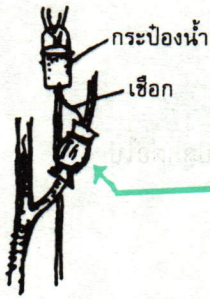

๓. การหุ้มรอยแผลบนกิ่งสำจิ๊ด

- หุ้มด้วยวัสดุที่มีความชื้นได้ดี เช่น ดิน กาบมะพร้าว ขุยมะพร้าว รากผักตบชวา
- อาจหุ้มด้วยวัสดุที่มีความชื้นชนิดใดชนิดหนึ่งล้วนๆ หรือหุ้มด้วยดินก่อน แล้วจึงใช้วัสดุอื่นหุ้มอีกชั้นหนึ่งก็ได้

- กิ่งที่จะตัดได้ต้องสังเกตที่ปลายรากฝอยถ้ามีสีน้ำตาลจึงตัดได้ ถ้ายังมีสีขาวอยู่ยังไม่ควรตัด
- หุ้มทับด้วยพลาสติกมัดให้แน่น อย่าให้หุมนหรือคลอนไปมาได้
- รดน้ำให้ชุ่มอยู่เสมอประมาณ ๒๐-๓๐ วัน รากจะออก

๔. การดูแลกิ่งตอนสัมจิต

กิ่งตอนต้องการความชื้นมากในการทำให้เกิดราก การรดน้ำเป็นวิธีรักษาความชื้นวิธีหนึ่ง และวิธีการอีกอย่างคือ อาจใช้พาสเจอร์น้ำแขวนเหนือกระเปาะตอน แล้วต่อเชือกมา

ยังกระเปาะตอนให้น้ำซึมมาที่กระเปาะตลอดเวลา ถ้าตรวจพบมดในกระเปาะตอน แสดงว่ากระเปาะเริ่มแห้ง ควรรดน้ำหรือฉีดน้ำเข้าไป เพื่อไล่มด

๕. การปลูกกิ่งตอนสัมจิต

- ก่อนปลูกควรตัดใบออกเสียบ้าง เพื่อลดการคายน้ำ
- ให้กระเปาะตอนโผล่พ้นดินเล็กน้อย อย่าปลูกลึก เพราะรากจะดูดซึมน้ำและอากาศได้ยาก
- ทำร่มบังแดดและลมระยะหนึ่ง จนกว่าจะแตกยอดใหม่จึงให้รับแสงได้มากขึ้น

๖. การเตรียมดินในกระถางหรือภาชนะปลูกสัมจิต

ดินที่จะนำไปบรรจุในกระถางหรือถุงพลาสติกสีดำ มีสูตรผสมดินดังนี้

ทราย	๑	ส่วน
ดินร่วน	๔	ส่วน
ใบไม้ผุ	๒	ส่วน
ปุ๋ยคอกเก่าๆ	๑	ส่วน

ก่อนใส่ดินให้น้ำกระถางแช่น้ำเสียก่อนจากนั้นหาเศษกระเบื้องหรือเศษอิฐก้อนเล็กๆ ปิดรูก้นกระถาง เพื่อป้องกันดินปลูกไหลออกมา และช่วยในการระบายน้ำ จากนั้นจึงใส่ดินปลูกที่ผสมแล้วไปในกระถางจนเกือบเต็มกระถาง ควรให้ดินต่ำกว่าปากกระถางประมาณ ๑ นิ้ว รดน้ำให้ชุ่มควรเตรียมกระถางทิ้งไว้ ๑ วัน เพื่อให้ดินชื้นสม่ำเสมอ

ถ้าจะนำต้นสัมจิตไปปลูกตามพื้นดินก็ต้องขุดหลุมเหมือนกับต้นสัมทั่วไป หรือเหมือนกับต้นไม้ยืนต้นทั่วไป หรือดูวิธีปลูกจากเอกสารการปลูกสัมจิตได้

กา รา ร ป ร ะ ห ยั ด

สถิตย เล็งโรสง

การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกสถาบันไม่ว่าส่วนตัว ครอบครัว หรือประเทศชาติ เพราะการประหยัดทำให้มีกิน มีใช้ นำไปสู่ความมั่งคั่งและความเจริญในที่สุด มีคำกล่าวว่า “รายได้ไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่การเก็บ” คนไม่รู้จักเก็บมีเท่าไรก็หมด ถ้าจะเทียบรายได้ระหว่างคนงานก่อสร้างกับแขกยามก็พอ กัน แต่แขกยามมีเงินให้คนกู้ ส่วนคนงานก่อสร้างชักหน้าไม่ถึงหลัง ลูกไม่ได้เรียนหนังสือ เป็นผลกระทบ ต่อครอบครัวและสังคมส่วนรวมในที่สุด การประหยัดคืออะไร

การประหยัดกล่าวโดย ย่อก็คือ การรู้จักใช้และรู้จัก เก็บ ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นและสมควรจะเรียกว่าเป็นศิลปะ ในการบริหารรายได้ก็ไม่ผิด บางท่านก็ใช้คำว่า ใช้เป็นและเก็บเป็น คือ ใช้ทรัพย์ให้ได้ประโยชน์สูงสุด ขอยกตัวอย่างพระพุทธรองค์ซึ่งทรงสอนสาวกของพระองค์ให้ประหยัด เมื่อพระอานนท์ ทูลถามว่า จีวรที่ขาดแล้วจะทำประโยชน์ อันใด พระองค์ทรงตอบว่า

“ก็ตัดให้เล็กลงทำสบงสีอานนท์”
ครั้นพระอานนท์ ทูลถามต่อไปว่า
“ถ้าผ้าสบงขาดจะทำอย่างไร”
พระองค์ก็ตรัสตอบว่า

“ก็ตัดทำผ้าอังสะได้นี่ อานนท์”
และเมื่อพระอานนท์ทูลถามต่อไปว่า
“ถ้าผ้าอังสะขาดจะให้ใช้ประโยชน์อะไรต่อไป พระเจ้าข้า” พระองค์ก็ตรัสว่า

“ก็ยืมเย็บเป็นพอนทำเป็นผ้าเช็ดเท้าได้ นี่อานนท์” พระอานนท์จึงทูลถามสุดท้าย ว่า

“ถ้าผ้าเช็ดเท้าขาดจะให้ทำประโยชน์อะไร พระเจ้า ข้า” พระองค์ก็ตรัสตอบว่า

“ก็ใช้ย่ำกับมูลโคหาฉาบที่พักได้”

“

ถ้าจะเทียบรายได้

ระหว่าง

คนงานก่อสร้าง

กับแขกยาม

ก็พอกัน

แต่แขกยามมีเงิน

ให้คนกู้ ส่วน

คนงานก่อสร้าง

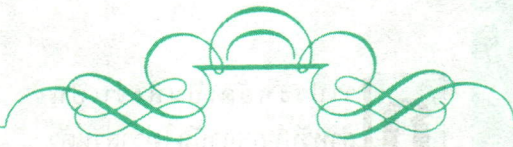
ชักหน้าไม่ถึงหลัง

”

พระสงฆ์สาวก ทั้งหลายพากันอัศจรรย์ในพระปัญญาและพากันก้มลงนมัสการ โดยคุณ

หวังว่าท่านผู้อ่านคงเข้าใจในความหมายของคำว่า “ประหยัด” จากตัวอย่างที่สาธกมาโดยไม่จำเป็นต้องอธิบายอะไรมากไปกว่านี้

การใช้เงินจนหมดทุกบาททุกสตางค์ ไม่ถือว่าเป็น การใช้ประโยชน์สูงสุด แต่เรียกว่าการไม่รู้จักประหยัด เพราะการประหยัดนั้น จะต้องรู้จัก ใช้รู้จักเก็บ การใช้จ่ายจะต้องใช้น้อยที่สุดเพื่อให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด บางคนไปตลาดจะเดินดูราคาของจนรอบ แล้วเลือกเอาสิ่งที่ถูกที่สุดและมีคุณภาพทางอาหารสูงที่สุด อย่างนี้เรียกว่าใช้เงินอย่างประหยัดบางทีก็พูดอย่างว่า “ประหยัดสุดประโยชน์สูง”

มีกลอนกล่าวถึงการประหยัดว่า :

มีสติ พึงประจบให้ครบบาท

อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์

มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง

อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน

ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ

ให้เป็นมือเป็นครวาทังคาวหวาน

กลอนบทนี้ว่าด้วยการเก็บ และการจ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น พุดง่ายๆ ก็คือ ใช้น้อย เก็บให้มาก นั่นเองโบราณให้แบ่งทรัพย์ที่ได้มาเป็นสี่ส่วน เก็บหนึ่งส่วน กินหนึ่งส่วน อีกสองส่วน ใช้ทำทุนต่อไป ญาติของผมนคนหนึ่ง ปฏิบัติตามหลักที่ว่านี้ ท่านเล่าว่าเงินที่แบ่งไว้เลี้ยงตัวเองนั้น ท่านยังประหยัดจากส่วนนั้นอีก จนเหลือนำไปสมทบเก็บกับส่วนที่หนึ่งอีก เวลาไปตลาดท่านจะเลือกซื้อใช้ที่มีตาหนหรือใช้แตก เพราะราคาถูกกว่าใช้ธรรมดาส่วนตะไคร้ใบมะกรูดก็ใช้วิธีขอแถม ไม่ต้องซื้อ ท่านสามารถเก็บเงิน ได้มากพอส่งบุตรชาย ๓ คน ไป เรียนเมืองนอก และร่ำรวย มีที่ดินแถวพุทธมณฑล และที่อื่นมากมาย บุตรของท่านทุก คนเป็นคนมัธยัสถ์ มีความรู้และฐานะดีเหมือนบิดามารดาเพราะได้รับการอบรมให้เป็นผู้มีนิสัยประหยัด

ผมมีเพื่อนบ้านคนหนึ่ง เปิดร้านทำผมเธอเล่าว่า น้ำที่เธอสระผมลูกค้า นั้น เธอมีได้ทั้ง ผมถามว่าเธอเอาไปทำอะไร เธอบอกว่าเอาไปรดต้นไม้กระถาง

หลังบ้าน และที่เหลือกีรดต้นไม้ใหญ่ได้งามดีด้วยอย่างนี้ก็ได้ชื่อว่าใช้ประโยชน์ถึงที่สุด

ผมขอเล่าถึงทัศนะของ คนในประเทศที่เจริญแล้วบ้าง สมัยผมเรียนอยู่อเมริกา ผมมีเพื่อนชาวสวิสคนหนึ่ง ชื่อ ดร.คาสปา สูลิมาน ไปเรียนกฎหมายต่อที่มหาวิทยาลัยเวอร์จิเนียด้วยกัน เข้าวันหนึ่งเราไปรับประทานอาหารเข้าด้วยกัน อาหารเข้าฝรั่งมักจะมีไข่ดาว หมูแฮม ซึ่งไข่แดงมักจะเหลว แม้จะใช้ขนมปังเช็ดก็ยังมีติดจานอยู่บ้าง ดร.คาสปาได้ยกจานขึ้นเลียไข่แดงจนเกลี้ยงจาน แทบไม่ต้องล้างเลยทีเดียว เพราะไม่ มีร่องรอยไข่แดงติดอยู่ในจานเลย ผมได้นำเรื่องนี้มาเล่าให้ เพื่อนชาวญี่ปุ่นฟัง เพื่อดูว่า เขาจะคิดอย่างไร เพื่อนชาวญี่ปุ่น แสดงความชื่นชมด้วย ร้องว่าโฮะและพูดว่าใน ญี่ปุ่นบางคนก็ล้างจานรับประทาน เขาบอกว่า ในด้านคุณค่าทางอาหารคงไม่ได้อะไรมากนัก แต่ในด้านจิตใจได้มาก ผมจึงถามเขาว่า ในด้านจิตใจหมายความว่าอะไร เขาตอบว่าหมายถึงความมีจิตรู้จักรักประหยัดเป็นผลต่อส่วนรวม และเป็นการสอนให้เยาวชน มีนิสัยรักประหยัดด้วย

หลายวันต่อมาผมได้ไปรับประทานอาหารเข้ากับ ดร.คาสปา อีก อยากจะดูว่าเขาปฏิบัติเช่นนั้นเป็นอาจิดหรือเปล่า ก็ปรากฏว่าเขาทำเหมือนเดิม คล้ายกับว่า เขาสอนให้ผมมีความรู้สึกเสียดายของที่ติดจาน เพราะของผยังติดจานอยู่มาก เพื่อจะให้เขาเห็นว่าคนไทยเขาก็กินอย่างนั้น ถ้าอยู่ในประเทศผมก็คงจะใช้ข้าวเหนียวปั้นเช็ดเอาหมดเหมือนกัน แต่พอไปเมืองนอกก็มีความ

รู้สึกว่าจะรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ไม่ประหยัดนั้นผมไม่น่าจะไปแสดงให้ใครเขาเห็นเลย ดร.คาสปามองจานผมในลักษณะดูแคลนเห็นแต่กลิ่นน้ำลายขณะจ้องมาที่จานผมซึ่งมีไข่แดงมากพอที่จะใช้แผ่น ขนมปังปายได้หนึ่งแผ่นเต็มๆ คงว่าผมในใจว่า จนไม่รู้จักเจียมตัว ความจริงผมจนกว่าดร.คาสปามากทีเดียว เขาได้ปริญญาเอกจากสวิตเซอร์แลนด์ เป็นทนายความอยู่ระยะหนึ่ง มีรถยนต์ซึ่งนำไปจากสวิส ระหว่างเรียนปริญญาโทที่อเมริกานั้นเขาใช้ทุนทรัพย์ของเขาเอง ต้องเสียค่าเล่าเรียนค่อนข้างแพงสำหรับคน นอกมลรัฐแพงกว่าพลเมืองในรัฐเวอร์จิเนียเองเกือบเท่าตัว ผมเห็นที่เขาเช่นนั้นจึงแกล้งถามว่า

“ชาวสวิสเขารับประทานเหมือนคุณ กันทุกคนหรือเปล่า” ดู คาสปาจะรำคาญ เล็กน้อยก่อนตอบผมว่า

“แล้วแต่ใครเห็นว่าสิ่งใดดี เขาก็มีเสรีภาพที่จะทำได้ คุณเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่ผิดอะไรหรือ ผมไม่เห็นจะมีอะไรที่คุณควรจะมองทำนองนั้นเลย แต่คุณเสียอีก ผมเห็นแต่งตัวผูกเน็คไทไปเรียนหนังสือ ซึ่งผมเห็นว่ามันสิ้นเปลืองโดยใช้เหตุเวลามีงานมีการปาร์ตี้เดินร่า ค่อยแต่งให้สวยงาม เพราะเป็นเวลา

แบบพิธี คุณเห็นไหมเย็นๆ ผมก็ไปรับ
จ้างภัตตาคารยกจาน ล้างจาน ตาม
ภัตตาคาร ผมก็ได้เงิน พอเขารู้ว่าผม
เป็นนักศึกษาต่างชาติเขายังสงสาร
บางคนนะคุณ เขาเขียนเช็คให้ค่าตีบ
ผมร้อยดอลลาร์ก็มี หน้าร้อนที่จะถึงนี้
ผมก็จะขับรถของผมไปเที่ยวรอบอเมริกา
ผมก็จะใช้เงินที่ผมไปรับจ้างยกอาหาร
และล้างจานนี้แหละ”

ผมฟังแล้วรู้สึกเขินนิด ๆ แต่ไม่ได้
พูดอะไรโต้ตอบเขา เพราะเราวางตัวไม่
ถูก เนื่องจากไม่เคยผ่านสังคมที่เจริญ
มาก่อนนั่นเอง จึงได้แต่ทำเป็นคนเจ้า
ยศเจ้าอย่าง อดว่าตนมีอยู่มีกิน ทั้งๆ
ที่ไม่ค่อยจะมี ผมก้มหน้านึกละอายใน
การกระทำของตน ทั้งๆ ที่มันสุดจะฝืน
นิสัยของผมที่มีอยู่เดิม เป็นคนช่าง
ประหยัด ผมหลับตานึกถึงคุณพ่อ
ผู้ร่ำสอนให้ประหยัด นึกถึงตอนที่
ท่านสร้างบ้านเมื่อผมอายุ ๑๓ ปี
ท่านกลับจากไปเที่ยวมาमित ๆ ยัง
พาผม จุดตะเกียงที่เย็บเก็บตะปูที่
ช่าง ถอดทิ้งอยู่ตามพื้นดิน
พลางบ่นพึมพำ ท่านองจะ
ให้พวกช่างใช้ของอย่าง
ประหยัด นึก ถึงทิดเพชร ซึ่ง
จบ ม.๖ ก่อนผม จบ ป.๔
สอนให้ผมประหยัด เมื่อไป
เรียนมัธยม และผมก็มีนิสัยประหยัดตั้ง
แต่เด็กเป็น ต้นมา นึกขังตัวเองว่า
ทำไมจึงมาทำฟุ่มเฟือยให้ชาวต่าง-
ประเทศเขาดูแคลนผมนึกขอบใจ
ดร.คาสปา ที่ให้ความคิด และ เตือน
สติผม แล้วพูดออกมาว่า

“ความจริงผมเป็นคนประหยัดนะ
ถ้าอยู่ที่บ้านผม ผมจะกินให้เกลี้ยงเลย
เอาละ ผมจะเลี้ยงมือของคุณก็แล้วกัน

เป็นการตอบแทนความคิดที่คุณเตือน
สติผม” คาสปา ยิ้มด้วยความพอใจ
แล้วเราต่างคนแยกกันเข้าห้องเรียน

ตั้งแต่นั้นมา ผมกินเกลี้ยงจาน
เหมือนคาสปา และนึกถึงบุญคุณเขาไม่รู้
ลืม เมื่อผมเห็นคนกินทิ้งกินขว้างผมก็
จะบอกเขาทันที โดยเฉพาะพวกสาว
โรงงานเสื้อผ้าที่ซอยวัดบวรวิญ จังหวัด
นนทบุรี มักจะกินกันเพียงนิดเดียวแล้ว
ทิ้งของเต็มจาน บางจานมีกับข้าวชิ้นโตๆ
ผมต้องไปสั่งสอนเขาวันแล้ววันเล่าดู
เขาไม่ค่อยเอาใจใส่

ต่อ คำเตือน

ของ ผม
เลยหลาย ๆ
วันเขาก็ดี

ขึ้นมาบ้าง โดยเฉพาะผู้ชายดีเร็วกว่า
ผู้หญิง พูดเข้าใจกันเร็วกว่า แต่ผมก็ไม่
ละความพยายาม คิดแต่ในใจว่าความ
คิดของคนต้องการเวลา วันหนึ่งเขาคง
นึกได้ และทำตามที่ผมแนะนำ

วันหนึ่ง ผมนั่งรถดีเซลรางกลับ
จากหลังสวนเข้ากรุงเทพฯ ถึงชุมพรมี
เด็กหนุ่มชาวอีสานขึ้นมานั่งมาเดียวกับ
ผมถามดูได้ความว่า มาเป็นลูกจ้างชาว

ประมงจับปลา ด้วยระเบิด ผมถามเขา
ว่าได้ปลาไซ้หรือเปล่า เขาตอบว่ามีไม่
น้อย แล้วเราได้คุยกันถึงเรื่องประหยัด
ทรัพยากรในท้องทะเล ซึ่งเป็นของมนุษย์
ชาติ ถ้าเราไม่ช่วยกันถนอม ไม่ซำก็หมด
อย่างเราจับด้วยระเบิด ได้ตัวไซ้มาก็
ตายแล้ว ถ้าจับด้วยไซ้ ได้ตัวเป็นเห็น
ว่าตัวไหนไซ้ก็ปล่อยกลับลงทะเล เพื่อ
มันจะได้ไซ้แพร่พันธุ์ให้คนได้กินไม่มีวัน
หมด ระหว่างทางผมได้ชี้ให้เขาดูรอย

ไฟไหม้ป่า ไหมหญ้า และฟางนา

เป็นอาณาบริเวณกว้าง และ

อธิบายให้เขาฟังว่า เป็น

การทำลายทรัพยากรของ

แผ่นดินอย่างน่าเสียดาย

การทำลายสิ่งใด โดยเปล่า

ประโยชน์ นั้นเป็นความสิ้น

เปลืองที่ไม่ได้อะไรตอบแทน

กลับมา ไม่พึงทำอย่างยิ่ง ครั้น

ถึงหัวหิน เขาซื้อน้ำขวดที่พวก

แม่ค้ากระเดียดขึ้นมาขายบนรถไฟ

พอดีผมยังไม่หมดขวดดี เขาจัดแจง

จะทิ้งออกนอกหน้าต่าง ผมจึงรีบคว้า

แขนเขาไว้ ดูเขาอายุผมและเข้าใจ

เจตนาของผมดีโดยไม่ปริปากถามสักคำ

เดียวผมอธิบายให้เขาฟังว่าขวดเปล่านั้น

สามารถใส่ใส่น้ำดื่มตัวไปสำหรับดื่มได้

โดยไม่ต้อง ซื้อเขาอีกใช้ไปเรื่อยๆจนกว่า

จะหมดประโยชน์ หลากๆ คน มองมา

ยังเราทั้งสองซึ่งกำลังคุยปัญหากัน ผม

ดีใจที่ยิ่งนัก เดียวได้นกหลายตัว

ผมได้ถือโอกาสเล่าเรื่องเมืองนอกที่

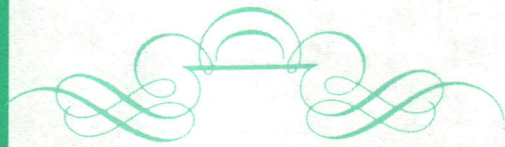
เจริญแล้วให้เขาฟังว่า ประชาชนคน

ของเขามีความสำนึกต่อส่วนรวมมาก

ใครทำอะไรไม่ถูก เขาจะบอก กัน เช่น

ในสิงคโปร์ ถ้าเขาเห็นใครทิ้งกันบูหรือลง

บนถนน เขาก็จะชี้หน้า หรือในเยอรมนี

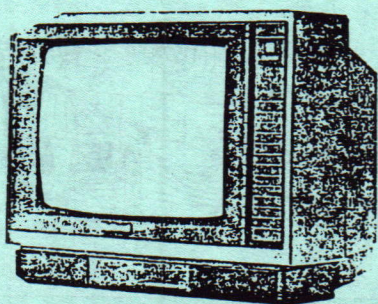
ใครใช้น้ำประปาล้างรถหน้าร้อน หรือรดต้นไม้เวลาน้ำน้อย เขาจะตะโกนต่อว่าอย่างไม่เกรงใจ ถ้าเทียบกับเราแล้ว ความสำนึกของเรายังน้อยกว่าเขามาก เมื่อ ๒๕ ปีก่อน ผมเรียนอยู่ที่อเมริกา ผมจะทิ้งกระดาษห่อลูกอมออกจาก รถลงบนพื้นดินในป่า ขณะที่ เรานั่งรถสวนตัวกันจากเมืองหนึ่ง จะไปยังอีกเมืองหนึ่ง เด็กหญิงอายุ ๓ ขวบลูกเจ้าของรถที่นั่งคว่ำแขนผมไว้ เมื่อไม่กี่วันมานี้ ผมนั่งรถไปกับข้าราชการผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง เพื่อนผม เงินเดือนสี่หมื่นกว่าบาทแล้ว ท่านยังทิ้งกันบูหรือสิ่งบนถนนสวยๆ ในกรุงเทพฯเลย แสดงว่า เวลาที่คนเราอายุ ๕๕ ปี ยังมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมผู้เด็กอเมริกัน อายุ ๓ ขวบ เมื่อ ๒๕ ปี ก่อน ไม่ได้ แล้วเราจะให้บ้านเมืองของเราเจริญได้อย่างไร ในเมื่อหลายๆคนสร้างแต่ภาระให้แก่สังคม เวลาขับรถไปทำงานตอนเช้า ๙ นาฬิกา บางครั้ง ก็เห็นไฟถนนยังเปิดอยู่ นับร้อยดวง สิ้นเปลืองไม่น้อย ผมก็ได้แต่นึกในใจว่า คนที่มี หน้าปิดไฟอยู่ไหน ไตพร้อมกับน้ำตาที่ตกลงไปบนข้าวหัวใจหลายๆ คนเวลานี้เปิดน้ำ หยอดดั่งๆ วันหนึ่งได้เป็นตุ่ม เพื่อไม่ให้มาตรวัดเดินจะได้ไม่ต้องเสียค่าน้ำ ช่างไม่คิดสักนิดว่า ถ้าเราไม่เสียค่าน้ำ ทางกรจะได้อะไรที่ไหนมาทำน้ำ ให้เรากินเราใช้ เป็นการเอาเปรียบส่วนรวมแทนที่จะสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองตามพระบรมราโชวาท แล้วสังคมของเราที่เจริญได้ยากเมื่อสังคมพิจารณาปัจเจกชนซึ่งประกอบเป็นสังคมก็อยู่ไม่ได้

ท่านผู้อ่านที่รัก ผมเห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องช่วยกันรณรงค์

เรื่องประหยัด เห็นใครทำไม่ถูก เป็นการไม่ประหยัด หรือทำลายทรัพย์สินของส่วนรวมก็ขอให้ช่วยกันบอก ช่วยกันสอนให้เขาเข้าใจ อย่าใช้ทรัพย์สินไร้เหตุผล หรือเปล่าประโยชน์ แต่ใช้จนถึงที่สุด ดังตัวอย่างที่พระพุทธองค์ทรงสอนพระอานนท์ ลิงของใดที่ใช้แล้ว ยังมีประโยชน์อยู่ ไม่ว่าอย่างเดิม หรือใช้อย่างอื่น ก็พึงใช้จนหมดประโยชน์ ท่านเชื่อหรือไม่ครับว่า ที่โกนหนวดของผม ที่ใช้อยู่เวลานี้ ผมซื้อเมื่อครั้งผมเป็นเสมียนศาลฎีกา กว่า ๓๐ ปีแล้ว ขณะนั้นใบมีดราคาอันละไม่ถึงหนึ่งบาท คราวหน้าผมจะนำเรื่องการประหยัดในครัวเรือนมาเล่าสู่ท่านฟัง ผมหวังในที่สุดนี้ว่า ท่านผู้อ่านเข้าใจ และช่วยกันประหยัดทั้งทรัพย์สินส่วนตัว และส่วนรวม เพื่อความผาสุกของตัวท่านเอง ซึ่งก็คือความเจริญของชาติในที่สุด

เลือกซื้อ โทรทัศน์ อย่างไร จึงจะ ประหยัด

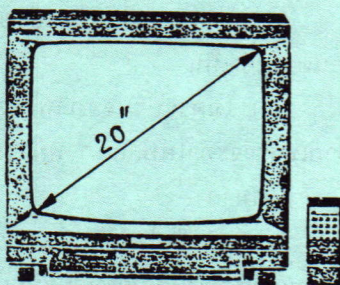
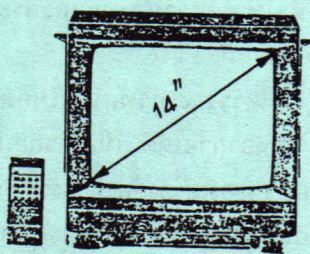
ท ากันนี้มีความบันเทิงหลายรูปแบบที่จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของคนเรา ที่ต้องต่อสู้กับการกิจในแต่ละวัน และมีความบันเทิงอย่างหนึ่งที่ค่อนข้างจะประหยัดทั้งเงินตราและเวลาที่จะต้องออกไปแสวงหาจากข้างนอก นั่นคือการดูโทรทัศน์ภายในบ้าน ซึ่งปัจจุบันโทรทัศน์ได้มีการพัฒนาทั้งระบบและรูปแบบพร้อมทั้งขนาดต่างๆ ออกมาเพื่อแข่งขันกันทางการค้ามากขึ้น โดยเฉพาะโทรทัศน์สีจะให้ความบันเทิงอย่างมีชีวิตชีวาแก่ผู้ชมมากกว่าโทรทัศน์แบบขาว-ดำ จึงเป็นที่นิยมของคนทั่วไปอย่างกว้างขวาง ฉะนั้น ในเบื้องต้นควรมีความรู้เกี่ยวกับโทรทัศน์สีบ้างเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกซื้อที่จะให้ได้ทั้งคุณภาพ ความคงทน และประการสำคัญต้องประหยัดค่าไฟฟ้าด้วย

๑. ระบบและขนาดของโทรทัศน์สี

ในปัจจุบันโทรทัศน์สีมี ๒ ระบบ คือ

- ระบบทั่วไป
- ระบบรีโมทคอนโทรล

นอกจากนี้ยังมีขนาดที่แตกต่างกัน เช่น ขนาด ๑๔ นิ้ว และ ๒๐ นิ้ว เป็นต้น ซึ่งการดูขนาดว่าแต่ละเครื่องมีขนาดกี่นิ้ว ก็ทำได้โดยวัดทแยงจากมุมหนึ่งไปยังอีกมุมหนึ่งของหน้าจอโทรทัศน์หรือของหลอด ภาพ ดังตัวอย่าง

๒. ระบบและขนาดของโทรทัศน์สีที่ต่างกันจะมีผลต่อราคาและค่าไฟฟ้าอย่างไร

ทั้งขนาดและระบบของโทรทัศน์สีที่ต่างกันจะมีผลต่อราคาและการใช้กำลังไฟฟ้า รวมถึงการประหยัดค่าไฟฟ้าก็ต่างกันด้วย ฉะนั้น ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเลือกซื้อลองเปรียบเทียบ ดูว่าควรซื้อขนาดไหนหรือระบบใดต่อไป

ระบบทั่วไป

ก. โทรทัศน์สีขนาด ๑๖ นิ้ว จะ

เสียค่าไฟฟ้ามากกว่าโทรทัศน์สีขนาด ๑๔ นิ้ว ร้อยละ ๑๔

ข. โทรทัศน์สีขนาด ๒๐ นิ้ว จะเสียค่าไฟฟ้ามากกว่าโทรทัศน์สีขนาด ๑๔ นิ้ว ร้อยละ ๓๐

ระบบรีโมทคอนโทรล

ก. โทรทัศน์สีขนาด ๑๖ นิ้ว จะเสียค่าไฟฟ้ามากกว่าโทรทัศน์สีขนาด ๑๔ นิ้ว ร้อยละ ๕

ข. โทรทัศน์สีขนาด ๒๐ นิ้ว จะเสียค่าไฟฟ้ามากกว่าโทรทัศน์สีขนาด ๑๔ นิ้ว ร้อยละ ๓๔

โทรทัศน์สีในระบบเดียวกันหากมีขนาดใหญ่ขึ้นส่วนมากจะมีราคาแพงขึ้น อีกทั้งยังใช้กำลังไฟฟ้ามากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้จ่ายค่าไฟฟ้ามากขึ้นด้วย

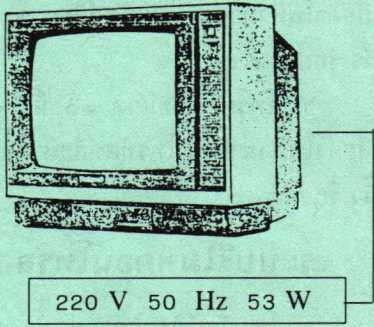
โทรทัศน์สีระบบรีโมทคอนโทรลขนาด ๑๖ นิ้ว กินไฟมากกว่าโทรทัศน์สีระบบทั่วไปขนาด ๑๖ นิ้ว ร้อยละ ๕

โทรทัศน์สีระบบรีโมทคอนโทรลขนาด ๒๐ นิ้ว กินไฟมากกว่าโทรทัศน์สีระบบทั่วไปขนาด ๒๐ นิ้ว ร้อยละ ๑๘

โทรทัศน์สีที่มีระบบรีโมทคอนโทรลจะกินไฟมากกว่าโทรทัศน์สีระบบทั่วไปที่มีขนาดเดียวกัน เพราะมีวงจรเพิ่มเติมและกินไฟตลอดเวลาถึงแม้จะไม่ใช้เครื่องรีโมทคอนโทรลก็ตาม

๓. วิธีดูกำลังไฟฟ้าของโทรทัศน์สี

หากตัดสินใจแล้วว่าเลือกซื้อโทรทัศน์ในระบบใดและมีขนาดเท่าไรแล้ว แต่ก็ยังสงสัยว่าเครื่องรับนั้นจะใช้กำลังไฟฟ้ากี่วัตต์ซึ่งจะมีผลต่อการจ่ายค่าไฟฟ้า ท่านก็สามารถทราบได้โดยดูที่แผ่นป้ายที่ติดไว้ด้านหลังของเครื่องซึ่งมีคำอธิบายรายละเอียด ดังตัวอย่าง

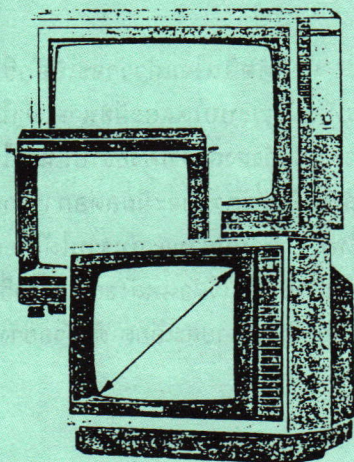
แผ่นป้ายนี้จะอธิบายถึงการใช้กำลังไฟฟ้า ๕๓ วัตต์ แรงดันไฟฟ้า ๒๒๐ โวลต์ ความถี่ ๕๐ เฮิร์ตซ์ ใช้กับไฟฟ้ากระแสสลับที่ใช้ทั่วไปตามอาคารบ้านเรือน

๔. สรุปหลักการเลือกซื้อโทรทัศน์สีให้เกิดการประหยัดทั้งราคาและค่าไฟฟ้า

๑) โทรทัศน์สีขนาดเล็กจะมีราคาถูกและเสียค่าไฟฟ้าน้อยกว่าโทรทัศน์สีขนาดใหญ่ ดังนั้น จึงควรเลือกขนาดที่เหมาะสมกับฐานะ

๒) โทรทัศน์สีชนิดระบบทั่วไปจะประหยัดกว่าระบบรีโมทคอนโทรลทั้งราคาซื้อและค่าไฟฟ้า

๓) โทรทัศน์สีขนาดเดียวกันกินไฟต่างกัน ตัวอย่างเช่น โทรทัศน์สีขนาด ๑๔ นิ้ว ชนิดระบบทั่วไป กินไฟตั้งแต่ ๔๓ วัตต์ขึ้นไป ดังนั้น จึงควรเลือกซื้อโทรทัศน์สีที่กินไฟ (วัตต์) น้อย

๕. วิธีใช้และบำรุงรักษาโทรทัศน์สีให้เกิดความคงทนและประหยัดค่าไฟฟ้า

เมื่อเลือกซื้อโทรทัศน์สีได้ตามต้องการแล้ว ปัญหาที่ตามมาก็คือ จะมีวิธีใช้อย่างไรให้เกิดความทนทาน ไม่ต้องเข้าร้านซ่อมบ่อยๆ หรือต้องหาเงินมาซื้อเครื่องใหม่อยู่เรื่อยๆ อีกทั้งยังช่วยประหยัดค่าไฟฟ้าในแต่ละเดือนได้อีกด้วย หากท่านทำตามวิธีการที่จะกล่าวต่อไปนี้จะแล้ว ท่านจะบรรเทาปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ วิธีใช้และบำรุงรักษาโทรทัศน์สีให้เกิดความคงทนและประหยัดค่าไฟฟ้า มีดังนี้

(๑) ควรวางโทรทัศน์ไว้ในจุดที่มีการถ่ายเทอากาศได้ดี เนื่องจากอุปกรณ์บางส่วนของเครื่องต้องมีการระบายความร้อน ซึ่งจะช่วยให้อายุการใช้งานของเครื่องให้ยาวนานขึ้น

(๒) ไม่ควรเปลี่ยนช่องบ่อยครั้งเกินความจำเป็น

(๓) ไม่ควรปรับจอภาพให้สว่างมากเพราะจะทำให้หลอดภาพมีอายุสั้นและกินไฟมาก

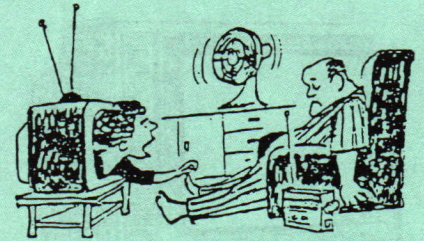
(๔) อย่าเปิดโทรทัศน์ทิ้งเอาไว้โดยไม่มีคนดู หรือเพียงต้องการเสียงเป็นเพื่อน

(๕) ดูรายละเอียดรายการโทรทัศน์ล่วงหน้าแล้วเลือกดูเฉพาะรายการที่น่าสนใจเท่านั้น

(๖) เลือกช่วงเวลาที่สามารถดูรายการที่ช่องเดียวกันได้พร้อมกันหลาย ๆ คน

(๗) ใช้เครื่องตั้งเวลาเพื่อปิดเครื่องรับทุกครั้งที่อยู่คนเดียว

(๘) ควรถอดปลั๊กไฟฟ้าทุกครั้งที่เปิดเครื่องรับ เนื่องจากแม้ปิดเครื่องรับแล้วยังคงมีกระแสไฟฟ้าบางส่วนไหลเข้าเครื่องอยู่ (เป็นบางเครื่องโดยเฉพาะเครื่องรับชนิดเปิดปุ่ม-ติดปุ่ม) ซึ่งทำให้เกิดการสูญเสียพลังงานไฟฟ้า

“ไฟฟ้าเมื่อเลิกใช้
อย่าเปิดไว้ให้สิ้น
เปลือง”

กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน

น้ำใจคนไทย

สทิตย เล็งโรสง

บายบรรลุล มุลตัน เป็นชาวชนบท ราษฎรในเขต ตำบลหวาย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม บุตร ชาวนา อาชีพทำนา และขับรถสองแถวของตนเองรับจ้าง กับมีโรงสีเล็กๆ รับจ้างสีข้าว ชาวนาแถวนั้นมีฐานะพอมีพอกิน คู่กันเคยกับผมเพราะเป็นญาติทางมารดา

หลายปีมาแล้ว ผมได้ข่าวว่าบรรลุลประสบอุบัติเหตุรถคว่ำได้รับบาดเจ็บ และรถพังยับเยินแทบไม่มีชิ้นดี ครั้นต่อมาอีก เมื่อไม่นานมานี้ได้ข่าวว่า บรรลุลมีหนี้สินล้นพ้นตัว และหลบหนีเจ้าหนี้ไปอยู่ที่อื่น

เมื่อเดือนก่อน บรรลุลได้พาญาติทางภริยามาขอความช่วยเหลือทางกฎหมายจากผม ผมจึงได้มีโอกาสคุยกับเขาถึงสารทุกข์สุกดิบ

“เออ! อาได้ข่าวว่า ภาระหนึ่งลุดคว่ำเทร่อ เมาหรือไ รดยังใช้ได้อยู่หรือเปล่า?” ผมถาม

“ผมขายทั้งเป็นเศษเหล็กไปแล้วละครับคุณอา” บรรลุลตอบด้วยสีหน้าที่แสดงถึงรอยแผลเป็นติดค้างอยู่ในใจ แล้วพูดต่อไปว่า

“ไม่ใช่เพราะผมเมานะคุณอา ผมไม่ใช่หนักดื่ม ถ้ามีเพื่อนก็ดื่มบ้างนิดๆ หน่อยๆ แต่เวลาขับรถที่ผมจะไม่เอาเหล้าเข้าปากเด็ดขาดเลย” บรรลุลพูดด้วยน้ำเสียงและสีหน้าที่จริงจัง

“แล้วเหตุเกิดเพราะอะไร อา ก็อยากรู้ กินยาฆ่าหรือเปล่า” ผมแกล้งล้อบรรลุลเล่นๆ โดยไม่นึกว่าจะเป็นความจริง

ทันใดนั้นบรรลุลก็ตาลุกโพรงเหมือนแทงถูกใจดำ แล้วกล่าวออกมาด้วยเสียงที่ดังขึ้นกว่าเดิมว่า

“ผมกำลังจะบอกคุณ
อาอยู่ครับว่า ผมกินยาฆ่า
ระยะนั้นผมงานหนัก เพราะ
ทำทุกอย่างคนเดียว เวลา
มาขับรถก็เหนื่อยและง่วงพอ
กินแล้วมันก็หายง่วง และ
ชยันเหมือนม้า แต่เวลา
มันหมดฤทธิ์ครับคุณอา
มันหลับเอาดื้อๆ มัน
ไม่เตือนอะไรเราเลย...โตะๆ...”
บรรลู่ทำเสียงเหมือนกับ
เข็ดหลาบอย่างที่สุด

“ยังกินอยู่อีกหรือ
เปล่า?” ผมถาม

“ผมเลิกตั้งแต่บัดนั้น
ครับคุณอา มันร้ายจริงๆ
พวกที่รถลิ่งอยู่ข้างถนน
นั้นกินยาฆ่าทั้งนั้นแหละ
ครับ ร้อยทั้งร้อยเลย
คุณอา มีโอกาสประสา
สัมพันธ์ก็ช่วยบอก
ประชาชนให้รู้เรื่อง
ความร้ายแรงของยาฆ่า
ไอ้ตัวร้ายนี้ด้วย”
บรรลู่สั้นๆ ศีรษะ
ดีกๆ หลังจากพูดจบ

“ก็อาเห็นรัฐบาล
โฆษณาทางทีวีทุกวัน
คนยังไม่รู้อีก
หรือ?” ผมถาม

“ไม่พอหรอกครับ
คนไม่ค่อยจะเชื่อเหมือน
ผม เมื่อก่อนนี้เห็นว่า
เขาโฆษณาไปอย่างนั้น
เอง เพื่อให้ประชาชนเกิด
ความกลัว แต่ความจริง
แล้วมันร้าย และเป็น
อย่างที่ว่ารัฐบาล
โฆษณาจริงๆ ที่ผมว่า
คนไม่เชื่อก็เพราะว่า
ยังมีการจำหน่ายกัน
อยู่มาก แสดงว่า
คนยังกินกันอยู่ ถ้า
คนไม่กินมันก็คงจะ
ขายไม่ออก”

แล้วผมหันมาพูดเรื่อง
ชีวิตของบรรลู่เอง
โดยถามว่า

“เวลานี้บรรลู่อยู่ที่ไหน”

“ผมขับรถบรรทุกสิบล้อ
อยู่สระบุรีครับคุณอา”
บรรลู่ตอบผมคล้ายกับ
สำนึกในกรรมที่ตนทำ
มาก่อน

“เพราะเหตุใดจึงได้มา
อยู่สระบุรี” ผมถาม

บรรลู่ยิ้มหน้าตายแล้ว
ตอบผมว่า “เพราะความ
ดื้อของผมที่ไม่เชื่อ
พ่อแม่ลูกเมีย ผม
ติดการพนันอยู่ระยะ
หนึ่ง หลังจากทราบว่า
เพราะผมเสียใจ
พ่อห้ามผมไม่เชื่อ
เมียห้ามผมก็ไม่เชื่อ
ผมก็ดื้อ ผมก็
ดื่มเหล้าครับคุณอา
หนี้สินมากสิน ผม
ต้องมารับจ้างขับ
รถคนเดียวเหมือน
ถูกเนรเทศ เพราะ
ความไม่เชื่อ
บุพการีผม สำ
นึกแล้วครับ
คิดว่าผมได้ไปกราบ
ขอขมาพ่อก่อน
ท่านสิ้นใจ ท่าน
ดูเหมือนดีใจ
บีบมือผมเบาๆ
ก่อนสิ้นใจ
เวลานี้ผม
ทำมาหากิน
ไม่ติดขัด
ยาฆ่าและการ
พนันผมเลิก
เด็ดขาด”

บรรลู่พูดด้วยน้ำตา
คลอ ท่านผู้อ่านที่รัก
คนเราอาจจะ
ทำผิดพลาดได้
ในชีวิต ถ้าเรา
ระวังไม่ประมาท
ความผิดพลาด
ก็จะไม่เกิดหรือ
เกิดแต่น้อย
และถ้าผิดแล้ว
กลับใจได้อย่าง
บรรลู่ก็เป็น
ที่น่าสรรเสริญ
โดยเฉพาะ....การ
เลิกยาฆ่าและการ
พนันซึ่งเลวร้าย
ที่สุดเป็น
ขุมทรัพย์
ใหญ่ที่ใคร
หลงผิดได้เป็น
บุญ

เรียน ท่านผู้อ่านวารสารไทย

คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้จัดพิมพ์วารสารไทยมาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เพื่อเผยแพร่ความรู้และความคิดที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน เป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เราได้เปิดคอลัมน์ “คุยกับวารสารไทย” สำหรับท่านผู้อ่านโดยเฉพาะ เพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในทุกด้านทั้งที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวกับวารสารไทยโดยตรง หรืออาจตั้งคำถามก็ได้ แต่ขอให้เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือชาติบ้านเมือง เป็นเรื่องสร้างสรรค์ มิใช่ทำลาย คอลัมน์นี้เป็นเวทีของท่าน ขอได้โปรดเสนอความคิดเห็นส่งมาในใบตอบรับนี้ และกรุณายาลิมปิดดวงตราไปรษณียากรด้วย

ขอขอบคุณ

ใบตอบรับ วารสารไทย	ได้รับ วารสารไทย ฉบับที่.....เรียบร้อยแล้ว	วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕.....
ชื่อผู้รับ :		
ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :		
คำถาม/ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นต่างๆ :		

กรุณาส่ง

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยจปร. (เดิม) ถนนราชดำเนิน

ตรงข้ามกระทรวงศึกษาธิการ

ทำเนียบรัฐบาล

กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

ปิดดวงตราไปรษณียากร
๑ บาท

(แนวก๊อป)

(แนวก๊อป)

กุหลาบแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Rhododendron smsii* Planch.

วงศ์ ERICACEAE

ไม้พุ่ม สูง ๑-๓ เมตร ลำต้นและกิ่ง มีขนสีน้ำตาลแดง ใบเดี่ยว ออกเวียนสลับ รูปรี รูปไข่ รูปไข่แกมขอบขนาน รูปไข่กลับ หรือรูปใบหอกกลับ กว้าง ๐.๕-๒.๕ เซนติเมตร ยาว ๑.๘-๕ เซนติเมตร ปลายแหลม หรือมน โคนสอบแคบ มีขนสีน้ำตาล ดอก สีแดง มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกเป็นช่อตามซอกใบและปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงขนาดเล็ก โคนเชื่อมกัน ปลายแยกเป็น ๕ แฉก มีขนสีขาวหรือสีแดง กลีบดอก ๕ กลีบ โคนเชื่อมกัน ภายในมีจุดประสีแดงเข้ม ปลายแยกเป็นแฉก ค่อนข้างกลม เมื่อบานเส้นผ่าศูนย์กลาง ๔-๕ เซนติเมตร เกสรตัวผู้ ๑๐ อัน อับเรณูสีแดงเข้ม หรือม่วงเข้ม ผล รูปไข่ ยาว ๐.๘-๑ เซนติเมตร มีขนสีน้ำตาลแดง เมื่อแก่แตกได้

นิเวศวิทยา ถิ่นกำเนิด เอเชียตอนเหนือ ชอบอากาศเย็นและชื้น ออกดอก มกราคม - เมษายน

ขยายพันธุ์ เมล็ด

ภาพ : อนุตรา หงษ์สุวรรณ
เรื่อง : จากหนังสือ "ไม้ดอกและไม้ประดับ",
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ภาพพุทธประวัติ

ภาพที่ ๑๖ : อุบาสกคู่แรก

พ่อค้า ๒ คน คือ ตปุสสะ กับภัลลิกะ ได้ถวายข้าวสัตตุก้อนและข้าวสัตตุผสมน้ำผึ้งแด่พระพุทธเจ้า และประกาศตนเป็นอุบาสก ถึงพระพุทธกับพระธรรมเป็นสรณะ

บรรยาย : พิชุร มลิวัลย์

เขียนภาพ : สนั่น รัตนะ

ในลำดับที่ ๗ ระหว่างเวลาที่ประทับอยู่ใต้ต้นราชายตนะนั้น มีพ่อค้า ๒ คน คือ ตปุสสะ กับ ภัลลิกะ ได้ถวายข้าวสัตตุก้อนและสัตตุผงแก่พระพุทธองค์และมีความเลื่อมใสได้ประกาศตนเป็นอุบาสก ถือพระพุทธกับพระธรรมเป็นสรณะ นับเป็นอุบาสกคู่แรกในพระพุทธศาสนา